

Sayı 7 | 2022

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

YASAMA BÜLTENİ

YASAMA BÜLTENİ

SAYI

7

TBMM Basımevi - 2023

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

Yıllık Bilgi Derleme

YASAMA BÜLTENİ

— EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR —

Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı Yasama Bülteni

Yayına Hazırlayan
Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı
Araştırma ve İnceleme Bürosu

**Yasama Bülteni, Türkiye Büyük Millet Meclisi
Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı yayınıdır.
Yılda bir yayımlanır.**

Yasama Bülteni, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı yayınıdır.
Yılda bir yayımlanır.

Yasama Bülteni, Türkiye Büyük Millet Meclisindeki yasama ve denetim uygulamalarını izlemeyi ve bu alanda bilgi birikimi oluşturmayı amaçlar. Bültende, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'ndaki usul tartışmaları ile Başkanlık tutumları-içtihatları, Kanunlar ve Kararlar Başkanlığınca yasama uzmanları marifetiyle hazırlanan inceleme yazıları (bilgi derlemeleri, araştırmalar, istatistikler, bilgi notları), yasama alanını ilgilendiren haberler ve söyleşiler yer alır.

Yasama Bülteni'nde yer alan yazılarda ifade edilen görüşler, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kanunlar ve Kararlar Başkanlığının resmî görüşü olarak değerlendirilemez ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığını bağlamaz. Yazılar, Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı Araştırma ve İnceleme Bürosunun ön incelemesi, en az başkan yardımcısı düzeyinde bir yöneticinin onayı ve Kanunlar ve Kararlar Başkanlığının oluru ile yayımlanır.

Yönetim Yeri
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı
Ana Bina 1. Kat Bakanlıklar – 06543 – ANKARA
Tel: (312) 420 67 97

Yayın No: TBMM 2023/3-KKB/1

TBMM Basımevi
Baskı Adedi: 200

Ankara
2023

İÇİNDEKİLER

Mutabakat Metinleri

1_10

1998 Mutabakatı.....	3
2011 Mutabakatı.....	4
2016-TBMM Başkanvekillerinin Uygulamalarında Birlik Sağlanmasına Yönelik Karar.....	6
2016-Siyasi Parti Grup Başkanvekilleri Mutabakat Metni	8

Ortak Bildiriler

11_14

2022 Yılı TBMM Ortak Bildiri ve Ortak Açıklamaları Listesi	13
Ortak Bildiri ve Açıklama Metinleri.....	14

Usul Tartışmaları, Tutumlar ve İçtihatlar Sicili

15_34

Genel Kuruldaki Başkanlık Tutumları Listesi.....	17
Genel Kuruldaki Başkanlık Tutumları.....	18

Kanun ve Karar Sicili

35_77

Kanun Sicili.....	37
2022 Yılında Kabul Edilen Kanunlara İlişkin İstatistiksel Veriler.....	40
Karar Sicili	74

Bilgi Notları

77_140

Türkiye Büyük Millet Meclisinde Anayasa Değişikliği Sürecinin İşleyişi	79
Türkiye Büyük Millet Meclisi Seçimlerinin Yenilenmesi Usulü	85
Anayasa'nın 138'inci Maddesine İlişkin TBMM Uygulaması	91
Siyasi Parti Grup Toplantıları ve Yasama Sorumsuzluğu	92
TBMM Genel Kurulunda Tam Tutanak Tutma ve Tutanak Kayıtlarının Yayımı Sorunu.....	96
Ek Bütçe Uygulamasında Usul	100
Uluslararası Anlaşmaların Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna İlişkin Kanun Teklifi Görüşmelerinde Değişiklik Önergeleri	108
Parlamento Kararında Kanun ile Değişiklik Yapılıp Yapılamayacağı Sorunu	124
Milletvekilliğinin Devamsızlık Nedeniyle Düşmesine İlişkin Meclis Kararlarında Oylama Yöntemi Sorunu	126
TBMM'de Disiplin Yaptırımları ve Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Yolu.....	132
Birleşime Ara Verme Hâllerinde Kavga ve Disiplin Yaptırımları.....	135
Genel Kurul Dışında Gerçekleştirilen Eylemlere Yönelik Disiplin Yaptırımları	137
Komisyonlarda Toplantı Düzeni ve Disiplin.....	140

Yasama Verileri ve İstatistikler

143_216

2022 Yılı Yasama ve Denetim Verileri	145
Kanunlar ve Kararlar Başkanlığına İlişkin Veriler ve Başkanlığın Başlıca Faaliyetleri.....	165
Yasama Dönemleri İtibarıyla Kanun Teklifi İadeleri	167
Kanun Teklifi Taslağı Hazırlama Talepleri ile Kanun Teklifi Düzeltme ve İnceleme Faaliyetlerine İlişkin Veriler.....	168
27. Yasama Dönemi Kanun Teklifi Taslağı Hazırlama Taleplerinin Siyasi Partilere Göre Dağılımı	169
2022 Yılı Kanun Teklifi Taslağı Hazırlama Taleplerinin Siyasi Partilere Göre Dağılımı	170
Yasama Dönemlerine Göre Denetim Önergeleri Sayıları	171
27. Yasama Döneminin 1. İla 6. Yasama Yıllarında İşleme Alınan Denetim Önergeleri	171
27. Yasama Dönemi Yazılı Soru, Genel Görüşme ve Meclis Araştırması Önergelerinin Yasama Yıllarına Göre Dağılımları.....	173
2022 Yılı Disiplin Cezası Uygulamaları	175

2022 Yılında Yürütme Adına Genel Kurul’da Yapılan Konuşmalar	177
2022 Yılında TBMM Başkanlığına Sunulan Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılmasına İlişkin Dosyalar	178
2022 Yılında Boşalan Üyelikler	192
6216 Sayılı Kanunun 39’uncu Maddesi Gereğince Anayasa Mahkemesi Tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisine Gönderilen İptal Davası Dilekçesi Bildirimleri (2022 Yılı) (Kanunlar)	193
6216 Sayılı Kanunun 39’uncu Maddesi Gereğince Anayasa Mahkemesi Tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisine Gönderilen İptal Davası Dilekçesi Bildirimleri (2022 Yılı) (Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri)	204
Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanları Tarafından İmzalanan Kanun Teklifleri	211

MUTABAKAT METİNLERİ

5.10.1998 TARİHİNDE T.B.M.M. BAŞKANI BAŞKANLIĞINDA
BAŞKANVEKİLLERİ İLE YAPILAN TOPLANTIDA, YENİ GENEL
KURUL SALONUNDA ELEKTRONİK SİSTEMLE YAPILACAK
ÇALIŞMALARA İLİŞKİN TESPİT VE MUTABAKATLAR

1.- İlk haftalarda, açılış yoklaması için 10 dakika, istem üzerine yapılacak yoklamalar için 5 dakika süre verilecek.

2.- Yoklamada toplantı yeter sayısı bulunamaması halinde verilecek ara için mevcut uygulamaya devam edilecek (Gruplara da sorarak 1 saat içinde olmak kaydıyla başkanların takdirinde olacak).

3.- Oylamalarda 5 dakika süre verilecek.

4.- Yoklama süresince ve toplantı yeter sayısı bulunamadığı hallerde yoklama pusulası verilmeyecek ve verilen pusulalar kabul edilmeyecek.

5.- Toplantı yeter sayısı sağlanıp görüşmelere başladıktan sonra gelen yoklama pusulaları kabul edilecek.

6.- Oylama işlemi bittikten sonra oy kullanmak isteyen üyelerin oyları kabul edilmeyecek.

7.- İstem üzerine kısa aralıklarla yoklama yapılıp yapılmama hususu (hakkın suiistimaline mahal vermemek kaydıyla) Başkanların takdirinde olacak.

8.- İşaretle oylama, ihtilaflı (Başkan ve Katip üyeler arasında) ve itirazlı haller ile karar yeter sayısının arandığı durumlarda elektronik sistemle, diğer hallerde ise üyelerin el kaldırması suretiyle yapılacaktır.

9.- Yoklama ve açık oylamalarda süresi içinde sisteme giremediğini yine süresi içinde ifade eden üyelerin talepleri, mükerrerliği kontrol edilmek kaydıyla dikkate alınacak; kontrolü mümkün olmayan işaret ve gizli oylamalarda dikkate alınmayacaktır.

10.- Karar yeter sayısının bulunamaması halinde en fazla 3 defa ve Başkanların takdirinde makul sürelerle ara verilecek.

11.- Karar yeter sayısı istendiğinde toplantı yeter sayısı ne olursa olsun sadece karar yeter sayısına bakılacaktır.

**14 KASIM 2011 TARİHİNDE GRUP BAŞKANVEKİLLERİ İLE YAPILAN
TOPLANTIDA MUTABIK KALINAN HUSUSLARA İLİŞKİN NOTLAR**

- Danışma Kurulu toplantı saati belli olduğunda, resmi yazıdan önce bu saat hemen Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü tarafından telefonla gruplara bildirilecek ve hangi saatte kiminle görüşüldüğünün kaydı tutulacaktır.
- Danışma Kurulu için Meclis Başkanının imzasıyla gruplara yazı gönderildikten sonra başka bir gruptan Danışma Kurulu için istem gelirse, yeni bir yazıya gerek kalmadan bu istemin fotokopisi Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğü tarafından imza karşılığı diğer gruplara dağıtılacaktır.
- Danışma Kurulu için çağrı mümkün olduğunca erken yapılacaktır. Genel Kurulun başlamasına yarım saat veya daha az bir süre kala gruplar tarafından Danışma Kurulu çağrısı yapılmayacaktır.
- Siyasi parti grup önerilerinde ilk söz hakkı lehte öneri sahibi grubun başkanvekilinin işaret ettiği milletvekiline aittir. Kalan lehte ve aleyhte söz talepleri uzlaşma olmaması halinde kura çekilerek belirlenecektir.
- Danışma Kurulu ve grup önerileri üzerinde söz sırası lehte, aleyhte, lehte ve aleyhte şeklinde verilecektir.
- Danışma Kurulu veya grup önerisiyle gündemdeki tasarı veya tekliflerinin sıralaması belirlenirken yarım kalan işlerin önüne iş alınabilecektir.
- Gündem dışı konuşmanın ardından konunun niteliğine göre, örneğin bir ilin sorunları hakkında konuşulmuşsa o ilin diğer milletvekillerine veya genel bir sorun hakkında konuşulmuşsa grup başkanvekillerine veya her gruptan birer milletvekiline İttüzüğün 60 ıncı maddesine göre yerinden kısa söz verilebilir.
- Başkanvekillerinin gündem dışı konuşmaları verirken haftalık dağılımda AK Parti 3, CHP 3, MHP 2 ve BDP 1 söz hakkı şeklinde dağılım yapması uygun olacaktır.
- Genel Kurula ürün veya eşya getirilmeyecektir.
- Yoklama ve oylamalar için verilen süre bittikten sonra kesinlikle pusula kabul edilmeyecektir. Elektronik cihaza girenlerin yeterli sayıya ulaşmadığı yoklama ve oylamalarda pusula gönderen milletvekillerinin isimleri okunarak Genel Kurulda olup olmadıkları tespit edilecektir. Ancak Başkanvekili oylama veya yoklama bitmeden pusula gönderen milletvekillerinin Genel Kuruldan ayrılmamaları konusunda gerekli uyarıyı yapacaktır.

- Bütçenin ilk ve son günkü konuşmaları ile Genel Başkanların konuşmaları hariç hatiplere ek süre verilmeyecektir.
- Konuşmacılar g r    len konudan ayrılmal r  halinde Başkanvekili tarafından konuya gelmeye davet edilecektir. Bu konuda mümkün olduğunca disiplin hükümlerine başvurmadan çözüm aranacaktır.
- Lehte söz alıp aleyhte veya aleyhte söz alıp lehte konuşma yapan hatipler Başkanvekili tarafından uyarılacaktır.
- Tasarı veya teklife yeni bir geçici madde ilavesini öngören değişiklik  nergeleri için, yeni madde ihdasında olduğu gibi komisyonun salt çoğunluğu aranacaktır.
- Kapalı oturum  nergelerinin gerekçesini açıklamak için hükümet, siyasi parti grupları veya istem sahibi bir milletvekiline 5 dakika süre verilecektir.
- **Ayrıca**
 -   Kulislere ziyaretçi alınmayacaktır. Ancak grup personeli ile danışmanlar kulislere kısa süreli olarak girebilecektir.
 -   Kapalı otoparkta her milletvekilinin sadece bir aracını park etmesi için gruplara yazı yazılacaktır.
 -   Milletvekilleri ile birlikte gelen misafirler girişte kimlik karşılığı giriş kartı alacaklardır.
 -   TBMM güvenlik personeli ve korumalar milletvekillerine daha saygılı davranmaları konusunda uyarılacaktır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI

95.yıl

**TBMM BAŞKANVEKİLLERİNİN UYGULAMALARINDA BİRLİK SAĞLANMASINA
YÖNELİK**

KARAR

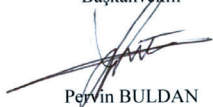
7 Nisan 2016 Perşembe günü, TBMM Başkanlık Divanı Toplantı Salonu'nda, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ve Meclis başkanvekillerinin katılımı ile gerçekleştirilen toplantıda aşağıda 11 madde halinde belirtilen hususlarda mutabakat sağlanmıştır.

İsmail KAHRAMAN
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Başkanı

Ayşe Nur BAHÇEKAPILI
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Başkanvekili

Ahmet AYDIN
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Başkanvekili

Mehmet Akif HAMZAÇEBİ
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Başkanvekili

Pervin BULDAN
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Başkanvekili

1- Gündem dışı konuşmalardan sonra kısa söz taleplerinin sayısal sınırlandırılması.

Gündeme geçmeden önce Grup başkanvekillerine 2+1'er dakika ve gündeme geçildikten sonra 1'er dakika söz verilebilecektir.

Gündem dışı konuşmaların ardından İçtüzüğü'nün 60'ıncı maddesine göre yerinden birer dakika ile sınırlı olacak şekilde 15 milletvekiline söz verilebilecektir.

2- İşaretle oylamalarda pusula kabul edilmemesi.

Yoklama ve açık oylamalarda süresi içinde sisteme giremeyen, yine süresi içinde bunu ifade eden üyelerin talepleri, mükerrerliği kontrol edilmek kaydıyla dikkate alınacaktır. Kontrolü mümkün olmadığı için, işaretle oylamalarda pusulalar dikkate alınmayacaktır. Ayrıkça olarak, elektronik cihazla oy kullanması fiziksel engeli sebebiyle mümkün olmayan milletvekillerinin pusulaları kabul edilip işleme alınacaktır.

3- İşaretle oylamada usul ile elektronik cihazla oylamada talep olmaması hâlinde karar yeter sayısının aranmaması.

İşaretle oylamalar önce el kaldırmak suretiyle yapılacaktır. Divan üyeleri arasında anlaşmazlık olması durumunda oylama, elektronik cihazla tekrarlanacak; elektronik cihazla oylamada ayrıca istenilmemişse karar yeter sayısı aranmayacaktır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI

95.yıl

4- Bakanların oy kullanmasına ilişkin genel vekâletin geçerliliği ile bir bakanın birden fazla bakana vekâleten oy kullanamaması.

Gizli oylama dâhil, bakanların vekâletle oy kullanmasında, genel vekâletlerin bulunması durumunda ayrıca belli bir oylama için özel bir vekâlet aranmayacak; sadece bir bakanın birden fazla bakana vekâleten oy kullanmaması hususu gözetilecektir.

5-Birleşimi yöneten Başkanın yoklamada sayılması

Birleşimi yöneten Başkan yoklamalarda var sayılacaktır.

6- Kabul edilmeyen kapalı oturum önergesinin tutanak özetinin okunmaması ve kapalı oturumdan çıkma usulü.

Kapalı oturum önergesi kabul edilmezse, tutanak özetlerinin okutulması için yeni bir kapalı oturum yapılmaz ve bu özetler okutulmaz.

Başkanın açık oturuma geçilmesi teklifinin Genel Kurulca reddedilmesi durumunda; İçtüzüğün 70'inci maddesinde kapalı oturuma geçme önergesi vermeye yetkili olan kişiler, açık oturuma geçme önergesi verebilirler (Başbakan, bir bakan, bir siyasi parti grubu veya yirmi milletvekili).

7- Kanun tekliflerinin havalesine itiraz edilememesi.

İçtüzüğün 73'üncü maddesi sadece kanun tasarıları için getirilmiş olduğundan, kanun tekliflerinin havalesine yapılan itirazlar işleme alınmayacaktır.

8- Başkanlıkça karşılanmayacak usul tartışması talepleri.

İçtüzükte açıkça düzenlenmiş veya teamülü yerleşmiş hususlar ile gündem dışına çıkılmasını konu edinen veya başkanın tutumuna ilişkin olmayan usul tartışması talepleri, Başkanlıkça karşılanmayacaktır.

9-Lehte ve aleyhte konuşma süresi.

Lehte ve aleyhte sırasıyla ikişer milletvekiline üçer dakika söz verilecektir.

10- Değişiklik önergesi verme hakkının düzenlenmesi.

Kanun tasarısı ve tekliflerinin görüşülmesi sırasında verilen değişiklik önermeleri; ilgili maddenin konusuyla örtüşmesi, madde sıralamasına uygun düşmesi hususlarında kanun sistematığı bakımından incelenecek, ancak uygun bulunması hâlinde işleme alınacaktır.

11- TBMM Başkanının Başkanlığında, TBMM Başkanvekilleri ile siyasi partileri temsilen grup başkanvekillerinin katılımıyla yeni bir toplantı yapılarak,

- -gündem öncesinde grup başkanvekillerinin söz alması,
- -kabul edilmeyen kapalı oturum önergesinin tutanak özetinin okunmaması,
- -Genel Kurula ürün veya eşya getirilmemesi,
- -gündem dışı konuşmaların parti gruplarına göre dağılımı,
- -Genel Kurulda sataşmadan dolayı söz istemleri,
- -Genel Kurulda konuşma üslubu ile ilgili sorunlar,

Konularının görüşülmesi ve bir uygulama birliği sağlanması amacıyla TBMM Başkanınca uygun görülen bir tarihte çağrı yapılacaktır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI

95.yıl

MUTABAKAT METNİ

31 Mart 2016 Perşembe günü, TBMM Başkanlık Divanı Toplantı Salonu'nda, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ve siyasi parti gruplarını temsilen birer grup başkanvekilinin katılımı ile gerçekleştirilen toplantıda aşağıdaki hususlarda mutabakat sağlanmıştır.

İsmail KAHRAMAN
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Başkanı

Mehmet Naci BOSTANCI
Adalet ve Kalkınma Partisi
Grup Başkanvekili

Levent GÖK
Cumhuriyet Halk Partisi
Grup Başkanvekili

İdris BALUKEN
Halkların Demokratik Partisi
Grup Başkanvekili

Erkan AKÇAY
Milliyetçi Hareket Partisi
Grup Başkanvekili

1- Danışma Kurulu toplantı saati belli olduğunda, resmî yazıdan önce bu saat hemen Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı tarafından telefonla gruplara bildirilecek ve hangi saatte kiminle görüşüldüğünün kaydı tutulacaktır.

2- Danışma Kurulu için Meclis Başkanının imzasıyla gruplara yazı gönderildikten sonra başka bir gruptan Danışma Kurulu için istem gelirse, yeni bir yazıya gerek kalmadan bu istemin fotokopisi Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı tarafından imza karşılığı diğer gruplara dağıtılacaktır.

3- Danışma Kurulu için çağrı mümkün olduğunca erken yapılacaktır. Genel Kurulun başlamasına iki saatten az bir süre kala gruplar tarafından Danışma Kurulu çağrısı yapılmayacaktır.

4- Siyasi parti grup önerilerinde ilk söz hakkı, lehte öneri sahibi grubun grup başkanvekiline veya onun işaret ettiği milletvekiline aittir. Kalan lehte ve aleyhte söz talepleri uzlaşma olmaması hâlinde kura çekilerek belirlenecektir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI

95.yıl

5- Danışma Kurulu ve grup önerileri üzerinde söz sırası lehte, aleyhte, lehte ve aleyhte şeklinde verilecektir.

6- Danışma Kurulu veya grup önerisiyle gündemdeki tasarı veya tekliflerin sıralaması belirlenirken yarım kalan işlerin önüne iş alınabilecektir.

7- Grup başkanvekillerinin söz talepleri hariç olmak üzere, gündem dışı konuşmaların ardından İttüdüğün 60'ıncı maddesine göre yerinden bir dakika ile sınırlı olacak şekilde kaç milletvekiline söz verileceği TBMM Başkanı'nın TBMM Başkanvekilleri ile gerçekleştireceği görüşmede belirlenecektir.

8- TBMM Başkanvekilleri gündem dışı konuşmaları verirken haftalık dağılımda AK Parti'ye 3, CHP'ye 3, HDP'ye 2 ve MHP'ye 1 söz hakkı tanınacak şekilde dağılım yapmaları uygun olacaktır.

9- Genel Kurula ürün veya eşya getirilmeyecektir.

10- Yoklama ve oylamalar için verilen süre bittikten sonra kesinlikle pusula kabul edilmeyecektir. Elektronik cihaza girenlerin yeterli sayıya ulaşmadığı yoklama ve oylamalarda pusula gönderen milletvekillerinin isimleri okunarak Genel Kurulda olup olmadıkları tespit edilecektir. Ancak Başkanvekili, oylama veya yoklama bitmeden pusula gönderen milletvekillerinin Genel Kuruldan ayrılmamaları konusunda gerekli uyarıyı yapacaktır.

11- Bütçenin ilk ve son günü konuşmaları ile Genel Başkanların konuşmaları hariç hatiplere ek süre verilmeyecektir.

12- Konuşmacılar, görüşülen konudan ayrılmaları hâlinde, Başkanvekili tarafından konuya gelmeye davet edilecektir. Bu konuda mümkün olduğunca disiplin hükümlerine başvurmada çözüm aranacaktır.

13- Lehte söz alıp aleyhte veya aleyhte söz alıp lehte konuşma yapan hatipler Başkanvekili tarafından uyarılacaktır.

14- Tasarı veya teklife yeni bir geçici madde eklenmesini öngören değişiklik önermeleri için, yeni madde ihdasında olduğu gibi komisyonun salt çoğunluğu aranacaktır.

15- Kapalı oturum önergesinin gerekçesini açıklamak için hükümet, siyasi parti grupları veya istem sahibi bir milletvekiline 5 dakika süre verilecektir.

16- Kulislere ziyaretçi alınmayacaktır. Ancak grup personeli ile danışmanlar kulislere kısa süreli olarak girebilecektir.

17- Milletvekilleri ile birlikte gelen misafirler, girişte kimlik karşılığı giriş kartı alacaklardır.

18- TBMM güvenlik personeli ve korumalar milletvekillerine daha saygılı davranmaları konusunda uyarılacaktır.

ORTAK BİLDİRİLER

2022 YILI TBMM ORTAK BİLDİRİ VE ORTAK AÇIKLAMALARI

Tarih	Konu ve Açıklamalar
12.01.2022	*Kazakistan'da Yaşanan Olaylar Hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Grubu Bulunan Siyasi Partiler Tarafından Kabul Edilen Ortak Açıklama *Ortak açıklama, dört siyasi parti grubu tarafından imzalandı. HDP Grubu ortak açıklamaya katılmadı. *Ortak açıklama metni, TBMM Başkanı'nca da imzalandı. *Ortak açıklama metni, Genel Kurulda, kanun teklifi görüşmeleri sırasında bilgiye sunuldu. *Birleşimi yöneten Başkanvekili, ortak açıklamayı bizzat okumadı, kâtip üyeye okuttu. Birleşimi yöneten Başkanvekili, ortak açıklamaya katılmayan siyasi parti grubunun (HDP) üyesiydi. *Ortak açıklama üzerine görüşme açılmadı. Siyasi parti grup başkanvekillerinin söz talebi olmadı. Bilgiye sunmanın ardından bir Danışma Kurulu önerisi oylandı ve kanun teklifi görüşmelerine devam edildi.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI

B.15
12.04.2022
OKUNDU

**KAZAKİSTAN'DA YAŞANAN OLAYLAR HAKKINDA TÜRKİYE BÜYÜK
MİLLET MECLİSİ'NDE GRUBU BULUNAN SİYASİ PARTİLER TARAFINDAN
KABUL EDİLEN ORTAK AÇIKLAMA**

Kardeş Kazakistan'da son günlerde meydana gelen gelişmeleri endişeyle takip etmekteyiz.

Kazakistan'ın istikrar ve huzuru bizler için ülkemizin barış ve huzuru kadar önemlidir. Kazakistan halkının sağduyusu ve yönetimin dirayetli tutumu sayesinde olayların yatışmaya ve ülkede durumun normale dönmeye başlamasından memnuniyet duyuyoruz.

Olaylarda vefat eden Kazak kardeşlerimize Allah'tan rahmet, kederli yakınlarına başsağlığı ve sabır, yaralananlara acil şifalar diliyoruz.

İnsan hayatını tehlikeye atan, kamu düzenini bozan ve mala zarar veren şiddet eylemlerini kınıyoruz.

Kazakistan yönetiminin halkın esenlik ve refahını daha da artırmaya yönelik reform gündemini destekliyoruz.

Gazi Meclisimiz, 15 Temmuz hain darbe girişimi sırasında Kazakistan makamlarının sergilediği dayanışmayı unutmayacaktır.

Bağımsızlığının ilk gününden itibaren Kazakistan'ın yanında olan Türkiye, bundan sonra da Kazakistan'ın bölgenin geneli için de hayati önemdeki barış ve istikrarına her türlü desteği vermeyi sürdürecektir.

Mustafa ŞEN TOP

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Başkanı

Cahit ÖZKAN

Adalet ve Kalkınma Partisi
Grubu Başkanvekili

Engin ALTAY

Cumhuriyet Halk Partisi
Grubu Başkanvekili

Erkan AKÇAY

Milliyetçi Hareket Partisi
Grubu Başkanvekili

D. Müsavat DERİŞOĞLU

İYİ Parti
Grubu Başkanvekili

Anayasa, kanunlar ve içtüzük metinlerinin yanı sıra parlamento teamülleri ve başkanlık tutumları/içtihatları, parlamento hukukunun temel kaynakları arasında yer almaktadır. Anayasa, kanun ve içtüzük hükümlerinin tutarlı bir yorumuna ulaşmak, parlamento teamüllerini kökleştirmek, Genel Kurul'da Başkanlık tutumlarına istikrar kazandırmak, ancak parlamento uygulamalarının titiz bir biçimde takip edilmesi ile olanaklıdır.

Usul Tartışmaları, Tutumlar ve İctihatlar Sicili; parlamento usullerine ilişkin tartışmaları, yorumları, içtihatları ve uygulamaları, ilgili tutanaklar eşliğinde yıllara sâri şekilde izlemeyi amaçlamaktadır. Bu sicilin uzun vadede, Kanunlar ve Kararlar Başkanlığının temel bilgi havuzunu oluşturması ve parlamento hukukunun başlıca kaynakları arasında yer alması öngörülmektedir.

USUL TARTIŞMALARI, TUTUMLAR VE İÇTİHATLAR SİCİLİ

Mevzuat	Tarih	Dönem/Yıl (Birleşim)	Konu	Başkan/Başkanvekili	Sayfa
İçt. 87/1, 9, 10	13 Ocak 2022 18 Ocak 2022	27/5 (46. B) (47. B)	Bir Birleşimde Okunan ve Toplantı Yetersayısının Bulunmaması Nedeniyle Oylamasında Kalınan Değişiklik Önergesinin, İzleyen Birleşimde Değiştirilerek Oylanmasına İlişkin	Nimetullah ERDOĞMUŞ (46. B) Celal ADAN (47. B)	18
İçt. 60/4 2016 TBMM Başkanvekilleri Mutabakat Metni	16 Mart 2022	27/5 (67. B)	Kürsüden Yaptığı Konuşmasına Yönelik Müdahaleler Nedeniyle Söz Süresini Kullanmadığını İleri Süren Milletvekillere Sözlerini Tamamlaması İçin Yerinden Bir Dakika Söz Verilmesine İlişkin	Haydar AKAR	20
İçt. 5, 7, 57 AY. 96	1 Ağustos 2022	27/5 (112. B)	Olağanüstü Toplantının Başında Yapılan İlk Yoklama Sonucunda Yetersayının Bulunmaması Durumunda Yoklamanın Yınelenmemesi ve Olağanüstü Toplantı Çağrısının Düşüğünün Kabul Edilerek Birleşimin Kapatılması Hakkında	Süreyya Sadi BİLGİÇ	23
İçt. 13, 63 AY. 133 6112 s. K. 35	1 Kasım 2022	27/6 (14. B)	Birleşimi Yöneten Başkan'ın, TBMM Başkanlığının Bir Tezkeresiyle Gündeme Aldığı Başkanlık Divanı Kararını Genel Kurulun Onayına Sunmama Yönünde Bir Yetkisinin Bulunmadığına İlişkin	Süreyya Sadi BİLGİÇ	26
İçt. 160, 161, 163	6 Aralık 2022	27/6 (30. B)	Birleşime Verilen Arada Gerçekleştirilen Fiillere Yönelik Olarak Disiplin Yaptırımlarının Uygulanabileceğine İlişkin	Haydar AKAR	32

27/5	Bir Birleşimde Okunan ve Toplantı Yetersayısının Bulunamaması Nedeniyle Oylamasında Kalınan Değişiklik Önergesinin, İzleyen Birleşimde Değiştirilerek Oylanmasına İlişkin
İçt. 87/1, 9, 10	
Tarih/Birleşim: 13.01.2022/B. 46; 18.01.2022/ B. 47	Başkanvekili: Nimetullah ERDOĞMUŞ (B.46) Celal ADAN (B.47)
Açıklama Metni	<u>46. Birleşim</u> (...) BAŞKAN – 11’inci madde üzerinde Mustafa Elitaş ve arkadaşlarının önergesinin oylamasından önce istem üzerine yapılan yoklamada toplantı yeter sayısı bulunamamıştı. Şimdi yoklama işlemini tekrarlayacağım. Yoklama için üç dakika süre veriyorum. Yoklama işlemini başlatıyorum. (Elektronik cihazla yoklamaya başlandı) (...) BAŞKAN – Toplantı yeter sayısı yoktur. Yapılan ikinci yoklamada da toplantı yeter sayısı bulunamadığından alınan karar gereğince Küresel İklim Değişikliğinin Etkilerinin En Aza İndirilmesi, Kuraklıkla Mücadele ve Su Kaynaklarının Verimli Kullanılması İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu üzerindeki genel görüşmeyi yapmak ve kanun teklifleri ile komisyonlardan gelen diğer işleri sırasıyla görüşmek için 18 Ocak 2022 Salı günü saat 15.00’te toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum. <u>47. Birleşim</u> (...) BAŞKAN - Komisyon? Yerinde. 13/1/2022 tarihli 46’ncı birleşimde İç Tüzük’ün 91’inci maddesine göre temel kanun olarak görüşülen 301 sıra sayılı Kanun Teklifi’nin ikinci bölümünde yer alan 11’inci maddesi üzerinde son önerge olan Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş ve arkadaşlarının önergesinin oylamasında kalınmıştı. Sayın Elitaş’ın yerinden bir söz talebi vardır. Buyurun Sayın Elitaş. MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) - Çok teşekkür ediyorum Sayın Başkanım. Geçen hafta 11’inci maddeyle ilgili verdiğimiz önergeden uygulama yönünden bazı problemlerin olacağı anlaşıldığından dolayı bir redaksiyon ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Eğer uygun görürseniz imza sahipleri olarak geçen haftaki verdiğimiz önergeyi biraz önce Başkanlığınıza arz ettiğimiz önergeyle değiştirilerek yeniden oylanmasının dikkate alınmasını talep ediyoruz. BAŞKAN - Sayın Özel, buyurun. ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) - Sayın Başkanım, geçen hafta son anda bu maddeyle ilgili bu önerge geldiğinde bütün muhalefet partisi grupları yüksek hassasiyet göstermiş, itiraz etmişler; İç Tüzük’ten kaynaklı yoklama talebimiz sonucunda da yeterli çoğunluk, toplantı yeter sayısı sağlanamadığı için oturum ve birleşim kapanmış ve bugüne kalmıştı. Bugün, önerge üzerinde kamu yararı olarak görebildiğimiz tamamen mükemmel bir hâle dönüşmüş değil, imza atmış değiliz, oy vermeyeceğiz ama geçen haftakine göre kamu yararını daha gözeten birtakım değişiklikler var. İmza sahiplerinin aynı kişiler olduğunu da gözeterek ve bunda kamu yararı olduğunu gözeterek Cumhuriyet Halk Partisi Grubu olarak önergenin bu hâliyle tekrar

	okunmasını ve yeniden oya sunulmasını ileride örnek teşkil etmemek ya da edecekse tüm grupların mutabakatını arama örneğini teşkil etmek üzere kabul ediyorum efendim. ERHAN USTA (Samsun) - Sayın Başkan... BAŞKAN - Sayın Usta, buyurun. ERHAN USTA (Samsun) - Teşekkür ederim Sayın Başkan. Evet Sayın Başkan, bu 11'inci maddedeki önerge gerçekten geçen hafta verilen orijinal hâliyle çok keyfi uygulamalara yol açacak hükümler içeriyordu, Sayın Cumhurbaşkanına farklı oranlar belirleme yetkisi veriyordu. Bugünkü görüşmeler çerçevesinde bu biraz daha makul hâle getirildi. O anlamda, biz de TOKİ'ye iş yapan iş insanlarımızın da mağdur olmaması açısından, burada ilave fiyat farkı verilebilmesi açısından yapılacak bu uygulamaya yani önergenin değiştirilmesi uygulamasına biz de İYİ Parti Grubu olarak herhangi bir şekilde sorun çıkarmayacağız. Teşekkür ederim. BAŞKAN - Sayın siyasi parti gruplarından bir itiraz olmaması nedeniyle, emsal teşkil etmemek üzere önerge metni değiştirilmiştir. Önergenin yeni hâlini okutacağım ve oylarınıza sunacağım. (...)
İşlem	13.01.2022 tarihli 46. Birleşimde okunan ve toplantı yetersayısının bulunamaması üzerine oylamasında kalınan önerge, bir sonraki birleşimde önergede imzası bulunan milletvekillerinden birisinin önerge sahipleri adına açıklama yapması ve siyasi parti gruplarının usule ilişkin mutabakatı üzerine değiştirilerek işleme alınmıştır.
Notlar	46. Birleşimde okunan önerge hakkında Komisyon temsilcisi "Takdire bırakıyoruz." ifadesini kullanmıştır. 47. Birleşimde önergenin değiştirilen yeni hâli okunmuş ve oylanmıştır. Birleşimi yöneten Başkanvekili, bu ayrıkı uygulamaya yönelik olarak "siyasi parti gruplarından bir itiraz olmaması nedeniyle, emsal teşkil etmemek üzere önerge metni değiştirilmiştir" şeklinde açıklama yapmıştır. Komisyonla önergenin yeni biçimine katılıp katılmadığı sorulmuştur.
İlgili İçtüzük Hükümü 87/1 87/9-10	Değişiklik önergeleri MADDE 87- Kanunlarda veya İçtüzükte aksine bir hüküm yoksa, kanun teklifinde bir maddenin reddi, tümünün veya bir maddenin komisyona iadesi, bir maddenin değiştirilmesi, metne ek veya geçici madde eklenmesi hakkında, milletvekilleri ve esas komisyon değişiklik önergeleri verebilir.(...) (...) Başkan, önergeye katılıp katılmadığını komisyona sorar. Komisyon katılmama gerekçesini kısaca açıklayabilir. Komisyonun katılmadığı önerge, sahibi tarafından beş dakikayı geçmemek üzere açıklanabilir. Önerge sahibine, gerekçesinin okunmasını istediği önerge hakkında söz verilmez. Daha sonra önergeler işaret oyu ile ayrı ayrı oylanır. (...)

27.5	
İçt. 60/4 2016 TBMM Başkanvekilleri Mutabakat Metni	Kürsüden Yaptığı Konuşmasına Yönelik Müdahaleler Nedeniyle Söz Süresini Kullanamadığını İleri Süren Milletvekiline Sözlerini Tamamlaması İçin Yerinden Bir Dakika Söz Verilmesine İlişkin
Tarih/Birleşim: 16.03.2022/ B.67	Başkanvekili: Haydar AKAR
Açıklama Metni	<u>Üçüncü Oturum</u> EMRULLAH İŞLER (Devamla) - ... Dolayısıyla 1930-1948 arasına kadar yani 1949'da ilahiyat fakülteleri kurulana kadar on sekiz yıla yakın din eğitimi tamamen yasaklanmış oluyor. Peki, 1930-1940 yılları arasındaysa Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde Kur'an kursları açılıyor. Cumhuriyet Halk Partisinin içindeki bu dine karşı olan damar o zaman... ENGİN ALTAY (İstanbul) - Bir dakika ya, bir dakika ya! TURAN AYDOĞAN (İstanbul) - Kim dine karşıymış ya? (...) BAŞKAN - Birleşime on dakika ara veriyorum. <u>Dördüncü Oturum</u> BAŞKAN - (...) Sayın Elitaş, buyurun. MUSTAFA ELİTAŞ (Kayseri) - Sayın Başkan, teşekkür ediyorum. Biraz önce kürsüde yapılan konuşmalar sırasında grubumuz adına konuşan sayın milletvekili arkadaşımız bir tarihi meseleyi anlatırken birkaç kere "Cumhuriyet Halk Partisi içerisinde bir kısım dine karşı damar" diye ifade kullandı. Bu ifadenin Cumhuriyet Halk Partisinin içerisinde veya Cumhuriyet Halk Partisini "dinsiz" olarak tanımlama şeklinde olması mümkün değil; AK PARTİ'nin bu şekilde bir görüşü, kanaati yoktur. (...) BAŞKAN - Evet, kaldığımız yerden devam ediyoruz. Sayın İşler, kalan sürenizi tamamlamak için kürsüye davet ediyorum. Temiz bir dille Genel Kurula hitap etmenizi rica ediyorum. Buyurun. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) AK PARTİ GRUBU ADINA EMRULLAH İŞLER (Ankara) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkan. Ben, Sayın Grup Başkan Vekilimizin de ifade ettiği gibi, kimseye "dinsiz" demedim. Ben, tarihî uygulamaları örnek veriyorum, o çerçevede o cümleyi kullandım. (...) (Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı) BAŞKAN - Tamamlayın lütfen. EMRULLAH İŞLER (Devamla) - Sayın Başkan, benim beş dakikam vardı, lütfen... BAŞKAN - Biz uygun süreyi verdik, siz tamamlayın. EMRULLAH İŞLER (Devamla) - Hayır, geri kalanı, bir sürü tartışma çıktı... BAŞKAN - Pazarlık yapmayacağız Sayın İşler, lütfen tamamlayın. EMRULLAH İŞLER (Devamla) - Ama bazı hususları aydınlatmak durumundayız Sayın Başkan. Şimdi, evet, dinin siyasete alet edilmesi meselesi; yıllarca bunu konuştuk, yıllarca laikliğin ne anlama geldiğini, nasıl katı uygulaması yapıldığını gördük. Bakınız, şimdi başörtülü vekillerimiz var. Din siyasete alet mi oldu? Ama bu kürsüde

	zamanın, dönemin Başbakanının had bildirme konusunda neler söylediğini hatırlayınız. Cuma namazına gitmek... İSMET TOKDEMİR (Hatay) - Ya, bırak onları ya! ENGİN ALTAY (İstanbul) - Kaşıma! Kaşıma! (...) EMRULLAH İŞLER (Devamla) - Böyle bir uygulama yok ya, muhalefet konuşacak, iktidar susacak; ne güzel, ne âlâ! (Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı) BAŞKAN - Sayın İşler... EMRULLAH İŞLER (Devamla) - Bu ülkede Cuma namazına gitmek dini siyasete alet... BAŞKAN - Sayın İşler, yerinize davet ediyorum sizi. ENGİN ALTAY (İstanbul) - Adam gibi konuş! Hakaret etme, adam gibi konuş! (AK PARTİ sıralarından gürültüler) (...) BAŞKAN - Sayın İşler, yerinize davet ediyorum sizi, buyurun. (...) BAŞKAN - Yerinize davet ediyorum, buyurun. EMRULLAH İŞLER (Devamla) - Daha bitirmedim Sayın Başkan. BAŞKAN - Ek sürenizi verdim Sayın İşler. EMRULLAH İŞLER (Devamla) - Sayın Başkan, benim beş dakikamı yediler, konuşturmadılar. BAŞKAN - Beş dakikanızı siz kendiniz yediniz. EMRULLAH İŞLER (Devamla) - Hayır, iki dakika daha vereceksiniz Sayın Başkan. SABAHAT ÖZGÜR SOY ÇELİK (Hatay) - Kürsüye kadar yürüdüler Başkanım. BAŞKAN - Yerinize davet ediyorum sizi. EMRULLAH İŞLER (Devamla) - Böyle bir uygulama yok ya! BAŞKAN - Birleşime on dakika ara veriyorum. <u>Beşinci Oturum</u> (...) EMRULLAH İŞLER (Ankara) - Sayın Başkan... BAŞKAN - Yerinizden 60'a göre bir dakikalık söz vereceğim. Buyurun. EMRULLAH İŞLER (Ankara) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım. (...)
İşlem	Genel Kurulda hatibin konuşmasındaki bazı ifadelerden dolayı oluşan tepkiler üzerine hatip süresini tamamlamadan birleşime ara verilmiştir. Sonraki oturumda gerginliğin azalması amacıyla söz isteyen bir siyasi parti grup başkanvekiline söz verilmiştir. Ardından hatip, kalan süresinin kürsüden tamamlamış ancak yapılan müdahalelerden dolayı konuşmasını gerçekleştiremediğini ifade ederek ek süre istemiştir. Bu talebi Başkanlıkça kabul görmemiştir. Bu esnada hatibin konuşmasındaki ifadelerden dolayı yine gerginlik yaşanmış ve oturuma ara verilmiştir. Verilen aranın ardından hatibin ek süre talebinde ısrar etmesi nedeniyle İçtüzüğün 60'ıncı maddesi uyarınca kendisine yerinden konuşması için bir dakikalık süre verilmiştir.
Not	Milletvekilinin kürsüden yaptığı konuşma sırasında yaşanan gerginlik nedeniyle birleşime iki kez ara verilmiş, kalan süresini kürsüden tamamlaması için kendisine söz verilen milletvekili sürekli müdahaleler nedeniyle konuşmasını gerçekleştiremediğini ileri sürmüştür; Başkan, milletvekilinin itirazında ısrar etmesi üzerine kendisine İçtüzüğün 60'ıncı maddesi uyarınca yerinden bir dakika söz vermiştir.

İlgili İçtüzük Hükmü 60/4 7/4/2016 tarihli TBMM Başkanvekillerinin Uygulamalarında Birlik Sağlanmasına Yönelik Karar Metni	Söz alma, konuşmalar ve yazılı konuşmalar MADDE 60- (....) Pek kısa bir sözü olduğunu belirten üyeye Başkan, yerinden konuşma izni verebilir. <i>1-Gündem dışı konuşmalardan sonra kısa söz taleplerinin sayısal sınırlandırılması.</i> Gündeme geçmeden önce Grup başkanvekillerine 2+1'er dakika ve gündeme geçildikten sonra 1'er dakika söz verilebilecektir.
--	---

27.5	Olağanüstü Toplantının Başında Yapılan İlk Yoklama Sonucunda Yetersayının Bulunamaması Durumunda Yoklamanın Yinelenmemesi ve Olağanüstü Toplantı Çağrısının Düşüğünün Kabul Edilerek Birleşimin Kapatılması Hakkında	
İçt. 5, 7, 57 AY. 96		
Tarih/Birleşim: 01.08.2022 / B.112		Başkanvekili: Süreyya Sadi BİLGİÇ
Açıklama Metni	(...) BAŞKAN – Elektronik sistemle yoklama yapacağız. Yoklama için üç dakika süre vereceğim. Sayın milletvekillerinin elektronik sisteme girerek salonda bulunduklarını bildirmelerini, bu süre içinde sisteme giremeyen milletvekillerinin salonda hazır bulunan teknik personelden yardım istemelerini, buna rağmen sisteme giremeyen milletvekillerinin ise yoklama pusulalarını, görevli personel aracılığıyla, verilen süre içerisinde Başkanlığa ulaştırmalarını ve salondan ayrılmamalarını rica ediyorum. Yoklama işlemini başlatıyorum. (Elektronik cihazla yoklamaya başlandı) İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) – AK PARTİ vekilleri, kapının önünde beklemeyin, içeri girin, içeri. Orada bekleyenler var, kapının arkasında vekiller var. ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) – İçeri girmiyor AK PARTİ vekilleri. ÖZGÜR ÖZEL (Manisa) – Sayın Başkan, Bülent Arınç gibi sayabilirsiniz arkadaşları, Bülent Arınç sayıyordu kapıdan bakanları. MAHMUT TANAL (İstanbul) – Başkanım, İç Tüzük’ün 146’ncı maddesinde “İçeride bulunanlar sayılır.” diyordu ya, şu anda onları saymanız gerekiyor. Bakın, Parlamento hukuku burada, gayet rahat, burada... İSMAİL TAMER (Kayseri) – Burada olup da girmek nasılmış? ALİ ŞEKER (İstanbul) – Hekim olarak sen böyle konuşma ya! MAHMUT TANAL (İstanbul) – Başkan, kamera kayıtlarını da alın, kamera kayıtlarını. BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, sessizlik lütfen. MAHMUT TANAL (İstanbul) – Kamera kayıtlarına göre içeridekileri saymanız lazım. İSMAİL TAMER (Kayseri) – Hayır, burada olup da girmek nasıl bir duygu? Sizinkiler de böyle yapıyordu zaten. ENGİN ALTAY (İstanbul) – Öyle, haklısınız canım, sırayla. ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Sağlıkta şiddet için geldik biz, sen doktorsun... İSMAİL TAMER (Kayseri) – Biz sağlıkta şiddetle ilgili düzenlemeler yaptık; her türlü önlemi aldık, sen çok iyi bilirsin; hangi kanunları çıkardığımızı da iyi bilirsin, katalog suçlara aldığımızı da iyi bilirsin. ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Doktorsun, ayıp! (Elektronik cihazla yoklamaya devam edildi) BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, toplantı yeter sayısı yoktur. CEMAL ENGİNYURT (Ordu) – Kaç kişi var? BAŞKAN – Bu durumda, İç Tüzük’ün 7’nci maddesi uyarınca, yeterli çoğunluk sağlanamadığından olağanüstü toplantı çağrısı düşmüştür.	
	Gündemde bulunan konuları sırasıyla görüşmek için, Anayasa ve İç Tüzük gereğince 1 Ekim 2022 Cumartesi günü saat 14.00’te toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.	
İşlem	Genel Kurulun 01.08.2022 tarihli 112’nci Birleşiminde, Anayasa’nın 93’üncü ve İçtüzük’ün 7’nci maddelerine göre, Cumhuriyet Halk Partisi Grup Başkanvekilleri İstanbul Milletvekili Engin Altay, Manisa Milletvekili Özgür Özel ve Sakarya Milletvekili Engin Özkoç ile 127 milletvekili tarafından TBMM Başkanlığına verilen önerge üzerine, olağanüstü toplantı gerçekleştirilmiştir.	

	Başkan, elektronik sistemle yoklama yapılmasına karar vermiş ve bu yoklama için üç dakika süre vermiştir. Anılan yoklama neticesinde yeterli çoğunluk sağlanamadığından İçtüzük'ün 7'nci maddesi uyarınca olağanüstü toplantı çağrısı düşmüştür.
Not	1982 Anayasası döneminde (02.08.2022 tarihi itibarıyla) 44 olağanüstü toplantı gerçekleştirilmiştir. Bu birleşimlerden 40'ının açılışı yoklama ile, 31'inin açılışı ise müşahade ile gerçekleşmiştir. 1996 yılında yapılan İçtüzük değişikliği öncesindeki uygulamaya göre, olağanüstü toplantı çağrısının düşebilmesi için açılışta İçtüzük'ün 57'nci maddesine göre iki defa yapılacak yoklama sonucuna göre toplantı yetersayısının bulunamaması gerekmektedir. 17.07.1987 tarihli 123'üncü Birleşimde ve 19.7.1990 tarihli 125'inci Birleşimde açılıştaki birinci yoklamada toplantı yetersayısı bulunamamasına karşın ikinci yoklamada bulunması üzerine toplantı yapılmıştır. 23.09.1976 tarihli ve 04.12.1995 tarihli Birleşimlerde ise, açılışta ikinci defa yapılan yoklamada da toplantı yeter sayısı bulunamaması üzerine çağrı düşmüştür. Aksi yöndeki uygulamalar 1996 tarihli İçtüzük değişikliği sonrasında gerçekleştirilmiştir. İlk örnek, 22.7.2002 tarihli. Bu uygulamada, birleşimin açılışında yapılan "tek yoklama işlemi" sonucunda toplantı yetersayısı bulunamadığından çağrı düşmüştür. Bu birleşimi yöneten Meclis Başkanı'nın yaptığı açıklama şöyledir: "<i>İçtüzüğümüzün 57'nci maddesine göre, yoklama sonucunda toplantı yetersayısına ulaşılamazsa, Başkanın takdiriyle (...) ara verilebilir. Ne var ki, yine, İçtüzüğümüzün 7'nci maddesine göre, olağanüstü toplantılarda yoklama bir defa yapılır ve o ilk yapılan yoklamada toplantı yetersayısına ulaşılamamışsa, toplantı çağrısı kendiliğinden düşer. İçtüzük görüşmeleri yapılırken bu husus zapta geçirilmiştir.</i>" Başkan'ın açıklamasında işaret edilen zaptın, 1996 tarihli İçtüzük değişikliği sürecindeki Anayasa Komisyonu toplantı tutanağı olduğu anlaşılmaktadır. Bu tutanağa göre, Anayasa Komisyonu Başkanı'nın değişiklik ile ilgili yaptığı açıklama şöyledir: "<i>7'inci maddenin son paragrafına, son cümle olarak 'yeterli çoğunluk sağlanamazsa çağrının düşeceği' hükmü ilave edildi. Bu da, tabii yeniden tekrar tekrar Meclisin toplantıya çağrılmasının önlenmesine matuf bir değişiklik oluyor.</i>" Toplantının devamında Komisyon üyesi Atila SAV, "<i>Alt komisyonunda şunu düşündük: Meclis tatildeyken veya ara vermedeyken çağrı yapılırsa, toplantı yapılacak, yeter sayı varsa toplantı açılacak; yoksa, olağan düzende Meclis Başkanı ara verir, 1 saat sonra, 1 saat sonra, 1 saat sonra veya ertesi gün toplanmak üzere. Bu onu önüyor efendim. Toplantı olağanüstü toplantıdır. İsteyenlerin isteği üzerine toplanmıştır. Çoğunluk varsa açılır, çoğunluk yoksa düşer</i>" şeklinde bir açıklama yapmıştır. Bu iki açıklamanın, tek yoklama yapılması gerekliliğine mi, yoksa olağanüstü toplantının yetersayı bulunamaması nedeniyle çağrı konusu günü izleyen günlere taşınması durumunu engellemeye mi yönelik olduğu hususu tartışmalıdır. Yine 1996 değişikliği sonrası döneme rastlayan bir diğer örnekte, yoklamanın tekrarlanması itirazına rağmen, birleşimin açılışında yapılan birinci yoklama sonucuna göre çağrı düşürülmüştür. Bkz. T.B.M.M. T.D. 14.08.2012, B. 132. Birleşimin başında yapılan tek yoklama sonucunda yeter sayının bulunamaması üzerine olağanüstü toplantı çağrısının düştüğü ve birleşimin kapatıldığı bir diğer örnek için bkz. T.B.M.M. T.D. 01.08.2022, B. 112. Olağanüstü toplantı çağrısı üzerine birden fazla birleşimin gerçekleştirildiği hâllerde, ardışık birleşimlerin başında yapılan yoklamalarda birbirinden farklı usullerin izlenebildiği görülmektedir. Örneğin 1996 değişikliği sonrasında rastlayan bir olağanüstü toplantıda ilk birleşimin (14.09.2004 tarihli Birleşim) başında yapılan yoklama sonucunda müzakerelere geçildikten sonra, aynı olağanüstü toplantı çağrısına bağlı izleyen birleşimlerden birinde (18.09.2004 tarihli Birleşim) açılış yoklamasında yetersayının bulunamaması üzerine yoklama yinelenmiş, yine yetersayı bulunamaması üzerine olağanüstü toplantı çağrısının düştüğü belirtilmiş ve birleşim, 1 Ekim'de toplanmak üzere kapatılmıştır. Benzer şekilde aynı olağanüstü çağrısı üzerine gerçekleştirilen 19.09.2006 ve 20.09.2006 tarihli Birleşimlerde tek yoklama yapılarak görülmelere başlanmışken, 21.09.2006 tarihli Birleşimin başında ilk yoklamada toplantı yetersayısı bulunamadığından birleşime ara verilerek yoklama yinelenmiştir. Yapılan bu ikinci yoklamada toplantı yetersayısının bulunması üzerine müzakerelere geçilmiştir.

İctüzük	Tatil MADDE 5- Tatil, Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmalarının belli bir süre ertelenmesidir. Danışma Kurulunun önerisi üzerine Genel Kurulca başka bir karar alınmadıkça Türkiye Büyük Millet Meclisi 1 Temmuz günü tatile girer. Bir yasama yılı içinde üç aydan fazla tatil yapılamaz. Tatilde veya aravermede toplantı MADDE 7- Türkiye Büyük Millet Meclisi, tatil veya araverme sırasında Cumhurbaşkanını veya Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı tarafından toplantıya çağırılması halinde, belirtilen gün ve saatte toplanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı doğrudan gerek görürse toplantı çağırısına karar verebilir. Üyelerin beşte birinin imzasını taşıyan gerekçeli önergedeki çağrı istemini ise en geç yedi gün içinde yerine getirir. Bu çağrılarda, toplantı gün ve saatinin ve bu toplantıyı gerektiren konunun belirtilmiş olması şarttır. Birleşim yeterli çoğunlukla açılabilirdiği takdirde, Başkan, ilk önce çağrı yazısını okutur ve bu toplantıyı gerektiren konu görüşülür. Konu üzerinde gerekli işlemler tamamlanınca, Türkiye Büyük Millet Meclisi çalışmalarına devam karar vermediği takdirde, tatile veya aravermeye devam olunur. Yeterli çoğunluk sağlanamazsa çağrı düşer. Yoklama MADDE 57- Başkan birleşimi açarken tereddüde düşerse yoklama yapar. Tezkerelerin oylanması ile kanunların oylanması esnasında, işaretle oylamaya geçilirken en az yirmi milletvekili ayağa kalkmak veya önerge vermek suretiyle yoklama yapılmasını isteyebilir. Yoklama, elektronik oy düğmelerine basmak veya imzalı pusula vermek suretiyle yapılır. Oturumu yöneten Başkan ve diğer Başkanlık Divanı üyeleri toplantı yeter sayısına dâhil edilir. Yoklama sonucunda, üye tamsayısının en az üçte birinin mevcut olmadığı anlaşılırsa, oturum en geç bir saat sonrasına ertelenebilir. Bu oturumda da toplantı yeter sayısı yoksa, birleşim kapatılır. Anayasa Toplantı ve karar yeter sayısı MADDE 96- Türkiye Büyük Millet Meclisi, yapacağı seçimler dahil bütün işlerinde üye tamsayısının en az üçte biri ile toplanır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Anayasada başkaca bir hüküm yoksa toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir; ancak karar yeter sayısı hiçbir şekilde üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasından az olamaz.
-----------------------	---

27.6		
İçt. 13, 63 AY. 133 6112 s. K. 35	Birleşimi Yöneten Başkan'ın, TBMM Başkanlığının Bir Tezkeresiyle Gündeme Aldığı Başkanlık Divanı Kararını Genel Kurulun Onayına Sunmama Yönünde Bir Yetkisinin Bulunmadığına İlişkin	
Tarih/Birleşim: 01.11.2022/B.14		Başkanvekili: Süreyya Sadı BİLGİÇ
Tutanak Metni	(...) Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığının bir tezkeresi vardır, okutuyorum: Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kuruluna Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanının 26 Ekim 2022 tarihli toplantısında, Radyo ve Televizyon Üst Kurulunda üyeliğin görev süresinin bitmesi hâli dışında başka herhangi bir sebeple boşalması durumunda, boşalan üyeliğin siyasi parti grupları arasındaki dağılımı yapılırken üyeliğin boşaldığı tarihin esas alınması konusunda ilke kararı oluşturulması ve konunun Genel Kurulun bilgi ve tasviplerine sunulmasına karar verilmiştir. Genel Kurulun onayına sunulur.	
	Mustafa Şentop Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı	
	DURSUN MÜSAVAT DERVİŞOĞLU (İzmir) – Sayın Başkanım...	
	BAŞKAN – Buyurun.	
	DURSUN MÜSAVAT DERVİŞOĞLU (İzmir) – Çok teşekkür ederim Sayın Başkanım.	
	İç Tüzük'ün 63'üncü maddesi çerçevesinde bu konuyla alakalı bir usul tartışması açılmasını talep ediyoruz efendim.	
	BAŞKAN – Müsaade ederseniz önce Başkanlık Divanı kararını okutayım, ondan sonra usul tartışmasını açayım.	
	DURSUN MÜSAVAT DERVİŞOĞLU (İzmir) – Tamam.	
	BAŞKAN – Başkanlık Divanı kararını okutuyorum:	
	Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanı Kararı	
	Karar No: 89	Karar Tarihi: 26/10/2022
	2. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) üyeliklerinde, üyelerin görev süresinin bitmesi hâli dışında başka herhangi bir sebeple boşalma olması durumunda, Türkiye Büyük Millet Meclisinde (TBMM) yapılacak RTÜK üyeliği seçimlerinde, boşalan üyeliğin siyasi parti grupları arasındaki dağılımı yapılırken gerek 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un 35'inci maddesinin 5'inci fıkrası gerekse konu hakkında fiili bir olguya dayanan, objektif ve değişmez bir kriter oluşturması hususları dikkate alınarak RTÜK üyeliğinin boşaldığı tarihin esas alınması konusunda ilke kararı oluşturulmasının doğru olacağı sonucuna ulaşılmış olup konunun bu şekilde Genel Kurulun bilgi ve tasviplerine sunulmasına karar verildi.	
	BAŞKAN – Sayın Dervişoğlu, hangi işlemimle ilgili olarak usul tartışması açmak istiyorsunuz?	
	(...) DURSUN MÜSAVAT DERVİŞOĞLU (İzmir) – Efendim, RTÜK Kanunu'nun 35'inci maddesinin (5)'inci fıkrası son derece açık ve net. Aynı zamanda da Başkanlık Divanının toplantıya çağırılması gündeminde RTÜK konusu yok, sadece bir milletvekilinin istifasının kabulüne dayalı bir toplantı çağırısı üzerine yapılmış; bu sebeple, konunun, İç Tüzük'ün 63'üncü maddesine göre usul tartışması açmak suretiyle değerlendirilmesini istiyorum.	
	BAŞKAN – Usul tartışmasını açıyorum.	
	(...) Usul tartışmasında ilk söz, lehte olmak üzere Savın Yılmaz Tunc'un.	

	Buyurun. YILMAZ TUNÇ (Bartın) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Genel Kurulu saygılarımla selamlıyorum. Usul tartışmasında lehte söz aldım. Radio ve Televizyon Üst Kurulunda AK PARTİ kontenjanından seçilen 1 üyenin istifası nedeniyle boşalan üyeliğe, Türkiye Büyük Millet Meclisinde, bugün seçim gerçekleştireceğiz. Seçimin nasıl yapılacağı Anayasa’nın 133’üncü maddesinde ve 6112 sayılı Radio ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun’un 35’inci maddesinde belirtilmiş. 35’inci maddenin (5)’inci fıkrasına göre “Üst Kurul üyelerinin görev süresi altı yıldır. Üyelerin üçte biri iki yılda bir yenilenir. Üyelerin görev sürelerinin bitiminden iki ay önce; üyeliklerde herhangi bir sebeple boşalma olması hâlinde, boşalma tarihinden veya boşalma tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi tatilde ise tatilin bitiminden itibaren bir ay içinde aynı usulle seçim yapılır. Bu seçimlerde, boşalan üyeliklerin siyasî parti gruplarına dağılımı, ilk seçimde siyasî parti grupları kontenjanından seçilen üye sayısı ve siyasî parti gruplarının hâlihazırdaki oranı dikkate alınmak suretiyle yapılır. Üyeliklerdeki boşalma sebebiyle yapılan seçimlerde seçilen üyeler, yerlerine seçildikleri üyelerin görev süresini tamamlar.” 35’inci maddenin (5)’inci fıkrasında seçimin nasıl yapılacağına ilişkin düzenleme bu şekilde. RTÜK üyeliğinin boşalma tarihi, AK PARTİ kontenjanından seçilen RTÜK üyesinin istifa tarihi ve RTÜK üyeliğindeki boşalma tarihi 1 Temmuz 2022; bu tarihte hâlihazırdaki oran AK PARTİ lehine. RTÜK tarafından üyelikte boşalmanın Türkiye Büyük Millet Meclisine bildirildiği tarih 11 Ekim 2022, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığının da AK PARTİ Grubuna “Adaylarınızı bildirin.” şeklindeki yazısı da 12 Ekim 2022; bu tarihte de yine üyelik AK PARTİ lehine. Aday bildirdikten sonra ise Meclis aritmetiğinde bir değişiklik oluyor ve sorunun buradan kaynaklandığı ifade ediliyor, usul tartışması bunun için açıldı. 1 Temmuz 2022’den itibaren dört aylık sürede toplam 5 kez Meclis aritmetiği değişiyor değerli arkadaşlar, 5 kez değişiklik oluyor yani partilerden partilere değişiklik oluyor. Bu durumda üyeliğin boşaldığı tarih 1 Temmuz 2022. 35’inci maddenin (5)’inci fıkrasında “boşalan üyeliklerin” şeklindeki ibare... Dolayısıyla boşalma tarihi 1 Temmuz 2022. 1 Temmuz 2022’de de Meclis aritmetiğine göre, AK PARTİ’li üyenin istifası nedeniyle boşalan üyeliği... Kalan bir yıllık süreyi tamamlamak üzere seçim yine Meclis aritmetiğine göre AK PARTİ lehine. (...) YILMAZ TUNÇ (Devamla) – Dolayısıyla şunu ifade etmek lazım: Eğer bu görüş kabul edilse, şu anda biz seçim yapmak üzereyken de Meclis aritmetiği değişebilir, o zaman ne yapacağız? DURSUN MÜSAVAT DERVİŞOĞLU (İzmir) – Yasayı değiştiririz. YILMAZ TUNÇ (Devamla) – Zaten o arada 5 kez değişmiş dolayısıyla üyelik ne zaman boşalmış ve -kanunun lafzından da anlaşılan odur- Meclisteki hâlihazır durum, oran neyse odur, o da AK PARTİ lehinedir. DURSUN MÜSAVAT DERVİŞOĞLU (İzmir) – O zaman 11 Ekimde niye yazdınız? YILMAZ TUNÇ (Devamla) – Geçmişte de 2015 yılında da yine böyle bir tartışma olmuş, Anayasa Mahkemesi karar vermiş “35’inci maddede bir açıklık yoktur.” demiş ve “O açıklığı Parlamento kararıyla doldurabilirsiniz.” şeklinde, Anayasa Mahkemesinin de böyle bir kararı var. (...) DURSUN MÜSAVAT DERVİŞOĞLU (İzmir) – 11 Ekimde niye yazı yazdınız o zaman? YILMAZ TUNÇ (Bartın) – Bu nedenle, tutumunuz lehinde olduğumu belirtiyor, Genel Kurulu saygılarımla selamlıyorum. (AK PARTİ sıralarından alkışlar) BAŞKAN – Aleyhte ilk söz Sayın Engin Altay’ın. Sayın Altay, buyurun. (CHP sıralarından alkışlar) ENGİN ALTAY (İstanbul) – Çok teşekkür ederim. Aslında, şöyle düşündüm: Buraya çıkayım, AK PARTİ sıralarına, Sayın Tunç’un yüzüne bakarak bir kelime söyleyip ineyim istiyorum, hâlâ o düşüncedeyim, hem de Meclis zaman
--	--

ekonomisinden kazanır ama geldik artık, bir iki şey söyleyelim. Bu iş, AK PARTİ bakımından, aslında, attığı taşın ürküttüğü kurbağaya değmeyeceği bir işe benziyor. Yani RTÜK'te zaten bir çoğunluğunuz var ve Türkiye yedi ay sonra bir seçime gidiyor. Şimdi, burada bu üyeliğe tenezül etmeniz, bu üyeliği entrikalarla, RTÜK'ü de kullanarak, RTÜK'ün o şöhretli Başkanını da kullanarak boşalma süresi içinde Meclise bildirim yapılmaması “Dur, sen bir bekle, biz çoğunluğu ele geçirince sen yazıyı yazarsın.” muhabbetleri falan şu Meclise -Gazi Meclis diyoruz, doksan dokuz yıllık cumhuriyet diyoruz- inanın, gerçekten yakışmıyor. Burada uzun uzun işin hukuki yönlerine girecek değilim, grup önerisinde ayrıca o da konuşulacak ama AK PARTİ'nin sayısal çoğunluğu elverişli hâle geldiğinde RTÜK'ün Meclise yazı yazması, AK PARTİ'nin...

Meclis Başkanımız da enteresan; böyle bir konuda niye Divan topluyorsun kardeşim, orta yerdeki mevzuata göre kararını verirsin, Divanı toplayarak “Bu üyelik AK PARTİ'ye geçmiştir.” diye Divandaki AK PARTİ çoğunluğuyla karar almak bile demokrasiye saygısızlıktır, demokrasiye sadakatsizliktir. (CHP ve İYİ Parti sıralarından alkışlar)

Değerli arkadaşlar, konu çok açık. Sayın Başkana göre de bir bakımdan Aykut Erdoğan'ın istifası burada önem taşıyor, kimin hakkı olduğuyla ilgili, 1 Temmuz bakımından. Sayın Başkan; bir yerde diyor ki: “Erdoğan'ın istifası 28 Haziran itibarıyla geçerlidir.” Bir yerde diyor ki: “Hayır, 1 Temmuz itibarıyla geçerlidir.” Bu da Meclis Başkanımızın 2 farklı çelişkisi. Meclis Başkanımıza, ben bütçesinde de söyledim; evet, bir parti mensubiyetiniz vardır, saygı duyarım. Yarın bizden bir Meclis Başkanı olsa, ki olacak ama Allah var, Allah var, biz Anayasa'ya ve İç Tüzük'e sadık ve bağlı kalırız ve Allah var, biz bu Meclisteki herkesin Meclis Başkanını bu konuda bu tutumunu, Sayın Sadi Bilgiç'in değil ama Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının bu tutumunu bir hak yemek olarak görüyorum ve tek cümle söylüyorum: Değmez, gerçekten değmez. (CHP ve İYİ Parti sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Lehte ikinci söz, Sayın Ramazan Can'ın yerine Sayın İshak Gazel'in. İSHAK GAZEL (Kütahya) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Değerli milletvekilleri, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Öncelikle şunu ifade etmem lazım: Başkanlık Divanı toplandı geçtiğimiz hafta ama Başkanlık Divanının toplanma gündemi RTÜK seçimleriyle ilgili bir karar alma değildi; bir milletvekilinin, Urfa Milletvekilinin milletvekilliğinden istifa sürecinin yönetilmesiyle ilgili bir toplantı yapıldı. O toplantıda RTÜK konusu açıldı -konuyu açan da CHP'li bir Başkanlık Divanı üyesidir, Başkanlık Divanının o toplantısına katılan herkes, hem CHP'li üyeler hem İYİ Partili üyeler bunun şahididir- onun üzerinde tartışmalar yapıldı ve ondan sonra, CHP'li bir Başkanlık Divanı üyesinin yapmış olduğu girişimden sonra bu konuda bir karar alınmıştır.

ENGİN ALTAY (İstanbul) – Karar alındı ama İshak Bey, karar alındı ya bu konuyla ilgili. İSHAK GAZEL (Devamla) - İkinci: Aykut Erdoğan'ın istifasına, istifanın hangi tarihte değerlendirilmesi gerektiğine değinildi. 28 Haziran tarihinde Selin Sayek Böke'nin vermiş olduğu bir yazı var “28 Haziran 2022 tarihi itibarıyla partimizden istifa etmiştir.” diye. Selin Sayek Böke kendi Genel Başkan Yardımcınız. Yani ben şöyle düşünüyorum, muhalifarz şunu ifade edelim: 28 Haziranda -Allah muhafaza- bir milletvekilimiz vefat etti, bu da parti grubu tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisine 1 Haziranda bildirildi. Yani biz bunun vefat tarihini, düşünme tarihini 1 Haziran mı yapacağız? Vefat tarihi 28 Haziran.

DURSUN MÜSAVAT DERVİŞOĞLU (İzmir) – İstifa ile ölüm aynı şey değil; biri imzayla, biri kaderle.

İSHAK GAZEL (Devamla) - İstifa, tek taraflı bir irade beyanıdır. İstifayı yapan şahsa zaten büyük bir saygısızlıktır istifa ettiği tarihte bunu değerlendirmemek, bunu da yap yapacağım. Bir de yani seçim gününde Meclis aritmetiğini dikkate almak... Yani bu hiçbir seçimde böyle olmaz Sayın Dervişoğlu yani hiçbir seçimde çünkü bu bir süreçtir.

DURSUN MÜSAVAT DERVİŞOĞLU (İzmir) – Kanun yazıyor Beyefendi, kanun.

İSHAK GAZEL (Devamla) - Yani bütün seçimlerde süreç bu şekilde işler. Bir on günlük süreç var.

ÜMİT BEYAZ (İstanbul) – “İşimize geldiği gibi.” desen daha iyi. Vallahi “İşimize böyle geldi.” desen daha iyi.

İSHAK GAZEL (Devamla) - On günlük süreç var, on günlük süreçte Meclis Başkanının yapması gereken birtakım faaliyetler var. E, bunları baştan mı başlatacağız yani seçim günü aritmetiğini? Artı, bir de şunu da ifade etmek istiyorum: 1 Temmuz tarihinin dikkate alınması gerektiğiyle ilgili gerek sizin gerekse CHP Grup Başkan Vekili Özgür Özel'in açıklamaları var, Meclis tutanaklarında bunlar var yani o zaman siz şöyle zannediyordunuz, İYİ Partiye düşüyor RTÜK üyeliği, bu şekilde zannediyordunuz ve 1 Temmuz tarihini bunun için dile getirdiniz. Ama sonra baktınız ki İYİ Partiye düşmüyormuş, AK PARTİ'ye düşüyormuş; bu sefer de ne yapıyorsunuz, seçimlerin yapılacağı tarihte... Çünkü o zaman İYİ Partiye düşüyor. Yani bu hukuki değildir; hukuk kesin, sabit ilkeler üzerindedir.

(...)

İSHAK GAZEL (Devamla) – Yani burada objektif tek kriter boşalmanın yapıldığı tarihtir. Bu da kanun metninde bu şekilde “boşalma”nın geçmesi... Yani böyle sonradan icat edilen bir kavram değildir “boşalma tarihi”. İlgili kanunun 35’inci maddesinin 5’inci fıkrasında “boşaldığı tarih” ibaresi çok net bir şekilde geçmektedir ve kanun koyucunun iradesi de boşaldığı tarihteki Meclis aritmetiğinin dikkate alınması gerektiği yönündedir, bu iradeyi de gerçekleştirmemiz lazım.

DURSUN MÜSAVAT DERVİŞOĞLU (İzmir) – Geçmiyor.

İSHAK GAZEL (Devamla) - Ve diğer, işte, manipülasyonlara açık bütün olgulara da karşı çıkmamız lazım, burada hukuku gerçekleştirmemiz lazım, objektif kriterlere göre hareket etmemiz lazım. Objektif kriter, sabit kriter de boşalmanın gerçekleştiği tarihtir ve Başkanın tutumunun lehinde olduğunu ifade ediyorum, Genel Kurulu saygıyla selamlıyorum. (AK PARTİ sıralarından alkışlar)

ÜMİT BEYAZ (İstanbul) – Söylediğine kendi bile inanmıyor.

BAŞKAN - Aleyhte son söz, Sayın Müsavat Dervişoğlu’nun.

Buyurun. (İYİ Parti sıralarından alkışlar)

DURSUN MÜSAVAT DERVİŞOĞLU (İzmir) – Sayın Başkan, saygıdeğer milletvekilleri; öncelikle ifade etmek isterim ki bir büyük üzüntüyle gelmişim buraya çünkü bir hakkın hak edenin elinden alınmasına yönelik kararları eleştirecektim ama şu sunumdan sonra Adalet ve Kalkınma Partisinin değerli sözcülerinin hakkın iadesinden yana bir tavır sergilemek yerine çalınan minareye kılıf arama gayretleri üzüntümü katbekat arttırmıştır. (İYİ Parti ve CHP sıralarından alkışlar) Bakın, orta yerde bir gerçek var, ben onu söylüyorum. Siz de biliyorsunuz, ben de biliyorum, şimdi, bu üyelikte boşalma nasıl olmuş, benden önce konuyla ilgili konuşanlar gerekli açıklamayı yaptılar, tarihi tefferruatlara girmeyeceğim, tarihle ilgili tefferruatlara girmeyeceğim. Şimdi “1 Temmuzda boşalmış.” diyorsunuz, doğru. 1 Temmuzda Sayın Aykut Erdoğdu’nun istifasıyla ilgili evrakların tekemmülüyle alakalı tartışmalar da doğru ama Meclisin dikkatini bir hususa çekmek istiyorum. Bu RTÜK üyeliği boşalalı dört ay olmuş, dört ay boyunca Adalet ve Kalkınma Partisine 2 defa geçmiş, iddianıza göre geçtiyse, bize göre geçmedi, 5 Temmuz tarihi bizim için önemli. Bunlardan sizin iddianıza göre bir tanesi 1 Temmuz, bir tanesi de 11 Ekimdir. Bütün gerçekleri saklayarak 1 Temmuz ve 11 Ekimi esas almanız bile muvazaaya ve hileye ne kadar ortak olduğunuzun işareti. (İYİ Parti ve CHP sıralarından alkışlar, AK PARTİ milletvekillerinin laf atmaları) Bakın, söylüyorum hiç zaten iki dakika konuşacağım yani laf atmalara cevap versem vaktimi doğru kullanmamış olacağım.

Türkiye Büyük Millet Meclisi kanun çıkarmakla görevlendirilmiş bir kurumdur, burası bir yasama organıdır. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı elindeki kanunu “Uygulayamıyorum.” diye bir şikâyetle bulunamaz. Şayet kanun metni, kanunu uygulamaya elverişli değilse o zaman Türkiye Büyük Millet Meclisine düşen görev o kanunu değiştirmektir. Şimdi, siz Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanını topluyorsunuz, bir tavsiye kararı alıyorsunuz, o kararı Türkiye Büyük Millet Meclisinin tasvibine sunuyorsunuz ve bunu yaparken de almış olduğunuz kararı RTÜK Kanunu’nun önüne çıkarmaya kalkışıyorsunuz. Bunu kabul edebilmek hukuktan vareste olmak demektir, biz bunu nasıl kabul edelim? (İYİ Parti sıralarından alkışlar)

(...)

DURSUN MÜSAVAT DERVİŞOĞLU (Devamla) – Şimdi, bakın, açık ve net söylüyorum, böyle bir yola tevessül etmeseydiniz keşke.

	Sayın Başkanım, zatinalinize de söylüyorum: Boşalan üyelik Adalet ve Kalkınma Partisinin üyeliğidir. İYİ Partiye gelip “Bu boşalan üyelik bizindir, zaten istifa eden üyenin de görev müddeti sadece bir yıldır...” Siz Adalet ve Kalkınma Partisinin istifasıyla boşalan üyeliği centilmenlik sınırında kalmak suretiyle “Bize bırakın.” deseydiniz, işte, İYİ Parti Grubu sizin almış olduğunuz kararın lehine oy kullanırdı. (İYİ Parti sıralarından alkışlar) Plan ve Bütçe Komisyonunda da söyledim, bizim buradaki fevranımız şudur: Burada bir hukuk gasbı söz konusudur. Türkiye Büyük Millet Meclisinin Başkanı hukuk tarihi profesördür. (...) DURSUN MÜSAVAT DERVİŞOĞLU (Devamla) – Bir hukuk tarihi profesörünün hukuk tarihine hukuksuzlukla adını yazdırması bizim vicdanımızı yaralıyor. (...) BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin Başkanlık Divanının 26 Ekim 2022 tarihli ve 89 sayılı Kararı, RTÜK üyeliği seçimi için ilke kararı oluşturulması ve konunun bu doğrultuda Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun bilgi ve tasviplerine sunulması şeklindedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kuruluna hitaben yazılan Başkanlık tezkeresi de mezkûr kararın Genel Kurulun onayına sunulması yönündedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca bir tezkereyle gündeme alınan bu konuda Divan kararının Genel Kurulun onayına sunulması dışında Başkanlığımız tarafından yapılabilecek başka herhangi bir işlem bulunmamaktadır. Bilgilerinize sunuyorum.
İşlem	Genel Kurulun 01.11.2022 tarihli 14’üncü Birleşiminde Gündem’in “Başkanlığın Genel Kurula Sunuşları” kısmında TBMM Başkanlığının, Başkanlık Divanı Kararı’na dayanan bir tezkeresi okutulmuştur. Tezkere’de, Başkanlık Divanınca, Radyo ve Televizyon Üst Kurulunda üyeliğin görev süresinin bitmesi hâli dışında başka herhangi bir sebeple boşalması durumunda, boşalan üyeliğin siyasi parti grupları arasındaki dağılımı yapılırken üyeliğin boşaldığı tarihin esas alınması konusunda ilke kararı oluşturulması ve konunun Genel Kurulun bilgi ve tasviplerine sunulmasına karar verildiği belirtilmiştir. Tezkere’ye konu TBMM Başkanlık Divanı Kararı Genel Kurulun onayına sunulmadan önce, RTÜK üyeliğine ilişkin Divan Kararı’nın Genel Kurulun onayına sunulup sunulmamasıyla ilgili olarak usul tartışması açılmıştır. Usul tartışması neticesinde oturumu yöneten Başkanvekili tarafından “Türkiye Büyük Millet Meclisinin Başkanlık Divanının 26 Ekim 2022 tarihli ve 89 sayılı Kararı, RTÜK üyeliği seçimi için ilke kararı oluşturulması ve konunun bu doğrultuda Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun bilgi ve tasviplerine sunulması şeklindedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kuruluna hitaben yazılan Başkanlık tezkeresi de mezkûr kararın Genel Kurulun onayına sunulması yönündedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca bir tezkereyle gündeme alınan bu konuda Divan kararının Genel Kurulun onayına sunulması dışında Başkanlığımız tarafından yapılabilecek başka herhangi bir işlem bulunmamaktadır.” denilerek, bu durum Genel Kurulun bilgisine sunulmuştur. Söz konusu Divan Kararı Genel Kurulun oyuna sunulmuş ve kabul edilmiştir.
Not	Genel Kurulun 01.11.2022 tarihli 14’üncü Birleşiminde TBMM Başkanlığının 2091 sayılı Tezkeresi okutulmuştur. Bu Tezkere’ye konu Başkanlık Divanı Kararı; Radyo ve Televizyon Üst Kurulunda üyeliğin görev süresinin bitmesi hâli dışında başka herhangi bir sebeple boşalması durumunda, boşalan üyeliğin siyasi parti grupları arasındaki dağılımı yapılırken üyeliğin boşaldığı tarihin esas alınması konusunda ilke kararı alınması ve bu ilke kararının Genel Kurulun oyuna sunulmasına ilişkindir. Usule aykırı olarak Başkanlık Divanı gündemine taşındığı ileri sürülen konuya ilişkin olarak alınan Başkanlık Divanı Kararı’nın Genel Kurulun onayına sunulmaması gerektiği yönündeki eleştirilere karşı birleşimi yöneten Başkanvekili şu açıklamayı yapmıştır: “Türkiye Büyük Millet Meclisinin Başkanlık Divanının 26 Ekim 2022 tarihli ve 89 sayılı Kararı, RTÜK üyeliği seçimi için ilke kararı oluşturulması ve konunun bu doğrultuda Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun bilgi ve tasviplerine sunulması şeklindedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kuruluna hitaben yazılan Başkanlık tezkeresi de mezkûr kararın Genel Kurulun onayına sunulması yönündedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca bir tezkereyle gündeme

	<i>alınan bu konuda Divan kararının Genel Kurulun onayına sunulması dışında Başkanlığımız tarafından yapılabilecek başka herhangi bir işlem bulunmamaktadır.”</i> Bu tutum açıklamasının ardından TBMM Başkanlığı Tezkeresi’ne bağlı Başkanlık Divanı Kararı, Genel Kurulun oyuna sunulmuş ve kabul edilmiştir.
İçtüzük	Başkanlık Divanının görevleri Madde 13 – Başkanlık Divanı, kanunlar ve İçtüzük gereğince verilen görevleri yerine getirir. Genel Kuruldaki oylamalarda ve seçimlerde önemli bir yanlışlık olduğu iddia edilirse, Başkan usul görüşmesi açabilir ve gerekirse oya başvurarak düzeltme yapar. Yanlışlık birleşimden sonra anlaşılırsa Meclis Başkanı, Divanı toplayarak takip edilecek yolu kararlaştırır. Başkan, kendisine ait görevlerin yerine getirilmesi bakımından gerekli görürse, Divanın görüşünü alabilir. (...)
Anayasa	F. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, radyo ve televizyon kuruluşları ve kamuyla ilişkili haber ajansları MADDE 133- Radyo ve televizyon istasyonları kurmak ve işletmek kanunla düzenlenecek şartlar çerçevesinde serbesttir. Radyo ve televizyon faaliyetlerini düzenlemek ve denetlemek amacıyla kurulan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu dokuz üyeden oluşur. Üyeler, siyasî parti gruplarının üye sayısı oranında belirlenecek üye sayısının ikiye katı olarak gösterecekleri adaylar arasından, her siyasî parti grubuna düşen üye sayısı esas alınmak suretiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunca seçilir. Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun kuruluşu, görev ve yetkileri, üyelerinin nitelikleri, seçim usulleri ve görev süreleri kanunla düzenlenir. (...)
6112 sayılı Kanun	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu MADDE 35 – (1) Üst Kurul, en az dört yıllık yüksek öğrenim görmüş, meslekleriyle ilgili konularda kamu kurum ve kuruluşları veya özel kuruluşlarda en az on yıl süreyle görev yapmış, meslekî açıdan yeterli bilgiye, deneyime ve Devlet memuru olma niteliğine sahip, otuz yaşını doldurmuş kişiler arasından Türkiye Büyük Millet Meclisince seçilen dokuz üyeden oluşur. (2) Seçim için, siyasî parti gruplarının üye sayısı oranında belirlenecek üye sayısının ikiye katı aday gösterilir ve Üst Kurul üyeleri bu adaylar arasından her siyasî parti grubuna düşen üye sayısı esas alınmak suretiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunca seçilir. Ancak, siyasî parti gruplarında, Türkiye Büyük Millet Meclisince yapılacak seçimlerde kime oy kullanılacağına dair görüşme yapılamaz ve karar alınmaz. (3) Üst Kurul üyelerinin seçimi, adayların belirlenerek ilânnından sonra on gün içinde yapılır. Siyasî parti grupları tarafından gösterilen adaylar için ayrı ayrı listeler hâlinde birleşik oy pusulası düzenlenir. Adayların adlarının karşısındaki özel yer işaretlenmek suretiyle oy kullanılır. Siyasî parti gruplarının ikinci fıkraya göre belirlenen kontenjanlarından Üst Kurula seçilecek üyelerin sayısından fazla verilen oylar geçersiz sayılır. (4) Karar yeter sayısı olmak şartıyla seçimde en çok oyu alan boş üyelik sayısı kadar aday seçilmiş olur. Seçim sonucu Resmî Gazetede yayımlanır. (5) Üst Kurul üyelerinin görev süresi altı yıldır. Üyelerin üçte biri iki yılda bir yenilenir. Üyelerin görev sürelerinin bitiminden iki ay önce; üyeliklerde herhangi bir sebeple boşalma olması hâlinde, boşalma tarihinden veya boşalma tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi tatilde ise tatilin bitiminden itibaren bir ay içinde aynı usulle seçim yapılır. Bu seçimlerde, boşalan üyeliklerin siyasî parti gruplarına dağılımı, ilk seçimde siyasî parti grupları kontenjanından seçilen üye sayısı ve siyasî parti gruplarının hâlihazırdaki oranı dikkate alınmak suretiyle yapılır. Üyeliklerdeki boşalma sebebiyle yapılan seçimlerde seçilen üyeler, yerlerine seçtikleri üyelerin görev süresini tamamlar.

27.6	Birleşime Verilen Arada Gerçekleştirilen Fiillere Yönelik Olarak Disiplin Yaptırımlarının Uygulanabileceğine İlişkin	
İçt. 160, 161, 163		
Tarih/Birleşim: 06.12.2022 / B.30		Başkanvekili: Haydar AKAR
Tutanak Metni	(...) BAŞKAN - Bursa Milletvekili Zafer Işık'ın bugünkü <u>Birleşiminin İkinci Oturumuna verilen ara sırasında yapmış olduğu hareket</u>, İç Tüzük'ün 161'inci maddesinin 7'nci bendinde yer alan "Fiili saldırıda bulunmak." hükmü kapsamında olduğundan Meclisten geçici olarak çıkarma cezası gerektirmektedir. Bu nedenle, Bursa Milletvekili Zafer Işık'a İç Tüzük'ün 163'üncü maddesi uyarınca Meclisten geçici olarak 2 birleşim çıkarma cezası verilmesini teklif edeceğim. Sayın Işık savunma yapabilir yahut başka bir milletvekili savunma hakkını kullanabilir. Sayın Işık savunma yapacak mı? Sayın ışık yok. Başka bir arkadaş talep etmiyor. Bursa Milletvekili Zafer Işık'a İç Tüzük'ün 163'üncü maddesi uyarınca Meclisten geçici olarak 2 birleşim çıkarma cezası verilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir. BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, Konya Milletvekili Fahrettin Yokuş'un bugünkü <u>Birleşimin İkinci Oturumuna verilen ara sırasında yapmış olduğu hareket</u> İç Tüzük'ün 160'ıncı maddesinin 5'inci bendinde yer alan "Mecliste gürültü ve kavgaya sebep olmak." hükmü kapsamında olup kınama cezası gerektirmektedir. Bu nedenle, Konya Milletvekili Fahrettin Yokuş hakkında İç Tüzük'ün 163'üncü maddesi uyarınca kınama cezası teklif edeceğim. Sayın Yokuş buradaysa kendisini savunma için söz hakkı vereceğim. Sayın Yokuş isterse savunmasını bir arkadaşına da yaptırma hakkına sahiptir. Sayın Yokuş savunma yapacak mı? Yok yani talep etmiyor. Sayın Milletvekili Fahrettin Yokuş'a kınama cezası verilmesini Genel Kurula teklif ediyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir. (...)	
İşlem	Genel Kurulun 06.12.2022 tarihli 30'uncu Birleşimi'nin İkinci Oturumu'nda (bütçe görüşmeleri) çıkan tartışma üzerine ara verilmiştir. Verilen ara esnasında milletvekilleri arasında çıkan kavga nedeniyle aynı Birleşim'in Altıncı Oturumu'nda bir milletvekiline TBMM İçtüzüğü'nün 161'inci maddesinin birinci fıkrasının (7) numaralı bendi kapsamında iki birleşim geçici olarak meclisten çıkarma cezası verilmesi, bir milletvekiline TBMM İçtüzüğü'nün 160'ncı maddesinin birinci fıkrasının (5) numaralı bendi kapsamında kınama cezası verilmesi, Başkan'ın teklifi üzerine Genel Kurulun oyuna sunulmuş ve kabul edilmiştir.	
Not	TBMM İçtüzüğü'nün 160'ıncı maddesinin birinci fıkrasının (5) numaralı bendinde "<u>Mecliste</u> gürültü ve kavgaya sebep olmak veya <u>Meclisin</u> görevini yerine getirmesini önlemek için toplu bir harekete girişilmesine önayak olmak", kınama cezasını gerektiren hâller arasında sayılmıştır. Aynı maddenin izleyen bendinde "<u>Genel Kurulun</u> çalışma düzenini bozmak (...)" ibaresine yer verilmişken (5) numaralı bentte "Mecliste" ibaresinin tercih edilmiş olması, yaptırımın uygulanabileceği hâllerin Genel Kurul salonundaki faaliyetlerin ötesinde tüm Meclis çalışmalarını kapsadığı şeklinde bir yoruma dayanak oluşturabilir. Bu yorumdan yola çıkılarak, birleşime ara verilen durumlarda dahi olsa Mecliste gürültü ve kavgaya sebep olmak fiillerinin kınama cezasını gerektiren fiiller arasında değerlendirilebileceği düşünülmektedir. Bu fiillerin Genel Kurulda gerçekleşmesi ve Meclis çalışmalarını engelleyici nitelik	

	taşınması durumunda disiplin yaptırımına evleviyetle başvurulabileceği hususunda bir tereddüt bulunmamaktadır. TBMM İçtüzüğü'nün 161'inci maddesinin birinci fıkrasının (7) numaralı bendinde de, özel bir mekân belirlemesine gerek duyulmaksızın, "fiili saldırıda bulunmak", Meclisten geçici çıkarma cezasını gerektiren hâller arasında sayılmıştır. TBMM'nin yerleşik uygulamasında, İçtüzük'ün 156 ila 163'üncü maddelerinde düzenlenen disiplin cezalarının -Meclis yapılarına ve eklentilerine işaret eden özel hükümler (md. 160/4, 161/6) ile komisyonlara silahlı olarak girme fiiline ilişkin hüküm (md. 161/5) hariç- münhasıran Genel Kurul salonunda gerçekleşen fiillere ilişkin olarak uygulanması gerektiği yönündeki bakış açısı egemen olmuştur. İçtüzük hükmü ve uygulama birlikte ele alındığında; fiili saldırıda bulunma eyleminin Genel Kurulun çalışmalarına ara verme hâllerinde gerçekleşse bile, Meclisten geçici çıkarma yaptırımı ile karşılanabileceği düşünülmektedir. Öyle ki birçok hâlde, kavganın ya da fiili saldırıda bulunma eylemlerinin kendisi ya da bunlara ilişkin hazırlık hareketleri birleşime ara verilmesine yol açmaktadır. İçtüzük koyucunun disiplin hükümlerini ihdas ederken dayandığı "çalışma düzenini koruma amacı" gözetildiğinde, fiili saldırıda bulunmak gibi çalışma düzenini bozucu nitelikteki fiillerin, birleşime verilen aralarda gerçekleşse dahi disiplin yaptırımı ile karşılanabileceği ileri sürülebilir.
İçtüzük	Kınama Madde 160- Kınama cezasını gerektiren haller şunlardır: 1. Aynı birleşimde iki kere uyarma cezası aldığı halde bunu gerektiren hareketten vazgeçmemek; 2. Bir ay içinde üç kere uyarma cezasına uğramış olmak; 3. Kaba ve yaralayıcı sözler sarf etmek ve hareketler yapmak; 4. Türkiye Büyük Millet Meclisi bina, tesis, eklenti ve arazisine silahlı olarak girmek; 5. Mecliste gürültü ve kavgaya sebep olmak veya Meclisin görevini yerine getirmesini önlemek için toplu bir harekete girişilmesine önyak olmak; 6. Genel Kurulun çalışma düzenini ve huzurunu bozucu döviz, pankart ve benzeri materyali getirmek ve kullanmak. Meclisten geçici çıkarma Madde 161- Meclisten geçici olarak çıkarma cezası aşağıdaki hallerde verilir: 1. Aynı birleşim sırasında üç kere kınama cezasına uğramak; 2. Bir ay içinde beş kere kınama cezası almak; 3. Görüşmeler sırasında Cumhurbaşkanına, Türkiye Büyük Millet Meclisine, Başkanına, Başkanlık Divanına, Başkanlık görevini yerine getiren Başkanvekiline, milletvekiline, Türk Milletinin tarihine ve ortak geçmişine, Anayasanın ilk dört maddesinde çerçevesi çizilen Anayasal düzene hakaret etmek ve sövmek, Türkiye Cumhuriyetinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü esasında Anayasada düzenlenen idari yapısına aykırı tanımlamalar yapmak; 4. Görüşmeler sırasında halkı veya Devlet kuvvetlerini yahut kamu organ, kuruluş ve görevlilerini kanun dışı hareketlere, ayaklanmaya veya Anayasa hükümlerini bozmaya teşvik veya tahrik etmek; 5. Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kuruluna ve komisyonlara silahlı olarak girmek; 6. Meclis yapıları yahut eklentileri içinde yasak bir eylemde bulunmak; 7. Fiili saldırıda bulunmak. Disiplin cezalarında savunma, özür dileme ve kesinti Madde 163- Kınama ve geçici olarak Meclisten çıkarma cezaları Başkanın teklifi üzerine Genel Kurulca görüşmesiz, işaret oyu ile kararlaştırılır. Böyle bir cezaya uğratılması teklif edilen milletvekilinin savunmasını yapmak yahut bunu bir arkadaşına yaptırmak hakkıdır. Kınama ve geçici olarak Meclisten çıkarma cezaları, tutanak özetine geçirilir. Geçici olarak Meclisten çıkarma cezasına uğrayan bir milletvekili izin alıp kürsüden açığa af dilerse izleyen birleşimden itibaren Meclise girmek hakkını kazanır.

Kınama cezasına çarptırılan milletvekilinin bir aylık ödenek ve yolluğunun üçte biri, Meclisten geçici olarak çıkarma cezasına çarptırılan milletvekilinin bir aylık ödenek ve yolluğunun üçte ikisi kesilir.
Disiplin cezaları Cumhurbaşkanı yardımcıları veya bakanlar hakkında da uygulanır.

KANUN VE KARAR SİCİLİ

KANUN SİCİLİ

2022 YILINDA KABUL EDİLEN KANUNLAR¹

1. 6/1/2022 tarihli ve 7350 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
2. 19/1/2022 tarihli ve 7351 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
3. 20/1/2022 tarihli ve 7352 sayılı Vergi Usul Kanunu ile Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
4. 3/2/2022 tarihli ve 7354 sayılı Öğretmenlik Meslek Kanunu
5. 5/3/2022 tarihli ve 7381 sayılı Nükleer Düzenleme Kanunu
6. 9/3/2022 tarihli ve 7382 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
7. 16/3/2022 tarihli ve 7383 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ile Devlet Memurları Kanununda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
8. 24/3/2022 tarihli ve 7392 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile Kat Mülkiyeti Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
9. 31/3/2022 tarihli ve 7393 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
10. 8/4/2022 tarihli ve 7394 sayılı Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi ve Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

¹ 2022 yılında toplam 80 kanun kabul edilmiş olup, bunlardan 48'ini uluslararası andlaşmaların onaylanmasını uygun bulma kanunları oluşturmaktadır. Bu bölümde, uluslararası andlaşmalara ilişkin kanunlar dışında kalan kanunlara (32 kanun) ilişkin sicil bilgilerine yer verilmiştir.

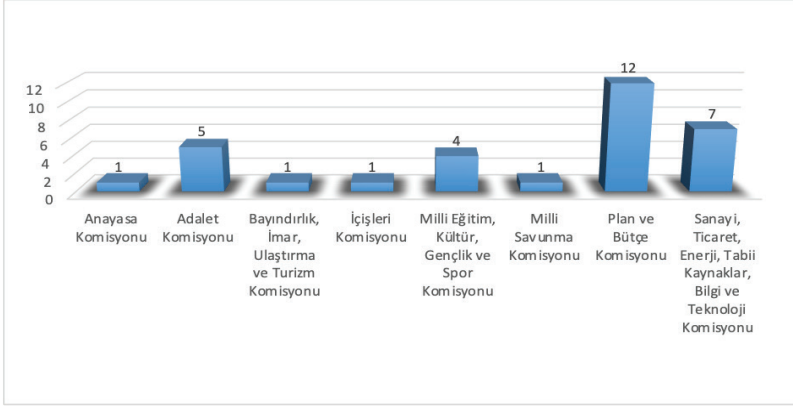

11. 22/4/2022 tarihli ve 7405 sayılı Spor Kulüpleri ve Spor Federasyonları Kanunu
12. 12/5/2022 tarihli ve 7406 sayılı Türk Ceza Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
13. 26/5/2022 tarihli ve 7407 sayılı Bankacılık Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 655 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
14. 2/6/2022 tarihli ve 7408 sayılı Türkiye İhracatçılar Meclisi ile İhracatçı Birliklerinin Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
15. 8/6/2022 tarihli ve 7409 sayılı Avukatlık Kanunu ile Türk Borçlar Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
16. 10/6/2022 tarihli ve 7410 sayılı Çevre Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
17. 16/6/2022 tarihli ve 7411 sayılı Sağlıkla İlgili Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
18. 22/6/2022 tarihli ve 7412 sayılı İstanbul Finans Merkezi Kanunu
19. 23/6/2022 tarihli ve 7413 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
20. 29/6/2022 tarihli ve 7414 sayılı 2022 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile Bağlı Cetvellerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
21. 30/6/2022 tarihli ve 7415 sayılı Askerî Ceza Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
22. 1/7/2022 tarihli ve 7416 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
23. 1/7/2022 tarihli ve 7417 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
24. 13/10/2022 tarihli ve 7418 sayılı Basın Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
25. 20/10/2022 tarihli ve 7419 sayılı Endüstri Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

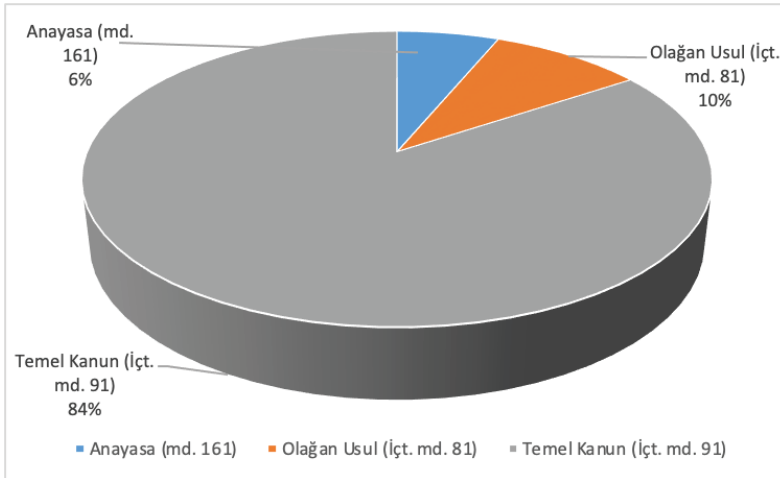
26. 3/11/2022 tarihli ve 7420 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
27. 16/11/2022 tarihli ve 7421 sayılı Vergi Usul Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
28. 23/11/2022 tarihli ve 7422 sayılı Polis Yüksek Öğretim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
29. 30/11/2022 tarihli ve 7423 sayılı Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkol Piyasasının Düzenlenmesine Dair Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
30. 16/12/2022 tarihli ve 7427 sayılı 2023 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu
31. 16/12/2022 tarihli ve 7428 sayılı 2021 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu
32. 22/12/2022 tarihli ve 7429 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

2022 YILINDA KABUL EDİLEN KANUNLARA İLİŞKİN İSTATİSTİKSEL VERİLER

1. Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Tekliflerinin Görüşüldüğü Esas Komisyon

2. Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Tekliflerinin Genel Kurulda Görüşülme Usulü

3. Kanunlara Dayanak Oluşturan Kanun Tekliflerine İlişkin Veriler

Veri Türü ^{2,3}	Toplam	Kanun Başına Ortalama
Kanun Sayısı	30	
Madde Sayısı	651	21,7
Genel Kurulda Kabul Edilen Önerge Sayısı	101	3,37
Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi'nin Komisyonda Bekleme Süresi (Gün)	181	6,03
Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi (Gün)	447	14,9
Genel Kurulda Görüşülme Süresi (Birleşim Sayısı)	83	2,77
Toplam Kanunlaşma Süresi (Gün)	927	30,9

2 Bütçe ve Kesinhesap Kanun Tekliflerine ilişkin veriler hesaplamaya dâhil edilmemiştir.

3 Veri türleri hakkında ayrıntılı bilgi için bir izleyen sayfanın dipnotlarına bakınız.

Dönem: 27	BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN		
Yasama Yılı: 5			
Kanun No. 7350	Kabul Tarihi: 06.01.2022	Yayımlandığı Resmî Gazete Sayısı ve Tarihi: 31716 / 11.01.2022	
Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi'nin Komisyonunda Bekleme Süresi ⁴ : 4 gün		Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi ⁵ : 13 gün	
Kanunlaşma Süresi ⁶ : 25 gün		Esas Komisyon: Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Komisyon Raporu (Sıra Sayısı): 298 Esas Komisyonunda Görüşülme Tarihi: 16.12.2021	
Görüşüldüğü Genel Kurul Birleşimleri: 42. Birleşim 04.01.2022 43. Birleşim 05.01.2022		Genel Kurulda Görüşülme Usulü: Temel Kanun (İçt. md. 91)	
Madde Sayısı: 9 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Sayısı: 6 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Numaraları ⁷ : 4046, 5174, 5307, 5346, 6446, 6585 Genel Kurulda Kabul Edilen Önerge Sayısı ⁸ : 1			

- 4 “Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi’nin Komisyonunda Bekleme Süresi”, kanun teklifinin komisyona havale tarihi ile esas komisyonda görüşülmeye başlaması tarihi arasında geçen süreyi vermektedir. Havalenin gerçekleştirildiği gün ile komisyon görüşmesinin başladığı gün, bu sürenin hesabına dâhil edilmektedir.
- 5 “Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi”, esas komisyonda görüşülüp sıra sayısına bağlanan kanun teklifinin Genel Kurul gündemine girdiği günden burada görüşülmesine başlanmasına kadar geçen süreyi ifade etmektedir. Sıra sayısının Genel Kurul gündemine girdiği gün ile Genel Kurulda görüşülmesine başlandığı gün de hesaplama dâhil edilmektedir.
- 6 “Kanunlaşma Süresi”, kanun teklifinin TBMM Başkanlığına sunulduğu günden Genel Kurulda kabul edildiği güne kadar geçen süreyi göstermektedir. Kanun teklifinin TBMM Başkanlığına sunulduğu gün ile Genel Kurulda kabul edildiği gün de hesaplama dâhil edilmektedir.
- 7 Numaralardan kanun hükmünde karamamelere ilişkin olanların yanına ayrıca içinde “KHK” kaydı düşülmüştür. Bu kaydın yer almadığı numaralar, kanun numaralarını göstermektedir.
- 8 Genel Kurulda belli bir maddeye ilişkin olarak aynı mahiyette birden çok önerge kabul edilmişse, bunlar sadece bir önerge olarak hesaba dâhil edilmiştir.

Dönem: 27	BİREYSEL EMEKLİLİK TASARRUF VE YATIRIM SİSTEMİ KANUNU İLE BAZI KANUNLARDA VE 375 SAYILI KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMEDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN		
Yasama Yılı: 5			
Kanun No. 7351	Kabul Tarihi: 19.01.2022	Yayımlandığı Resmî Gazete Sayısı ve Tarihi: 31727 / 22.01.2022	
Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi’nin Komisyonunda Bekleme Süresi: 4 gün		Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi: 1 gün	
Kanunlaşma Süresi: 16 gün		Esas Komisyon: Plan ve Bütçe Komisyonu Komisyon Raporu (Sıra Sayısı): 301 Esas Komisyonunda Görüşülme Tarihi: 07.01.2022	
Görüşüldüğü Genel Kurul Birleşimleri: 44. Birleşim 11.01.2022 45. Birleşim 12.01.2022 46. Birleşim 13.01.2022 47. Birleşim 18.01.2022 48. Birleşim 19.01.2022		Genel Kurulda Görüşülme Usulü: Temel Kanun (İçt. md. 91)	
Madde Sayısı: 18 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Sayısı: 9 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Numaraları: 1211, 2577, 4632, 4646, 4735, 4749, 5510, 5520, 375 (KHK) Genel Kurulda Kabul Edilen Önerge Sayısı: 2			

Dönem: 27	VERGİ USUL KANUNU İLE KURUMLAR VERGİSİ KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN		
Yasama Yılı: 5			
Kanun No. 7352	Kabul Tarihi: 20.01.2022	Yayımlandığı Resmî Gazete Sayısı ve Tarihi: 31734 / 29.01.2022	
Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi’nin Komisyonunda Bekleme Süresi: 4 gün		Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi: 1 gün	
Kanunlaşma Süresi: 8 gün		Esas Komisyon: Plan ve Bütçe Komisyonu Komisyon Raporu (Sıra Sayısı): 303 Esas Komisyonunda Görüşülme Tarihi: 17.01.2022	
Görüşüldüğü Genel Kurul Birleşimleri: 48. Birleşim 19.01.2022 49. Birleşim 20.01.2022		Genel Kurulda Görüşülme Usulü: Temel Kanun (İçt. md. 91)	
Madde Sayısı: 4 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Sayısı: 2 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Numaraları: 213, 5520 Genel Kurulda Kabul Edilen Önerge Sayısı: 1			

Dönem: 27	ÖĞRETMENLİK MESLEK KANUNU	
Yasama Yılı: 5		
Kanun No. 7354	Kabul Tarihi: 03.02.2022	Yayımlandığı Resmî Gazete Sayısı ve Tarihi: 31750 / 14.02.2022
Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi'nin Komisyonunda Bekleme Süresi: 11 gün		Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi: 5 gün
Kanunlaşma Süresi: 35 gün		Esas Komisyon: Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu Komisyon Raporu (Sıra Sayısı): 302 Esas Komisyonunda Görüşülme Tarihi: 10.01.2022
Görüşüldüğü Genel Kurul Birleşimleri: 49. Birleşim 20.01.2022 51. Birleşim 02.02.2022 52. Birleşim 03.02.2022		Genel Kurulda Görüşülme Usulü: Temel Kanun (İçt. md. 91)
Madde Sayısı: 13 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Sayısı: 3 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Numaraları: 657, 652 (KHK), 1739 Genel Kurulda Kabul Edilen Önerge Sayısı: -		

Dönem: 27	NÜKLEER DÜZENLEME KANUNU	
Yasama Yılı: 5		
Kanun No. 7381	Kabul Tarihi: 05.03.2022	Yayımlandığı Resmî Gazete Sayısı ve Tarihi: 31772 / 08.03.2022
Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi'nin Komisyonunda Bekleme Süresi: 5 gün		Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi: 1 gün
Kanunlaşma Süresi: 10 gün		Esas Komisyon: Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Komisyon Raporu (Sıra Sayısı): 314 Esas Komisyonunda Görüşülme Tarihi: 28.02.2022
Görüşüldüğü Genel Kurul Birleşimleri: 60. Birleşim 02.03.2022 61. Birleşim 03.03.2022 63. Birleşim 05.03.2022		Genel Kurulda Görüşülme Usulü: Temel Kanun (İçt. md. 91)
Madde Sayısı: 30 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Sayısı: 7 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Numaraları: 657, 2690, 4734, 5710, 6172, 6446, 702 (KHK) Genel Kurulda Kabul Edilen Önerge Sayısı: 3		

Dönem: 27	YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI TEŞKİLATI KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN	
Yasama Yılı: 5		
Kanun No. 7382	Kabul Tarihi: 09.03.2022	Yayımlandığı Resmî Gazete Sayısı ve Tarihi: 31775 / 11.03.2022
Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi'nin Komisyonunda Bekleme Süresi: 1 gün		Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi: 1 gün
Kanunlaşma Süresi: 2 gün		Esas Komisyon: Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu Komisyon Raporu (Sıra Sayısı): 319 Esas Komisyonunda Görüşülme Tarihi: 08.03.2022
Görüşüldüğü Genel Kurul Birleşimleri: 65. Birleşim 09.03.2022		Genel Kurulda Görüşülme Usulü: Olağan Usul (İçt. md. 81)
Madde Sayısı: 5 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Sayısı: 1 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Numaraları: 2809 Genel Kurulda Kabul Edilen Önerge Sayısı: -		

Dönem: 27	DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI KURULUŞ VE GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN İLE DEVLET MEMURLARI KANUNUNDA VE 375 SAYILI KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMEDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN	
Yasama Yılı: 5		
Kanun No. 7383	Kabul Tarihi: 16.03.2022	Yayımlandığı Resmî Gazete Sayısı ve Tarihi: 31788 / 24.03.2022
Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi'nin Komisyonunda Bekleme Süresi: 8 gün		Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi: 2 gün
Kanunlaşma Süresi: 21 gün		Esas Komisyon: Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu Komisyon Raporu (Sıra Sayısı): 316 Esas Komisyonunda Görüşülme Tarihi: 03.03.2022
Görüşüldüğü Genel Kurul Birleşimleri: 65. Birleşim 09.03.2022 66. Birleşim 15.03.2022 67. Birleşim 16.03.2022		Genel Kurulda Görüşülme Usulü: Temel Kanun (İçt. md. 91)
Madde Sayısı: 14 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Sayısı: 3 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Numaraları: 633, 657, 375 (KHK) Genel Kurulda Kabul Edilen Önerge Sayısı: 1		

Dönem: 27	TÜKETİCİNİN KORUNMASI HAKKINDA KANUN İLE KAT MÜLKİYETİ KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN	
Yasama Yılı: 5		
Kanun No. 7392	Kabul Tarihi: 24.03.2022	Yayımlandığı Resmî Gazete Sayısı ve Tarihi: 31796 / 01.04.2022
Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi'nin Komisyonunda Bekleme Süresi: 2 gün		Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi: 8 gün
Kanunlaşma Süresi: 17 gün		Esas Komisyon: Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Komisyon Raporu (Sıra Sayısı): 320 Esas Komisyonunda Görüşülme Tarihi: 09.03.2022
Görüşüldüğü Genel Kurul Birleşimleri: 70. Birleşim 23.03.2022 71. Birleşim 24.03.2022		Genel Kurulda Görüşülme Usulü: Temel Kanun (İçt. md. 91)
Madde Sayısı: 20 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Sayısı: 2 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Numaraları: 6502, 634 Genel Kurulda Kabul Edilen Önerge Sayısı: 4		

Dönem: 27	MİLLETVEKİLİ SEÇİMİ KANUNU İLE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN	
Yasama Yılı: 5		
Kanun No. 7393	Kabul Tarihi: 31.03.2022	Yayımlandığı Resmî Gazete Sayısı ve Tarihi: 31801 / 06.04.2022
Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi'nin Komisyonunda Bekleme Süresi: 9 gün		Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi: 1 gün
Kanunlaşma Süresi: 17 gün		Esas Komisyon: Anayasa Komisyonu Komisyon Raporu (Sıra Sayısı): 321 Esas Komisyonda Görüşülme Tarihi: 23.03.2022
Görüşüldüğü Genel Kurul Birleşimleri: 72. Birleşim 29.03.2022 73. Birleşim 30.03.2022 74. Birleşim 31.03.2022		Genel Kurulda Görüşülme Usulü: Temel Kanun (İçt. md. 91)
Madde Sayısı: 14 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Sayısı: 3 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Numaraları: 2839, 2820, 298 Genel Kurulda Kabul Edilen Önerge Sayısı: 3		

Dönem: 27	HAZİNEYE AİT TAŞINMAZ MALLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ VE KATMA DEĞER VERGİSİ KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KANUN İLE BAZI KANUNLARDA VE KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELERDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN	
Yasama Yılı: 5		
Kanun No. 7394	Kabul Tarihi: 08.04.2022	Yayımlandığı Resmî Gazete Sayısı ve Tarihi: 31810 / 15.04.2022
Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi'nin Komisyonunda Bekleme Süresi: 5 gün		Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi: 1 gün
Kanunlaşma Süresi: 15 gün		Esas Komisyon: Plan ve Bütçe Komisyonu Komisyon Raporu (Sıra Sayısı): 322 Esas Komisyonunda Görüşülme Tarihi: 29.03.2022, 30.03.2022 ve 31.03.2022
Görüşüldüğü Genel Kurul Birleşimleri: 75. Birleşim 05.04.2022 76. Birleşim 06.04.2022 77. Birleşim 07.04.2022		Genel Kurulda Görüşülme Usulü: Temel Kanun (İçt. md. 91)
Madde Sayısı: 42 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Sayısı: 20 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Numaraları: 193, 213, 1618, 2108, 2809, 3065, 3194, 4706, 4735, 5490, 5520, 5661, 6112, 6114, 6292, 6361, 7091, 7344, 375 (KHK), 663 (KHK) Genel Kurulda Kabul Edilen Önerge Sayısı: 6		

Dönem: 27	SPOR KULÜPLERİ VE SPOR FEDERASYONLARI KANUNU	
Yasama Yılı: 5		
Kanun No. 7405	Kabul Tarihi: 22.04.2022	Yayımlandığı Resmî Gazete Sayısı ve Tarihi: 31821 / 26.04.2022
Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi'nin Komisyonunda Bekleme Süresi: 7 gün		Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi: 13 gün
Kanunlaşma Süresi: 30 gün		Esas Komisyon: Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu Komisyon Raporu (Sıra Sayısı): 324 Esas Komisyonunda Görüşülme Tarihi: 30.03.2022
Görüşüldüğü Genel Kurul Birleşimleri: 81. Birleşim 19.04.2022 82. Birleşim 20.04.2022 83. Birleşim 21.04.2022 84. Birleşim 22.04.2022		Genel Kurulda Görüşülme Usulü: Temel Kanun (İçt. md. 91)
Madde Sayısı: 63 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Sayısı: 6 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Numaraları: 7258, 5894, 6222, 375 (KHK), 3289, 5253 Genel Kurulda Kabul Edilen Önerge Sayısı: 22		

Dönem: 27	TÜRK CEZA KANUNU VE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN	
Yasama Yılı: 5		
Kanun No. 7406	Kabul Tarihi: 12.05.2022	Yayımlandığı Resmî Gazete Sayısı ve Tarihi: 31848 / 27.05.2022
Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi'nin Komisyonunda Bekleme Süresi: 7 gün		Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi: 34 gün
Kanunlaşma Süresi: 58 gün		Esas Komisyon: Adalet Komisyonu Komisyon Raporu (Sıra Sayısı): 323 Esas Komisyonunda Görüşülme Tarihi: 22.03.2022, 23.03.2022
Görüşüldüğü Genel Kurul Birleşimleri: 88. Birleşim 10.05.2022 89. Birleşim 11.05.2022 90. Birleşim 12.05.2022		Genel Kurulda Görüşülme Usulü: Temel Kanun (İçt. md. 91)
Madde Sayısı: 17 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Sayısı: 3 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Numaraları: 5237, 5271, 3359 Genel Kurulda Kabul Edilen Önerge Sayısı: -		

Dönem: 27	BANKACILIK KANUNU İLE BAZI KANUNLARDA VE 655 SAYILI KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMEDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN	
Yasama Yılı: 5		
Kanun No. 7407	Kabul Tarihi: 26.05.2022	Yayımlandığı Resmî Gazete Sayısı ve Tarihi: 31849 / 28.05.2022
Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi'nin Komisyonunda Bekleme Süresi: 4 gün		Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi: 30 gün
Kanunlaşma Süresi: 45 gün		Esas Komisyon: Plan ve Bütçe Komisyonu Komisyon Raporu (Sıra Sayısı): 327 Esas Komisyonda Görüşülme Tarihi: 15.04.2022
Görüşüldüğü Genel Kurul Birleşimleri: 92. Birleşim 18.05.2022 94. Birleşim 25.05.2022 95. Birleşim 26.05.2022		Genel Kurulda Görüşülme Usulü: Temel Kanun (İçt. md. 91)
Madde Sayısı: 22 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Sayısı: 8 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Numaraları: 5411, 5275, 5520, 5602, 6741, 6758, 7076, 655 (KHK) Genel Kurulda Kabul Edilen Önerge Sayısı: 3		

Dönem: 27	TÜRKİYE İHRACATÇILAR MECLİSİ İLE İHRACATÇI BİRLİKLERİNİN KURULUŞ VE GÖREVLERİ HAKKINDA KANUN İLE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN	
Yasama Yılı: 5		
Kanun No. 7408	Kabul Tarihi: 02.06.2022	Yayımlandığı Resmî Gazete Sayısı ve Tarihi: 31856 / 04.06.2022
Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi'nin Komisyonunda Bekleme Süresi: 13 gün		Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi: 8 gün
Kanunlaşma Süresi: 35 gün		Esas Komisyon: Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Komisyon Raporu (Sıra Sayısı): 335 Esas Komisyonunda Görüşülme Tarihi: 11.05.2022
Görüşüldüğü Genel Kurul Birleşimleri: 95. Birleşim 26.05.2022 96. Birleşim 31.05.2022 97. Birleşim 01.06.2022 98. Birleşim 02.06.2022		Genel Kurulda Görüşülme Usulü: Temel Kanun (İçt. md. 91)
Madde Sayısı: 13 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Sayısı: 5 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Numaraları: 2464, 3218, 5910, 6102, 7060 Genel Kurulda Kabul Edilen Önerge Sayısı: -		

Dönem: 27	AVUKATLIK KANUNU İLE TÜRK BORÇLAR KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN	
Yasama Yılı: 5		
Kanun No. 7409	Kabul Tarihi: 08.06.2022	Yayımlandığı Resmî Gazete Sayısı ve Tarihi: 31863 / 11.06.2022
Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi'nin Komisyonunda Bekleme Süresi: 9 gün		Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi: 43 gün
Kanunlaşma Süresi: 65 gün		Esas Komisyon: Adalet Komisyonu Komisyon Raporu (Sıra Sayısı): 328 Esas Komisyonunda Görüşülme Tarihi: 13.04.2022, 14.04.2022
Görüşüldüğü Genel Kurul Birleşimleri: 98. Birleşim 02.06.2022 99. Birleşim 07.06.2022 100. Birleşim 08.06.2022		Genel Kurulda Görüşülme Usulü: Olağan Usul (İçt. md. 81)
Madde Sayısı: 6 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Sayısı: 2 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Numaraları: 1136, 6098 Genel Kurulda Kabul Edilen Önerge Sayısı: 2		

Dönem: 27	ÇEVRE KANUNU İLE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN		
Yasama Yılı: 5			
Kanun No. 7410	Kabul Tarihi: 10.06.2022	Yayımlandığı Resmî Gazete Sayısı ve Tarihi: 31867 / 15.06.2022	
Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi'nin Komisyonunda Bekleme Süresi: 3 gün		Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi: 1 gün	
Kanunlaşma Süresi: 19 gün		Esas Komisyon: Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Komisyon Raporu (Sıra Sayısı): 336 Esas Komisyonunda Görüşülme Tarihi: 26.05.2022	
Görüşüldüğü Genel Kurul Birleşimleri: 100. Birleşim 08.06.2022 101. Birleşim 09.06.2022		Genel Kurulda Görüşülme Usulü: Temel Kanun (İçt. md. 91)	
Madde Sayısı: 32 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Sayısı: 14 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Numaraları: 6200, 1163, 2863, 2872, 3194, 3996, 4708, 5488, 5543, 6083, 6292, 6306, 7221, 7261 Genel Kurulda Kabul Edilen Önerge Sayısı: 5			

Dönem: 27	SAĞLIKLA İLGİLİ BAZI KANUNLARDA VE 375 SAYILI KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMEDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN	
Y a s a m a Yılı: 5		
Kanun No. 7411	Kabul Tarihi: 16.06.2022	Yayımlandığı Resmî Gazete Sayısı ve Tarihi: 31875 / 23.06.2022
Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi'nin Komisyonunda Bekleme Süresi: 4 gün		Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi: 2 gün
Kanunlaşma Süresi: 10 gün		Esas Komisyon: Plan ve Bütçe Komisyonu Komisyon Raporu (Sıra Sayısı): 337 Esas Komisyonunda Görüşülme Tarihi: 10.06.2022
Görüşüldüğü Genel Kurul Birleşimleri: 103. Birleşim 15.06.2022 104. Birleşim 16.06.2022		Genel Kurulda Görüşülme Usulü: Temel Kanun (İçt. md. 91)
Madde Sayısı: 14 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Sayısı: 9 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Numaraları: 1219, 5434, 209, 2547, 2659, 3359, 4924, 5258, 375 (KHK) Genel Kurulda Kabul Edilen Önerge Sayısı: 3		

Dönem: 27	İSTANBUL FİNANS MERKEZİ KANUNU	
Yasama Yılı: 5		
Kanun No. 7412	Kabul Tarihi: 22.06.2022	Yayımlandığı Resmî Gazete Sayısı ve Tarihi: 31880 / 28.06.2022
Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi'nin Komisyonunda Bekleme Süresi: 8 gün		Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi: 3 gün
Kanunlaşma Süresi: 22 gün		Esas Komisyon: Plan ve Bütçe Komisyonu Komisyon Raporu (Sıra Sayısı): 338 Esas Komisyonunda Görüşülme Tarihi: 08.06.2022
Görüşüldüğü Genel Kurul Birleşimleri: 104. Birleşim 16.06.2022 105. Birleşim 21.06.2022 106. Birleşim 22.06.2022		Genel Kurulda Görüşülme Usulü: Temel Kanun (İçt. md. 91)
Madde Sayısı: 14 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Sayısı: - Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Numaraları: - Genel Kurulda Kabul Edilen Önerge Sayısı: 1		

Dönem: 27	HÂKİMLER VE SAVCILAR KANUNU İLE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN		
Yasama Yılı: 5			
Kanun No. 7413	Kabul Tarihi: 23.06.2022	Yayımlandığı Resmî Gazete Sayısı ve Tarihi: 31880 / 28.06.2022	
Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi’nin Komisyonunda Bekleme Süresi: 5 gün		Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi: 5 gün	
Kanunlaşma Süresi: 21 gün		Esas Komisyon: Adalet Komisyonu Komisyon Raporu (Sıra Sayısı): 339 Esas Komisyonunda Görüşülme Tarihi: 07.06.2022 08.06.2022	
Görüşüldüğü Genel Kurul Birleşimleri: 107. Birleşim 23.06.2022		Genel Kurulda Görüşülme Usulü: Temel Kanun (İçt. md. 91)	
Madde Sayısı: 23 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Sayısı: 5 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Numaraları: 2802, 1512, 2575, 2797, 5237 Genel Kurulda Kabul Edilen Önerge Sayısı: -			

Dönem: 27	2022 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE KANUNU İLE BAĞLI CETVELLERİNDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN	
Yasama Yılı: 5		
Kanun No. 7414	Kabul Tarihi: 29.06.2022	Yayımlandığı Resmî Gazete Sayısı ve Tarihi: 31889 / 07.07.2022
Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi'nin Komisyonunda Bekleme Süresi: 4 gün		Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi: 1 gün
Kanunlaşma Süresi: 10 gün		Esas Komisyon: Plan ve Bütçe Komisyonu Komisyon Raporu (Sıra Sayısı): 344 Esas Komisyonunda Görüşülme Tarihi: 23.06.2022
Görüşüldüğü Genel Kurul Birleşimleri: 108. Birleşim 28.06.2022 109. Birleşim 29.06.2022		Genel Kurulda Görüşülme Usulü: Olağan Usul (İçt. md. 81) / Önerge işlemleri, AY md. 161/6 kapsamında yapılmıştır.
Madde Sayısı: 4 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Sayısı: 1 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Numaraları: 7344 Genel Kurulda Kabul Edilen Önerge Sayısı: 1		

Dönem: 27	ASKERÎ CEZA KANUNU VE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN	
Yasama Yılı: 5		
Kanun No. 7415	Kabul Tarihi: 30.06.2022	Yayımlandığı Resmî Gazete Sayısı ve Tarihi: 31892 / 13.07.2022
Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi'nin Komisyonunda Bekleme Süresi: 3 gün		Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi: 3 gün
Kanunlaşma Süresi: 11 gün		Esas Komisyon: Milli Savunma Komisyonu Komisyon Raporu (Sıra Sayısı): 343 Esas Komisyonda Görüşülme Tarihi: 22.06.2022
Görüşüldüğü Genel Kurul Birleşimleri: 110. Birleşim 30.06.2022		Genel Kurulda Görüşülme Usulü: Temel Kanun (İçt. md. 91)
Madde Sayısı: 20 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Sayısı: 7 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Numaraları: 1632, 211, 926, 2577, 3225, 3269, 7179 Genel Kurulda Kabul Edilen Önerge Sayısı: 2		

Dönem: 27	ELEKTRONİK TİCARETİN DÜZENLENMESİ HAKKINDA KANUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN	
Yasama Yılı: 5		
Kanun No. 7416	Kabul Tarihi: 01.07.2022	Yayımlandığı Resmî Gazete Sayısı ve Tarihi: 31889 / 07.07.2022
Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi'nin Komisyonunda Bekleme Süresi: 2 gün		Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi: 1 gün
Kanunlaşma Süresi: 4 gün		Esas Komisyon: Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Komisyon Raporu (Sıra Sayısı): 345 Esas Komisyonunda Görüşülme Tarihi: 29.06.2022
Görüşüldüğü Genel Kurul Birleşimleri: 110. Birleşim 30.06.2022 111. Birleşim 01.07.2022		Genel Kurulda Görüşülme Usulü: Temel Kanun (İçt. md. 91)
Madde Sayısı: 13 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Sayısı: 1 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Numaraları: 6563 Genel Kurulda Kabul Edilen Önerge Sayısı: 3		

Dönem: 27	DEVLET MEMURLARI KANUNU İLE BAZI KANUNLARDA VE 375 SAYILI KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMEDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN	
Yasama Yılı: 5		
Kanun No. 7417	Kabul Tarihi: 01.07.2022	Yayımlandığı Resmî Gazete Sayısı ve Tarihi: 31887 / 05.07.2022
Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi'nin Komisyonunda Bekleme Süresi: 2 gün		Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi: 1 gün
Kanunlaşma Süresi: 4 gün		Esas Komisyon: Plan ve Bütçe Komisyonu Komisyon Raporu (Sıra Sayısı): 346 Esas Komisyonunda Görüşülme Tarihi: 29.06.2022 30.06.2022
Görüşüldüğü Genel Kurul Birleşimleri: 111. Birleşim 01.07.2022		Genel Kurulda Görüşülme Usulü: Temel Kanun (İçt. md. 91)
Madde Sayısı: 66 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Sayısı: 39 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Numaraları: 1700, 5434, 205, 657, 926, 2802, 2914, 3269, 3466, 5510, 6107, 7354, 6183,213, 1512, 2252, 2547, 2634, 2820, 3194, 3628, 4706, 4749, 4760, 5275, 5326, 5378, 5431, 5520, 5602, 5809, 6001, 6102, 6446, 7394, 6253, 6643, 5549, 375 (KHK) Genel Kurulda Kabul Edilen Önerge Sayısı: 15		

Dönem: 27	BASIN KANUNU İLE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN	
Yasama Yılı: 6		
Kanun No. 7418	Kabul Tarihi: 13.10.2022	Yayımlandığı Resmî Gazete Sayısı ve Tarihi: 31987 / 18.10.2022
Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi'nin Komisyonunda Bekleme Süresi: 14 gün		Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi: 105 gün
Kanunlaşma Süresi: 141 gün		Esas Komisyon: Adalet Komisyonu Komisyon Raporu (Sıra Sayısı): 340 Esas Komisyonda Görüşülme Tarihi: 09.06.2022, 14.06.2022, 15.06.2022
Görüşüldüğü Genel Kurul Birleşimleri: 2. Birleşim 04.10.2022 4. Birleşim 06.10.2022 5. Birleşim 11.10.2022 6. Birleşim 12.10.2022 7. Birleşim 13.10.2022		Genel Kurulda Görüşülme Usulü: Temel Kanun (İçt. md. 91)
Madde Sayısı: 40 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Sayısı: 24 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Numaraları: 5187, 195, 5510, 2004, 2886, 4734, 5953, 1700, 7201, 213, 657, 1163, 2911, 2942, 3011, 3402, 4706, 4721, 6102, 7223, 5237, 5271, 5651 ve 5809 Genel Kurulda kabul edilen önerge sayısı: 8		

Dönem: 27	ENDÜSTRİ BÖLGELERİ KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN	
Yasama Yılı: 6		
Kanun No. 7419	Kabul Tarihi: 20.10.2022	Yayımlandığı Resmî Gazete Sayısı ve Tarihi: 31996 / 27.10.2022
Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi'nin Komisyonunda Bekleme Süresi: 9 gün		Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi: 119 gün
Kanunlaşma Süresi: 136 gün		Esas Komisyon: Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Komisyon Raporu (Sıra Sayısı): 341 Esas Komisyonunda Görüşülme Tarihi: 15.06.2022
Görüşüldüğü Genel Kurul Birleşimleri: 9. Birleşim 19.10.2022 10. Birleşim 20.10.2022		Genel Kurulda Görüşülme Usulü: Temel Kanun (İçt. md. 91)
Madde Sayısı: 15 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Sayısı: 1 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Numaraları: 4737 Genel Kurulda kabul edilen önerge sayısı: 1		

Dönem: 27	GELİR VERGİSİ KANUNU İLE BAZI KANUN VE KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELERDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN		
Yasama Yılı: 6			
Kanun No. 7420	Kabul Tarihi: 03.11.2022	Yayımlandığı Resmî Gazete Sayısı ve Tarihi: 32008 / 09.11.2022	
Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi’nin Komisyonunda Bekleme Süresi: 7 gün		Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi: 3 gün	
Kanunlaşma Süresi: 28 gün		Esas Komisyon: Plan ve Bütçe Komisyonu Komisyon Raporu (Sıra Sayısı): 361 Esas Komisyonunda Görüşülme Tarihi: 13.10.2022 ve 17.10.2022	
Görüşüldüğü Genel Kurul Birleşimleri: 11. Birleşim 25.10.2022 12. Birleşim 26.10.2022 13. Birleşim 27.10.2022 15. Birleşim 02.11.2022 16. Birleşim 03.11.2022		Genel Kurulda Görüşülme Usulü: Temel Kanun (İçt. md. 91)	
Madde Sayısı: (49+4) 53 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Sayısı: (22+3) 25 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Numaraları: 193, 237, 351, 2022, 2547, 2634, 2828, 4447, 4458, 5411, 5502, 5510, 5520, 5607, 5834, 5996, 6216, 6361, 6475, 6585, 7183, 320 (KHK), 375 (KHK), 660 (KHK), 5910 Genel Kurulda kabul edilen önerge sayısı: 5			

Dönem: 27	VERGİ USUL KANUNU İLE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN	
Yasama Yılı: 6		
Kanun No. 7421	Kabul Tarihi: 16.11.2022	Yayımlandığı Resmî Gazete Sayısı ve Tarihi: 32025 / 26.11.2022
Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi'nin Komisyonunda Bekleme Süresi: 5 gün		Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi: 8 gün
Kanunlaşma Süresi: 28 gün		Esas Komisyon: Plan ve Bütçe Komisyonu Komisyon Raporu (Sıra Sayısı): 364 Esas Komisyonda Görüşülme Tarihi: 24.10.2022
Görüşüldüğü Genel Kurul Birleşimleri: 17. Birleşim 08.11.2022 19. Birleşim 10.11.2022 20. Birleşim 15.11.2022 21. Birleşim 16.11.2022		Genel Kurulda Görüşülme Usulü: Temel Kanun (İçt. md. 91)
Madde Sayısı: 25 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Sayısı: 14 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Numaraları: 213, 2942, 3194, 4059, 4688, 4734, 5216, 5302, 5393, 5510, 5520, 5543, 6446 ve 7086 Genel Kurulda kabul edilen önerge sayısı: 4		

Dönem: 27	POLİS YÜKSEK ÖĞRETİM KANUNU İLE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN	
Yasama Yılı: 6		
Kanun No. 7422	Kabul Tarihi: 23.11.2022	Yayımlandığı Resmî Gazete Sayısı ve Tarihi: 32029 / 30.11.2022
Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi'nin Komisyonunda Bekleme Süresi: 9 gün		Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi: 12 gün
Kanunlaşma Süresi: 37 gün		Esas Komisyon: İçişleri Komisyonu Komisyon Raporu (Sıra Sayısı): 366 Esas Komisyonda Görüşülme Tarihi: 26.10.2022
Görüşüldüğü Genel Kurul Birleşimleri: 21. Birleşim 16.11.2022 23. Birleşim 22.11.2022 24. Birleşim 23.11.2022		Genel Kurulda Görüşülme Usulü: Temel Kanun (İçt. md. 91)
Madde Sayısı: 16 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Sayısı: 8 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Numaraları: 442, 3201, 6136, 2692, 2803, 4652, 5902 ve 6458 Genel Kurulda kabul edilen önerge sayısı: 2		

Dönem: 27	TÜTÜN, TÜTÜN MAMULLERİ VE ALKOL PİYASASININ DÜZENLENMESİNE DAİR KANUN İLE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN	
Yasama Yılı: 6		
Kanun No. 7423	Kabul Tarihi: 30.11.2022	Yayımlandığı Resmî Gazete Sayısı ve Tarihi: 32039 / 10.12.2022
Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi'nin Komisyonunda Bekleme Süresi: 8 gün		Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi: 20 gün
Kanunlaşma Süresi: 44 gün		Esas Komisyon: Adalet Komisyonu Komisyon Raporu (Sıra Sayısı): 365 Esas Komisyonda Görüşülme Tarihi: 25.10.2022
Görüşüldüğü Genel Kurul Birleşimleri: 25. Birleşim 24.11.2022 26. Birleşim 29.11.2022 27. Birleşim 30.11.2022		Genel Kurulda Görüşülme Usulü: Temel Kanun (İçt. md. 91)
Madde Sayısı: 11 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Sayısı: 5 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Numaraları: 213, 4733, 4760, 5607 ve 5809 Genel Kurulda kabul edilen önerge sayısı: 1		

Dönem: 27	2023 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE KANUNU	
Yasama Yılı: 6		
Kanun No. 7427	Kabul Tarihi: 16.12.2022	Yayımlandığı Resmî Gazete Sayısı ve Tarihi: 32060 (1. Mük.) / 31.12.2022
Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi'nin Komisyonunda Bekleme Süresi: 5 gün		Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi: 1 gün
Kanunlaşma Süresi: 61 gün		Esas Komisyon: Plan ve Bütçe Komisyonu Komisyon Raporu (Sıra Sayısı): 362 Esas Komisyonunda Görüşülme Tarihleri: 21.10.2022, 26.10.2022, 27.10.2022, 31.10.2022, 01.11.2022, 02.11.2022, 03.11.2022, 07.11.2022, 08.11.2022, 09.11.2022, 10.11.2022, 11.11.2022, 15.11.2022, 16.11.2022, 17.11.2022, 18.11.2022, 21.11.2022, 22.11.2022, 23.11.2022, 24.11.2022, 25.11.2022
Görüşüldüğü Genel Kurul Birleşimleri: 29. Birleşim 05.12.2022 30. Birleşim 06.12.2022 31. Birleşim 07.12.2022 32. Birleşim 08.12.2022 33. Birleşim 09.12.2022 34. Birleşim 10.12.2022 35. Birleşim 11.12.2022 36. Birleşim 12.12.2022 37. Birleşim 13.12.2022 38. Birleşim 14.12.2022 39. Birleşim 15.12.2022 40. Birleşim 16.12.2022		Genel Kurulda Görüşülme Usulü: Anayasa (md. 161)
Madde Sayısı: 16 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Sayısı: - Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Numaraları: - Genel Kurulda Kabul Edilen Önerge Sayısı: -		

Dönem: 27	2021 YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİN HESAP KANUNU	
Yasama Yılı: 6		
Kanun No. 7428	Kabul Tarihi: 16.12.2022	Yayımlandığı Resmî Gazete Sayısı ve Tarihi: 32060 (2. Mük.) / 31.12.2022
Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi'nin Komisyonunda Bekleme Süresi: 115 gün		Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi: 1 gün
Kanunlaşma Süresi: 171 gün		Esas Komisyon: Plan ve Bütçe Komisyonu Komisyon Raporu (Sıra Sayısı): 363 Esas Komisyonunda Görüşülme Tarihi: 21.10.2022, 26.10.2022, 27.10.2022, 31.10.2022, 01.11.2022, 02.11.2022, 03.11.2022, 07.11.2022, 08.11.2022, 09.11.2022, 10.11.2022, 11.11.2022, 15.11.2022, 16.11.2022, 17.11.2022, 18.11.2022, 21.11.2022, 22.11.2022, 23.11.2022, 24.11.2022, 25.11.2022
Görüşüldüğü Genel Kurul Birleşimleri: 29. Birleşim 05.12.2022 30. Birleşim 06.12.2022 31. Birleşim 07.12.2022 32. Birleşim 08.12.2022 33. Birleşim 09.12.2022 34. Birleşim 10.12.2022 35. Birleşim 11.12.2022 36. Birleşim 12.12.2022 37. Birleşim 13.12.2022 38. Birleşim 14.12.2022 39. Birleşim 15.12.2022 40. Birleşim 16.12.2022		Genel Kurulda Görüşülme Usulü: Anayasa (md. 161)
Madde Sayısı: 7 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Sayısı: - Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Numaraları: - Genel Kurulda Kabul Edilen Önerge Sayısı: -		

Dönem: 27	ELEKTRİK PİYASASI KANUNU İLE BAZI KANUNLARDA VE 375 SAYILI KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMEDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN	
Yasama Yılı: 6		
Kanun No. 7429	Kabul Tarihi: 22.12.2022	Yayımlandığı Resmî Gazete Sayısı ve Tarihi: 32057 / 28.12.2022
Kanuna Dayanak Oluşturan Kanun Teklifi'nin Komisyonunda Bekleme Süresi: 5 gün		Komisyon Raporunun Genel Kurulda Bekleme Süresi: 1 gün
Kanunlaşma Süresi: 13 gün		Esas Komisyon: Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Komisyon Raporu (Sıra Sayısı): 381 Esas Komisyonunda Görüşülme Tarihi: 14.12.2022, 16.12.2022
Görüşüldüğü Genel Kurul Birleşimleri: 41. Birleşim 20.12.2022 42. Birleşim 21.12.2022 43. Birleşim 22.12.2022		Genel Kurulda Görüşülme Usulü: Temel Kanun (İçt. md. 91)
Madde Sayısı: 15 (14+1) Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Sayısı: (7+1)8 Değişiklik Yaptığı Kanun/KHK Numaraları: 4046, 4646, 4749, 4857, 5510, 6446, 7075, 375 (KHK) Genel Kurulda Kabul Edilen Önerge Sayısı: 2		

2022 YILI TBMM KARARLARI

Sıra No	YD	YY	Birleşim No	Karar Olduğu Tarih	Karar No	Sıra Sayı No	Kararın Adı	Karar Tipi
1	27	5	48	19.01.2022	1314		Anayasa Mahkemesine Üye Seçimine İlişkin Karar	TBMM'nin üye seçimi kararları
2	27	5	51	2.02.2022	1315		Türk Silahlı Kuvvetleri Deniz Unsurlarının Aden Körfezi, Somali Karasuları ve Açıkları, Arap Denizi ve Mücavir Bölgelerde Görevlendirilmesi, Denizde Terörizmle Mücadele Harekâtlarına Katkı Sağlanabilmesi Maksadıyla Unsurlarımızın Bölge Ülkeleri Karasuları Dışında Denizde Terörizmle Mücadele Görevi İçin Yetkilendirilmeleri ve Bununla İlgili Gerekli Düzenlemelerin Cumhurbaşkanlığı Tarafından Yapılması İçin Türkiye Büyük Millet Meclisinin 10/2/2009 Tarihli ve 934 Sayılı Kararı ile Verilen ve Son Olarak 26/1/2021 Tarihli ve 1276 Sayılı Karar ile Bir Yıl Uzatılan İznin Süresinin Anayasa'nın 92'nci Maddesi Uyarınca 10/2/2022 Tarihinden İtibaren Bir Yıl Daha Uzatılmasına Dair Karar	Silahlı Kuvvet kullanımı hakkındaki kararlar
3	27	5	59	1.03.2022	1316	305	Diyanet İşleri Başkanlığı Milletvekili Semra Güzel'in Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılmasına Dair Karar	Milletvekilleri ile ilişkili kararlar
4	27	5	59	1.03.2022	1317	306	Diyanet İşleri Başkanlığı Milletvekili Semra Güzel'in Yasama Dokunulmazlığının Kaldırılmasına Dair Karar	Milletvekilleri ile ilişkili kararlar
5	27	5	86	26.04.2022	1318		Yaşlıların Hayatın Çeşitli Alanlarında Yaşadıkları Sorunların Araştırılarak Alınması Gerekli Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Bir Meclis Araştırması Komisyonu Kurulmasına Dair Karar	Meclis Araştırması Komisyonlarına ilişkin kararlar
6	27	5	96	31.05.2022	1319		Yaşlıların Hayatın Çeşitli Alanlarında Yaşadıkları Sorunların Araştırılarak Alınması Gerekli Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonuna Üye Seçimine Dair Karar	Meclis Araştırması Komisyonlarına ilişkin kararlar
7	27	5	105	21.06.2022	1320		Hudut, Şümul, Miktar ve Zamanı Cumhurbaşkanınca Takdir ve Tayin Olunacak Şekilde, Türk Silahlı Kuvvetlerinin Gerekli Taktiklerde Türkiye Sınırları Dışında Harekât ve Müdahalede Bulunmak Üzere Yabancı Ülkelere Gönderilmesi, Bu Kuvvetlerin Cumhurbaşkanının Belirleyeceği Esaslara Göre Kullanılması ile Risk ve Tehditlerin Giderilmesi İçin Her Türlü Tedbirin Alınması ve Bunlara İmkân Sağlayacak Düzenlemelerin Cumhurbaşkanlığı Tarafından Belirlenecek Esaslara Göre Yapılması İçin Anayasa'nın 92'nci Maddesi Uyarınca 02.01.2020 Tarihli ve 1238 Sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Kararıyla Verilen ve 22.12.2020 Tarihli ve 1273 Sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Kararıyla 02.01.2021 Tarihinden İtibaren On Sekiz Ay Uzatılan İznin Süresinin 02.07.2022 Tarihinden İtibaren On Sekiz Ay Uzatılmasına Dair Karar	Silahlı Kuvvet kullanımı hakkındaki kararlar
8	27	5	105	21.06.2022	1321		Türkiye Büyük Millet Meclisinin Çalışma Süresinin Uzatılmasına İlişkin Karar	TBMM çalışmalarına (tatil, ara verme, süre uzatımı) ilişkin kararlar
9	27	5	108	28.06.2022	1322		Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonunun Türkiye Büyük Millet Meclisinin Tatili ve Ararvermesi Sırasında Çalışabilmesine İlişkin Karar	Daimi Komisyonlara ilişkin kararlar
10	27	5	108	28.06.2022	1323		Dilekçe Komisyonunun Türkiye Büyük Millet Meclisinin Tatili ve Ararvermesi Sırasında Çalışabilmesine İlişkin Karar	Daimi Komisyonlara ilişkin kararlar
11	27	5	108	28.06.2022	1324		Plan ve Bütçe Komisyonunun Türkiye Büyük Millet Meclisinin Tatili ve Ararvermesi Sırasında Çalışabilmesine İlişkin Karar	Daimi Komisyonlara ilişkin kararlar
12	27	5	108	28.06.2022	1325		İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun Türkiye Büyük Millet Meclisinin Tatili ve Ararvermesi Sırasında Çalışabilmesine İlişkin Karar	Daimi Komisyonlara ilişkin kararlar
13	27	5	108	28.06.2022	1326		Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunun Türkiye Büyük Millet Meclisinin Tatili ve Ararvermesi Sırasında Çalışabilmesine İlişkin Karar	Daimi Komisyonlara ilişkin kararlar
14	27	5	109	29.06.2022	1327	342	Sayıştayda Boş Bulunan Beş Üyelik İçin Yapılan Seçime Dair Karar	TBMM'nin üye seçimi kararları
15	27	5	110	30.06.2022	1328		Anayasa Komisyonunun Türkiye Büyük Millet Meclisinin Tatili ve Ararvermesi Sırasında Çalışabilmesine İlişkin Karar	Daimi Komisyonlara ilişkin kararlar
16	27	5	110	30.06.2022	1329		Adalet Komisyonunun Türkiye Büyük Millet Meclisinin Tatili ve Ararvermesi Sırasında Çalışabilmesine İlişkin Karar	Daimi Komisyonlara ilişkin kararlar
17	27	5	110	30.06.2022	1330		Dışişleri Komisyonunun Türkiye Büyük Millet Meclisinin Tatili ve Ararvermesi Sırasında Çalışabilmesine İlişkin Karar	Daimi Komisyonlara ilişkin kararlar
18	27	5	110	30.06.2022	1331		Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonunun Türkiye Büyük Millet Meclisinin Tatili ve Ararvermesi Sırasında Çalışabilmesine İlişkin Karar	Daimi Komisyonlara ilişkin kararlar

Sıra No	YD	YY	Birleşim No	Karar Olduğu Tarih	Karar No	Sıra Sayı No	Kararın Adı	Karar Tipi
19	27	5	110	30.06.2022	1332		Çevre Komisyonunun Türkiye Büyük Millet Meclisinin Tatili ve Aravermesi Sırasında Çalışabilmesine İlişkin Karar	Daimi Komisyonlara ilişkin kararlar
20	27	5	110	30.06.2022	1333		Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonunun Türkiye Büyük Millet Meclisinin Tatili ve Aravermesi Sırasında Çalışabilmesine İlişkin Karar	Daimi Komisyonlara ilişkin kararlar
21	27	5	110	30.06.2022	1334		Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonunun Türkiye Büyük Millet Meclisinin Tatili ve Aravermesi Sırasında Çalışabilmesine İlişkin Karar	Daimi Komisyonlara ilişkin kararlar
22	27	5	110	30.06.2022	1335		Dijital Mecralar Komisyonunun Türkiye Büyük Millet Meclisinin Tatili ve Aravermesi Sırasında Çalışabilmesine İlişkin Karar	Daimi Komisyonlara ilişkin kararlar
23	27	5	110	30.06.2022	1336		Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyonun Türkiye Büyük Millet Meclisinin Tatili ve Aravermesi Sırasında Çalışabilmesine İlişkin Karar	Daimi Komisyonlara ilişkin kararlar
24	27	5	111	1.07.2022	1337		İçişleri Komisyonunun Türkiye Büyük Millet Meclisinin Tatili ve Aravermesi Sırasında Çalışabilmesine İlişkin Karar	Daimi Komisyonlara ilişkin kararlar
25	27	5	111	1.07.2022	1338		Türkiye Büyük Millet Meclisinin Tatile Girmesine İlişkin Karar	TBMM çalışmalarına (tatil, ara verme, süre uzatımı) ilişkin kararlar
26	27	6	3	5.10.2022	1339		Katar Devleti Hükümeti Tarafından Talep Edilen Desteği Sağlamak ve Dünya Kupası Kalkınma Harekâtına İştirak Etmek Üzere Hudut, Şümül, Miktar ve Zamanı Cumhurbaşkanınca Takdir ve Tayin Olunacak Şekilde Türk Silahlı Kuvvetlerinin Katar Devleti Sınırları İçerisinde ve Katar Devleti Karasuları ile Mücavir Bölgelerinde Görevlendirilmesi ve Bu Kuvvetlerin Cumhurbaşkanının Belirleyeceği Esaslara Göre Kullanılması ile Risk ve Tehditlerin Giderilmesi İçin Her Türlü Tedbirin Alınması ve Bunlara İmkân Sağlayacak Düzenlemelerin Cumhurbaşkanınca Tarafından Belirlenecek Esaslara Göre Yapılması İçin Anayasa'nın 92'nci Maddesi Uyarınca Altı Ay Süreyle İzin Verilmesine Dair Karar	Silahlı Kuvvet kullanımı hakkındaki kararlar
27	27	6	3	5.10.2022	1340		Kişisel Verileri Koruma Kurulu Üyelikleri İçin Yapılan Seçime Dair Karar	TBMM'nin üye seçimi kararları
28	27	6	3	5.10.2022	1341		Anayasa Mahkemesine Üye Seçimine İlişkin Karar	TBMM'nin üye seçimi kararları
29	27	6	4	6.10.2022	1342		Yaşlıların Hayatın Çeşitli Alanlarında Yaşadıkları Sorunların Araştırılarak Alınması Gerekli Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonunun Görev Süresinin Uzatılmasına Dair Karar	Meclis Araştırması Komisyonlarına ilişkin kararlar
30	27	6	8	18.10.2022	1343		Hudut, Şümül ve Miktarı Cumhurbaşkanınca Belirlenecek Türk Silahlı Kuvvetleri Unsurlarının, 1701 (2006) Sayılı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı ve 880 Sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Kararıyla Tespit Edilen İlkeler Kapsamında 31/10/2022 Tarihinden İtibaren Bir Yıl Daha UNIFIL'e İştirak Etmesi ve Bununla İlgili Gerekli Düzenlemelerin Cumhurbaşkanınca Yapılması İçin Anayasa'nın 92'nci Maddesi Uyarınca İzin Verilmesine Dair Karar	Silahlı Kuvvet kullanımı hakkındaki kararlar
31	27	6	9	19.10.2022	1344		Bartın'ın Amasra İlçesinde Meydana Gelen Maden Kazasının Tüm Yönleriyle Araştırılarak Benzer Kazaların Önlenmesine Yönelik Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Bir Meclis Araştırması Komisyonu Kurulmasına Dair Karar	Meclis Araştırması Komisyonlarına ilişkin kararlar
32	27	6	11	25.10.2022	1345		Bartın'ın Amasra İlçesinde Meydana Gelen Maden Kazasının Tüm Yönleriyle Araştırılarak Benzer Kazaların Önlenmesine Yönelik Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonuna Üye Seçimine Dair Karar	Meclis Araştırması Komisyonlarına ilişkin kararlar
33	27	6	12	26.10.2022	1346		Hudut, Şümül, Miktar ve Zamanı Cumhurbaşkanınca Takdir ve Tespit Edilmek Üzere, Türk Silahlı Kuvvetlerinin, Birleşmiş Milletlerin Mali ve Orta Afrika Cumhuriyeti'nde İcra Ettiği Harekât ve Misyonlar Kapsamında Yurt Dışına Gönderilmesi ve Cumhurbaşkanınca Verilecek İzin ve Belirlenecek Esaslar Çerçevesinde Bu Kuvvetlerin Kullanılması İçin Verilen İzin Süresinin Anayasa'nın 92'nci Maddesi Uyarınca 31/10/2022 Tarihinden İtibaren Bir Yıl Uzatılmasına Dair Karar	Silahlı Kuvvet kullanımı hakkındaki kararlar
34	27	6	12	26.10.2022	1347		Sanlıurfa Milletvekili Ahmet Eşref Fakıbbaba'nın Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyelikinin Düşmesine İlişkin Karar	Milletvekillerine ilişkin kararlar

Sıra No	YD	YY	Birleşim No	Karar Olduğu Tarih	Karar No	Sıra Sayı No	Kararın Adı	Karar Tipi
35	27	6	14	1.11.2022	1348		Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Stratejik Ortaklık ve Karşılıklı Yardım Anlaşması Hükümlerinden Kaynaklanan Taahhütlerimizi Yerine Getirmek, Ateşkesin Gözlenmesi, İhlallerin Önlenmesi, Bölgede Barış ve İstikrarın Sağlanması Amacıyla Türkiye'nin Yüksek Menfaatlerini Etkili Şekilde Korumak ve Kollamak Üzere, Hudut, Şümul, Miktar ve Zamanı Cumhurbaşkanınca Takdir ve Tayin Olunacak Şekilde, Türk Silahlı Kuvvetlerinin Ortak Merkezin Görevlerinin İfası Yönünde Hareket Etmek Üzere Yabancı Ülkelere Gönderilmesi, Bu Kuvvetlerin Cumhurbaşkanının Belirleyeceği Esaslara Göre Kullanılması ile Risk ve Tehditlerin Giderilmesi İçin Her Türlü Tedbirin Alınması ve Bunlara İmkân Sağlayacak Düzenlemelerin Cumhurbaşkanını Tarafından Belirlenecek Esaslara Göre Yapılması İçin Anayasa'nın 92'nci Maddesi Uyarınca 17/11/2020 Tarihli ve 1272 Sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Kararı ile Verilen ve 10/11/2021 Tarihli ve 1312 Sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Kararı ile Uzatılan İznin Süresinin 17/11/2022 Tarihinden İtibaren Bir Yıl Uzatılmasına Dair Karar	Silahlı Kuvvet kullanımı hakkındaki kararlar
36	27	6	14	1.11.2022	1349		Radio ve Televizyon Üst Kurulu Üyeliği İçin Yapılan Seçime Dair Karar	TBMM'nin üye seçimi kararları
37	27	6	43	22.12.2022	1350	368	Diyanet İşleri Başkanı Sayın İsmail Küpürüzoğlu'nun Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliğinin Düşmesine Dair Karar	Milletvekilleri ilişkili kararlar

BİLGİ NOTLARI

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNDE ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ SÜRECİNİN İŞLEYİŞİ¹

(1) Anayasa değişiklik teklifi, üye tamsayısının en az üçte birinin (en az 200 milletvekili) imzasını taşıması gerekir.

(2) Anayasa'nın 175'inci maddesinin ikinci fıkrasına göre, "Anayasanın değiştirilmesi hakkındaki tekliflerin görüşülmesi ve kabulü, bu maddedeki kayıtlar dışında, kanunların görüşülmesi ve kabulü hakkındaki hükümlere tâbidir."

(3) Anayasa değişikliklerine ilişkin teklifler TBMM Başkanlığınca esas komisyon olarak Anayasa Komisyonuna havale edilir.

(4) İçtüzüğü'nün 36'ncı maddesine göre "Komisyonlara havale edilen işlerin görüşülmesine, havale tarihinden itibaren kırksekiz saat sonra başlanabilir. Danışma Kurulunun tavsiyesi halinde, bu süre kaydına uyulmayabilir."

(5) Anayasa Komisyonu gündeminde aynı konuya ilişkin başka Anayasa değişiklik tekliflerinin bulunması durumunda Komisyonun bunları birleştirerek görüşmesi mümkündür.

(6) Anayasa değişiklik tekliflerinin komisyon görüşmelerinde, özel bir toplantı ya da karar yeter sayısı aranmaz. İçtüzüğü'nün 27'nci maddesinin ikinci fıkrası hükümleri uygulanır: Komisyonlar, üye tamsayısının üçte biri ile toplanır ve hazır bulunan üyelerin salt çoğunluğu ile karar verir.

(7) Komisyon görüşmelerinde Anayasa değişiklik teklifine ilişkin verilecek önerelerde, sayı bakımından özel bir koşul aranmaz. Komisyon üyesi tek bir milletvekili de değişiklik öneresi verebilir.

(8) Anayasa Komisyonu görüşmeleri aşamasının tamamlanmasının ardından Komisyon Başkanı, Komisyon üyelerinin muhalefet şerhlerini yazabilmeleri için bir ya da birkaç günlük makul bir süre belirleyecektir.

(9) Muhalefet şerhlerinin Anayasa Komisyonu Başkanlığına ulaşmasından sonra Komisyon raporu ve ekleri TBMM Başkanlığına sunulacaktır. Bu çerçevede sıra sayısının bastırılıp dağıtılması ile birlikte Genel Kurul aşamasına geçilmektedir.

¹ Dr. Günel SEYİT (Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı Araştırma ve İnceleme Bürosu-Yasama Uzmanı)

(10) Anayasa değişiklik teklifinin Genel Kurul görüşmelerine başlamak için 48 saatlik süreyi beklemek zorunlu değildir. Danışma Kurulu veya siyasi parti grup önerisi üzerine Genel Kurul kararıyla 48 saatlik süre geçmeden görüşmelere başlamak olanaklıdır.

(11) Anayasa'nın 175'inci maddesi uyarınca Anayasa değişiklik teklifleri Genel Kurulda iki kez görüşülür.

(12) Birinci Görüşme:

Anayasa değişikliği tekliflerinin Genel Kuruldaki görüşmelerinde, İçtüzüğün 81'inci maddesi hükümleri uygulanır. Buna göre öncelikle teklifin tümü üzerindeki görüşmeler yapılır. Aksi, Danışma Kurulunun teklifiyle Genel Kurulca kararlaştırılmamışsa, teklifin tümü üzerinde siyasi parti grupları ve komisyon 20'şer dakika, iki milletvekili ise 10'ar dakika konuşma hakkına sahiptir.

Teklifin tümü üzerindeki görüşmeler tamamlandıktan sonra, yine teklifin tümü üzerinde 20 dakika süreyle soru ve cevap işlemi yapılır. İçtüzüğün 81'inci maddesinin birinci fıkrası gereğince sorular komisyona sorulabilir. Uygulamada süre, soru ve cevap kısımları için eşit paylaşılmaktadır.

Soru-cevap işleminden sonra teklifin maddelerine geçilmesi oylanır. Teamülen gizli oylama şeklinde yapılan bu oylamada, teklifin maddelerine geçilmesinin kabulü için toplantıda hazır bulunanların salt çoğunluğunun oyu yeterlidir, ancak asgari karar yeter sayısı olan 151 kabul oyu her hâlde sağlanmış olmalıdır.

Teklifin maddelerine geçilmesi kabul edilirse, teklifin maddeleri üzerindeki birinci görüşme başlar. Bu aşamada her madde üzerinde ayrı ayrı görüşme açılır. Teklifin tümü üzerinde olduğu gibi maddeleri üzerinde de siyasi parti grupları, komisyon ve iki milletvekili konuşma yapabilir. Bu konuşmaların süresi tümü üzerindeki konuşmaların yarısı kadardır. Maddeler üzerinde konuşmalardan sonra soru ve cevap işlemi yapılmaktadır. Ancak yine konuşmalardaki gibi soru ve cevap işleminin süresi, tümü üzerinde yapılan soru ve cevap işlemi süresinin yarısı kadar olup, 10 dakikadır. Soru ve cevap işleminden sonra varsa madde üzerinde verilmiş önergeler görüşülür. Anayasa değişikliği tekliflerinde de İçtüzüğün 87'nci maddesine göre her madde üzerinde yedi önerge verilebilir. Değişiklik önergeleri önce işaretle oylamaya sunulur. Bunlardan toplantıda hazır bulunanların salt çoğunluğuyla kabul edilenler için bu defa gizli oylama yapılır, bu oylamada beşte üç çoğunluk aranır (İçt. m. 94/3).

Önerge işlemlerinden sonra maddenin oylamasına geçilir, eğer kabul edilen bir önerge varsa madde kabul edilen önerge doğrultusunda oylanır. Maddelerin oylaması gizli oylama ile yapılır.

Teklifin birinci görüşmelerinde maddelerin oylanmasından sonra, oylanmış maddenin kabul edilip edilmediğine dair bir açıklama yapılmaz. Birinci görüşmede yeterli oyu (üye tamsayısının beşte üçü) alamayan bir maddenin reddedilmiş olabilmesi için ikinci görüşmede de yeterli oyu alamaması gerekir. İlk görüşmede beşte üçlük oyu sağlamayan bir madde, ikinci görüşmede yeterli oyu alırsa kabul edilmiş olur.

İlk görüşmede, teklifin tümünün oylaması yapılmaz. Maddelerin görüşülmesinin bitmesiyle birinci görüşme de sona erer.

Birinci görüşmenin sonunda, teklifin tümüne ilişkin oylama yapılmaz. Söz konusu oylama, iki görüşme de yapıldıktan sonra, ikinci görüşmenin sonunda gerçekleştirilir.

Birinci görüşmelerin sonunda Başkan, görüşmelerin sona erme saatini duyurur. İkinci görüşmeye başlamak için ilk görüşmenin üstünden en az 48 saat geçmesi gerekir (İçt. md. 93/2). Bu süre Danışma Kurulu önerisi ve Genel Kurul kararı ile kısaltılamaz.

(13) İkinci Görüşme:

İkinci görüşme için birinci görüşmeye esas sıra sayısından ayrı olarak ek sıra sayısı basılır (Ör: 447'ye 1'inci ek). Bu sıra sayısında herhangi bir rapor, muhalefet şerhi vs. yer almaz. Sadece ikinci görüşmeye esas metin ile birinci görüşmedeki oylama sonuçları yer alır. Ayrıca bir not olarak birinci görüşmede üzerinde önerge verilmiş maddeler belirlenir.

İkinci görüşmede teklifin tümü ve maddeleri üzerinde görüşme açılmaz, sadece ilk görüşmede üzerinde önerge verilmiş maddeler üzerinde bu görüşmede verilen önergeler görüşülür. İlk görüşmede üzerinde önerge verilmemiş maddeler üzerinde bu görüşmede önerge verilemez.

İkinci görüşmede maddeler üzerinde görüşme açılmaz, sadece oylamaları yapılır. Oylamalarından önce maddeler tek tek okunur (madde okunur, oylanır; sonraki madde okunur, oylanır...). İlk görüşmede hiç önerge verilmemişse, bu durumda ikinci görüşmede sadece oylama yapılır.

İkinci görüşmede maddeler üzerinde soru ve cevap işlemi yapılmaz.

İkinci görüşmede maddelerin kabulü üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun gizli oyuyla mümkündür. İkinci görüşmede yeterli çoğunlukta kabul oyu alamayan maddeler reddedilmiş olur ve teklif/kanun metninden çıkarılır.

(14) Maddelerin oylanmasından sonra teklifin tümü üzerindeki gizli oylamaya geçilir.

Teklifin tümü üzerinde yapılan gizli oylamada beşte üçlük çoğunluk sağlınırsa, teklif kanunlaşmış olur ve Cumhurbaşkanı'nın onay aşaması başlar.

(15) Meclisin en az beşte üç çoğunlukla kabul ettiği Anayasa değişikliği kanunu hakkında onay aşamasında yapılacak işlemlerle ilgili olarak belirleyici olan son oylama, yani kanun teklifinin tümünün oylamasıdır. Bu aşamadaki seçeneklerde herhangi bir maddenin birinci ya da ikinci görüşmede aldığı oyun bir önemi ya da belirleyiciliği bulunmamaktadır.

(16) Anayasa değişiklik tekliflerinin ikinci görüşmelerinde;

a. Yapılan oylamada; üye tamsayısının beşte üçünün (360) altında oy alan madde, birinci oylamada aldığı oy ne olursa olsun, kesin olarak reddedilmiş olur ve düşer.

b. Yapılan oylamada; üye tamsayısının beşte üçünün (360) üzerinde oy alan maddeler, birinci oylamada aldığı oy 360'ın altında da olsa kabul edilmiş olur.

c. Yapılan oylamada; maddeler üye tamsayısının beşte üçünün (360) ve üye tamsayısının üçte ikisinin (400) üzerinde oy almış olsalar da, tümünün oylamasında üye tamsayısının beşte üçünün (360) altında oy alırsa, teklifin tümü kesin olarak reddedilmiş olur ve düşer.

d. Yapılan oylamada; maddelerin bir kısmı üye tamsayısının beşte üçünün (360) üzerinde; fakat, üye tamsayısının üçte ikisinin (400) altında oy almış olsa, bir kısmı da üye tamsayısının üçte ikisinin (400) üzerinde oy almış olsa, tümünün oylamasında teklif üçte ikisinin (400) üzerinde oyla kabul edilirse, kanunun hiçbir maddesi kendiliğinden halkoylanmasına sunulmaz. Aynı durumda, tümünün oylamasında teklif üye tamsayısının üçte ikisinin (400) altında oyla kabul edilirse, kanunun tümü kendiliğinden halkoylanmasına sunulur.²

2 Genel Kurulun 5.7.1995 tarihli 134'üncü Birleşimi'nde oylanarak kabul edilen Başkanlık tezkeresinden, günümüz üye tamsayısı esas alınarak uyarlanmıştır.

(17) Cumhurbaşkanı'nın yetkileri bağlamında;

a. Teklifin tümü üye tamsayısının beşte üçünün (360) üzerinde; fakat, üye tamsayısının üçte ikisinin (400) altında oy alırsa, Cumhurbaşkanı, Anayasa değişikliği kanununu halkoyuna sunabilir ya da bir daha görüşülmek üzere Meclise geri gönderebilir (Meclise geri göndermezse halkoyuna sunması zorunludur). Bu durumda, Cumhurbaşkanı'nın Kanun'un belli bir maddesini ya da tümünü yayımlaması mümkün değildir.

b. Teklifin tümü üye tamsayısının üçte ikisinin (400) üzerinde oy alırsa, Cumhurbaşkanı Anayasa değişikliği kanununun tümünü yayımlayabilir, halkoyuna sunabilir ya da bir daha görüşülmek üzere Meclise geri gönderebilir. Aynı senaryoda Cumhurbaşkanı, Kanun'un belli bir (ya da birden çok) maddesini yayımlayıp diğer maddelerini halkoyuna sunabilir.

EK: Genel Kurulun 5.7.1995 tarihli 134'üncü Birleşimi'nde kabul edilen Başkanlık tezkeresi

T.C.
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI
GENEL SEKRETERLİĞİ
Kanunlar ve Kararlar Dairesi Başkanlığı

18

KAN. KAR. MD.

Sayı : A.01.0.GNS.0.10.00.02 -

Konu :

3.7.1995

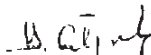
.....

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
GENEL KURULUNA

Danışma Kurulunun 3.7.1995 Pazartesi günü yaptığı toplantıda ; Anayasa Değişiklik Teklifinin ikinci görüşmelerinde maddelerin ve tümünün oylama sonuçları hakkında ileri sürülen tereddütler üzerine konu görüşülmüş ve ortaya çıkan hakim görüşün Başkanlıkça Genel Kurul'un onayına sunulması uygun görülmüştür.

Anayasa Değişiklik Tekliflerinin ikinci görüşmelerinde :

1. Yapılan oylamada; 270'in altında oy alan madde, birinci oylamada aldığı oy ne olursa olsun, kesin olarak reddedilmiş olur ve düşer.
2. Yapılan oylamada ; 270'in üzerinde oy alan maddeler, birinci oylamada aldığı oy 270'in altında da olsa kabul edilmiş olur.
3. Yapılan oylamada ; maddeler 270'in ve 300'ün üzerinde oy almış olsalar da, tümünün oylamasında 270'in altında oy alırsa, teklifin tümü kesin olarak reddedilmiş olur ve düşer.
4. Yapılan oylamada ; maddelerin bir kısmı 270'in üzerinde fakat 300'ün altında oy almış olsa, bir kısmı da 300'ün üzerinde oy almış olsa, tümünün oylamasında teklif 300'ün üzerinde oyla kabul edilirse, kanunun hiç bir maddesi kendiliğinden Halk Oylamasına sunulmaz. Aynı durumda, tümünün oylamasında teklif 300'ün altında oyla kabul edilirse, kanunun tümü kendiliğinden Halk Oylamasına sunulur.

Hüsamettin CİNDORUK
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Başkanı

Okundu: KABUL
B. 134- 5.7.1995

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ SEÇİMLERİNİN YENİLENMESİ USULÜ¹

(1) Anayasa'nın 116'ncı maddesinin birinci ve ikinci fıkralarına göre, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının beşte üç çoğunluğuyla veya Cumhurbaşkanı, seçimlerin yenilenmesine karar verme yetkisine sahiptir. Her iki durumda da Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimi ile Cumhurbaşkanlığı seçimi birlikte yapılır.

(2) Seçimlerin yapılacağı tarih ile ilgili olarak 19/1/2012 tarihli ve 6271 sayılı Cumhurbaşkanlığı Seçimi Kanunu'nun "Seçim dönemi, seçim döneminin başlangıcı ve seçimlerin tamamlanması" başlıklı 3'üncü maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan düzenleme şöyledir:

Seçimlerin yenilenmesine karar verilmesi hâlinde bu karar kırksekiz saat içinde Resmî Gazete'de yayımlanarak ilân olunur. Bu kararın verildiği günden sonra gelen altmışıncı günü takip eden ilk Pazar günü Cumhurbaşkanlığı ile Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimi birlikte yapılır.

Bu düzenleme, seçimlerin münhasıran Cumhurbaşkanı'nca yenilenmesi durumuna ilişkindir.

(3) 10/6/1983 tarihli ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 8'inci maddesinin birinci fıkrasında "Seçim dönemi bitmeden önce, seçimin yenilenmesine Türkiye Büyük Millet Meclisi veya Cumhurbaşkanınca karar verilmesi" hâllerinde seçimlerin yenilenmesi kararının 48 saat içinde ilan olunacağı hükme bağlanmıştır. Bu hüküm, ilan süresi yönünden 6271 sayılı Kanun'un yukarıda işaret edilen hükmü ile paralellik göstermektedir.

(4) Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 8'inci maddesinin ikinci fıkrasında yenileme kararının;

a) TBMM tarafından verilmesi hâlinde, Meclisin seçimin yapılacağı tarihi de belirleyeceği,

¹ Dr. Günel SEYİT (Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı Araştırma ve İnceleme Bürosu-Yasama Uzmanı)

b) Cumhurbaşkanı'nca verilmesi halinde, bu kararın verildiği günden sonra gelen doksanıncı günü takip eden ilk Pazar günü seçimlerin yapılacağı

hükme bağlanmıştır.

Söz konusu ikinci fıkra hükmündeki doksan günlük sürenin, 6271 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin dördüncü fıkrası hükmü doğrultusunda (hükümler arasındaki öncelik-sonralık ilişkisi nedeniyle) uygulanmayacağı ve altmış günlük sürenin esas alınacağı konusunda bir kuşku bulunmamaktadır. Buna göre, **seçimlerin yenilenmesine Cumhurbaşkanı'nca karar verilmesi durumunda, bu kararın verildiği günden sonra gelen altmışıncı günü takip eden ilk Pazar günü Cumhurbaşkanı ile Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimi birlikte yapılacaktır. Seçimlerin yenilenmesine Meclisçe karar verilmesi durumunda** ise, 2839 sayılı Kanun'un 8'inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, **Meclis, seçimin yapılacağı tarihi de belirlemek zorundadır.**

(5) Meclis, seçimlerin yenilenmesi kararını, **kanunla** veya **Meclis kararı** şeklinde alabilir. **Her iki yöntemde de**, son oylamada, Anayasa'nın 116'ncı maddesinin birinci fıkrası uyarınca **üye tamsayısının beşte üç çoğunluğu aranacaktır.**

(6) Seçim tarihi bir kanun ile belirlenmiş olsa dahi aynı konuda ayrıca bir Meclis kararı da alınabilir. Örneğin TBMM Genel Kurulunun 26.10.1995 tarihli Birleşimi'nde kabul edilen 4125 sayılı Kanun (geçici madde 7) ile milletvekili genel seçimi tarihi 24 Aralık 1995 günü olarak belirlenmiş olmasına karşın izleyen birleşimde (27.10.1995 tarihli Birleşim) seçimin 24 Aralık 1995 günü (Kanun ile belirlenmiş olan günle aynı gün) yapılmasına ilişkin bir Meclis kararı da kabul edilmiştir.

2018 yılında, seçimlerin yenilenmesine ilişkin son karar, Meclis kararı yoluyla alınmıştır (Karar no. 1183): *“Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimlerinin yenilenmesine ve seçimin 24 Haziran 2018 Pazar günü yapılmasına, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 20.04.2018 tarihli 89'uncu Birleşiminde karar verilmiştir.”*

(7) İçtüzüğün 95'inci maddesi, seçimlerin yenilenmesine ilişkin önergelerin, Anayasa Komisyonunda görüşüldükten sonra Genel Kurul gündemine girebileceğini hükme bağlamaktadır. Ancak, Anayasa ve İçtüzük'te seçimlerin yenilenmesine ilişkin kararın değiştirilmesi usulüne ilişkin olarak bir kural bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesi, bu hukuksal boşluğun, usulde paralellik ilkesi uyarınca giderilmesi gerektiğine hükmetmiş ve daha önce

alınmış olan erken seçim kararının değiştirilmesine ya da erken seçim kararının kaldırılmasına ilişkin bir önerenin TBMM Başkanlığına verilmesi durumunda, bu önerenin doğrudan Genel Kurul'da karara bağlanamayacağına, önce Meclis Başkanlığınca Anayasa Komisyonuna havale edilmesi gerektiğine karar vermiştir (AYM Kararı, E.1999/14, K.1999/6, K.T. 26/3/1999).

(8) Seçimlerin yenilenmesi kararı verilmesi için TBMM Başkanlığına sunulacak önerelerde imza sayısına ilişkin özel bir kural bulunmamaktadır. Söz konusu önerelerin bir ya da birden çok milletvekilinin imzası ile verilmesi mümkündür. Aynı şekilde seçimlerin yenilenmesine ilişkin kanun tekliflerinin de diğer kanun teklifleri gibi bir ya da birden çok milletvekilinin imzası ile verilmesi mümkündür.

(9) Meclis kararı yolunda, seçimlerin yenilenmesine ilişkin önergeler, 4/... (Önergeler) esas numarası verilerek TBMM Başkanlığınca Anayasa Komisyonuna havale edilmektedir. Anayasa Komisyonuna havale edilen önerenin Komisyon görüşmelerine, İçtüzüğü'nün 36'ncı maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi hükmü uyarınca havale tarihinden itibaren 48 saat sonra başlanabilir. Bununla birlikte, İçtüzüğü'nün 36'ncı maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, Danışma Kurulu tavsiyesi ya da siyasi parti grubu önerisi üzerine Genel Kurul kararıyla havale tarihinden itibaren 48 saatlik sürenin geçmesi beklenmeden önerenin Anayasa Komisyonunda görüşülmesi mümkündür (bu yönde bir siyasi parti grup önerisinin Genel Kurulda kabul edildiği örnek için bkz. 19.04.2018 tarihli 88'inci Birleşim Tutanağı).

Meclis kararı yolunda, seçimlerin yenilenmesine ilişkin önergelerle ilgili izleyen süreçler, İçtüzüğü'nün 95'inci maddesi hükümleri doğrultusunda yürütülmektedir. Buna göre, seçimlerin yenilenmesine dair önergeler, Anayasa Komisyonunda görüşülmekte ve Anayasa Komisyonu raporu Genel Kurulda gündemdeki bütün konulardan önce görüşüldükten sonra açık oya sunulmaktadır.

İçtüzüğü'nün 95'inci maddesinde yer alan "bütün konulardan önce görüşme"ye ilişkin hüküm, tarihsel olarak farklı şekillerde uygulanmıştır. Son uygulamada, seçimlerin yenilenmesi ile ilgili Anayasa Komisyonu raporu gündemin yedinci kısmının başına alınarak gündemdeki sırası geldiğinde görüşülmüştür.² Bu örnekte, Başkanlığın Genel Kurula Sunuşları kısmında, seçimlerin yenilenmesine ilişkin Anayasa Komisyonu raporunun 48 saat geçmeden gündeme alınmasına ilişkin siyasi parti grup önerisi kabul edildikten sonra, bir önceki birleşimde kabul edilen siyasi parti grup önerisi doğrultusunda ("haftalık çalışma günlerinin dışında

² Bkz. 20.04.2018 tarihli Birleşim Tutanağı. Anayasa Komisyonu raporu görüşülmüştür.

20 Nisan Cuma günü saat 14.00'te toplanması ve bu birleşiminde gündemin “Kanun Tasarı ve Teklifleri ile Komisyonlardan Gelen Diğer İşler” kısmındaki işlerin görüşülmesi”) doğrudan gündemin yedinci kısmına geçilerek ilk iş olarak seçimlerine yenilenmesine ilişkin Anayasa Komisyonu raporu görüşülmüştür. Dolayısıyla, İçtüzük hükmünün bütün konulardan önce görüşme koşulu, Genel Kurulca kabul edilen grup önerileri aracılığıyla fiilen sağlanmıştır.

Bir diğer uygulamada ise, seçimlerin yenilenmesi ile ilgili Anayasa Komisyonu raporunun birleşimin başında, diğer tüm işlerden önce, gündem dışı konuşmalardan sonra, Başkanlığın Genel Kurula Sunuşları kısmına geçmeden önce görüşülmesi, bu işin tamamlanmasından sonra Başkanlığın Genel Kurula Sunuşları kısmına geçilmesi yoluna gidilmiştir.³ Bir başka uygulamada Başkanlığın Genel Kurula Sunuşları kısmındaki görüşmelere ara verilerek gündemin Kanun Tasarı ve Teklifleri ile Komisyonlardan Gelen Diğer İşler kısmına geçilmiş, burada seçim ile ilgili iş sonuçlandırılmış, ardından tekrar Başkanlığın Genel Kurula Sunuşları kısmına dönmüştür.⁴

Seçimlerin yenilenmesi ile ilgili Anayasa Komisyonu raporlarının gündemin yedinci kısmının birinci sırasına alınması için ayrıca bir karar alınmasına gerek bulunmamaktadır. Söz konusu işlem, İçtüzüğün 95’inci maddesi hükmünün bir gereğidir.⁵

(10) Anayasa Komisyonu raporunun, 48 saat geçmeden Genel Kurul gündemine (gündemin yedinci kısmına) girmesi Danışma Kurulu ya da siyasi parti grup önerisi üzerine Genel Kurul kararının⁶ alınmasına bağlıdır.⁷

3 Bkz. 03.03.2011 tarihli Birleşim Tutanağı. Bu örnekte, seçimlerin yenilenmesine ilişkin Anayasa Komisyonu raporunun görüşmelerine geçilmeden önce, sadece gündem dışı konuşmalar (yerinden pek kısa söz istemleri de karşılanmıştır) gerçekleştirilmiştir.

4 Bkz. 30.07.1998 tarihli Birleşim Tutanağı. Bu örnekte, seçimlerin yenilenmesine ilişkin Anayasa Komisyonu raporunun görüşmelerine geçilmeden önce, Başkanlığın Genel Kurula Sunuşları kısmında bilgiye sunma tezkereleri okunmuş, ayrıca seçimlerin yenilenmesine ilişkin Anayasa Komisyonu Raporunun 48 saat geçmeden gündeme alınmasına yönelik Danışma Kurulu önerisi oylanmıştır. Danışma Kurulu önerisinin kabulü üzerine Anayasa Komisyonu raporunun görüşülmesi için gündemin Kanun Tasarı ve Teklifleri ile Komisyonlardan Gelen Diğer İşler kısmına geçilmiştir.

5 20.04.2018 tarihli Birleşim’de Başkan şu açıklamayı yapmıştır: “İç Tüzük’ün 95’inci maddesinde seçimlerin yenilenmesine dair Anayasa Komisyonu raporunun Genel Kurulda gündemdeki bütün konulardan önce görüşüleceğine dair hüküm bulunmaktadır. Bu hüküm sebebiyle 1’inci sıraya alınan, Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanı İzmir Milletvekili Binali Yıldırım ve Milliyetçi Hareket Partisi Grup Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli ile 7 Milletvekilinin Milletvekili Genel Seçiminin Yenilenmesi ve Seçimin 24 Haziran 2018 Tarihinde Yapılması Hakkındaki Önergesi ve Anayasa Komisyonu Raporu’nun görüşmelerine başlayacağız.”

6 Seçimlerin yenilenmesine ilişkin Anayasa Komisyonu raporunun, siyasi parti grup önerisi üzerine Genel Kurul kararı ile, 48 saat geçmeden gündemin (o dönemki adıyla) “Kanun Tasarı ve Teklifleri ile Komisyonlardan Gelen Diğer İşler” kısmına alınmasına ilişkin uygulama örneği için 2018 yılındaki son seçim kararının alınması sürecine bkz. (20.04.2018 tarihli Birleşim Tutanağı).

7 Gündem ile ilgili belirlemeler, Meclis kararı yolunun yanı sıra kanun yolu için de geçerlidir.

(11) Meclis kararı yönteminde, Genel Kurul aşamasında, Anayasa Komisyonu raporu üzerinde İttüzüğün 72’nci maddesine göre görüşme açılmakta, siyasi parti gruplarına ve Komisyona yirmişer, şahsı adına iki milletvekiline onar dakika söz verilmektedir. Bu yöntemde seçimlerin yenilenmesi kararı alınabilmesi için, Anayasa Komisyonu raporu oylamasında üye tamsayısının beşte üçünün “kabul” yönünde oy kullanması gerekir. Söz konusu oylama, İttüzüğün 95’inci maddesi uyarınca açık oylama şeklinde gerçekleştirilmektedir.

(12) Seçimlerin yenilenmesinin kanunla gerçekleştirilmesi durumunda, kanun teklifi, Anayasa Komisyonuna havale edilerek olağan kanun sürecine tabi olmakta, ancak Genel Kurul gündeminin yedinci sırasındaki diğer işlerden önce görüşülmektedir.

Meclisin seçim kararı alabilmesi için nitelikli çoğunluk koşulunun aranmadığı parlamenter hükümet sistemi döneminde, söz konusu kanun tekliflerinin son oylamasının biçimi konusunda birbirinden farklı yönde uygulamalar gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu bağlamda söz konusu son oylamaların işaretli yapıldığı örnekler (4125 sayılı Kanun-26.10.1995 tarihli 15’inci Birleşim; 4381 sayılı Kanun-30.7.1998 tarihli 131’inci Birleşim) bulunduğu gibi, doğrudan (isteme dayanmaksızın) açık oylamaya başvuru bir örnek de (3757 sayılı Kanun-24.8.1991 tarihli 133’üncü Birleşim) bulunmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi döneminde ise, Meclisin seçimlerin yenilenmesine karar verebilmesi için, Anayasa’nın 116’ncı maddesinin birinci fıkrası uyarınca nitelikli çoğunluk (üye tamsayısının beşte üçü) arandığından, hâlihazırdaki statüde, **seçimlerin yenilenmesine ilişkin kanun tekliflerinin son oylamasında beşte üç çoğunluğun saptanması için açık oylamaya başvurma gerekliliği bulunmaktadır.** İttüzüğün 95’inci maddesinde belirlenen “açık oylama” koşulu, bu çıkarsamayı destekler niteliktedir.

(13) 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu’nun 6’ncı maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesine göre, oy verme gününden geriye doğru hesaplanacak altmış günlük sürenin ilk günü seçimin başlangıç tarihidir. Bununla birlikte, uygulamada, Yüksek Seçim Kurulu (YSK), seçimin başlangıç tarihini, seçim takvimini de açıklayan bir karara bağlı olarak belirlemektedir. Örneğin 24 Haziran 2018 Seçimleri için seçimin başlangıç tarihi, YSK tarafından 30 Nisan 2018 günü olarak belirlenmiştir.

YSK kararına bağlanan seçim takviminin yasal dayanağı, 298 sayılı Kanun’un 14’üncü maddesinin (10) numaralı bendidir. Bu bent hükmüne göre “seçimin bütün yurttan düzenle yapılmasını sağlayacak tedbirleri almak ve bu hususta gereken genelgeleri zamanında yapmak” YSK’nın bağlıca görevleri arasındadır.

(14) 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu’nun 9’uncu maddesine göre; seçimlerin yenilenmesine veya ara seçimi yapılmasına karar verildiği hallerde YSK, Milletvekili Seçimi Kanunu ile 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun’un ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu’nun seçimlere iliğkin olarak tespit ettiği süreleri kısaltarak uygulayabilmektedir. Bu bağlamda, YSK’nın seçim takvimini düzenleme bağlamında belirgin takdir yetkisinin bulunduğu görülmektedir.

ANAYASA'NIN 138'İNCİ MADDESİNE İLİŞKİN TBMM UYGULAMASI¹

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 138'inci maddesinin üçüncü fıkrasında “Görülmekte olan bir dava hakkında Yasama Meclisinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz.” hükmü yer almaktadır.

Söz konusu hüküm çerçevesinde görülmekte olan bir dava ile ilgili olarak Meclis Başkanlığının bir beyanda bulunması mümkün değildir.

Benzer şekilde, mezkûr maddeye aykırı olduğu değerlendirilen kanun teklifleri ile yazılı soru, genel görüşme ve Meclis araştırması önermeleri Meclis Başkanlığınca gerekli düzeltmelerin yapılması amacıyla milletvekillerine iade edilmektedir.

Bu bağlamda gündem dışı konuşma dâhil TBMM’de gerçekleştirilen her türlü yasama faaliyetinde Anayasanın amir hükmünün göz önünde tutulması gerekmektedir. Bununla birlikte bu hüküm milletvekillerinin hiçbir şekilde yargı alanına taşınan bir konuda fikir beyan edemeyeceği şeklinde yorumlanmamalıdır. Burada anayasanın lafzından da açıkça görüleceği üzere yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili bir beyan, söz veya eylemde bulunulmaması gerekmektedir. Diğer bir ifade ile Anayasa, yargıda ele alınan bir konuda konuşma, soru verme vb. faaliyetleri engellememekte; yargılama sürecini etkileyecek ağırlıkta bir fiilde bulunulamayacağını düzenlemektedir. Aksi durumda özellikle kamuoyunda gündeme gelen önemli olaylar çoğunlukla yargılama sürecine girdiğinden TBMM’de birçok konuda konuşamama, önerge verememe gibi bir durum oluşur ki bu durum da parlamentonun varlık nedeni ile çelişecek sonuçlar doğurabilir.

¹ Kerim POLAT (Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı Araştırma ve İnceleme Bürosu-Yasama Uzmanı)

SIYASİ PARTİ GRUP TOPLANTILARI VE YASAMA SORUMSUZLUĞU¹

(1) Anayasa'nın yasama sorumsuzluğu kurumunu düzenleyen 83'üncü maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden, o oturumdaki Başkanlık Divanının teklifi üzerine Meclisçe başka bir karar alınmadıkça bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar.

(2) 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nda Türkiye Büyük Millet Meclisi siyasi parti grupları ile ilgili düzenlemeler 22 ila 28'inci maddelerde yer almaktadır. Gündelik dilde “grup toplantısı” olarak adlandırılan toplantılar, Siyasi Partiler Kanunu kapsamında “*grup genel kurulu*” olarak nitelenmektedir. Bu Kanun'un 24'üncü maddesine göre “*Bir siyasi partinin grup genel kurulu, o partinin milletvekillerinden oluşur.*” 27'nci maddede gündelik dilde “grup toplantısı” olarak adlandırılan toplantıların Kanun kapsamında “grup genel kurulu”na karşılık geldiği açıkça görülmektedir. Nitekim söz konusu madde hükmü şu şekilde kaleme alınmıştır: “*Grup genel kurulunda, seçimlere ait oylamalar ile milletvekillerini bağlayıcı nitelikteki konulara ilişkin kararların oylamaları, gizli oyla yapılır.*”

2820 sayılı Kanun'da grup genel kurulunun/grup toplantılarının gerçekleştirilme yeri ile ilgili bir belirleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte Kanun'un 24'üncü maddesinin birinci fıkrasında “grup genel kurulu” tanımına yer verildikten sonra, ikinci fıkrada parti gruplarının Meclis içindeki ve dışındaki faaliyetlerinden söz edildiği görülmektedir: “*Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ve başkanvekilleri, üyesi bulundukları siyasi partinin ve parti grubunun Meclis içinde veya dışındaki faaliyetlerine katılamazlar. Ancak, yeniden milletvekili adayı olmaya ilişkin faaliyetleri bu hükmün dışındadır.*” Bu hükümden anlaşıldığına göre kanun koyucu, siyasi parti faaliyetlerinden ayrı olarak siyasi parti Meclis gruplarının da Meclis içi ve dışı faaliyetlerinin bulunabileceğini kabul etmektedir. Bu grupların Meclis dışı faaliyetlerinin içeriğinin ne olduğu, bu faaliyetlerin grup toplantılarını da kapsayıp kapsamadığı açık değildir. Bununla birlikte siyasi parti Meclis gruplarının faaliyet alanlarının siyasi parti faaliyetlerine göre oldukça sınırlı bir

¹ Dr. Günel SEYİT (Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı Araştırma ve İnceleme Bürosu-Yasama Uzmanı)

alanı temsil ettiği düşünüldüğünde, kanun koyucunun siyasi parti faaliyetlerinin yanı sıra parti grubu faaliyetlerinden söz ederken Meclis dışı faaliyetlere atıfta bulunmasının, grup genel kurulu faaliyetlerini (grup toplantılarını) de kapsayacak bir çerçeveye işaret ettiği değerlendirilmektedir. Özetle, Siyasi Partiler Kanunu özelinde kanun koyucunun Meclis dışında grup genel kurulu (grup toplantısı) kavrayışını kabul ettiği ileri sürülebilir.

(3) TBMM İçtüzüğü'nde siyasi parti gruplarının kuruluşu 18'inci maddede düzenlenmiştir. Ancak burada grup toplantıları için özel bir hükme yer verilmemiştir. Eski milletvekillerinin haklarını düzenleyen İçtüzüğün 167'nci maddesinde bunların grup toplantılarına girme haklarının bulunmadığına ilişkin hüküm dışında İçtüzükte grup toplantılarına dair başka bir düzenleme de yer almamaktadır.

Bununla birlikte İçtüzüğün 18'inci maddesinin gerekçesinde konumuzu ilgilendiren şu cümleler yer almaktadır:

Bu vesileyle belirtilmesi gereken nokta, Meclis kuruluşunun bir unsuru olan siyasi parti gruplarının aynı zamanda, parti tüzet kişilikleri adına Meclis içinde irade beyanında bulunan organlar olduğudur. Bu sebeptendir ki, siyasi parti grupları ile bunların organ ve mercilerinin çalışmaları, Meclislerin tatili ve Millet Meclisinin ara vermesi sırasında devam edebilir ve bu gruplar, Meclis binası içindeki bütün çalışmalarında Meclis dokunulmazlığının imtiyazlarından faydalanırlar. Siyasi Partiler Kanununun 65 inci maddesinin 13 üncü bendi gereğince, bu gruplar, Meclis İdaresince kendilerine tahsis edilen salonlardan ve Meclis personelinin hizmetlerinden faydalanırlar.

Söz konusu gerekçe metninden, İçtüzük koyucunun siyasi parti grup faaliyetlerini bir mekân sınırlaması içinde ele aldığı ve bu faaliyetleri “Meclis binası içindeki faaliyetler” olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Gerekçe metninde yer alan “Meclis İdaresince kendilerine tahsis edilen salonlar” ibaresi, grup toplantılarının ancak Meclis binası içinde gerçekleştirilebileceği yönündeki görüşü desteklemektedir.

(4) 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu 22/4/1983 tarihli, dolayısıyla TBMM İçtüzüğü'nün kabulünden sonra kabul edilmiştir. Hukuk normlarında öncelik-sonralık ilişkisini ve TBMM İçtüzüğü'nde konumuzla ilgili bir hüküm bulunmaması (konuya ilişkin belirlemelerin sadece gerekçe metninde yer alması) hususunu dikkate aldığımızda Siyasi Partiler Kanunu kapsamında yaptığımız değerlendirmenin esas alınması gerektiği düşünülmektedir. Buna göre siyasi parti

grup toplantılarının Meclis binası ya da yerleşkesi dışında gerçekleştirilmesinde İçtüzüğe ya da kanuna aykırı bir yön bulunmamaktadır.

(5) Hukuk doktrininde de yasama sorumsuzluğu ile ilgili olarak “Meclis çalışmaları” kavramının geniş yorumlanması gerektiği yönündeki görüş ağırlık kazanmıştır. Bu çerçevede Anayasa koyucunun “Meclis çalışmaları” ifadesi ile parlamento üyeliğine bağlı söz ve eylemleri kastettiği, belli bir mekân çerçevesinden çok eylem/fiil çerçevesine işaret etmek istediği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda örneğin, Ankara dışında da çalışmalar yapabilen Meclis soruşturması ve Meclis araştırması komisyonlarının bu çalışmaları, hatta yurt dışındaki çalışmaları, Meclis çalışmalarıyla ilgileri nedeniyle yasama sorumsuzluğu kapsamında değerlendirilmektedir (Ergun ÖZBUDUN, *Türk Anayasa Hukuku*, Ankara, 2011, s. 294; Bülent TANÖR – Necmi YÜZBAŞIOĞLU, *1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku*, İstanbul, 2019, s. 265).

Kuşkusuz buradan mekân ölçütünden bağımsız olarak milletvekillerinin tüm faaliyetlerinin yasama sorumsuzluğu kapsamında olduğu sonucu çıkmamaktadır. Sorumsuzluk ilkesinin geçerli olabilmesi için milletvekili faaliyeti ile Meclis çalışmaları (yasama etkinlikleri) arasında bir ilinti kurulmalıdır. Bu ilinti kurma gereksinimi, sadece Meclis dışındaki etkinlikler bakımından değil, Meclis yerleşkesi içindeki faaliyetler yönünden de geçerlidir. Örneğin milletvekillerinin basın toplantılarındaki sözleri, bu toplantılar Mecliste yapılmış olsa dahi yasama sorumsuzluğundan yararlanamaz. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi de E.1994/6361, K.1995/4352 sayılı kararında (K.T. 23.5.1995) bir milletvekilinin basın toplantısında sarf ettiği sözleri, yasama sorumsuzluğu kapsamında incelemiden (dolayısıyla fiilen bu kapsamda görmeden) karar konusu yapmıştır. (bkz. Murat SEVİNÇ, *Türkiye’de Milletvekillerinin Dokunulmazlıkları*, Ankara, 2004, s. 59).

Siyasi parti grubu toplantılarının, toplantının gerçekleştiği yerden bağımsız olarak (toplantının gerçekleştiği yer konusu literatürde tartışma konusu olmamıştır) Meclis çalışmaları kapsamında olduğu ve burada sözlerin yasama sorumsuzluğundan yararlanacağı konusunda literatürde genel bir uzlaşının bulunduğu görülmektedir.²

2 Murat Sevinç, siyasi parti grubu toplantıları ile ilgili şu değerlendirmeyi yapmıştır: “Bu hükümlerden (Anayasa ve İçtüzük’te yer alan, siyasi parti gruplarının Meclis çalışmaları ile ilgisini ortaya koyan hükümler kastediliyor), parti gruplarının da, yasama çalışması yapılan, bu çalışmalara katkıda bulunulan yerler olduğu sonucu çıkarılabilir. Aksi sonuç çıkaracak bir hüküm bulmak da olanaklıdır. İçtüzük’ün 162. maddesine göre, meclisten geçici çıkarma cezası verilen bir milletvekili, Genel Kurul, komisyon, Başkanlık Divanı ve Danışma Kurulu çalışmalarına katılamayacaktır. Görüldüğü gibi siyasi parti grupları, disiplin cezası alan milletvekilinin katılamayacağı meclis çalışmalarından sayılmamıştır. Bu hükümden, siyasi parti gruplarının, yasama çalışması yapılmayan yerler olmadığı sonucu çıkarılamaz. Çünkü yukarıda da belirtildiği gibi, gerek Anayasa’da gerekse de İçtüzük’te parti gruplarının da yasama çalışması yapılan yerler olduğu anlaşılmaktadır.” (Sevinç, 2004, s. 50-1).

(6) Anayasa'nın yasama sorumsuzluğunu düzenleyen 83'üncü maddesinin birinci fıkrasında “*Meclis çalışmalarındaki oy ve sözler*” ibaresi ile “*Mecliste ileri sürdükleri düşünceler*” ibaresi birlikte kullanılmıştır. Sorumsuzluğun kapsamı münhasıran mekânsal olarak Meclis binası ya da yerleşkesi sınırları içindeki faaliyetlere ilişkin olsaydı, “Mecliste ileri sürdükleri düşünceler” ibaresinin yanında, mekânsal belirleme içermeyen “Meclis çalışmalarındaki oy ve sözler” gibi bir ibareye yer verme gereksinimi bulunmayacaktı. Dolayısıyla Anayasa'da “Meclis çalışmaları”na işaret edilmiş olması, yasama sorumsuzluğunun kapsamını mekân olarak Meclisin ötesine taşımaktadır.

(7) Yukarıdaki değerlendirmeler bağlamında siyasi parti grup toplantılarının Meclis dışında da gerçekleştirilebileceği görüşünü esas aldığımızda, bu toplantılardaki oy ve sözlerin de Anayasa'nın 83'üncü maddesinin birinci fıkrasındaki “Meclis çalışmaları” kapsamında sayılması gerektiği ve bunların yasama sorumsuzluğu alanı içinde bulunduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

TBMM GENEL KURULUNDA TAM TUTANAK TUTMA VE TUTANAK KAYITLARININ YAYIMI SORUNU¹

I. Mevzuat Hükümleri

Anayasa'nın 97'nci maddesi şu şekildedir:

E. Görüşmelerin açıklığı ve yayımlanması

Madde 97- *Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulundaki görüşmeler açıktır ve tutanak dergisinde tam olarak yayımlanır.*

Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzük hükümlerine göre kapalı oturumlar yapabilir, bu oturumlardaki görüşmelerin yayımı Türkiye Büyük Millet Meclisi kararına bağlıdır.

Meclisteki açık görüşmelerin, o oturumdaki Başkanlık Divanının teklifi üzerine Meclisçe başkaca bir karar alınmadıkça, her türlü vasıta ile yayımı serbesttir.

TBMM İçtüzüğü'nün 155'inci maddesi hükümleri şunlardır:

“Tutanak neveleri, tutulması ve tutanakta düzeltme

MADDE 155- *Genel Kurulda, tam ve özet olmak üzere, iki türlü tutanak tutulur.*

Tam tutanak, ses alma makinesinin yardımıyla stenolar ve İçtüzüğün gerektirdiği hallerde kâtip üyeler tarafından tutulur.

Bunlar, tutanak dergisinde yayımlanır.

Tam tutanağın bastırılıp dağıtılmasından başlayarak onbeş gün içinde ilgililer, gereken düzeltmelerin yapılması için Başkanlığa yazıyla başvurabilirler.

Bu başvurma üzerine, Başkanlık Divanı, gereken incelemeyi yapar. Başkanlık Divanı düzeltme istemini haklı görürse, bir düzeltme yayımlanır ve ait olduğu tutanak dergisine eklenir.

¹ Dr. Günel SEYİT (Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı Araştırma ve İnceleme Bürosu-Yasama Uzmanı)

Bir yasama yılının son birleşiminin tutanak özeti kâtip üyeler tarafından hemen orada yazılarak o birleşimin sonunda okunur.

Bu halde düzeltmeler okunma sonunda yapılır.

Son birleşim tutanağında milletvekilleri tarafından yapılacak düzeltmeler ilk çıkacak Tutanak Dergisinde yayımlanır.

II. Açıklamalar

(1) Anayasa'nın 97'nci maddesinin birinci fıkrası, TBMM Genel Kurulundaki görüşmelerin açık olduğunu ve bunların tutanak dergisinde tam olarak yayımlanacağını hükme bağlamıştır. Bu hüküm karşısında belli bir ifadenin tutanaklardan çıkarılmasına ilişkin alınacak bir kararın Anayasa hükmüne aykırı olacağı ileri sürülebilir. Bununla birlikte, Anayasa'nın 97'nci maddesinin üçüncü fıkrası, görüşmelerin her tür vasıta ile yayımına ilişkin genel kurala, oturumu yöneten Başkanlık Divanının teklifi üzerine Genel Kurulun kararı ile istisna getirilebileceğini hükme bağlamaktadır. TBMM Genel Kurulu'nun 13.01.2017 tarihli Birleşimi'nde tutanak kayıtlarına ilişkin alınan karar, bu son hüküm kapsamında, yine Anayasa'nın 83'üncü maddesinin birinci fıkrası çerçevesinde alınan kararın tamamlayıcısı olarak değerlendirilmelidir. Buna göre,

1. Anayasa hükmüne uygun olarak tam tutanak basılacak ve bu tutanaktan herhangi bir ifade çıkarılmayacaktır.

2. TBMM internet sitesinde yayımlanan tutanak kayıtlarında, Meclisten geçici çıkarma cezasına dayanak oluşturan ifadeler yer almayacaktır.

3. Meclisten geçici çıkarma cezasına dayanak oluşturan ifadelerin Meclis dışında tekrarlanmasından ve açığa vurulmasından milletvekili sorumlu tutulabilecek, bu sözler bağlamında yasama sorumsuzluğu söz konusu olmayacaktır.

(2) TBMM İçtüzüğü'nün 155'inci maddesine göre, TBMM Genel Kurulunda, tam ve özet olmak üzere, iki türlü tutanak tutulmakta ve bunlar, tutanak dergisinde yayımlanmaktadır. Tutanakların nasıl tutulacağı konusunda düzenleyici bir norm bulunmamaktadır. Bu durumda öteden beri yapılagelen, üzerinde uzlaşa bulunan teamül niteliği kazanan uygulamaları norm olarak kabul etmek gerekir. Bu kapsamda uygulama, kaba ve yaralayıcı sözlerin veya küfürlerin aslına uygun bir biçimde aktarılması şeklindedir. Kaldı ki, stenografinin tercih edilmesinin temel nedeni ses kayıtlarının eksiksiz bir biçimde yaşananları yansıtamamasıdır. Tutanak

tutulması TBMM İçtüzüğü'nün diğer birçok hükmünün uygulanması açısından da zorunludur. Bu itibarla, söz konusu tutanakların aslına uygun biçimde, herhangi bir eksiltme yapılmaksızın tutanak dergisine yansıtılması gerekmektedir. 155'inci maddenin dördüncü ve beşinci fıkralarında düzenlenmiş bulunan “tutanaklarda düzeltme (tashih)” işlemi ise bu kapsamda değerlendirilemez.

(3) Tutanakların tutulmasına yönelik geçmişte yaşanan bir olay üzerine Meclis Araştırma Komisyonunun kurulduğu görülmektedir. TBMM'de ses bantlarında ve tutanaklarında sahtecilik ve tahrifat yapıldığı iddiası üzerine Millet Meclisinin 16/12/1966 gün ve 266 sayılı kararı ile bir araştırma komisyonu kurulduğunu ve Komisyonun konu üzerinde yaptığı araştırmayı, 21/02/1967 tarihinde bir rapor [221 sıra sayılı Millet Meclisi Tutanaklarında ve Ses Bantlarında Sahtecilik ve Tahrifat Yapıldığı İddialarını Tahkik İçin Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu (9/10, 10/10)] ile karara bağladığını anımsatmak gerekmektedir. Bu örnekte, Başbakanın “seçimleri yenileyelim” ifadesinin “seçimi yenilemek” biçiminde yansıtılması iddiası bir Meclis araştırması komisyonu kurulmasına neden olmuştur. Tek başına bu örnek bile, Genel Kurul görüşmelerinin hiçbir yanlış aktarmaya yol açmadan tutanaklara yansıtılmasının önemini ortaya koymaktadır.

(4) *Tutanakların TBMM internet sayfası üzerinden yayımlanması, kamu yönetiminde saydamlık ilkesinin bir gereği olarak idari tasarruf niteliğindedir. Bu bağlamda, evrensel yayın ilkeleri ışığında bir uygulamanın benimsenmesi mümkündür.*

Mevzuatımızda benzer nitelikli hizmetlerde göz önünde bulundurulacak ilkelerden yararlanmak mümkündür. 15/2/2011 tarihli ve 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un “Yayın hizmeti ilkeleri” başlıklı 8'inci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde yayın hizmetlerinin “toplumun millî ve manevî değerlerine, genel ahlaka ve ailenin korunması ilkesine aykırı olamayacağı”; yine, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 226'ncı maddesinin ikinci fıkrasında “müstehcen görüntü, yazı veya sözleri basın ve yayın yolu ile yayınlayan veya yayınlanmasına aracılık eden kişi altı aydan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacağı” hükmüne bağlanmaktadır.

Sonuç olarak, tutanakların internet üzerinden kamuoyuyla paylaşımında, küfür niteliğindeki kimi ifadelerin gerçeklikten bir uzaklaşmaya yol açmayacak biçimde harf eksilmesi yoluyla yansıtılması (örneğin sesli harflerin çıkarılması gibi) yönünde bir idari tasarrufta bulunulmasının önünde hukuksal bir engel

bulunmadığı değerlendirilmektedir. Bu türden bir uygulamanın, kamuoyunun bilgi edinme hakkı ile genel ahlak ve kişilik haklarının korunması arasında denge arayışını yansıttığı ileri sürülebilir.

***Uygulama Örneği:** TBMM Genel Kurulu'nun 24. Dönem 3. Yasama Yılı 30 Nisan 2013 tarihli 98'inci Birleşimi'nde bir milletvekilinin küfür niteliğindeki sözleri, sadece ilk harfleri gösterilecek biçimde internet sitesine konulmuş ve dipnot biçiminde olmak üzere "(*) *Bu bölümdeki (...) ifadeler 30/04/2013 tarihli 98'inci Birleşim Tutanak Dergisi'nde açık olarak yer alacaktır.*" şeklinde kayıt düşülmüştür.

EK NOT: Söz konusu uygulama örneğine ilişkin bilgi, 2013 yılı içinde kayıt altına alınmıştır. Ancak günümüz itibarıyla TBMM İnternet Sitesinden ilgili birleşim tutanaklarına ("Tutanak Metinleri" ve "Tutanak Sorgu" sekmeleri üzerinden) bakıldığında, anılan özel kaydın yer almadığı görülmektedir.

EK BÜTÇE UYGULAMASINDA USUL¹

(1) Anayasa'nın 161'inci maddesinin birinci ila sekizinci fıkraları şu hükümleri içermektedir:

Kamu idarelerinin ve kamu iktisadî teşebbüsleri dışındaki kamu tüzel kişilerinin harcamaları yıllık bütçelerle yapılır.

Malî yıl başlangıcı ile merkezi yönetim bütçesinin hazırlanması, uygulanması ve kontrolü ile yatırımlar veya bir yıldan fazla sürecek iş ve hizmetler için özel süre ve usuller kanunla düzenlenir. Bütçe kanununa, bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz.

Cumhurbaşkanı bütçe kanun teklifini, malî yılbaşından en az yetmişbeş gün önce, Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar. Bütçe teklifi Bütçe Komisyonunda görüşülür. Komisyonun ellibeş gün içinde kabul edeceği metin Genel Kurulda görüşülür ve malî yılbaşına kadar karara bağlanır.

Bütçe kanununun süresinde yürürlüğe konulamaması halinde, geçici bütçe kanunu çıkarılır. Geçici bütçe kanununun da çıkarılamaması durumunda, yeni bütçe kanunu kabul edilinceye kadar bir önceki yılın bütçesi yeniden değerlendirilmesine göre artırılarak uygulanır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Genel Kurulda kamu idare bütçeleri hakkında düşüncelerini her bütçenin görüşülmesi sırasında açıklarlar, gider artırıcı veya gelirleri azaltıcı önerilerde bulunamazlar.

Genel Kurulda kamu idare bütçeleri ile değişiklik önerileri, üzerinde ayrıca görüşme yapılmaksızın okunur ve oylanır.

Merkezi yönetim bütçesiyle verilen ödenek, harcanabilecek tutarın sınırını gösterir. Harcanabilecek tutarın Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle aşılabileceğine dair bütçe kanununa hüküm konulamaz.

Carî yıl bütçesindeki ödenek artışını öngören değişiklik teklifleri ile carî ve izleyen yılların bütçelerine malî yük getiren tekliflerde, öngörülen giderleri karşılayabilecek malî kaynak gösterilmesi zorunludur.

¹ Dr. Gönal SEYİT (Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı Araştırma ve İnceleme Bürosu-Yasama Uzmanı)

(2) 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun “Merkezî yönetim bütçe kanun teklifinin görüşülmesi” başlıklı 19'uncu maddesinin son fıkrası “Merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin bütçelerindeki ödeneklerin yetersiz kalması halinde veya öngörülme-yen hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla, karşılığı gelir gösterilmek kaydıyla, kanunla ek bütçe yapılabilir.” hükmünü içermektedir. Bu maddenin gerekçesinde ek bütçe uygulamasına ilişkin herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir.

(3) 5018 sayılı Kanun'un 19'uncu maddesi hükmünden ek bütçelerin, merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin bütçelerindeki ödeneklerin yetersiz kalması halinde veya öngörülme-yen hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla hazırlandığı anlaşılmaktadır.

(4) Geçici bütçe uygulamasına, ek bütçe uygulamasından ayrı olarak merkezî yönetim bütçe kanununun süresinde yürürlüğe konulamaması halinde başvurulmaktadır. Geçici bütçe ödenekleri, bir önceki yıl bütçe başlangıç ödeneklerinin belirli bir oranı esas alınarak belirlenmektedir. Merkezî yönetim bütçe kanununun yanı sıra geçici bütçe kanununun da çıkarılamaması durumunda, yeni bütçe kanunu kabul edilinceye kadar bir önceki yılın bütçesi yeniden değerlendirme oranına göre artırılarak uygulanmaktadır. Cari yıl bütçesinin yürürlüğe girmesiyle geçici bütçe veya yeniden değerlendirme oranına göre artırılarak belirlenen bütçe uygulaması sona ermekte ve o tarihe kadar yapılan harcamalar ve girilen yüklenmeler ile tahsil olunan gelirler cari yıl bütçesine dâhil edilmektedir (5018 sayılı Kanun md. 19/3).

(5) Ek bütçenin hazırlanması usulü ile ilgili olarak kanun koyucu iki temel kural belirlemiştir: 1- Ek bütçenin kanunla yapılması, 2- Ek bütçeyle verilecek yeni ödeneklerin karşılığı olan gelir kalemlerinin gösterilmesi.

Birinci kural, bütçe düzenlemelerinin kanunla yapılacağına ilişkin Anayasa hükmünün bir yansımasını oluşturmaktadır. Anayasa'nın 161'inci maddesinin yedinci fıkrasındaki “Merkezî yönetim bütçesiyle verilen ödenek, harcanabilecek tutarın sınırını gösterir. Harcanabilecek tutarın Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle aşılabileceğine dair bütçe kanununa hüküm konulamaz.” hükmü bu kuralın bir diğer anayasal dayanağını oluşturmaktadır. İkinci kural ise, bütçe dengliği ilkesine dayanmaktadır. Bu kuralın anayasal dayanağı ise, Anayasa'nın 161'inci maddesinin sekizinci fıkrasında ifadesini bulmaktadır: “Carî yıl bütçesindeki ödenek artışı- nı öngören değişiklik teklifleri ile carî ve izleyen yılların bütçelerine malî yük getiren tekliflerde, öngörülen giderleri karşılayabilecek malî kaynak gösterilmesi zorunludur.”

(6) Türkiye’de ek bütçe uygulamalarını konu edinen bir çalışmada 1995-2004 yılları arasındaki 10 yıllık dönemde çıkarılan ve sayısı sekizi bulan, ilave ödenek hükmü içeren kanunların göze çarpan ortak yönleri *şöyle belirlenmiştir*:²

- Çoğunlukla faiz ödemeleri, personel, yatırım ve sosyal güvenlik kuruluşlarına yapılan transferler kalemleri için ihtiyaç duyulan ödenekler nedeniyle çıkarılmış olmaları,

- Kanunlarla eklenen ödenekler karşılığında çoğunlukla gelir öngörülmemesi,

- 2004 yılı hariç, Ağustos ayından sonra yani yılın sonuna doğru çıkarılmış olmaları.

Aynı çalışmada, ek bütçe kanunları arasındaki belli başlı ayırım noktaları *şöyle belirlenmiştir*:³

- 1999 yılında çıkarılan Kanun, meydana gelen deprem felaketinin sebep olduğu maddi hasarları telafi etmek için ihtiyaç duyulan ödeneğin karşılanması amacıyla çıkarılmıştır. 2002 yılında ise, yapılan seçim nedeniyle siyasi partilere yapılacak yardım için gereken ödenek ilavesi ihtiyacını karşılamak amacıyla kanun çıkarılmıştır.

- 1995 ve 2001 yıllarında çıkarılan kanunlar ile bir yandan ödenek ilavesi yapılırken, bir yandan da gelir kalemlerinde değişiklik yapılmıştır.

- 2003 ve 2004 yıllarında çıkarılan Kanunlar ile bir yandan ödenek ilavesi yapılırken, bir yandan da ödenek iptal edilmiştir.

- 2003 ve 2004 yıllarında çıkarılanlar hariç olmak üzere diğer kanunlarda ilave edilen ödenek Maliye Bakanlığı yedek ödenek tertibine eklenmiş, buradan ihtiyaç duyulan diğer tertiplere aktarma yapılmıştır. 2003 ve 2004 yıllarında çıkarılan kanunlarda ise ilave edilen ödeneğin yedek ödenek dışında nerelere ekleneceği ayrıca belirtilmiştir.

- 1996, 1999 ve 2003 yıllarında, ek ödenek kanunu çıkarılmasının yanı sıra geçici bütçe uygulaması da yapılmıştır.

- 2003 yılında çıkarılan Kanun ile iptal edilen ödenek tutarının ilave edilen ödenek tutarından fazla olması nedeniyle, anılan Kanun bütçe açığını artırmayıp,

2 Ebru AYYILDIZ, “Türk Bütçe Sisteminde Ek Bütçe Uygulamaları (1995-2004)”, *Sayıştay Dergisi*, Sayı: 73, s. 71.

3 a.k., s. 71-2.

azaltmıştır. Diğer ilave ödenek hükmü içeren kanunlarda; bir yandan ödenek ilavesi öngörülürken, diğer yandan öngörülen ödeneğin ya bir kısmı kadar ya da hiç gelir karşılık gösterilmemiş, bu durum doğal olarak bütçe açığının artmasına neden olmuştur.

(7) 1995 yılından günümüze saptayabildiğimiz ek bütçe kanunları şunlardır:

Kanun numarası	Kanun adı	Kabul Tarihi
4218	4139 Sayılı 1996 Malî Yılı Bütçe Kanunu ile Bağlı (A) İşaretli Cetvelde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	5.12.1996
4308	4219 Sayılı 1997 Malî Yılı Bütçe Kanununa Bağlı Bazı Cetvellerde Değişiklik Yapılması ve Bu Kanuna Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun	27.11.1997
4482	4393 Sayılı 1999 Mali Yılı Bütçe Kanunu ile Bağlı (A) İşaretli Cetvelde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	26.11.1999
4640	2001 Malî Yılı Bütçe Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	11.4.2001
4682	2001 Malî Yılı Bütçe Kanunu İle Bağlı Cetvellerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	14.6.2001
4772	4726 Sayılı 2002 Malî Yılı Bütçe Kanunu İle Bağlı Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	8.8.2002
5004	2003 Malî Yılı Bütçe Kanunu İle Bağlı Cetvellerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	19.11.2003
5103	2004 Malî Yılı Bütçe Kanunu İle Bağlı Cetvellerinde ve 2004 Malî Yılı Katma Bütçeli İdareler Bütçe Kanununa Bağlı Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	4.3.2004

(8) Son süreçte “tamamlayıcı ödenek” uygulamalarının genişlemesine bağlı olarak ek bütçe kanunlarına başvurma gereksinimi azalmıştır. Bu çerçevede, uygulamada bütçe başlangıç ödenekleri aşılmasına karşın, 2007 yılından günümüze uzanan dönemde ek bütçe kanunu çıkarma yoluna gidilmemiştir.⁴ Bu noktada, ek bütçe kanun teklifi olarak sunulmamış olmalarına karşın yürütme

4 Berat KARA, “Türk Mali Sisteminde Tamamlayıcı Ödenek Uygulaması: 1985-2019 Verileri Örneklemine Bir Değerlendirme”, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 60, s. 65; Zafer YÜKSELER, “Ödenek Üstü Harcamalar, Ek Bütçe Kanunu Ve Net Borçlanma Limit”, Erişim: https://www.academia.edu/34753993/%C3%96DENEK_%C3%9CST%C3%9C_HARCAMALAR_VE_EK_B%C3%9CT%C3%87E_KANUNU

organının borçlanma yetkisini artırmak bakımından ek bütçe benzeri hükümler içeren 7194 sayılı Kanun'un 47'nci maddesi, 7247 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesi ve 7254 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesine ayrıksı örnekler olarak işaret etmek gerekir.

(9) Ek bütçe kanun teklifi vermede yetki sorunu:

Birinci görüş: “Ek bütçe kanun teklifi verme yetkisi münhasıran milletvekillerine aittir.”

Anayasa'nın 161'inci maddesinin üçüncü fıkrası, bütçe kanun teklifi verme yetkisini münhasıran Cumhurbaşkanı'na tanımış, böylece kanun teklif etme konusundaki genel kuralı belirleyen Anayasa'nın 88'inci maddesi karşısında istisna niteliğinde bir düzenlemeye yer vermiştir. Söz konusu 88'inci madde hükmüne göre, kanun teklif etmeye milletvekilleri yetkilidir. Bütçe kanun teklifleri de, adlarının açıkça gösterdiği üzere birer kanun teklifidir. Ancak anayasa koyucu, bu kanun tekliflerini verme yetkisi bakımından özel bir düzenlemeye yer vermiştir. Öyleyse, bütçe ile birlikte kesin hesap kanunu tekliflerini verme konusunda Cumhurbaşkanı'na tanınan yetki, 88'inci maddedeki genel hükmün istisnasını oluşturmaktadır. Hukuksal yorum ilkelerinden olan “istisnaların dar yorumlanması ilkesi” uyarınca, Cumhurbaşkanı'nın bütçe kanun teklifleri ile ilgili yetkisinin dar yorumlanması gerekir. Bir başka deyişle, bütçe kanunu teklifi olup olmadığı konusunda tereddüt bulunan teklifler için Cumhurbaşkanı'nın yetkili olmadığı yönünde yorum yapmak gerekir.

Öte yandan Anayasa'nın 161'inci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarındaki hükümlerden Anayasa koyucunun “bütçe kanun teklifi”ni dar ve terimsel bir içerikle ele aldığı anlaşılmaktadır. Bu anlamda “bütçe kanun teklifi”; devlet gelir ve giderlerini ilgilendiren düzenlemeler içeren her türlü kanuni düzenlemeye işaret eden genel bir kavram değil, mali yılın başlangıcından en az yetmiş beş gün önce Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan, görüşme usulleri özel olarak düzenlenmiş olan ve kanunlaşması durumunda bir daha görüşülmek üzere Cumhurbaşkanı'nca geri gönderilemeyen (Anayasa md. 89/2) özel bir yasama belgesidir. Ek bütçe kanun tekliflerinin, gerek görüşülme usulleri gerekse de diğer ölçütler yönünden Anayasa'nın 161'inci maddesinde belirlenen “bütçe kanun teklifi” kapsamında değerlendirilmesi olanaklı olmadığından, bu teklifleri verme yetkisinin Cumhurbaşkanı'nda bulunmadığını, bu yetkinin münhasıran milletvekillerce kullanılabileceğini kabul etmek gerekir.

İkinci görüş: “Ek bütçe kanun teklifi verme yetkisi münhasıran Cumhurbaşkanı'na aittir.”

Anayasa'nın 161'inci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca bütçe kanun teklifini TBMM'ye sunma yetkisi Cumhurbaşkanı'na tanınmış olduğundan, ayrıca bütçe kanununa bağlı uygulamalar esasen Cumhurbaşkanlığına gerçekleştirildiğinden, bütçe kanunlarında değişiklik öngören ek bütçe niteliğindeki kanun tekliflerinin de Cumhurbaşkanı'nca verilmesi gerektiği görüşü ileri sürülebilir. Bu görüş, esasen yürütme organının bütçenin hazırlanması ve yürütülmesindeki belirleyici işlevinin doğal bir yansıması olarak görünmektedir. Nitekim bütçe kanunu ile verilen ödeneklerin yetersiz kalması durumu da, ancak bütçe kanununu hazırlayan, yürüten, bütçeyi kullanan, kamu hizmetlerini gören organca değerlendirilip takdir edilebilir. Buna göre, ek bütçe teklifleri de, bütçe kanununda değişiklik öngörmeleri ve bütçenin bir uzantısı olmaları itibarıyla Cumhurbaşkanı'nın Anayasa ile belirlenen yetki alanı içindedir. Yukarıda aktarılan ek bütçe kanunlarının tümünün *kanun tasarısı* şeklinde verilmiş olması, bu alanın tarihsel olarak yürütmenin görev alanı içinde ele alındığını göstermesi yönüyle, bu görüşü desteklemektedir.

(10) Ek bütçe kanun teklifi görüşmelerinde izlenecek usul sorunu

Birinci görüş: Ek bütçe tekliflerini verme yetkisinin münhasıran milletvekillerine ait olduğu kabul edildiğinde, bu tekliflerin görüşülme usulü de diğer kanun tekliflerinin bağlı olduğu usule tabi olmaktadır. TBMM İçtüzüğü'nün "Yürütmenin temsili" başlıklı 62'nci maddesinin ikinci fıkrası "Bütçe ve kesinhesap kanun tekliflerinin görüşüldüğü Genel Kurul oturumlarına Yürütme adına Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar katılabilir ve görüş bildirebilir." hükmünü içermektedir. Yukarıdaki "birinci görüş" temelinde bütçe kanun teklifi, dar ve terimsel anlamı ile ele alındığında, bütçe görüşmelerinde yürütmenin temsili ile ilgili İçtüzük hükümlerinin ek bütçe niteliğindeki kanun teklifleri için uygulanamaması gerekir. Buna göre ek bütçe niteliğindeki kanun tekliflerinin Genel Kurul görüşmelerinde yürütme organı, diğer kanun tekliflerinin görüşmelerinde olduğu gibi temsil edilemeyecektir. Ek bütçenin yürütmenin faaliyetleri ve kamu hizmetlerinin görülmesine bağlı gereksinimlerle olan yakın ilişkisi dikkate alındığında, yürütmenin görüşlerinin alınmasına olanak sağlayabilmek için, ek bütçe kanun teklifinin görüşüleceği birleşimde yürütme temsilcilerine İçtüzüğün 59'uncu maddesinin ikinci fıkrası uyarınca gündem dışı söz verilmesi yoluna gidilebilir.

İkinci görüş: Ek bütçe tekliflerini verme yetkisinin münhasıran Cumhurbaşkanı'na ait olduğu kabul edildiğinde, bu tekliflerin görüşülme usulü bütçe kanun tekliflerinin görüşme usulüne göre biçimlenecektir. Buna göre, İçtüzüğün 62'nci maddesi uyarınca ek bütçe sunuş konuşmasını yürütme adına

Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bir bakan yapacak, bu kanun tekliflerinin görüşüldüğü Genel Kurul oturumlarına yürütme adına Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar katılıp görüş bildirebilecektir. Yukarıda aktarılan parlamenter hükümet sistemi dönemi ek bütçe kanunu uygulamalarına bakıldığında bunların tümünde olağan kanun görüşme yönteminin (İçt. md. 81) izlendiği ve maddeler ile ekli cetveller üzerinde o dönem yürürlükte bulunan İçtüzük hükümleri doğrultusunda⁵ önerge işlemi yapıldığı görülmektedir. 8 Ağustos 2002 tarihli birleşimde Başkan, bir önergeyi gider artırıcı nitelikte olduğu için işleme almamıştır. Anayasa'nın o dönem yürürlükte bulunan 162'nci maddesinin son fıkrası hükmü (*Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, bütçe kanunu tasarılarının Genel Kurulda görüşülmesi sırasında, gider artırıcı veya gelirleri azaltıcı önerilerde bulunamazlar.*)⁶ dikkate alındığında bu örnekte ek bütçe kanun tasarısı görüşmelerinin “bütçe görüşmeleri” hükümleri esas alınarak yürütüldüğü anlaşılmaktadır. Bu uygulama, ek bütçe kanunlarının/tekliflerinin “bütçe kanunları/teklifleri” niteliğinde olduğu, dolayısıyla aynı hükümlere tabi olmaları gerektiği yönündeki görüşü destekler niteliktedir.

(11) Ek bütçe kanun tekliflerinde komisyonun katılmadığı önergeler üzerine önerge sahibine söz verilip verilmemesi

1996 yılından bu yana görüşülen sekiz ek bütçe kanun teklifinin Genel Kuruldaki görüşmeleri incelendiğinde, komisyonun katılmadığı önergeler üzerine önerge sahibine söz verilmesi hakkında tutarlı bir uygulama bulunmadığı, ancak önerge sahibine söz verilen uygulama örneklerinin daha fazla olduğu görülmektedir.

4482, 4640, 5004 ve 5103 sayılı Kanunların kabul edildiği, sırasıyla 26.11.1999, 11.4.2001, 19.11.2003 ve 4.3.2004 tarihli birleşimlerde, oturumu yöneten başkanların iradesi, komisyonun katılmadığı ya da takdire bıraktığı önergelerin sahiplerine söz verilmesi yönünde gerçekleşmiştir. 4682 sayılı Kanun'un kabul edildiği 14.6.2001 tarihli Birleşimde ise oturumu yöneten başkan, bütçenin görüşülmesine ilişkin Anayasa'da yer alan değişiklik önergelerinin görüşme yapılmaksızın okunup oylanacağına dair hükme atıf yaparak önerge sahiplerine söz vermemiş, önerge sahiplerine sormadan önergelerin gerekçelerini resen okutmuştur. 4772 sayılı Kanun'un kabul edildiği 8.8.2002 tarihli Birleşimde

5 Örneğin 11 Nisan 2001 tarihli birleşimde Başkan, ek bütçe görüşmeleri sırasında, milletvekilleri en fazla üç önerge verilebileceğini belirterek o dönem yürürlükte bulunan İçtüzük'ün 87'nci maddesi hükmüne işaret etmiştir.

6 Bu hükmün muadili, Anayasa'nın günümüzde yürürlükte bulunan 161'inci maddesinin beşinci fıkrasında yer almaktadır.

ise ek bütçe teklifine ilişkin yalnızca bir önerge bulunmaktadır ve bu önerge gider artırıcı nitelikte olduğu için işleme alınmamıştır. 1996 ve 1997 yıllarında görüşülen ek bütçe tekliflerinde ise önerge verilmemiştir.

(12) Uygulama notu:

a) 29/6/2022 tarihli ve 7414 sayılı 2022 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu İle Bağlı Cetvellerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'a dayanak oluşturan Kanun Teklifi (esas no.1/284) Cumhurbaşkanı imzasıyla verilmiştir.

b) Bu Kanun Teklifi'nin görüşmelerinde, Teklif'in tümü üzerinde görüşmelere başlamadan önce, siyasi parti gruplarının mutabakatı üzerine, sunuş yapmak üzere Hazine ve Maliye Bakanı'na söz verilmiştir.

c) Kanun Teklifi, olağan usul (İçt. md. 81) ile görüşülmüş, ancak önerge işlemleri Anayasa'nın 161'inci maddesinin altıncı fıkrası uyarınca gerçekleştirilmiştir. Birleşimi yöneten Başkan, önerge işlemleri ile ilgili olarak şu açıklamayı yapmıştır: *"Sayın milletvekilleri, Anayasa'nın, bütçe ve kesin hesabı düzenleyen 161'inci maddesinin altıncı fıkrası "Genel Kurulda kamu idare bütçeleri ile değişiklik önergeleri, üzerinde ayrıca görüşme yapılmaksızın okunur ve oylanır." hükmünü havidir. Bu hüküm ve geçmiş uygulamalar doğrultusunda önergeler okunup Komisyona sorulduktan sonra önergeler üzerinde konuşma yapılmayacak ve önergelerin gerekçeleri okunacaktır. Bu kanun teklifi görüşmeleri sırasında tüm önerge işlemleri bu açıklamaya uygun olarak gerçekleştirilecektir."* (TBMM Tutanak Dergisi, B. 108, 28.06.2022).

ULUSLARARASI ANLAŞMALARIN ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA İLİŞKİN KANUN TEKLİFİ GÖRÜŞMELERİNDE DEĞİŞİKLİK ÖNERGELERİ¹

I. İlgili Mevzuat

TBMM'nin uluslararası anlaşmaların² onaylanmasını³ uygun bulması Anayasa ve TBMM İçtüzüğü'nde düzenlenmektedir. Ayrıca, 244 sayılı Bazı Andlaşmaların Yapılması İçin Cumhurbaşkanına Yetki Verilmesi Hakkında Kanun, 9 sayılı Milletlerarası Andlaşmaların Onaylanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile 2008/9 sayılı Uluslararası İlişkilerin Yapılması ve Koordinasyonu konulu Genelge⁴ içerisinde de hangi anlaşmaların onaylamayı uygun bulma için TBMM'ye gönderileceğini ve TBMM'ye gönderilecek anlaşmalara ilişkin yürütme içerisindeki hazırlık sürecini düzenleyen hükümler bulunmaktadır.

Anayasa'nın 90'ıncı maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve uluslararası kuruluşlarla yapılacak anlaşmaların onaylanmasının, TBMM'nin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlı olduğu belirtilmektedir. Maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarında TBMM'nin uygun bulmasına konu olmayan anlaşmalar belirlenmiştir.

TBMM İçtüzüğü'nün 90'ıncı maddesindeki düzenlemelere göre ise, Anayasa gereğince TBMM'nin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlı olan anlaşmalar Cumhurbaşkanı'nca, TBMM Başkanlığına genel gerekçeyle

1 Hakan MURAT - Dr. Günel SEYİT (Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı Araştırma ve İnceleme Bürosu-Yasama Uzmanları)

2 "Anlaşma" sözcüğü ile onaylanması TBMM'nin uygun bulmasına bağlı bütün uluslararası hukuk belgeleri kastedilmektedir. 1961 Anayasası'nın, uluslararası anlaşmaların onaylanmasının uygun bulunmasına ilişkin 65'inci maddesinin gerekçesi bu konuda açıklayıcıdır: "Maddede, «Milletlerarası anlaşma» teriminin kullanılması ile yetinilmiştir. Gerçekten, hukukî mahiyeti yani bağlayıcılık vasfının menşei bakımından aralarında hiçbir fark mevcut olmamasına rağmen, milletlerarası hukuk kaideleri vaz'eden yazılı vesikalar için 14 kadar değişik terim kullanılmaktadır. Maddede, bu terimlerden en fazla umumî olanı tercih edilmiştir."

Gerçekten, TBMM'ye onaylanmasının uygun bulunması için sunulan uluslararası hukuk belgelerinin sözleşme, protokol, statü, notalar, konvansiyon, mutabakat zaptı, değişiklik, karar, operasyonel düzenleme, görüşme tutanağı gibi birçok farklı şekilde adlandırıldığı görülmektedir. Nitekim, yürürlükteki Anayasa'nın 90'ıncı maddesinde de hangi uluslararası hukuk belgelerinin onaylanmasının TBMM'nin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlı olduğu, belgelerin nasıl adlandırıldığına göre değil taşıdığı niteliklere göre belirlenmektedir.

3 Anayasa'nın 104'üncü maddesinin on birinci fıkrası gereğince Cumhurbaşkanı uluslararası anlaşmaları onaylar ve yayımlar.

4 Bkz. RG, Sayı: 26882, Tarih: 21.05.2008.

sunulmaktadır. Bu anlaşmaların gelen kâğıtlar listesinde yayınlanmasından sonra, milletvekilleri bu anlaşmaların onaylanmasının uygun bulunduğuna ilişkin kanun teklifleri verebilmektedir. Bu teklifler diğer kanun tekliflerinin tabi olduğu usule göre işlem görmektedir.

II. TBMM'nin Uluslararası Anlaşmalarda Değişiklik Yapamaması

Anayasa'nın uluslararası anlaşmalara ilişkin TBMM'ye verdiği yetki, onaylamanın uygun bulunmasıyla sınırlıdır.⁵ Anlaşma sağlanması için diğer devlet temsilcileriyle görüşülmesi, anlaşma metninin oluşturulması ve anlaşmanın imzalanması yürütme yetkisi içerisindedir.⁶ TBMM'nin uluslararası anlaşmalarla ilgili yetkisinin bu sınırlılığının sonucu olarak, yasama süreci içinde *uluslararası anlaşma metninin* bütünü ya da maddeleri komisyonda ya da Genel Kurulda oya sunulamamakta, anlaşma metnine ilişkin değişiklik önergesi verilememektedir.⁷

Notaların değiştirilememesi

TBMM'ye bazen anlaşmalarla beraber imzacı taraflar arasında gerçekleşen, anlaşmayı konu alan ve “nota” adı verilen yazışmalar da sunulmaktadır. Çoğunlukla, bu notalardan birinde anlaşmanın belirli hükümlerinin değiştirilmesinin ya da farklı bir şekilde uygulanmasının önerildiği, diğer notada ise bu önerinin anlaşmanın tarafı olan diğer hükümetçe kabul edildiği görülmektedir.⁸

Notalar, ilgili oldukları anlaşma metnini doğrudan etkiledikleri için, söz konusu anlaşma metinleri gibi birden çok devletin ortak iradesini yansıtan ve onaylanması TBMM'nin uygun bulmasına bağlı olan uluslararası hukuk belgeleridir. Onaylanmasının uygun bulunması için TBMM'ye sunulan

5 Anayasa Mahkemesinin E.2018/126 ve K.2020/32 sayılı kararına göre, Anayasa'da “milletlerarası anlaşmalara ilişkin yetki yürütme organına verilmiştir. Bu kapsamda, anlaşma metninin hazırlanması, imzalanması, son aşamada onaylanarak yürürlüğe konması gibi hususlar yürütme organı tarafından yerine getirilmektedir. Yasama organının anlaşmalara ilişkin yetkisi ise anlaşmanın onaylanmasını bir kanunla uygun bulmaktan ibarettir.”

6 Bu doğrultuda, 5/5/1969 tarihli ve 1173 sayılı Milletlerarası Münasebetlerin Yürütülmesi ve Koordinasyonu Hakkında Kanun'un 1'inci maddesinde “Türkiye Cumhuriyetinin... yabancı devletler ve milletlerarası kurullarla Anayasa'nın 65 inci maddesi [1961 Anayasası'nın uluslararası anlaşmalara ilişkin maddesi] anlamındaki milletlerarası anlaşmaları da, yine diğer bakanlıklarla işbirliği dahilinde aynı Bakanlık [Dışişleri Bakanlığı] eliyle yapılır.” hükmü bulunmaktadır. Ayrıca, 9 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 1'inci maddesinde de uluslararası anlaşmaların imzalanması için temsilciler atanmasının Cumhurbaşkanlığı kararıyla belirleneceği ifade edilmektedir.

7 Anayasa Mahkemesinin E.2001/129 ve K.2002/24 sayılı kararına göre “TBMM'nin yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak anlaşmalar konusundaki yetkisinin, bu anlaşmaların onaylanmasının bir kanunla uygun bulunmasıyla sınırlı olduğu, söz konusu yetkinin sözleşmelerin içeriğine müdahale olanağı vermediği açıktır”.

8 Ayrıca, notalarla yapılan değişikliklerin genellikle anlaşma metninde yer alan atıf hatalarının düzeltilmesi ya da anlaşmanın farklı dillerde oluşturulmuş metinleri arasındaki uyumsuzlukların giderilmesi gibi görece önemsiz değişiklikler olduğu görülmektedir.

anlaşmalar ile notaların bu ortak nitelikleri, notaların, TBMM'deki uygun bulma süreci içinde, tıpkı anlaşmalar gibi değiştirilememesini gerektirir.

Anlaşmaların değiştirilmesi şartıyla uygun bulunması

Anlaşmaların onaylanmasını uygun bulma yetkisinin, bir anlaşmanın ancak belirli bir şekilde değiştirilmesi şartıyla onaylanmasını uygun bulmayı da kapsadığı ileri sürülebilir. TBMM uygulaması içinde örneği olmamakla beraber⁹, bir anlaşmanın belirli bir şekilde değiştirilmesi halinde onaylanmasının uygun bulunacağını bildiren bir kanunun Anayasa'nın 90'ıncı maddesine aykırı olmayacağı, bu doğrultudaki bir kanun teklifinin ya da değişiklik önergesinin işleme alınabileceği doğrultusunda bir değerlendirme yapılabilir.¹⁰

Bununla birlikte, TBMM İçtüzüğü'nün 87'nci maddesinin beşinci fıkrasının ikinci cümlesinde hükme bağlanan “şarta bağlı önergelerin işleme konulmayacağı” kuralı, söz konusu değerlendirmeyi tartışmalı kılmaktadır. Bir önergenin şarta bağlı önerge olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği önergenin yazımıyla doğrudan ilgilidir. “... *Anlaşması'nın onaylanması, Anlaşma'nın ... maddesinin aşağıdaki şekilde değiştirilmesi (ya da anlaşma metninden çıkarılması) şartıyla uygun bulunmuştur.*” benzeri bir hüküm, anlaşmanın hükümde gösterildiği şekilde değiştirilmesini, anlaşmanın onaylanmasının uygun bulunması için gerçekleşmesi gereken bir durum olarak belirlemekte, diğer bir deyişle anlaşmanın onaylanmasının uygun bulunmasını anlaşmanın değiştirilmesi şartına bağlamaktadır. Burada, yasama organınca yürütme organının anlaşma imzalama veya onay yetkisine yönelik bir yetki tecavüzünden söz edilemez; yasama organı burada onaylamayı uygun bulma yetkisinin sınırları içinde kalmaktadır. Özetle,

9 Yabancı ülke uygulamalarında yasama organlarının bu nitelikte hükümler taşıyan kanunları kabul ettiği örnekler mevcuttur. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri Senatosu 1845 ve 1990 yılları arasında, 58 anlaşmanın “onaylanmasının tavsiye edilmesi ve uygun bulunmasını” *değiştirmeleri şartıyla* kabul etmiştir (Kevin C. Kennedy, Conditional Approval of Treaties by the U.S. Senate, 100, *Loyola of Los Angeles International and Comparative Law Review* 19/1). Bu mecliste uluslararası anlaşmalara ilişkin görüşmeler, anlaşma metninin herhangi bir kanun teklifi gibi madde madde görüşülmesiyle başlamaktadır. Bu görüşmeler sırasında Dış İlişkiler Komisyonu ve milletvekillerinin anlaşma metninin değiştirilmesine ilişkin önergeleri de oylanmaktadır. Anlaşma metninin görüşülmesinin tamamlanmasından en erken bir gün sonra anlaşmanın onaylanmasının tavsiye edildiğini ve uygun bulunduğunu bildiren bir kararın görüşmeleri başlamaktadır. Bu kararın görüşmeleri sırasında anlaşma metnine ilişkin değişiklikler önerilememektedir, ancak anlaşmaya tek taraflı bildirimler eklenmesi önerilebilmektedir. Anlaşma metninin görüşülmesi sırasında kabul edilen değişiklik önergesi ya da kararın görüşülmesi sırasında kabul edilen tek taraflı bildirim varsa, kabul edilen önergede gösterildiği şekilde anlaşmanın değiştirilmesi ya da kabul edilen tek taraflı bildirimin anlaşmaya eklenmesi şartıyla anlaşmanın onaylanmasının tavsiye edildiği ve uygun bulunduğu karara yansıtılmaktadır (Congressional Research Service, *Senate Consideration of Treaties*, 6 Aralık 2017).

10 Uygun bulmanın şarta bağlandığı bir kanunun uygulanabilirliği bakımından da bir sorun bulunmadığı söylenebilir. Bu kanun yürürlüğe girdikten sonra, yürütme organı anlaşmanın diğer taraflarıyla görüşerek anlaşmanın kanunda gösterildiği şekilde değiştirilmesini sağlamaya çalışacaktır. Bu girişimin başarısız olması nedeniyle ya da başka nedenlerle yürürlükteki kanunun değiştirilmesi yoluyla şartın kaldırılması da her zaman mümkündür.

“Görüşülmekte olan kanun teklifinin 1’inci maddesine ‘Anlaşmasının onaylanması’ ibaresinden sonra gelmek üzere ‘Anlaşma’nın ... maddesinin anlaşma metninden çıkartılması şartıyla’ ibaresinin eklenmesi” yönünde düzenleme içeren bir değişiklik önergesi, “şarta bağlı önerge” kapsamında değerlendirilemeyeceği gibi, bu türden bir düzenleme yasama organının yürütme organının yetki alanına bir müdahalesi olarak da görülemez.

III. Uygun Bulma Kanun Tekliflerinin Yapısı

Uygun bulma kanun teklifleri sırasıyla ilgili anlaşmanın onaylanmasının uygun bulunması, yürürlük ve yürütme konulu üç maddeden ibarettir. Özellikle teknik hükümler taşıyan anlaşmalarda, Cumhurbaşkanı’na anlaşmanın ek ve protokollerinde değişiklik yapma yetkisi verilmesine ilişkin hükümler de bulunmaktadır. Uygulamada bu hükümlerin ayrı bir madde içerisinde¹¹ ya da 1’inci maddenin ikinci fıkrası olarak düzenlendiği görülmektedir. Bu yetkinin verilmesine ilişkin hükümlerin, kanun teklifi metnine komisyon veya Genel Kurul aşamasında bir değişiklik önergesinin kabulü ile eklenmesi de olanaklıdır.

IV. Uygun Bulma Kanun Tekliflerinin Başlığına ve Uygun Bulma Konulu 1’inci Maddesine İlişkin Değişiklik Önergeleri

Anlaşma adının değiştirilmesi

Uygun bulma kanun tekliflerinin başlığında anlaşmanın adınay yer verildikten sonra “onaylanmasının uygun bulunduğuna ilişkin kanun teklifi” benzeri bir ibare kullanılmaktadır. Bu tekliflerin 1’inci maddesi ise, yine uluslararası anlaşmanın adına yer verildikten sonra “onaylanması uygun bulunmuştur” ibaresi ile sona ermektedir. Bu nitelikteki başlık ve 1’inci madde metinlerinde yer alan anlaşma adında değişiklik yapıp yapılamayacağını belirleyen etmen, anlaşmanın Türkçe düzenlenip düzenlenmediğidir.

Anlaşmalarda, anlaşmanın hangi dillerde düzenlendiği/imzalandığı, yorum farklılığı olması halinde hangi metnin esas alınacağı ve farklı dillerde yazılmış bu metinlerinden her birinin eşit derecede geçerli olduğuna ilişkin hükümler bulunmaktadır. Özellikle iki taraflı anlaşmalarda, anlaşmanın düzenlendiği dillerden biri Türkçe olmakta ve Türkçe metin eşit derecede geçerli sayılmaktadır. Bu nitelikte bir hükmün olduğu bir anlaşmada, yorum farklılığında başka bir dilin esas alınacağı hükme bağlanmış olsa bile, anlaşmanın tarafı olarak Türkiye Cumhuriyeti’nin, yorum farklılığı bulunmayan durumlarda Türkçe metinde yer alan ifadelerle bağlı olduğu şüphesizdir. Eşit derecede geçerli birden çok dilde

¹¹ Örneğin bkz. 6333, 6345, 6438 sayılı Kanunlar.

kaleme alınmış uluslararası anlaşmaların Türkçe metninde yer alan anlaşma adı esas alınarak oluşturulmuş uygun bulma kanunu tekliflerinin başlığı ve 1'inci maddesindeki anlaşma adının değiştirilememesi gerekir.

Çok taraflı anlaşmalar ise çoğunlukla Türkçe düzenlenmemektedir. Bu anlaşmalar TBMM'ye ilgili bakanlıkların mührü ve imzası ile çeviri yeminli tercüman tarafından yapıldıysa bu kişinin imzasını taşıyan Türkçe çeviri metni ile birlikte sunulmaktadır. Bu nitelikteki bir anlaşma adının kanun teklifi başlığında ve 1'inci madde içerisinde değiştirilmesi mümkündür. Kuşkusuz buradaki değişikliğin kapsamının belli bir sınırlılık içinde belirlenebileceğine dikkat edilmelidir. Daha açık bir deyişle, söz konusu değişiklik önermeleri, yabancı dildeki esas anlaşma metninin Türkçe'ye doğru çevirisine yönelik olabilir; esas anlaşma metninden uzaklaşma sonucu doğuracak ya da yeni hüküm kuracak nitelikte düzenlemeler içeren değişiklik önermelerinin işleme alınmaması gerekir.

Nota, beyan ve çekinceye ilişkin ibarelere kanun teklifi başlığında ve teklifin birinci maddesinde yer verilmesi

Kanunun başlığı kanunun konusunu bildirir. Konunun kanun içerisinde ne şekilde düzenlendiğini niteleyen ibarelere başlıkta yer verilmemektedir. Uygun bulma kanun tekliflerinin konusu, uluslararası anlaşmaların onaylanmasının uygun bulunmasıdır. Uluslararası anlaşmaların en temel ayırt edici özelliği ise, geçerliliklerini birden çok devletin ortak irade kullanarak anlaşmaların kendileri için bağlayıcı olduğunu kabul etmesiyle kazanmalarındır. Bu nedenle, bu tekliflerin başlığında anlaşmaya ilişkin beyan, çekince ya da notaların adına yer verilmesinin gerekliliğinin, bu belgelerin tarafların ortak iradesini yansıtır yansıtmadığı ve taraflar için bağlayıcı olup olmadığına göre belirlenebileceği düşünülmektedir.

İlgili olduğu anlaşmalarla beraber onaylanmalarının uygun bulunması için TBMM'ye sunulan notalar taraf devletlerin ortak iradesini yansıtmaktadır. Taraflar, notaların hükümlerine bağlı kalmayı kabul etmiştir. Ayrıca, bir anlaşmanın belirli hükümlerinin değiştirilmesi üzerine taraf devletlerin notalar aracılığıyla mutabakata varması, anlaşma metninin değiştirilmesi, bu metnin yeni bir biçim alması anlamına gelmektedir. Bu nedenle, bir anlaşmanın, ona ilişkin notalardan ayrı değerlendirilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla, notalar uygun bulma kanun teklifinin konusunu oluşturmaktadır. Uygun bulma kanun teklifinin başlığına yansıtılmaları gerekir. Uygulama da böyledir. Teklif başlığından ve birinci maddesinden anlaşmanın ilgili olduğu notaya ilişkin ibarenin çıkartılmasına yönelik bir değişiklik önerisinin işleme alınmaması gerekir.

Beyan ve çekinceler ise anlaşmaya ilişkin tek taraflı bildirimlerdir. Bağlayıcı olmayıp, değiştirilmeleri, eklenmeleri ya da kaldırılmaları taraf devletin takdirindedir. Uygun bulma kanun teklifleri içerisinde, TBMM'nin anlaşmanın onaylanmasını hangi şartlar ve açıklamalar doğrultusunda uygun bulduğunu bildirirler. Dolayısıyla beyan ve çekinceler, uygun bulma kanun teklifinin konusu değil, konuya ilişkin özel düzenleme biçimleridir. Başlıkta değil, birinci madde içerisinde belirtilmelerinin daha uygun olduğu düşünülmektedir. Uygulama da aynı doğrultudadır. Bununla beraber, beyan ve çekincenin başlığa yansıtılmasını engelleyecek bir mevzuat hükmünün ya da uluslararası anlaşmaların doğasından kaynaklanan açık bir nedenin yokluğu ve “beyanla birlikte” ibaresine kanun başlığında yer verildiği bir kanun örneğinin¹² de mevcut olduğu dikkate alındığında, bu doğrultudaki değişiklik önergelerinin işleme alınabileceği düşünülmektedir.

Cumhurbaşkanı'na anlaşmanın ek ve protokollerinde değişiklik yapması için yetki verilmesine¹³ ilişkin ibarelere kanun teklifi başlığında yer verilmesi

Cumhurbaşkanı'na anlaşmanın ek ve protokollerinde değişiklik yapma yetkisi verilmesine ilişkin hüküm içeren uygun bulma kanunu tekliflerinde, söz konusu yetki verme boyutuna işaret eden ibarelere teklif başlığında yer verilip verilmeyeceği konusu tartışmalıdır. Uygulamada bu konuda bir birlik oluşmadığı görülmektedir. Bununla birlikte, kanun (teklifi) başlıklarının, kanun (teklifi) metnindeki düzenleme kapsamını olabildiğince yansıtmayı gerekliliği gözetildiğinde, “onaylamayı uygun bulma” işleminden ayrı bir işlem olan “Cumhurbaşkanı'na Anlaşmanın protokolleri ve eklerine ilişkin değişiklikleri doğrudan onaylama yetkisi verme” işlemine ilişkin bir ibareye, başlıkta yer verilmesinin yerinde olacağı düşünülmektedir. Üstelik söz konusu yetki verme hükümleri kimi zaman bir çerçeve maddeye bağlı olarak düzenleme konusu yapılmaktadır.¹⁴ Onaylamayı uygun bulma hükmünün “kod hüküm” niteliği dikkate alındığında, yetki vermeye dönük söz konusu çerçeve hükümlerin getirdiği düzenlemenin başlığa içerilmemesi, düzenleme ile başlığı arasındaki kapsam uyumunu olumsuz etkilemektedir. 27. Yasama Dönemi öncesindeki uygulama, ağırlıklı olarak bu boyutları gözetmeyen, dolayısıyla başlıkta yetki tanıma boyutuna işaret etmeyen bir anlayış içinde biçimlenmiştir.¹⁵ Ancak 27. Yasama Dönemi'nde istikrarlı olarak, bu nitelikte hüküm taşıyan kanun

12 Bkz. 15/2/2022 tarihli ve 7360 sayılı Cıvaya İlişkin Minamata Sözleşmesinin Beyan ile Birlikte Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun.

13 Anayasa'nın 90'ıncı maddesinin üçüncü fıkrasına göre, “... kanunun verdiği yetkiye dayanılarak yapılan ekonomik, ticarî, teknik ve idarî anlaşmaların Türkiye Büyük Millet Meclisince uygun bulunması zorunluluğu yoktur...”

14 Örneğin bkz. 7273 sayılı Kanun.

15 Örneğin bkz. 6774, 6990, 7065 ve 7117 sayılı Kanunlar

tekliflerinin başlığında Cumhurbaşkanı'na yetki verilmesine ilişkin ibarelere yer verilmektedir. Bu bağlamda, kanun teklifi başlıklarının “Cumhurbaşkanı'na yetki verilmesi” konusunu içerecek şekilde değiştirilmesinin bir önerge ile önerilebileceği düşünülmektedir.

Anlaşmanın geçmiş bir tarihten itibaren geçerli olmak üzere onaylanmasının uygun bulunmasına ilişkin ibareler

Bazı uluslararası anlaşmalar içerisinde, anlaşmanın onay için gerekli iç hukuk süreçleri tamamlandıktan sonra yürürlüğe gireceği, ayrıca düzenlenme tarihinden önceki bir tarihten itibaren ya da taraf devletlerin tamamı ya da belirli bir kısmı tarafından anlaşmanın imzalandığı tarih itibarı ile geçerli olacağına ilişkin hükümler bulunmaktadır. Bu hâllerde anlaşmanın yürürlüğe girmesi için gerekli işlemler tamamlanınca, anlaşmanın geçerli olacağı tarihi belirleyen söz konusu hükümler de işlerlik kazanacaktır. Uygun bulma kanun teklifinde anlaşmanın geçmiş bir tarihten itibaren geçerli olmak üzere onaylanmasının uygun bulunduğunu ayrıca belirtmeye gerek olmadığı düşünülmektedir. Bu anlamda, anlaşmaların değil fakat uygun bulma kanunlarının yürürlük tarihini belirleyen yürürlük maddelerinde ya da onaylamayı uygun bulma hükümlerini içeren maddelerde anlaşmanın hüküm doğurma, geçerlilik kazanma tarihlerine ilişkin bir belirleme yapma yoluna gidilmesine gerek bulunmamaktadır. Nitekim 27. Yasama Dönemi öncesinde, bu nitelikteki anlaşmalara ilişkin uygun bulma kanunlarının düzenlenişinin diğer uygun bulma kanunlarından farksız olduğu görülmektedir.¹⁶ Ancak, 27. Yasama döneminde kabul edilen iki kanunun¹⁷ 1'inci maddelerinde, anlaşmanın geçmiş bir tarihten itibaren geçerli olmak üzere onaylanmasının uygun bulunduğu, bu tarihin gün, ay ve yıl belirtilerek gösterilmesi yoluyla belirtilmektedir. Bu örneklerden yola çıkarak, benzer nitelikte geçerlilik tarihi belirlemelerine ilişkin ibarelerin kanunların uygun bulma maddelerine eklenmesine yönelik değişiklik önergelerinin işleme alınabileceği düşünülmektedir.

Uygun bulma kanun teklifinin komisyona iadesinin önerge ile istenmesi

Milletvekillerce, uygun bulma kanun teklifinin Genel Kurulda görüşülmesi sırasında verilen, teklifin komisyona iade edilmesini konu edinen önergeler, İçtüzüğü'nün 88'inci maddesi uyarınca tekliflerin komisyona geri verilmesini isteme yetkisi yalnızca esas komisyona ait olduğu için, işleme alınmaz.¹⁸

¹⁶ Örneğin bkz. 6642, 5814 ve 6993 sayılı Kanunlar

¹⁷ 7373 ve 7374 sayılı Kanunlar

¹⁸ Bu konudaki usul tartışması için bkz. TBMM TD, YD. 26, YY. 1, B. 43 (24.02.2016).

Gerekçede değişiklik yapılamaması

İçtüzüğün 90'ıncı maddesinin birinci fıkrasına göre, Anayasa gereğince Türkiye Büyük Millet Meclisinin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlı olan andlaşmalar Cumhurbaşkanı'nca, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına *genel gerekçesiyle* sunulur. Hükmün yazılış biçiminden, burada söz konusu olan gerekçelerin "*andlaşmaların gerekçesi*" olduğu anlaşılmaktadır. Bu yönüyle söz konusu gerekçelerin *kanun teklifinin gerekçesi* olup olmadığı tartışmalıdır. Uluslararası andlaşmaların gerekçesi Cumhurbaşkanı'nca hazırlanarak TBMM Başkanlığına sunulduğundan, bu gerekçelerin hâlihazırdaki uygulamalarda görüldüğü gibi kanun teklifinin gerekçesi olarak kabul edilmesi durumunda, Cumhurbaşkanı'nın kanun teklifinin temel bölümlerinden birine katıldığını varsaymak gerekecektir. Bu uygulamanın, kanun teklif etme yetkisini düzenleyen Anayasa ve İçtüzük hükümleri karşısında tartışmalı bir içerik taşıdığı söylenebilir.

Uluslararası anlaşmalara ilişkin kanun tekliflerinin takdim tezkerelerinde, uygun bulma kanun teklifi ile beraber teklifin gerekçesinin de Başkanlığa sunulduğuna dair bir ibare yer almaktadır. Ancak, uygun bulma kanun tekliflerinde, Cumhurbaşkanlığı tezkeresinde yer verilen gerekçe metni dışında bir gerekçe bulunmamaktadır. Teklife ilişkin komisyon raporunda da, diğer kanun tekliflerine ilişkin raporların teklif sahibi milletvekilince verilen gerekçesine yer verilen kısımda, Cumhurbaşkanlığınca TBMM'ye sunulan "Gerekçe" başlıklı metne yer verilmektedir. Sonuç olarak uygulamada, Cumhurbaşkanlığından gelen "Gerekçe" başlıklı metnin teklifin gerekçesini oluşturduğu kabul edilmektedir.¹⁹

Bu sorun alanlarından ayrı olarak, uluslararası anlaşmalara ilişkin uygun bulma tekliflerinin gerekçe kısmının değiştirilmesine yönelik önerge verilip verilemeyeceği sorunu bağlamında, kanun teklifi gerekçesinin teklif edilen metne sıkı sıkıya bağlı olduğu, teklif sahibinin iradesini yansıttığı görüşü temelinde, gerekçe metinlerinin değiştirilemeyeceğine ilişkin genel uygulamanın

19 Cumhurbaşkanlığınca onaylamanın uygun bulunması için TBMM'ye sunulan anlaşmalara, anlaşmanın içeriğini, önemini, amaçlarını açıklayan bir metnin eklenmesi; TBMM'nin onaylamanın uygun bulunması yönündeki takdirinin yeterince bilgilendirilmiş bir şekilde oluşmasına katkı sağlamaktadır. Ancak, Cumhurbaşkanlığınca TBMM'ye sunulan ve "Gerekçe" başlığını taşıyan bir metnin teklifin gerekçesi olduğunu ya da yalnızca Cumhurbaşkanlığınca TBMM'ye sunulan gerekçe metninin ilgili kanun teklifinin gerekçesi olabileceğini varsaymak için -uygulama haricinde- bir mevzuat dayanağı bulunmamaktadır. Aksine, İçtüzüğün 90'ıncı maddesinde uygun bulma kanun tekliflerinin diğer kanunların tabi olduğu usule göre işlem göreceği belirtilmektedir. Milletvekili tarafından hazırlanan anlaşmanın onaylanmasının uygun bulunmasına ilişkin kanun teklifine, diğer kanun tekliflerinde olduğu gibi gerekçe eklenmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir. Teklif gerekçesinin Cumhurbaşkanlığınca "Gerekçe" başlığıyla sunulan metinle aynı olup olmayacağı teklif sahibi milletvekilinin takdirindedir. Uygulamada, anlaşmaya ilişkin çekincelerde komisyonca yapılan değişiklikler doğrultusunda uygun bulma kanun tasansının gerekçesinin komisyon tarafından değiştirildiği (bu çalışmanın "Uygulama örnekleri" başlıklı kısmında açıklanan) bir örneğe rastlanmıştır. Komisyonun dahi yürütme organının tezkeresine ekli gerekçe metnini değiştirebildiğini gösteren bu örnek; gerekçe metninin kanun teklifi sahibince evleviyetle değiştirilebileceği, teklif sahibince Cumhurbaşkanlığı tezkeresine ekli gerekçe dışında başka bir gerekçe metni verebileceği görüşünü destekler niteliktedir.

sürdürülmesinde yarar görülmektedir. Ancak, aksi yöndeki bir örneğin de mevcut olduğu dikkate alınmalıdır.²⁰

V. Uygun Bulma Kanun Tekliflerinin Yürürlük ve Yürütme Maddesine İlişkin Değişiklik Önergeleri

Yürürlük maddesinin değiştirilmesi

Uluslararası anlaşmalara ilişkin uygun bulma kanunları mutlak olarak yayımı tarihinde yürürlüğe girmektedir. Bununla beraber, ulusal mevzuat, uluslararası hukuk ve genel olarak onaylanmasının uygun bulunması için TBMM’ye sunulan anlaşmalar incelendiğinde, uygun bulma kanununun yürürlüğe girmesi için ileri bir tarihin belirlenmesini engelleyecek bir neden bulunmadığı görülmektedir. İçtüzüğün 90’ıncı maddesi uyarınca da uygun bulma kanun teklifleri diğer kanun tekliflerinin tabi olduğu usule göre işlem görmektedir. Uygun bulma kanununun ileri bir tarihte yürürlüğe girmesini amaçlayan değişiklik önergelerinin verilebileceği değerlendirilmektedir.

Yürütme maddesinin değiştirilmesi

Uluslararası anlaşmaları onaylama yetkisi Anayasa’nın 104’üncü maddesinin on birinci fıkrası hükmü gereğince Cumhurbaşkanı’na aittir. Bir anlaşmanın onaylanmasının uygun bulunmasına ilişkin bir kanunun yürürlüğe girmesinin tek sonucu, Cumhurbaşkanı’nın artık bu anlaşmaya ilişkin onay yetkisini kullanabilecek olmasıdır. Dolayısıyla, uygun bulma kanun tekliflerinin yalnızca Cumhurbaşkanı tarafından yürütülebileceği, aksi yöndeki değişiklik önergelerinin işleme alınmaması gerektiği düşünülmektedir.

VI. Anlaşmalara Çekince ve Beyan Eklenmesi, Mevcut Çekince ve Beyanın Değiştirilmesine İlişkin Değişiklik Önergeleri²¹

Çekince ve beyanın tanımı

Bir devlet bir anlaşmayı imzalarken ya da onaylanması için gerekli iç hukuk işlemlerini gerçekleştirirken, anlaşmanın belirli hükümleriyle bağlı olmayacağını

20 Bkz. (Gözden Geçirilmiş) Avrupa Sosyal Şartının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı’na ilişkin Dışişleri Komisyonu Raporu, Sıra Sayısı: 977, TBMM TD, D. 22, YY. 4, B. 130 (27.09.2006). Uygulama örnekleri başlıklı kısımda, bu tasarının gerekçesinde yapılan değişiklikler açıklanmaktadır.

21 Ulusal mevzuat içerisinde uluslararası anlaşmalara ilişkin çekince veya beyanlar hakkında açık hüküm bulunmamaktadır. Bu çalışmada, çekince ve beyanların uluslararası hukuk içerisinde nasıl tanımlandığı ve düzenlendiği incelenirken Birleşmiş Milletler Uluslararası Hukuk Komisyonunun 2011 yılında kabul ettiği Anlaşmalara Çekince Eklenmesi Uygulamaları Hakkında Rehber esas alınmıştır. Ancak, bu rehberin temel dayanaklarından biri olan ve uluslararası hukuk içerisinde çekince ve beyanları tanımlayan ve düzenleyen temel belge olan Viyana Andlaşmalar Hukuku Sözleşmesi’ne Türkiye Cumhuriyeti’nin taraf olmadığı unutulmamalıdır.

ya da bu hükümlerin kendisi için değiştirilmiş bir şekilde uygulanacağını tek taraflı olarak bildirebilir. Bu bildirimler, bildirimi gerçekleştiren tarafından ne şekilde adlandırılırsa adlandırılısın uluslararası hukuk içerisinde çekince sayılmaktadır.²²

Bir devlet, bir anlaşmanın belirli hükümlerinin anlamını ya da kapsamını kesin bir şekilde belirlemek ya açıklığa kavuşturmak için tek taraflı bildirimlerde bulunabilir. Bu nitelikteki bildirimler, bildirimi gerçekleştiren tarafından ne şekilde adlandırılırsa adlandırılısın uluslararası hukuk içerisinde *beyan* sayılmaktadır.²³

Bir devletin tek taraflı bildiriminin beyan ya da çekince olup olmadığı, uluslararası hukuk içerisinde, bildirimi gerçekleştirenin gerçekleşmesini amaçladığı sonucun niteliğine göre belirlenir. Bildirime bildirimi gerçekleştiren tarafından verilen ad da bu belirlemede dikkate alınır. Ayrıca, bildirimi gerçekleştirenin amacını belirlemek amacıyla bildirim, içeriğindeki hükümlerin ilk akla gelen anlamlarına uygun olarak ve anlaşma metni dikkate alınarak iyi niyetle yorumlanır.²⁴

TBMM'nin çekince ve beyan ekleyebilmesi, mevcut çekince ve beyanda değişiklik yapabilmesi

Hem çekince ve beyana ilişkin yukarıda verilen tanımlardan hem de yürürlükteki uygun bulma kanunları ile ilgili anlaşma ve beyanların/çekincelerin incelenmesinden, beyanların/çekincelerin anlaşmaların bir parçası olarak düzenlenmedikleri ve hukuki nitelikleri bakımından anlaşmaların ayrılmaz bir parçasını teşkil etmedikleri anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, gerek komisyon gerekse Genel Kurul aşamasında teklifin 1'inci maddesi üzerinde verilecek bir değişiklik önergesi ile çekince ve beyan eklenmesi ya da mevcut çekince ve beyanda değişiklik yapılması mümkündür.²⁵

22 United Nations International Law Commission, Guide to Practice on Reservations on Treaties, 1.1 Definitions of reservations. Bu rehberde göre çekince sayılan bildirimlerin diğer nitelikleri şunlardır: Anlaşmanın tamamının belirli bir alandaki uygulamasını değiştirme, anlaşmanın devlet için getirdiği yükümlülükleri sınırlama, bu yükümlülüğün anlaşmada öngörülenden farklı bir şekilde yerine getirileceğini bildirme (bildirimi gerçekleştiren devlet tarafından eşdeğer olduğu değerlendirilenler dâhil), anlaşmanın belirli hükümlerinin belirli bir bölgede uygulanmayacağını bildirme (bkz. Guide to Practice, 1 Definitions).

23 Guide to Practice, 1.2 Definition of interpretative declarations.

24 Guide to Practice, 1.3.1 Method of determining the distinction between reservations and interpretative declarations.

25 Anayasa Mahkemesinin E.2001/129 ve K.2002/24 sayılı kararında da, uygun bulma kanunu tekliflerinde beyanlarla aynı şekilde işlem gören çekinceler hakkında şu ifadelere yer verilmektedir: "...yabancı devletler veya milletlerarası kuruluşlarla yapılacak anlaşmaların metinleri kimi çekincelere izin veriyorsa, bu konuda TBMM'nin yetkili olmadığı düşünülemez. Bu yetkinin ise görüşme açılması ve önerge verilmesi ile kullanılabileceği açıktır. Belirtilen çekincelerin yer alacağı madde de, kuşkusuz anlaşmanın, onaylanmasının uygun bulunduğu ilişkin ilk maddesidir."

Çekince ve beyanın eklenemeyeceği durumlar

TBMM'nin anlaşmaya çekince eklemesinin uygun olmadığı durumlar da bulunmaktadır. Öncelikle, anlaşma içinde anlaşmanın belirli maddelerine ilişkin çekince eklenmesi yasaklanmışsa, bu maddelere ilişkin çekince eklenmesini konu alan değişiklik önerilerinin işleme alınmaması gerekir. İkinci olarak, bir grup devletin bir anlaşmaya birlikte çekince ve beyan koyması mümkündür. Bu durum çekince ve beyanın tek taraflı olma niteliğini değiştirmez.²⁶ Yine de, bu nitelikteki çekince ve beyanlar birden fazla devletin ortak iradesiyle oluşturulmuştur. Bu nedenle, ortak irade kullanan taraflardan yalnızca birinin iradesini etkileme yetkisi olan TBMM'nin bu tür beyan ve çekinceleri değiştiremeyeceği düşünülmektedir.

İki taraflı bir anlaşmaya çekince eklenmesi, çekincenin ilgili olduğu hüküm üzerine anlaşmanın tarafları arasındaki uzlaşının sona ermesi, dolayısıyla bizzat anlaşma hükmünün geçerliliğini kaybetmesi anlamına gelir.²⁷ Bu nedenle, iki taraflı bir anlaşmanın belirli hükümlerinin uygulanmayacağına ya da değiştirilerek uygulanacağına ilişkin tek bir tarafın bildirimi, işlevsel olarak anlaşmanın belirli bir şekilde değiştirilmesi için karşı tarafa yapılan öneri niteliğindedir.²⁸ Dolayısıyla böyle bir bildirimin anlaşmanın onaylanmasının uygun bulunmasından çok anlaşma metninin oluşturulmasıyla ilgili olduğu, bu nedenle anlaşma yapmaya yetkili organ yönünden Anayasa'nın 90'ıncı maddesine aykırı olduğu değerlendirilebilir.

Değişiklik önergesinin eklenmesini istediği bildirimin beyan adını taşıdığı durumlar için, yalnızca eklenmek istenen beyanın açık ve tartışmaya olanak vermeyecek şekilde çekince niteliği taşıdığı²⁹ anlaşılıyorsa ve eklenmek istenen beyanın ilişkili olduğu anlaşma hükümlerine ilişkin çekince eklenmesi anlaşma içinde yasaklanmışsa, değişiklik önerisinin işleme alınmaması gerektiği; diğer durumlarda beyana ilişkin önergelerin işleme alınmasının uygun olacağı düşünülmektedir.³⁰

26 Guide to Practice, 1.1.5 Reservations formulated jointly.

27 İki taraflı anlaşmalara eklenen çekince ve beyanlara ilişkin tartışma ve uygulama örnekleri için bkz. Alain Pellet, Third report on reservations to treaties, 414 ila 510. paragraflar.

28 Third report, 467 ila 482. paragraflar.

29 Örneğin, bir anlaşmanın Türk hukukunda etki doğuracağı zamanı değiştiren bir beyan, anlaşmanın yürürlük ya da geçerlilik tarihlerine ilişkin hükümlerin uygulanmasını değiştirdiği için çekince niteliğindedir.

30 Açıkça çekince niteliğindeki bir beyan bir anlaşmaya eklense bile, her durumda taraflardan birinin anlaşmaya ilişkin tek taraflı bildirimlerinin geçerlilik kazanmasının ancak diğer tarafların açık ya da gizli onayıyla mümkün olduğu unutulmamalıdır.

Uygulama örnekleri

Uygulamada, Türkiye Cumhuriyeti'nin anlaşmalara çekince ve beyan eklemesi kararının genellikle yürütme organı tarafından verildiği görülmektedir. Cumhurbaşkanlığına, onaylanmasının uygun bulunması istenen anlaşmalarla beraber anlaşmaya ilişkin çekince ve beyanlar da TBMM'ye sunulmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin anlaşmalara eklediği çekince ve beyanlar ve bu çekince ve beyanların uygun bulma kanunlarına nasıl yansıdığı aşağıda örneklendirilmiştir.

- Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesinin 21 inci Taraflar Konferansında kabul edilen Paris Anlaşması'na eklenen beyan ve ilgili uygun bulma kanununun 1'inci maddesi şöyledir:

BEYAN

Türkiye Cumhuriyeti 9 Mayıs 1992 tarihli Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ve Paris Anlaşmasında açıkça ve kesin olarak kabul edilen "hakkaniyet, ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar ve göreceli kabiliyetler" temelinde ve Sözleşmenin Taraflar Konferansında kabul edilen 26 /CP.7, 1/CP.16, 2/CP.17, 1/CP.18 ve 21/CP.20, sayılı kararlarını hatırlatarak Paris Anlaşması'nı geliştirmekte olan bir ülke olarak ve ulusal katkı beyanları çerçevesinde, Anlaşma ve mekanizmalarının ekonomik ve sosyal kalkınma hakkına halel getirmemesi kaydıyla uygulayacağını beyan eder.

PARİS ANLAŞMASININ ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN

MADDE 1- (1) Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesinin 21 inci Taraflar Konferansında kabul edilen ve Türkiye Cumhuriyeti adına 22 Nisan 2016 tarihinde imzalanan "Paris Anlaşması"nın beyan ile birlikte onaylanması uygun bulunmuştur.

- Medenî ve Siyasî Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'ye eklenen beyanlar ve çekince ile ilgili uygun bulma kanununun 1'inci maddesi şöyledir:

BİRİNCİ BEYAN

Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin onayı sırasında Türkiye Cumhuriyeti tarafından yapılan beyanın metni.

“Türkiye Cumhuriyeti bu Sözleşme’den doğan yükümlülüklerini, BM Yasası (Charter) (özellikle 1. ve 2. maddeler) çerçevesindeki yükümlülüklerine uygun olarak yerine getireceğini beyan eder.”

İKİNCİ BEYAN

Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme’nin onayı sırasında Türkiye Cumhuriyeti tarafından yapılan beyanın metni.

“Türkiye Cumhuriyeti, bu Sözleşme’nin hükümlerinin yalnızca diplomatik ilişkisi bulunan Taraf Devletlere karşı uygulanacağını beyan eder.”

ÜÇÜNCÜ BEYAN

Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme’nin onayı sırasında Türkiye Cumhuriyeti tarafından yapılan beyanın metni.

“Türkiye Cumhuriyeti, bu Sözleşme’nin ancak Türkiye Cumhuriyeti’nin Anayasası’nın ve yasal ve idari düzeninin yürürlükte olduğu ülkesel sınırlar itibarıyla onaylanmış bulunduğunu beyan eder.”

ÇEKİNCE

Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme’nin onayı sırasında Türkiye Cumhuriyeti tarafından Sözleşme’nin 27. maddesi ile ilgili olarak konan çekincenin metni.

“Türkiye Cumhuriyeti, Sözleşme’nin 27. Maddesini, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın ve 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Barış Andlaşması ve Ek’lerinin ilgili hükümlerine ve usullerine göre uygulama hakkını saklı tutar.”

MEDENÎ VE SİYASÎ HAKLARA İLİŞKİN ULUSLARARASI SÖZLEŞMENİN ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN

MADDE 1. - Birleşmiş Milletler tarafından 16 Aralık 1966 tarihinde imzaya açılan ve Türkiye Cumhuriyeti adına 15 Ağustos 2000 tarihinde New York’ta imzalanan “Medenî ve Siyasî Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme”nin, beyanlar ve çekince ile onaylanması uygun bulunmuştur.

Hükümet sistemine ilişkin Anayasa değişikliklerinin yürürlük kazandığı 27. Yasama Dönemi içerisinde TBMM uluslararası anlaşmaların çekince ve beyanlarında değişiklik yapmamıştır. Uluslararası anlaşmaların onaylanmasının uygun bulunması kanunlarının kanun tasarısı olarak sunulduğu geçmiş yasama

dönemlerinde ise, çekince ve beyanlara ilişkin olarak verilen değişiklik önermeleri kapsamında şu örnekler saptanmıştır:

- 22'nci Yasama Döneminde; *(Gözden Geçirilmiş) Avrupa Sosyal Şartının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı*'nın 2'nci maddesinde yer alan “*Bu kanunla onaylanması uygun bulunan Şartın III. Bölümünün A maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince, Şartın II. Bölümündeki diğer maddelerin veya fıkra ve bentlerin bilahare kabulünü beyana Bakanlar Kurulu yetkilidir*” hükmü; Anayasa'nın 90'ıncı ve 7'nci maddeleri de göz önünde bulundurularak yasama yetkisi devri niteliğinde görüldüğünden, Dışişleri Komisyonunun kabul ettiği metinden çıkarılmıştır. Ayrıca, anlaşmanın hangi maddelerinin kabul edildiğine ilişkin beyanda yapılan değişiklikler doğrultusunda Tasarı'nın gerekçesi değiştirilmiş³¹ ve komisyonun kabulüne karar verdiği anlaşma hükümlerinin neden kabul edilmediğini açıklayan iki paragraf Tasarı gerekçesinden çıkarılmıştır.³²

Bu Kanun Tasarısı, Genel Kuruldaki görüşmeleri sırasında İçtüzüğü'nün 88'inci maddesi uyarınca Komisyona geri çekilmiştir. Komisyonda yapılan görüşmelerde Komisyonun daha önce kabul etmiş olduğu maddeler aynen kabul edilmiştir. Ancak, beyanlar kısmındaki Sosyal Şart'ın 4'üncü maddesinin 1 inci fıkrasına ilişkin ibare, daha önce komisyonca kabul edilen beyandan çıkarılmıştır. Sonrasında Tasarı Genel Kurulda görüşülürken, “*Görüşülmekte olan 977 sıra sayılı (Gözden Geçirilmiş) Avrupa Sosyal Şartının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısının 1 inci maddesine bağlı beyanda yer alan ‘7 nci maddenin 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9 ve 10 uncu fıkraları’ ibaresinin ‘7 nci madde’ şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.*” şeklindeki önerge kabul edilmiş ve böylece beyanda değişiklik yapılmıştır.³³ Buradaki beyan değişikliklerinin, Türkiye'nin taraf olduğu Şart hükümleri kapsamının (Şart hükümlerinin kendisi değil, Türkiye'nin Şart'ın hangi maddelerine uymayı taahhüt ettiği hususu) değiştirilmesine yönelik olduğuna dikkat çekmek gerekir. Bir başka deyişle, yasama organı bu örnekte, yürütme organının kabul ettiği Şart hükümlerinin dışında başka hükümlere de uymayı

31 Komisyon raporunda beyan ve gerekçede yapılan değişiklikler şöyle açıklanmıştır: “Komisyonumuz, Şartın II. Bölümünde yer alan 2 nci maddenin (1) numaralı bendi, 22 nci maddenin (c) ve (d) bentleri ile 23 üncü madde üzerindeki çekincelerin oybirliği ile 4 üncü maddenin (1) numaralı bendindeki çekincenin oy çokluğu ile kaldırılmasına; 2 nci maddenin (3) numaralı bendi, 5 ve 6 nci maddeler ile 7 nci maddenin (7) numaralı bendindeki çekincelerin geçerliliğini koruduğuna karar vermiştir. Komisyonumuzca, yapılması kararlaştırılan bu değişiklikler doğrultusunda Beyan ve Tasarının Gerekçesinde gerekli görülen değişiklikler yapılmıştır.”

32 Anlaşmada yer alan özel bir düzenleme gereğince, taraf devletlerin anlaşmanın belirli bir bölümündeki maddelerden hangileriyle kendilerini bağlı saydıklarını bildirmeleri gerekmektedir.

33 Bkz. TBMM TD, D. 22, YY. 4, B. 130 (27.09.2006).

taahhüt etmekte, bir anlamda Şart'a katılmanın Türkiye bakımından kapsamını değiştirmektedir. Yasama organı, bir uluslararası anlaşmanın Türkiye bakımından hüküm doğuracak düzenlemelerini değiştirebilecek düzeyde dahi yetkili olduğuna göre, koşula bağlı onaylamayı uygun bulma gibi yöntemlerin izlenmesinin hukuksal yönden bir sakınca doğurmayacağı, bu yöntemleri izlemenin uygun bulma yetkisinin kapsamı içinde olduğu değerlendirilmektedir.

• 24'üncü Yasama Döneminde, *Sanal Ortamda İşlenen Suçlar Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı*'nın Dışişleri Komisyonundaki görüşmeleri sırasında; Tasarı'nın 1'inci maddesine bağlı çekinceler ve beyanların sekizinci fıkrasında yer alan ve Sanal Ortamda İşlenen Suçlar Sözleşmesi'nin 35'inci maddesinin birinci paragrafına istinaden ülkemiz adına görevli temas noktası olarak tayin edilen Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesindeki ilgili birimin eski adı olan “Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı/Bilişim Suçlarıyla Mücadele Şube Müdürlüğü”, uygulamada karşılaşılabilecek tereddütlerin önlenmesi için, verilen önerenin kabulüyle hâlihazırdaki hukuki duruma uygun olarak “Bilişim Suçlarıyla Mücadele Daire Başkanlığı” şeklinde değiştirilmiştir. Komisyon tarafından verilen redaksiyon yetkisi çerçevesinde, tek taraflı bildirimlerin tasarıda “ETS-185'E İLİŞKİN ÇEKİNCELER VE BEYANLAR” olarak yazılan başlığı “SANAL ORTAMDA İŞLENEN SUÇLAR SÖZLEŞMESİ (ETS-NO. 185) İLE İLGİLİ ÇEKİNCELER VE BEYANLAR” şeklinde değiştirilmiş ve bildirimlerin metni kanun yapım tekniğine uygun hale getirilmiştir.³⁴

• Beyanda değişiklik yapılması ve çekince eklenmesi hususunun komisyon ya da Genel Kurul aşamasında değil de Tasarı'nın geri çekilmesi suretiyle yapılması örneği ise şöyledir: “Suç Gelirlerinin Aklanması, Araştırılması, El Konulması, Müsaderesi ve Terörizmin Finansmanına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı”, Dışişleri Komisyonunda kabul edilip Genel Kurul gündemine girdikten sonra Hükümet tarafından geri çekilmiştir. Tasarı'nın geri çekilme nedeninin merkezî makamın kim olacağı konusunda bakanlıklar arasında tam bir mutabakat bulunmaması olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Tasarı geri çekildikten sonra beyanda değişiklik yapılarak merkezî makam değiştirilmiş ve çekinceler de eklenerek Sözleşme, yeni bir uygun bulma kanunu tasarısına bağlı olarak

34 Bkz. Sanal Ortamda İşlenen Suçlar Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı'na ilişkin Dışişleri Komisyonu Raporu, Sıra Sayısı: 380, TBMM TD, D. 24, YY. 3, B. 79 (22.04.2014).

TBMM Başkanlığına sunulmuştur. Tasarı bu haliyle 26'ncı Yasama Döneminde kanunlaşmıştır.³⁵

³⁵ 29/1/2016 tarihli ve 6665 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanması, Araştırılması, El Konulması, Müsaderesi ve Terörizmin Finansmanına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun.

PARLAMENTO KARARINDA KANUN İLE DEĞİŞİKLİK YAPILIP YAPILAMAYACAĞI SORUNU^{1 2}

Yasama organının belli bir hukuki sonuç doğurmaya yönelik irade açıklaması olarak tanımlanabilen yasama işlemleri temel olarak “kanun” ve “parlamento kararı” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Anayasa’da yer verilen esaslar çerçevesinde kanun, parlamento kararı dışında kalan ve Anayasa’nın yetki verdiği Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından Anayasa’da öngörülen kanun yapma usullerine uyularak yapılan ve Cumhurbaşkanınca yayımlanan işlemlerdir. Parlamento kararları ise, yasama meclislerinin kendi iç işleyişlerine, yürütme organıyla olan ilişkilerine, Anayasa veya özel kanunlarda açıkça parlamento kararı biçiminde yapılması öngörülen işlemlere yönelik olarak, Meclis Genel Kurulunda yapılan bir oylama neticesinde alınan ve Cumhurbaşkanının onayına ve kural olarak yargısal denetime tabi olmayan yasama işlemidir.

Kanun ve parlamento kararının her ikisi de Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu tarafından kabul edilmesine karşın aralarında birtakım farklar mevcuttur. Parlamento kararları; konu yönünden sınırlı olmaları, Cumhurbaşkanının onayına sunulmamaları sebebiyle tekrar görüşülmek üzere geri gönderilememeleri ve kural olarak yargısal denetime tabi olmamaları bakımından kanunlardan ayrılmaktadır.

Kanun ve parlamento kararları arasında esas yönünden de bazı farklar bulunmaktadır. Yasamanın asliliği ve genelliği ilkeleri dolayısıyla kanun sahasının sınırsız olmasına karşın, yani Anayasaya aykırı olmamak kaydıyla her şey kanun konusu olabilirken, parlamento kararları ancak yasama organının iç işleyişine, yürütme organıyla olan ilişkilere ve mevzuatta açıkça “karar” biçiminde yapılacağı öngörülen konulara yönelik olarak alınabilirler. Bunlar dışındaki konularda, örneğin üçüncü kişilerin hak ve hukukunu ilgilendiren konularda parlamento kararı yoluyla düzenleme yapılamaz.

1 Kerim POLAT – Kübra EREN (Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı Araştırma ve İnceleme Bürosu-Yasama Uzmanları)

2 Bu bilgi notunun hazırlanması sürecinde yararlanılan kaynaklar şunlardır:

GÖZLER, Kemal, *Türk Anayasa Hukuku*, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2019.

TANÖR, Bülent, ve YÜZBAŞIOĞLU, Necmi, *Türk Anayasa Hukuku*, İstanbul: Beta Yayınları, 2019.

ÖZBUDUN, Ergun, *Türk Anayasa Hukuku*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2016.

ÇEKİÇ Onur, “Türk Parlamento Hukukunda Kararların Hukukî Niteliği ve Yargısal Denetimi” *Yasama Uzmanlığı Tezi*, Ankara, 2008.

1982 Anayasası'nın 87'nci maddesinde Türkiye Büyük Millet Meclisine verilen “*kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak*” görev ve yetkisinin ne şekilde kullanılacağı Anayasa ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün ilgili maddelerinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Ancak parlamento kararının ne şekilde değiştirileceği veya kaldırılacağı hususunda mevzuatta bir düzenleme yer almamaktadır.

Parlamento kararlarının kanunla değiştirilebileceğine ya da kaldırılabilirliğine dair doktrinde de bir tartışma yapılmamıştır. (Doktrindeki tartışmalar parlamento kararı biçiminde yapılması gereken bir işlemin kanunla yapılıp yapılamayacağı sorusunda yoğunlaşmaktadır.)

Yapılan araştırmalarda herhangi bir parlamento kararının kanun ile değiştirildiği veya kaldırıldığı bir örnek tespit edilmemiştir.

Bu değerlendirmeler çerçevesinde, parlamentonun iki ürünü olan kanun ve kararın, birbirinden bağımsız iki farklı yasama işlemi olduğu ve her birinin değiştirilmesi veya kaldırılmasının aynı tür bir yasama işlemi ile yapılması gerektiği kanaatine ulaşılmaktadır.

Sonuç olarak, hem kanunların ve parlamento kararlarının yukarıda yer verilen kendisine has özellikleri hem de hukukun en temel ilkelerinden biri olan “yetki ve usulde paralellik ilkesi” uyarınca; bir parlamento kararının yine bir parlamento kararıyla değiştirilmesi/kaldırılması gerektiği değerlendirilmektedir.

MİLLETVEKİLLİĞİNİN DEVAMSIZLIK NEDENİYLE DÜŞMESİNE İLİŞKİN MECLİS KARARLARINDA OYLAMA YÖNTEMİ SORUNU¹

(1) Anayasa'nın 84'üncü maddesinin dördüncü fıkrası şu hükmü içermektedir:

Meclis çalışmalarına özürsüz veya izinsiz olarak bir ay içerisinde toplam beş birleşim günü katılmayan milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesine, durumun Meclis Başkanlık Divanınca tespit edilmesi üzerine, Genel Kurulca üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyuyla karar verilebilir.

(2) TBMM İçtüzüğü'nün 138'inci maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesi hükmü şöyledir:

[Anayasa ve Adalet Komisyonu üyelerinden kurulu Karma Komisyon raporundan bahisle] Bu raporu görüşen Genel Kurul devamsızlık sebebiyle milletvekilliğinin düşmesi gerektiğine üye tamsayısının salt çoğunluğu ile karar verirse, üyeliği düşer.

(3) Devamsızlık nedeniyle üyeliğin düşmesi usullerinin düzenlendiği Anayasa ve İçtüzük'te, devamsızlık nedeniyle üyeliğin düşürülmesi kararlarında nitelikli çoğunluk (üye tamsayısının salt çoğunluğu) aranacağı belirtilmiş olmasına karşın bu kararlarda uygulanacak oylama yöntemi konusunda bir belirlemeye yer verilmemiştir.

(4) İçtüzüğün 140'inci maddesinin birinci fıkrasına göre, “Anayasada, kanunlarda ve İçtüzükte açık veya gizli oylama yapılmasının zorunlu olduğu belirtilmeyen bütün hususlarda kaide olarak işaret oyuna başvurulur.” Buna göre, oylamanın biçiminin Anayasa, İçtüzük ve kanunlarda belirlenmediği mevcut koşullar altında, devamsızlık nedeniyle üyeliğin düşmesine ilişkin oylamaların kural olarak işaretle oylama şeklinde yapılması gerekir. Bununla birlikte, bu oylamaların kural olarak işaretle yapılması gerektiğini saptamak, burada işaretle oylamanın zorunlu olduğu anlamına gelmez. İçtüzüğün 143'üncü maddesine göre açık oylama isteminde bulunulması durumunda açık oylama yapılması da olanaklıdır.

¹ Dr. Günel SEYİT (Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı Araştırma ve İnceleme Bürosu-Yasama Uzmanı)

(5) Devamsızlık nedeniyle üyeliğin düşmesine ilişkin Karma Komisyon raporları için hangi oylama yönteminin uygulanacağı hakkında bir kural bulunmadığı için İçtüzüğü'nün 140'ıncı maddesinin birinci fıkrasına göre, kural olarak işaretle oylama yapılması gerekmektedir. Açık oylama isteminde bulunulması hâlinde ise, açık oylamaya başvurulacaktır. Açık oylama isteminde bulunulmaması durumunda gizli oylama isteminde bulunulup bulunulamayacağı tartışmalıdır. Egemen görüş gizli oylama isteminde bulunulmasının, İçtüzüğü'nün 147'nci maddesinin birinci fıkrasına göre olanaksız olduğu yönündeyse de, bir görüşe göre açık oylama istemi bulunmuyorsa, gizli oylama istemine ilişkin önerenin işleme alınması gerektiği yönündedir. Ancak her hâlde, açık oylama istemi varsa, gizli oylama istemli önerge işleminden kaldırılmak zorundadır.² Açık oylama istemi varsa, açık oylama yapılmasının zorunlu olduğu hususunda bir tereddüt bulunmamaktadır.

(6) Devamsızlık nedeniyle üyeliğin düşmesine ilişkin oylamalarda Anayasa ve İçtüzüğü'nün nitelikli çoğunluk araması, işaretle oylamada bu çoğunluğun nasıl saptanacağı sorununu beraberinde getirmektedir. Zira işaretle oylamada, oya sunulan hususun lehindeki veya aleyhindeki oyların (kabul ve ret oyları) sayısı açıklanmamakta, hangi yöndeki oy çoğunlukta ise o yönde karar alınmış olduğu varsayılmaktadır.

(7) İçtüzüğü'nün 146'ncı maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesine göre, "İşaretle oylamada olumlu oylar, olumsuz oylardan fazlaysa, oya konan husus kabul edilmiş; aksi halde, reddedilmiş olur." Bu hüküm, işaretle oylamada kabul veya ret oylarının sayısının Başkanlıkça açıklanması gerekliliğine yönelik bir belirleme içermemektedir. İçtüzüğü'nün işaretle oylamada usulü düzenleyen 139'uncu maddesinin ikinci fıkrası ile 141'inci maddesinde de, işaretle oylamada oyların sayısının açıklanmasına yönelik bir düzenleme yer almamaktadır.

(8) İçtüzüğü'nün 139'uncu maddesinin ikinci fıkrasına göre, "İşaretle oylama üyelerin el kaldırması; tereddüt halinde ayağa kalkmaları; beş üyenin ayağa kalkarak teklif etmesi halinde de salonda olumlu ve olumsuz oy verenlerin ikiye bölünerek sayılmaları suretiyle yapılır."

İçtüzük hükmü, işaretle oylama usulü bağlamında söz konusu üç yöntemi belirlemiş olmasına karşın, uygulamada sadece üyelerin el kaldırması ve elektronik sistemin kullanılması yöntemlerine başvurulmaktadır.

² Af kanunu görüşmelerinde, kanun önerisinin maddelerine geçme oylamasında gizli ve açık oylama istemlerinin birlikte bulunduğu bir örnekte, açık oylama isteminin bulunması nedeniyle gizli oylama isteminin işleminden kaldırıldığı uygulama için bkz. 20.12.2000 tarihli Birleşim, *TBMM Tutanak Dergisi*, s. 177-8.

7 Nisan 2016 tarihli TBMM Başkanvekilleri Mutabakatına göre, işaretle oylamalar önce el kaldırmak suretiyle yapılmakta, Divan üyeleri arasında anlaşmazlık olması durumunda oylama elektronik cihazla tekrarlanmakta ve elektronik cihazla oylamada ayrıca istenilmemişse karar yeter sayısı aranmamaktadır.

İşaretle oylamaya geçilirken karar yeter sayısı istenirse, Başkan asgari karar yeter sayısını (151) aramak zorundadır. Bu durumda -yine Mutabakat Metninde belirlenen usullere paralel olarak- karar yeter sayısı önce el kaldırma yöntemine bağlı olarak müşahadeyle, anlaşmazlık olması durumunda ise elektronik sistem aracılığı ile yapılan oylama çerçevesinde aranmaktadır.

(9) Devamsızlık nedeniyle üyeliğin düşmesine ilişkin oylamada olduğu gibi nitelikli çoğunluğun tespitini gerektiren hâllerde, karar yeter sayısını oluşturan oy çoğunluğunun işaretle oylama usulüne bağlı müşahade ile saptanmasının güçlüğü ortadadır. Bu nedenle, söz konusu oylamaların *doğrudan* elektronik sistemle yapılması yoluna gidilebilir. Bu yöntemin işaretle oylama teamülüne uygun olmamakla birlikte³, en azından oylamanın türü bakımından İttüzüğe aykırı bir yön içermediği ve İttüzüğün 140'ıncı maddesinin birinci fıkrası hükmünü gözeten bir anlayışı yansıttığı düşünülmektedir. Buna göre, söz konusu uygulama, hem İttüzük hükümleri uyarınca öngörülen oylama biçiminin (işaretle oylama) esas alınması hem de üye tamsayısının salt çoğunluğunun belirlenmesine olanak sağlaması bakımından yerinde bir yöntem tercihi olacaktır.

İttüzüğün 140'ıncı maddesi hükmüne aykırı olarak oylama biçimini değiştirmenin (işaretle oylama yerine açık oylama) esas almanın), işaretle oylamaya ilişkin teamülden uzaklaşmaya göre daha önemli sorunlara yol açabileceği ve daha riskli bir tercih olduğu düşünülmektedir.⁴ Nitekim işaretle oylamada hangi üyenin hangi yönde oy kullandığına ilişkin bir kayıt tutulmaz iken, açık oylamada bu kayıtlar tutulmakta ve Tutanak Dergisinde yayımlanmaktadır. Söz konusu kayıt altına alma boyutunun, üyeliğin düşürülmesi gibi önemli konularda oy kullanan milletvekillerinin iradesini etkilemesi olasıdır. Ayrıca işaretle oylamada çekimser oy kullanma olanağı yokken ya da çekimserlik hâli kabul veya ret yönünde el

3 Esasen, mevcut işaretle oylama teamülünün İttüzüğe uygunluğu da tartışmalıdır. İttüzüğün 139'uncu maddesinin üçüncü fıkrasında açık oylamanın elektronik oylama mekanizması yoluyla yapılabileceği açıkça belirtilmiş olmasına karşın, İttüzüğün 139'uncu maddesinin ikinci fıkrasında ve 141'inci maddesinde işaretle oylamanın elektronik cihaz kullanılarak yapılabileceği yönünde herhangi bir hükme yer verilmemiştir. Aksine, tereddüt hâlinde, oylamanın üyelerin ayağa kalkmaları yoluyla yapılacağı açıkça hükme bağlanmıştır.

4 Anayasa'nın 85'inci maddesine göre, milletvekilliğinin düşmesine devamsızlık nedeniyle karar verildiği hâllerde, Meclis Genel Kurulu kararının alındığı tarihten başlayarak yedi gün içerisinde ilgili milletvekili veya bir diğer milletvekili, kararın, Anayasa'ya, kanuna veya İttüzüğe aykırılığı iddiasıyla iptali için Anayasa Mahkemesine başvurabilir.

kaldırmama şeklinde kendini gösterirken açık oylamada çekimser oy kullanma seçeneği de bulunmaktadır. Bu durum da, oylamanın biçiminin değiştirilmesine bağlı olarak oylama sonuçlarını etkileme potansiyeli taşımaktadır.

Van Milletvekili Tuğba Hezer Öztürk ve Şırnak Milletvekili Faysal Sarıyıldız hakkında düzenlenen devamsızlık kaynaklı Karma Komisyon raporları üzerine 27.7.2017 tarihli Birleşim’de yapılan oylama uygulamaları, işaretle oylama esasını gözeten görüşü destekler niteliktedir. Bu örneklerde *açık oylama isteminde bulunulması üzerine* bu oylama yöntemi uygulanmış, dolayısıyla oylamanın kural olarak işaretle oylama şeklinde yapılması gerektiği fiilen kabul edilmiştir. Bununla birlikte, açık oylama isteminin bulunmadığı ve nitelikli çoğunluğun işaretle oylama yoluyla saptanmaya çalışıldığı bir uygulama örneğine rastlanmamıştır.

(10) Uygulamada egemen olan görüş, devamsızlık nedeniyle üyeliğin düşmesine ilişkin oylamada *nitelikli çoğunluğun saptanması için* doğrudan doğruya açık oylama usulünün izlenmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Uygulama tarihi içinde bu görüşün esas alındığı örnekleri saptamak olanaklıdır. Örneğin, 11.1.2018 tarihli Birleşim’de Ağrı Milletvekili Leyla Zana’nın ve 22.12.2022 tarihli Birleşim’de Diyarbakır Milletvekili Semra Güzel’in üyeliğinin devamsızlık nedeniyle düşmesine ilişkin oylamalarda, istem olmadan doğrudan doğruya açık oylama yöntemi izlenmiştir.

Benzer nitelikte bir uygulama, parlamenter hükümet sistemi döneminde *gensoru görüşmeleri sırasında verilen güvensizlik önergelerinin oylamasında* da yapılmıştır. Uygulamanın yapıldığı dönemde yürürlükte bulunan Anayasa’nın 99’uncu maddesinin beşinci fıkrasına göre, güvensizlik önergesinin kabulü (bir başka ifadeyle Bakanlar Kurulu veya bir bakanın düşürülebilmesi) için üye tamsayısının salt çoğunluğu aranıyordu. Bununla birlikte Anayasa’da ya da İçtüzük’te söz konusu oylamanın biçimi düzenlenmemiştir. Bu koşullar altında, 25.11.1998 tarihli Birleşim’de görüşülen güvensizlik önergelerinin oylamasında açık oylama usulünün izlenmesi gerektiği Başkan tarafından açıkça belirtilmiştir:

BAŞKAN- Sayın milletvekilleri, Anayasanın 99 uncu maddesinin beşinci fıkrasına göre, bakanın düşürülebilmesi için, üye tamsayısının salt çoğunluğunun -yani, 276 kabul oyu- kabul oyu gerekecektir. Anayasada öngörülen bu nitelikli çoğunluğun tespiti için güvensizlik önergeleri açık oya sunulacaktır. Bu konuda, Sayın Gözlükaya, Sayın Saffet Arkan Bedük ve arkadaşlarının, açık oylama yapılsın diye verilmiş bir önergeleri var. Zaten, 99 uncu maddeye göre, açık oylama yapılması gereklidir, açık oylama yapılacaktır.

(...)

[Bir diğer güvensizlik önergesinin işlemi]:

Sayın milletvekilleri, yine, Anayasada öngörülen bu nitelikli çoğunluğun tespiti için güvensizlik önermeleri açık oya sunulacaktır. Sayın Sav ve arkadaşlarının bu konuda bir açık oy istekleri var; Anayasanın 99 uncu maddesine göre zaten açık oylama olacağı için, bu önergeyi işleme koymuyorum.

Gensoru görüşmeleri sırasında verilen güvensizlik önermelerinin doğrudan (isteme dayalı olmaksızın) açık oylama ile karara bağlandığı diğer uygulamalar için bkz. 1.7.1998 tarihli Birleşim, *TBMM Tutanak Dergisi*, s. 137; 22.7.1998 tarihli Birleşim, *TBMM Tutanak Dergisi*, s. 102; 14.10.1998 tarihli Birleşim, *TBMM Tutanak Dergisi*, s. 534-5; 22.3.1999 tarihli Birleşim, *TBMM Tutanak Dergisi*, s. 529.

(11) Nitelikli çoğunluğun saptanması için açık oylamaya başvurulmasının uygun olacağı yönündeki görüşü destekleyen unsurlardan biri de İçtüzüğün 92'nci maddesinde *genel veya özel af ilanını içeren değişiklik önermeleri* için öngörülmüş olan oylama usulüdür. Bu önermeler, diğer değişiklik önermeleri için de geçerli olduğu üzere işaretle oylanmakta, önerenin kabulü hâlinde *nitelikli çoğunluğun saptanması için* önerenin oylaması bu kez *açık oylama* şeklinde yenilenmektedir. Burada İçtüzük koyucu, açık oylamanın, nitelikli çoğunluğun tespiti için yapıldığına doğrudan İçtüzük hükmü içinde, açıkça işaret etmiştir: “*kabul için gerekli beşte üç çoğunluğun tespiti için bu önerenin oylanması açık oylama suretiyle tekrarlanır.*”

Öte yandan *genel ve özel af ilanını içeren kanun tekliflerinin kabulü* için de Anayasa'nın 87'nci ve İçtüzüğün 92'nci maddesinde nitelikli çoğunluk (üye tamsayısının beşte üç çoğunluğu) öngörülmüş olmasına ve oylamanın açık oylama şeklinde yapılmasına dair bir hüküm bulunmamasına karşın uygulamada nitelikli çoğunluğun tespiti için doğrudan açık oylama yöntemine başvurulmaktadır. Örnekler için bkz. 29.7.2003 tarihli Birleşim, *TBMM Tutanak Dergisi*, s. 40; 11.2.2004 tarihli Birleşim, *TBMM Tutanak Dergisi*, s. 619, 622.

(12) Sonuç olarak;

a. Nitelikli çoğunluğun saptanmasını gerektiren, ancak oylamanın şeklinin mevzuatta belirtilmediği durumlarda (devamsızlık nedeniyle üyeliğin düşmesine ilişkin Karma Komisyon raporlarının oylaması bu durumlardan birini oluşturmaktadır), İçtüzüğün 140'ıncı maddesinin birinci fıkrasına göre

kural olarak işaret oyuna başvurulması gerekmekte birlikte, uygulamada, işaretle oylama yöntemine başvuru bir örneğe rastlanmamıştır.

b. Nitelikli çoğunluğun saptanmasını gerektiren, ancak oylamanın şeklinin mevzuatta belirtilmediği durumlarda, uygulama, *doğrudan açık oylama* yapma ya da *istem üzerine açık oylama yapma* şeklinde gelişmiştir. Bu iki uygulamadan birincisi (doğrudan açık oylama yapılması), İçtüzüğün 140'inci maddesinin birinci fıkrası hükmü karşısında usul yönünden itirazlara ya da tartışmalara yol açabilir; ancak ikinci yöntemin İçtüzük hükümlerine uygunluğu konusunda bir tereddüt bulunmamaktadır.

TBMM'DE DİSİPLİN YAPTIRIMLARI VE ANAYASA MAHKEMESİNE BİREYSEL BAŞVURU YOLU¹

(1) Yasama işlemi kavramı, organik ya da maddi ölçüte göre farklı biçimlerde tanımlanabilmektedir.

Maddi ölçüt, devlet fonksiyonlarını, bu fonksiyonların yerine getirilmesinde kullanılan işlemlerin hukuksal niteliğine göre tanımlamaktadır. Buna göre hukuki işlemler, kural-işlem, subjektif işlem ve yargı işlemi olmak üzere üçe ayrılmakta ve bu üç tür işlemten her biri, sırasıyla devletin yasama, yürütme ve yargı fonksiyonlarından birine karşılık gelmektedir. Böylece maddi ölçüt temelinde, hukuki işlemler, onları yerine getiren kişi veya organlardan tamamen bağımsız bir biçimde, içeriklerine/niteliklerine göre tanımlanmaktadır. Maddi ölçüte göre bir yasama işleminin tanımlayıcı özellikleri; genel, sürekli, objektif, kişilik-dışı olma, bir başka deyişle kural-işlem olma özelliğini taşımaktadır.

Organik (şekli) ölçüte göre “yasama işlemi”, yasama organı tarafından yapılan her türlü işlem olarak tanımlanabilir. Bu bakış açısı, işlemi yapan organın yasama organı olmasına vurgu yapan bir kavramsallaştırma biçimini esas almaktadır. Bu ölçüte göre, yasama işleminin genel, sürekli, objektif, kişilik-dışı olması, kısaca kural-işlem olması aranmaz. İster kural-işlem şeklinde olsun, isterse subjektif (bireysel) işlem şeklinde olsun yasama organınca kararlaştırılan her işlem bir yasama işlemi olmaktadır.

(2) TBMM Genel Kurulunun 13.12.2017 tarihli 36'ncı Birleşiminde Şanlıurfa Milletvekili Osman Baydemir'e, sataşma nedeniyle yaptığı konuşmasındaki bazı ifadeleri nedeniyle İçtüzüğü'nün 163'üncü maddesi uyarınca iki birleşim için Meclisten geçici çıkarma cezası verilmiştir. İçtüzüğü'nün 163'üncü maddesinin birinci fıkrası, kınama ve geçici olarak Meclisten çıkarma cezalarının Başkan'ın teklifi üzerine Genel Kurulca görüşmesiz, işaret oyu ile kararlaştırılacağını hükme bağlamaktadır. Başkan'ın teklifi üzerine Genel Kurulca verilen Meclisten geçici çıkarma cezasına ilişkin kararın bir *parlamento kararı* olduğu hususunda bir tereddüt bulunmamaktadır.

1 Dr. Günel SEYİT (Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı Araştırma ve İnceleme Bürosu-Yasama Uzmanı)

(3) Anayasa'nın 84'üncü, 85'inci ve 150'nci maddelerinde hangi *parlamento kararları* aleyhine Anayasa Mahkemesine iptal başvurusunda bulunulabileceği münhasıran sayılmış olup milletvekillerine verilen disiplin cezaları bu kapsamda bulunmamaktadır. Nitekim Anayasa Mahkemesi, bir milletvekiline üç birleşim için Meclisten geçici çıkarma cezası verilmesine ilişkin 13.1.2017 tarihli TBMM Kararı'nın iptali istemiyle açılan davada vermiş olduğu kararda (E.2017/13, K.2017/21, K.T. 09.02.2017) “*Anayasa'nın yasama dokunulmazlığını öngören 83. ve milletvekilliğinin düşmesini düzenleyen 84. maddeleri gözetildiğinde, Anayasa'nın 85. maddesinde sözü edilen yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına veya milletvekilliğinin düşmesine ilişkin TBMM kararlarının hukuki niteliği itibarıyla münferit birer parlamento kararı olduklarında duraksama bulunmamaktadır. TBMM'nin kanun dışındaki işlemlerini oluşturan parlamento kararlarından yalnızca TBMM İçtüzüğü ile yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına ve milletvekilliğinin düşmesine ilişkin kararların iptali talebiyle Anayasa Mahkemesine başvurulabileceği Anayasa'da kabul edilmiştir. Anayasa'nın 85. maddesi uyarınca inceleme yapılabilmesi için iptali talep edilen parlamento kararının yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına veya milletvekilliğinin düşmesine ilişkin olması gerekmesine karşılık, iptali talep edilen parlamento kararları, bir milletvekili hakkında disiplin cezası verilmesini ve cezaya konu sözlerinin tutanaktan çıkarılmasını konu edinmekte olup bu kapsamda değildirler. Bu nedenle başvuru konusu TBMM kararlarının, Anayasa'nın 85. maddesi çerçevesinde denetlenbilmesi mümkün değildir.*” demek suretiyle milletvekillerine disiplin cezası verilmesine ilişkin Meclis kararları aleyhine iptal davası yoluna gidilemeyeceğini açıkça belirlemiştir.

(4) 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45'inci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca, “yasama işlemleri” aleyhine Anayasa Mahkemesine doğrudan bireysel başvuru yapılamamaktadır.

(5) TBMM İçtüzüğü uyarınca TBMM kararıyla verilen disiplin cezalarının, birer parlamento kararı olduğu açık olmakla birlikte, bunların “yasama işlemi” olarak nitelenip nitelenemeyeceği sorunu, yasama işlemi tanımında organik ya da maddi ölçütün esas alınmasına göre farklı şekillerde çözülebilmektedir.

TBMM İçtüzüğü uyarınca TBMM kararıyla verilen disiplin cezalarının, *organik ölçüte göre* -karar veren organın TBMM Genel Kurulu olması itibarıyla- yasama işlemi olduğu hususunda bir tereddüt bulunmamaktadır. Bununla birlikte, *maddi ölçütü esas aldığımızda*; kişilik dışı, düzenleyici işlem niteliği taşımayan,

aksine birel işlem özelliği gösteren söz konusu disiplin yaptırım kararlarının yasama işlemi olarak nitelenemeyeceği söylenebilir.

(6) Sonuç olarak;

a. Maddi ölçütü esas alan görüş çerçevesinde; TBMM’de yasama faaliyetlerinin belli bir düzen içinde yürütülmesini sağlayan disiplin hükümlerinin, yasama işlemlerinin yürütülmesini destekleyici içeriği açık olmakla birlikte, bunların düzenleyici değil, fakat birel işlemler olmaları itibarıyla maddi açıdan yasama işlemi olarak nitelenemeyeceği, bu çerçevede 6216 sayılı Kanun’un 45’inci maddesinin üçüncü fıkrasında sayılan bireysel başvuru yoluna gidilemeyecek hâller kapsamında bulunmadığı söylenebilir. Buna göre, disiplin cezaları için bireysel başvuru yoluna gitmek olanaklı görülebilir.

b. Organik ölçütü esas alan görüş çerçevesinde; yasama faaliyetlerinin belli bir düzen içinde yürütülmesini sağlayan disiplin hükümleri ile bunlara dayanan Meclis kararlarının, yasama sürecinin işleyişini düzenleyen özellikleriyle yasama sürecinin bir parçası oldukları ve yasama işlemleri kapsamında değerlendirilmeleri gerektiği düşünülebilir. Ayrıca, kınama ve geçici olarak Meclisten çıkarma cezalarının Genel Kurul kararıyla verilmesinin, organik bakımdan da bu işlemlerin birer yasama işlemi olduğu yönündeki görüşü güçlendirdiği söylenebilir. Bu görüş esas alındığında, disiplin cezaları (birer yasama işlemi olarak), 6216 sayılı Kanun’un 45’inci maddesinin üçüncü fıkrasında sayılan bireysel başvuru yoluna gidilemeyecek hâller kapsamında kalmakta, kısacası bunlar aleyhinde bireysel başvuru yoluna gidilemeyeceği sonucuna ulaşılmaktadır.

BİRLEŞİME ARA VERME HÂLLERİNDE KAVGA VE DİSİPLİN YAPTIRIMLARI¹

(1) İçtüzüğün 160'ıncı maddesinin (5) numaralı bendinde “*Mecliste* gürültü ve kavgaya sebep olmak veya *Meclisin* görevini yerine getirmesini önlemek için toplu bir harekete girişilmesine önayak olmak”, kınama cezasını gerektiren hâller arasında sayılmıştır. Aynı maddenin izleyen bendinde “*Genel Kurulun* çalışma düzenini bozmak (...)” ibaresine yer verilmişken (5) numaralı bentte “*Mecliste*” ibaresinin tercih edilmiş olması, yaptırımın uygulanabileceği hâllerin Genel Kurul salonundaki faaliyetlerin ötesinde tüm Meclis çalışmalarını kapsadığı şeklinde bir yoruma dayanak oluşturabilir. Bu yorumdan yola çıkılarak, birleşime ara verilen durumlarda dahi olsa Mecliste gürültü ve kavgaya sebep olmak fiillerinin kınama cezasını gerektiren fiiller arasında değerlendirilebileceği düşünülmektedir. Bu fiillerin Genel Kurulda gerçekleşmesi ve Meclis çalışmalarını engelleyici nitelik taşıması durumunda disiplin yaptırımına evleviyetle başvurulabileceği hususunda bir tereddüt bulunmamaktadır.

(2) İçtüzüğün 161'inci maddesinin (7) numaralı bendinde de, özel bir mekân belirlemesine gerek duyulmaksızın, “fiili saldırıda bulunmak”, Meclisten geçici çıkarma cezasını gerektiren hâller arasında sayılmıştır. TBMM'nin yerleşik uygulamasında, İçtüzüğün 156 ila 163'üncü maddelerinde düzenlenen disiplin cezalarının -Meclis yapılarına ve eklentilerine işaret eden özel hükümler (md. 160/4, 161/6) ile komisyonlara silahlı olarak girme fiiline ilişkin hüküm (md. 161/5) hariç- münhasıran Genel Kurul salonunda gerçekleşen fiillere ilişkin olarak uygulanması gerektiği yönündeki bakış açısı egemen olmuştur.

İçtüzük hükmü ve uygulama birlikte ele alındığında; fiili saldırıda bulunma eyleminin Genel Kurulun çalışmalarına ara verme hâllerinde gerçekleşse bile, Meclisten geçici çıkarma yaptırımı ile karşılanabileceği düşünülmektedir. Öyle ki birçok hâlde, kavganın ya da fiili saldırıda bulunma eylemlerinin kendisi ya da bunlara ilişkin hazırlık hareketleri birleşime ara verilmesine yol açmaktadır. Meclisin çalışma düzenini bozan bu türden fiillerin birleşime ara verilmesi nedeniyle disiplin yaptırımından bağımsız kılınması gerektiğini ileri süren görüş, İçtüzük koyucunun disiplin hükümlerini ihdas ederken ortaya koyduğu amaçla (çalışma düzenini koruma amacı) bağdaşmamaktadır.

¹ Dr. Günel SEYİT (Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı Araştırma ve İnceleme Bürosu-Yasama Uzmanı)

(3) Uygulama  rneği: Genel Kurulun 06.12.2022 tarihli 30'uncu Birleşimi'nin İkinci Oturumu'nda (bütçe görüşmeleri)  ıkan tartışma üzerine ara verilmiş, verilen ara sırasında milletvekilleri arasında çıkan kavga nedeniyle aynı Birleşim'in Altıncı Oturumu'nda bir milletvekiline TBMM  t z ğ 'n n 161'inci maddesinin birinci fıkrasının (7) numaralı bendi kapsamında iki birleşim geçici olarak meclisten çıkarma cezası verilmesi, bir milletvekiline TBMM  t z ğ 'n n 160'ncı maddesinin birinci fıkrasının (5) numaralı bendi kapsamında kınama cezası verilmesi, Başkan'ın teklifi  zerine Genel Kurulun oyuna sunulmuş ve kabul edilmiştir (Bu uygulama hakkında ayrıntılı bilgi için bu Yasama Bülteni'nin 32 ila 34'üncü sayfalarında yer verilen tutum belgesine bkz.).

GENEL KURUL DIŞINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN EYLEMLERE YÖNELİK DİŐİPLİN YAPTIRIMLARI¹

(1) TBMM İttüzüğü'nün 160'ıncı maddesinin (4) numaralı bendinde “Türkiye Büyük Millet Meclisi *bina, tesis, eklenti ve arazisine* silahlı olarak girmek” kınama cezasını gerektiren hâller arasında sayılmış, ayrıca 161'inci maddenin (6) numaralı bendinde “Meclis yapıları yahut *eklentileri* içinde yasak bir eylemde bulunmak” Meclisten geçici çıkarma cezasını gerektiren durumlardan biri olarak belirlenmiştir. Bu hükümlerden anlaşılacağı üzere İttüzük koyucu, disiplin yaptırımlarını Genel Kurulda gerçekleşen eylemlerle sınırlı olarak ele almamış, Genel Kurul dışında Meclis yapıları ve eklentilerindeki eylemleri de disiplin yaptırımlarının kapsamı içinde değerlendirmiştir.

(2) Disiplin cezalarının Genel Kurul dışındaki eylemler bağlamında uygulanması, Genel Kurulun 7.5.1992 tarihli 74'üncü Birleşiminde bir usul tartışmasına konu olmuştur. Usul tartışmasının konusu, *birleşim harici gerçekleşen bir fiilin işlendiğinin tespitinin Başkanlık Divanı/Başkanlık Tezkeresiyle Genel Kurulun onayına sunulmasına* dairdir. Tartışmanın ilgili kısımları Birleşimi yöneten Başkanvekili Yıldırım AVCI'nın sözleriyle tutanaklara şöyle geçmiştir:

...Pek muhterem arkadaşlar, Sayın Kamer Genç'le Sayın Hocaoglu arasında geçen mesele, Başkanlık Divanımızda enine boyuna konuşulmuştur. Hadise üzücüdür tasvip edilecek bir yönü yoktur, Meclis Genel Kurulunun içerisinde cereyan etmemiştir. Hadise basına intikal etmiştir. Başkanlık Divanımız, kendilerini kınama hususunda ittifakla bir karar almıştır. Belki de bu karar, kendilerine intikal etmiştir. Sonra, biz, bundan başka bir cezanın -artık, kendi aralarında olan bir hadiseden dolayı- tamamıyla Sayın Başkana bırakılması kararını verdik. Başkanlık Divanımız, bu kınama yazısını kâfi bulmuş ve bu hususta karar vermiştir. Sabahleyin, kendilerine, 3 birleşim Meclisten çıkarma cezası verilmesi hususunda bir teklif geldi. Şimdiye kadarki bütün uygulamalarda, hadise, eğer Meclis Genel Kurulunda ve o oturumda cereyan etmişse, çıkarma cezaları da Mecliste daima o gün verilmiştir. Aradan üç beş gün geçtikten sonra, 3 birleşim Meclisten çıkarma cezasının verildiği, Parlamentomuzda görülmemiştir; benim soruşturmalarım bu kanaati getirmiştir ve ben, bu noktadan hareketle, bu öneriyi gündeme almak niyetinde olmadığımı kendilerine söyledim.

1 Dr. Günel SEYİT (Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı Araştırma ve İnceleme Bürosu-Yasama Uzmanı)

...

...Pek muhterem arkadaşlar, biraz önce Sayın Kalemli de söyledi, “belki Meclis tarihinde ilk defa, riyasette bulunan bir Başkanvekilinin böyle bir tutumu oluyor” diye. Yalnız, ilk defa olan başka bir tutumu daha var; Mecliste ilk defa cereyan etmiş olan bir hadise veya Genel Kurulda cereyan etmemiş bir hadise için, aradan dört beş gün geçtikten sonra, bir Büyük Millet Meclisi üyesi hakkında, 3 günlük, Meclisten çıkarma cezası vermeye teşebbüs ediyor; böyle bir şey görülmemiştir. (SHP ve DYP sıralarından alkışlar)...

Usul tartışmasına konu olan bu olayda, Birleşimi yöneten Başkanvekili, altı gün önce başka bir Meclis Başkanvekilinin bir milletvekilinin saldırısına uğraması üzerine ilgili milletvekilinin kınanmasına ilişkin Başkanlık tezkeresini, cezanın üzerinden zaman geçtikten sonra verilemeyeceği gerekçesiyle gündeme almak istememiştir. Açılan usul tartışmasının ardından, tezkerenin gündeme alınıp alınmamasını Genel Kurul oyuna sunmuş ve yapılan oylama sonucunda tezkerenin gündeme alınması kabul edilmemiştir.²

(3) Bir diğer örnekte, Refah Partisi Grubuna mensup bazı milletvekilleri 06.05.1993 tarihinde Meclis kulislerinde ve diğer salonlarında pankart açarak gösteride bulunmuşlardır. Bu eylem, TBMM Başkanlık Divanının 07.07.1993 tarihli toplantısında görülmüştür. Divanın bu konuyla ilgili kararında; “6 Mayıs 1993 günü RP grubuna mensup bir kısım milletvekilinin Meclis kulislerinde ve diğer salonlarında pankart açarak gösteride bulunmaları konusu üzerinde görüşmeler yapılarak, sayın milletvekillerinin yaptığı işlemin İçtüzüğüne

2 Bu örnekte, Meclis Başkanı Cumhurbaşkanına vekâlet ettiği için Meclis Başkanlığı görevine ilişkin vekâleti bir başkanvekiline (Yılmaz Hocaoğlu) vermiş; Meclis Başkanlığını vekâleten yürüten Hocaoğlu, Başkanlık Divanında kabul edilen kınama bildirisine ek olarak Genel Kurul’da da eylemin Meclisten geçici çıkarma cezası ile cezalandırılması istemini içeren tezkereyi Genel Kurula göndermiştir. Buna ek olarak Hocaoğlu, birleşimi yönetecek başkanvekiline şu mektubu iletmıştır:

Sayın Yıldırım Avcı

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanvekili

Edinmiş olduğum bilgiye göre, İçtüzüğün 137 ve 139 uncu maddeleri uyarınca, gündemin Başkanlığın Genel Kurula Sunuşları kısmında işleme konulması için Kürsü Başkanlığına tevdi edilen Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı tezkeresinin, tarafınızdan işleme konmayacağı anlaşılmıştır. İçtüzüğümüz, Genel Kurul gündeminin düzenlenmesi görev ve yetkisini Meclis Başkanına vermiş ve 15 inci maddesinde, Başkanvekillerinin görevini açıkça belirlemiştir. İçtüzüğün açık hükümlerine göre, Başkan yerine Genel Kurul görüşmelerini yönetmekle görevli olan Başkanvekilinin, Başkan tarafından, Başkanlık sunuşu olarak gündeme alınıp işleme konulması istenen bir tezkereyi gündeme almamak, işleme koymamak gibi bir yetkisi bulunmamaktadır. İçtüzük hükümleri gereğinin yapılmasını rica eder, saygılar sunarım.

Yılmaz Hocaoğlu

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Vekili

137. (yürürlükteki 161. madde) maddesi 6. fıkrasında yazılı yasak bir eylem olduğuna ancak, TBMM Başkanından özür diledikleri dikkate alınarak bir başka işlem yapılmasına gerek olmadığına karar verildi.” denilmiştir.

(4) Meclis Genel Kurulu dışındaki bir eylem nedeniyle disiplin cezasının nasıl uygulanacağı konusu, süreci başlatacak organ yönünden tartışılmaktadır. Bir görüşe göre konu Başkanlık Divanında ele alınıp tartışıldıktan sonra Meclis Başkanlığı tezkeresi ile Genel Kurula sunulmalıdır. Diğer görüş ise, süreci başlatma konusunda Meclis Başkanı’nı tek başına yetkili görmektedir. Bu tartışmadan ayrık olarak, Genel Kurul dışındaki bir eylem nedeniyle disiplin cezasının hangi organca verileceği hususunda bir tereddüt bulunmamaktadır. Nitekim İçtüzüğü’nün 163’üncü maddesinin birinci fıkrasına göre, *“Kınama ve geçici olarak Meclisten çıkarma cezaları Başkanın teklifi üzerine Genel Kurulca görüşmesiz, işaret oyu ile kararlaştırılır.”* Yukarıda belirtildiği üzere, İçtüzüğü’nün 160’ıncı ve 161’inci maddelerine göre Genel Kurul dışındaki eylemlere bağlı yaptırımlar, kınama ve Meclisten geçici çıkarma cezalarından ibaret olduğu için, söz konusu eylemlere yönelik disiplin yaptırımları 163’üncü maddenin birinci fıkrasına göre verilecektir. Buna göre, yaptırıma karar verecek organın Genel Kurul olduğu, verilebilecek cezaların kınama ve Meclisten geçici çıkarmadan ibaret olduğu açıktır. 163’üncü madde hükmünden, disiplin cezasını teklif etme yetkisinin Meclis Başkanı’na ait olduğu anlaşılmaktadır. Ancak uygulamada bu türden durumlarda konunun önce Başkanlık Divanında tartışıldığı, yaptırıma yönelik teklif yetkisinin sonradan Meclis Başkanınca kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bu uygulama örnekleri, Meclis Başkanı’na İçtüzük hükmü ile verilmiş olan disiplin cezası teklif yetkisini kısıtlayacak biçimde değerlendirilmemelidir. Konunun Başkanlık Divanına taşınması olanaklı olmakla birlikte, bu yola gidilmeden Meclis Başkanınca doğrudan teklif yolunun izlenmesi de olanak dâhilindedir.

KOMİSYONLARDA TOPLANTI DÜZENİ VE DİSİPLİN¹

(1) TBMM İçtüzüğü'nün "Komisyon toplantılarının düzeni" başlıklı 46'ncı maddesi şu hükmü içermektedir:

MADDE 46- Bir komisyonda söz kesilir, şahsiyatla uğraşılır ve düzeni bozma hareketlerinde bulunulursa komisyon başkanı düzeni sağlar; gerekiyorsa toplantıya ara verir veya erteleyerek durumu gereği yapılmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanına bildirir.

(2) İçtüzük hükmünden anlaşıldığı üzere, komisyon toplantılarında düzeni bozucu tutum ve davranışlar sergileyen milletvekillerine komisyon başkanının doğrudan disiplin cezası uygulama yetkisi bulunmayıp, sadece toplantıya ara verme veya toplantıyı erteleyerek durumu gereği yapılmak üzere TBMM Başkanı'na bildirme yetkisi bulunmaktadır. Ancak, bu bildirim üzerine TBMM Başkanlığı tarafından yapılacak işlemle ilgili bir düzenlemeye İçtüzük'te yer verilmemiştir.

(3) TBMM İçtüzüğü'nün 160'ıncı maddesinin (4) numaralı bendinde "Türkiye Büyük Millet Meclisi bina, tesis, eklenti ve arazisine silahlı olarak girmek" kınama cezasını gerektiren hâller arasında sayılmış, ayrıca 161'inci maddenin (6) numaralı bendinde "Meclis yapıları yahut eklentileri içinde yasak bir eylemde bulunmak" Meclisten geçici çıkarma cezasını gerektiren durumlardan biri olarak belirlenmiştir. Bu hükümlerden anlaşılabileceği üzere İçtüzük koyucu, disiplin yaptırımlarını Genel Kurulda gerçekleşen eylemlerle sınırlı olarak ele almamış, Genel Kurul dışında Meclis yapıları ve eklentilerindeki eylemleri de disiplin yaptırımlarının kapsamı içinde değerlendirmiştir.

Aynı bağlamda olmak üzere, İçtüzüğün 160'ıncı maddesinin (5) numaralı bendinde "Mecliste gürültü ve kavgaya sebep olmak veya Meclisin görevini yerine getirmesini önlemek için toplu bir harekete girişilmesine önayak olmak", kınama cezasını hâller arasında sayılmıştır. Aynı maddenin izleyen bendinde "Genel Kurulun çalışma düzenini bozmak (...)" ibaresine yer verilmişken (5) numaralı bentte "Mecliste" ibaresinin tercih edilmiş olması, yaptırımın uygulanabileceği hâllerin Genel Kurul salonundaki faaliyetlerin ötesinde tüm Meclis çalışmalarını

1 Dr. Günel SEYİT (Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı Araştırma ve İnceleme Bürosu-Yasama Uzmanı)

kapsadığı şeklinde bir yoruma dayanak oluşturabilir. Bu yorumdan yola çıkılarak komisyonlarda gürültü ve kavgaya sebep olma veya komisyonunun görevini yerine getirmesini önlemek için toplu bir harekete girişilmesine önayak olmak fiillerinin kınama cezasını gerektiren fiiller arasında değerlendirilmesi gerektiği ileri sürülebilir.

Bununla birlikte, İçtüzüğü'nün 163'üncü maddesinin birinci fıkrası uyarınca, kınama cezasının, Başkan'ın teklifi üzerine *Genel Kurulca* görüşmesiz, işaret oyu ile kararlaştırılması, bir başka deyişle kararı veren organın Genel Kurul olması ve İçtüzüğü'nün 46'ncı maddesinde komisyonlar için belirlenen özel hükümde Genel Kurulun karar vermesine yönelik bir düzenlemeye yer verilmemiş olması, söz konusu yorumu zayıflatmaktadır. Öte yandan TBMM'nin yerleşik uygulamasında da; İçtüzüğü'nün 156 ila 163'üncü maddelerinde düzenlenen disiplin cezalarının -Meclis yapılarına ve eklentilerine işaret eden özel hükümler (md. 160/4, 161/6) ile komisyonlara silahlı olarak girme fiiline ilişkin hüküm (md. 161/5) hariç-münhasıran Genel Kurul salonunda gerçekleşen fiillere ilişkin olarak uygulanması gerektiği yönündeki bakış açısı egemen olmuştur.

(4) Konya Milletvekili Atilla KART'ın Anayasa ve Adalet Komisyonu Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon çalışmalarına ilişkin olarak yaptığı başvuru üzerine ilgili milletvekiline yazılan 17.04.2012 tarihli cevap yazısında, söz konusu yerleşik uygulama boyutuna işaret eden şu ifadelerle yer verilmiştir:

(...) İçtüzük'ün ilgili maddelerinden, milletvekillerine uygulanacak disiplin cezalarında Genel Kurul çalışmalarının esas alındığı ve uygulamanın da bu yönde geliştiği görüldüğünden, disiplin hükümlerinin komisyon çalışmaları hakkında da uygulanmasına dair isteminiz yönünde yapılabilecek bir işlem bulunmamaktadır.

(5) Bir başka örnekte, Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanı tarafından TBMM Başkanı'na hitaben gönderilen 19.11.2012 tarihli yazıda, Komisyonun 15.11.2012 tarihli toplantısında İçişleri Bakanlığı ve bağlı kuruluşlarının bütçe görüşmeleri öncesinde bazı milletvekilleri tarafından Komisyon salonunda pankart açıldığı, biber gazı ve biber gazı intibai uyandıran yabancı bir madde sıkıldığı, sıkılan biber gazından Komisyonda bulunan milletvekillerinin, basın mensuplarının, bürokratların ve görüşmeleri izleyen diğer kişilerin etkilenecek rahatsızlandıkları belirtilerek, söz konusu hususun TBMM Başkanlığınca değerlendirilmesi istenmiştir.

TBMM Başkanlığı, bunun üzerine, söz konusu fiilleri gerçekleştiren ve isimleri Komisyon Başkanı'nın yazısında belirtilmiş olan milletvekillerine birer yazı göndermiştir. Bir örnek olarak hazırlanan bu yazılarda (yazılar 11.12.2012 tarihli, yani Komisyondaki fiillerin gerçekleşmesinden ve Komisyon Başkanı bildiriminden yaklaşık 20-25 gün sonra milletvekillerine gönderilmiştir), herhangi bir disiplin yaptırımının adı (uyarma, kınama vb.) anılmadan, milletvekillerinden komisyon düzenini bozucu tutum ve davranışlardan kaçınmaları hususunda gerekli duyarlılığı göstermeleri rica edilmiştir:

(...)

Toplantı düzenini bozucu hareketlerin komisyonların yasama faaliyetlerini sağlıklı yürütmesine engel olduğu ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin kamuoyu nezdindeki saygınlığını zedelediği malumunuzdur. Bu itibarla komisyon çalışmalarında bu ve benzeri tutum ve davranışlardan kaçınılması hususunda gerekli hassasiyetin gösterilmesini rica ederim.

Cemil ÇİÇEK
Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı

YASAMA VERİLERİ VE İSTATİSTİKLER

2022 YILI YASAMA VE DENETİM VERİLERİ¹

YASAMA FAALİYETLERİ

Kanun Teklifleri

01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında TBMM Başkanlığına milletvekillerce 53'ü milletlerarası andlaşma olmak üzere 749 kanun teklifi sunulmuştur. 76 kanun teklifi komisyonlarda görüşülerek Genel Kurul gündemine girmiş olup 77 kanun teklifi kanunlaşmıştır. 31.12.2022 tarihi itibarıyla 70 kanun teklifi gündemde, 4.444 kanun teklifi ise ilgili komisyonlardadır. Anılan tarihler arasında 4 kanun teklifi, teklif sahibi milletvekillerce geri alınmıştır.

6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile hukuk sistemimize giren “Cumhurbaşkanı tarafından sunulan kanun teklifi” müessesesi kapsamında 01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında TBMM Başkanlığına Cumhurbaşkanı'ndan gelen 3 teklif kanunlaşmıştır.

Kanunlar ve Kararlar

01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında 80 kanun ve 37 TBMM kararı kabul edilmiştir.

Kanun Hükmünde Kararnameler

Önceki yasama dönemlerinden 27. Yasama Dönemine 268 KHK intikal etmiştir. 27. Yasama Döneminde TBMM Başkanlığına sunulanlarla birlikte hâlihazırda komisyonlarda 273 KHK bulunmaktadır.

Yasama Dokunulmazlığı Tezkereleri

27. Yasama Dönemi Milletvekili Genel Seçiminde yeniden seçilen milletvekillerine ait 252 yasama dokunulmazlığı tezkeresi, 26. Yasama Döneminden 27. Yasama Dönemine intikal etmiştir.

01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında Başkanlığa 339 yasama dokunulmazlığı tezkeresi gelmiştir. Yasama dokunulmazlığının kaldırılması

¹ Bu bölümde yer alan “hâlen”, “hâlihazırda” gibi ifadeler, 2022 yılı sonuna (31.12.2022) işaret etmektedir.

nedeniyle 2 tezkere, istem üzerine 1 tezkere, milletvekilliğinin düşmesi nedeniyle 40 tezkere Cumhurbaşkanlığına iade edilmiştir. 5 tezkere ise Genel Kurul gündeminde yer almaktadır.

Hâlihazırda 1.759 yasama dokunulmazlığı tezkeresi Karma Komisyonunda bulunmaktadır.

Kanun Teklifi Taslağı Hazırlama ve İnceleme Çalışmaları

01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında, milletvekillerinin talepleri doğrultusunda 56'sı milletlerarası andlaşmaların onaylanmasının uygun bulunmasına ilişkin olmak üzere 353 kanun teklifi taslağı hazırlanmış, milletvekilleri tarafından hazırlanmış olan 25 kanun teklifi taslağı ise TBMM Başkanlığına sunulmadan önce kanun yapım tekniği bakımından incelenmiştir.

Ayrıca 53'ü milletlerarası andlaşmaların onaylanmasının uygun bulunduğu kanun teklifi olmak üzere 805 kanun teklifi incelenmiş, 25 komisyon raporu tetkik edilmiş ve 80 kanun okunarak son incelemesi yapılmıştır.

Bunların yanı sıra TBMM Başkanlığına sunulan kanun teklifleri, bilgi formu hazırlanarak kanun yapım tekniğine uygunluk yönünden incelenmiş; kanun tekliflerine ilişkin komisyon metinleri ile kabul edilen kanunlar yazım, anlatım ve kanun yapım tekniğine uygunluk açısından gözden geçirilmiştir.

DENETİM FAALİYETLERİ

Yazılı Soru Önergeleri

01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında TBMM Başkanlığına 21.037 yazılı soru önergesi sunulmuştur.

Söz konusu yazılı soru önergelerinin 15'i Gelen Kâğıtlara girmeden önce soru sahibi milletvekilleri tarafından geri alınmış, 268'i Anayasa ve İçtüzük hükümlerine aykırı oldukları gerekçesiyle iade edilmiş, 207'si ise mükerrer geldiğinden işleme konulmamıştır. 27 yazılı soru önergesinin inceleme işlemleri devam etmektedir.

İşleme alınan 20.520 yazılı soru önergesinin; 3.476'sı süresi içinde ve 7.579'u süresi geçtikten sonra olmak üzere 11.055'i cevaplanmıştır. 999 yazılı soru önergesinin on beş günlük cevaplanma süresi devam etmektedir. Süresi geçtikten sonra cevaplandırılanlar hariç olmak üzere, 8.466 yazılı soru önergesinin süresi içinde cevaplandırılmadığı Gelen Kâğıtlarda ilan edilmiştir.

Bunların dışında, 01.01.2022-31.12.2022 tarihler arasında, söz konusu tarih aralığından önce verilmiş olan yazılı soru önergelerine ait 94'ü süresi içinde ve 2.612'si süresi geçtikten sonra olmak üzere 2.706 önerge cevabına ilişkin işlemler gerçekleştirilmiştir.

TBMM Başkanlığına Sorular

01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında TBMM Başkanı'na 75 yazılı soru önergesi yöneltilmiştir.

Söz konusu yazılı soru önergelerinin 1'i Gelen Kâğıtlara girmeden önce soru sahibi milletvekili tarafından geri alınmış, 6'sı Anayasa ve İçtüzük hükümlerine aykırı oldukları gerekçesiyle iade edilmiş, 1'i ise mükerrer geldiğinden işleme konulmamıştır. 4 yazılı soru önergesinin inceleme işlemleri devam etmektedir. İşleme alınan 63 yazılı soru önergesinin; 61'i süresi içinde cevaplanmış, 1'inin süresi içinde cevaplandırılmadığı Gelen Kâğıtlarda ilan edilmiştir. Bir yazılı soru önergesinin on beş günlük cevaplanma süresi devam etmektedir.

Bunların dışında, 01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında, söz konusu tarih aralığından önce verilmiş olan yazılı soru önergelerinden 12'si cevaplandırılmıştır.

Genel Görüşme Önergeleri

01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında TBMM Başkanlığına 16 genel görüşme önergesi sunulmuş olup söz konusu önergeler Genel Kurul gündeminde yer almaktadır.

Meclis Araştırması Önergeleri

01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında TBMM Başkanlığına 1.574 Meclis araştırması önergesi sunulmuştur. Söz konusu Meclis araştırması önergelerinin 21'i Anayasa ve İçtüzük hükümlerine uygun bulunmadığından iade edilmiş, 4'ü mükerrer olduğundan işleme konulmamıştır. 1 Meclis araştırması önergesinin inceleme işlemleri devam etmektedir.

İşleme alınan 1.548 Meclis araştırması önergesinin 37'si üzerinde görüşmeler gerçekleştirilmiş ve Meclis araştırması açılması kabul edilmiş olup 1.511 Meclis araştırması önergesi Genel Kurul gündeminde yer almaktadır.

Meclis Soruşturması Önergeleri

01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında Meclis soruşturması önergesi verilmemiştir.

KOMİSYON ÇALIŞMALARI

Anayasa Komisyonu

Komisyon, 01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında 2 toplantı gerçekleştirmiştir.

Anılan tarihler arasında TBMM Başkanlığınca Komisyona esas komisyon olarak 15; tali komisyon olarak 5 kanun teklifi havale edilmiştir.

Komisyonunda hâlen esas komisyon olarak 129 kanun teklifi; tali komisyon olarak 4 KHK ile 54 kanun teklifi bulunmaktadır.

Komisyon; Başkan veya üyeler düzeyinde, görev alanı ile ilgili olarak yurt içinde ve yurt dışında çeşitli organizasyonlara ve toplantılara katılmış, meslek ve sivil toplum kuruluşları ve yabancı heyetler ile görüşmeler gerçekleştirmiştir.

Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon

01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında 6 Karma Komisyon ve 10 Hazırlık Komisyonu toplantısı gerçekleştirilmiştir. Bu tarihler arasında Karma Komisyon Başkanlığına yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında 339 Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi havale edilmiştir. Ancak yasama dokunulmazlığının kaldırılması, Cumhurbaşkanlığının iade istemi ve milletvekilliğinin düşmesi sebebiyle 1 milletvekiline ait toplam 43 yasama dokunulmazlığı tezkeresi TBMM Başkanlığına iade edilmiştir.

Karma Komisyonunda hâlihazırda 1.759 yasama dokunulmazlığı tezkeresi bulunmaktadır.

Adalet Komisyonu

Komisyon, 01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında 9 toplantı gerçekleştirmiştir.

Anılan tarihler arasında TBMM Başkanlığınca Komisyona esas komisyon olarak 85; tali komisyon olarak 37 kanun teklifi havale edilmiştir.

Komisyon, esas komisyon olarak 5 kanun teklifini görüşerek karara bağlamış ve raporlarını TBMM Başkanlığına sunmuştur. Tali komisyon olarak havale edilmiş olan kanun tekliflerinden 9'u esas komisyon tarafından görüşüldüğü, esas olarak havale edilen 1 kanun teklifi ve tali olarak havale edilen 1 kanun teklifi geri çekildiği için komisyonunda bulunan işlerden çıkarılmıştır.

Komisyonunda hâlen esas komisyon olarak 5 KHK ve 634 kanun teklifi; tali komisyon olarak 291 kanun teklifi bulunmaktadır.

Millî Savunma Komisyonu

Komisyon, 01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında 1 toplantı gerçekleştirmiştir.

Anılan tarihler arasında TBMM Başkanlığınca Komisyona esas komisyon olarak 8; tali komisyon olarak 33 kanun teklifi havale edilmiştir.

Komisyon, esas komisyon olarak 1 kanun teklifini görüşerek karara bağlamış ve raporunu TBMM Başkanlığına sunmuştur. Komisyona tali olarak havale edilmiş olan kanun tekliflerinden 5'i esas komisyon tarafından görüşüldüğü için komisyonunda bulunan işlerden çıkarılmıştır.

Komisyonunda hâlen esas komisyon olarak 85; tali komisyon olarak 191 kanun teklifi bulunmaktadır.

Komisyon, anılan tarih aralığında savunma ve güvenliğe ilişkin konularda kurum ve kuruluşlardan bilgi almak ve yürütülen faaliyetleri yerinde incelemek amacıyla 3 çalışma ziyareti gerçekleştirmiştir.

İçişleri Komisyonu

Komisyon, 01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında 1 toplantı gerçekleştirmiştir. Söz konusu toplantıda “Polis Yüksek Öğretim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” görüşülmüş ve raporu TBMM Başkanlığına sunulmuştur.

Anılan tarihler arasında TBMM Başkanlığınca Komisyona esas komisyon olarak 86; tali komisyon olarak 74 kanun teklifi havale edilmiştir.

Tali komisyon olarak havale edilmiş kanun tekliflerinden 8'i esas komisyon tarafından görüşüldüğü için; esas komisyon olarak havale edilmiş kanun tekliflerinden 1'i geri alındığı için komisyonunda bulunan işlerden çıkarılmıştır.

Komisyonunda hâlen esas komisyon olarak 8 KHK ve 615 kanun teklifi; tali komisyon olarak 454 kanun teklifi bulunmaktadır.

Dışişleri Komisyonu

Komisyon, 01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında 9 toplantı gerçekleştirmiştir.

Anılan tarihler arasında TBMM Başkanlığınca Komisyona esas komisyon olarak 55; tali komisyon olarak 3 kanun teklifi havale edilmiştir.

Komisyon, söz konusu tarih aralığında esas komisyon olarak 52 kanun teklifini görüşerek karara bağlamış ve raporlarını TBMM Başkanlığına sunmuştur.

Komisyonunda hâlen esas komisyon olarak 4 KHK ve 61 kanun teklifi; tali komisyon olarak 21 kanun teklifi bulunmaktadır.

Komisyonun 01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında dış ilişkiler kapsamında gerçekleşen faaliyetleri şunlardır:

- Ukrayna'nın Ankara Büyükelçisi Vasyl BODNAR'ı Kabul (5 Ocak 2022)
- Ukrayna Parlamentosu Ukrayna-Türkiye Parlamentolar Arası Dostluk Grubu Başkanı Rüstem UMEROV ve Beraberindeki Parlamento Heyeti ile Görüşme (12 Ocak 2022)
- Danimarka'nın Ankara Büyükelçisi Danny ANNAN'ı Kabul (19 Ocak 2022)
- Estonya Dışişleri Bakanı Eva Maria LIIMETS ile Görüşme (20 Ocak 2022)
- Romanya'nın Ankara Büyükelçisi Ştefan TINCA'yı Kabul (20 Ocak 2022)
- Kırgızistan'ın Ankara Büyükelçisi Kurbanıçbek ÖMÜRALİYEV'i Kabul (3 Şubat 2022)
- Finlandiya Dışişleri Bakanı Pekka HAAVISTO ile Görüşme (8 Şubat 2022)
- Kosova Meclisi Dış İlişkiler ve Diaspora Komisyonu Başkanı Haki ABAZİ ve Beraberindeki Parlamento Heyeti ile Görüşme (10 Şubat 2022)
- Küba'nın Ankara Büyükelçisi Luis Alberto Amorós NUNEZ'i Kabul (16 Şubat 2022)
- TBMM Dışişleri Komisyonu Heyetinin Bosna-Hersek Ziyareti (22-25 Şubat 2022)
- TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı Akif Çağatay KILIÇ ve Komisyon Üyesi Utku ÇAKIRÖZER'in Paris'te Gerçekleştirilen Ortak Dış ve Güvenlik Politikası ve Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (OGSP) Konulu Parlamentolar Arası Konferansa Katılım (24-26 Şubat 2022)
- Estonya-Türkiye Parlamentolar Arası Dostluk Grubu Başkanı Mihhail KORB ve Beraberindeki Heyet ile Görüşme (1 Mart 2022)
- Almanya Federal Meclisi Başkanvekili Aydan ÖZOĞUZ ile Görüşme (2 Mart 2022)

- Danimarka Parlamentosu Dış Politika Komisyonu Başkanı Martin LIDEGAARD ve Beraberindeki Heyet ile Görüşme (8 Mart 2022)
- Pakistan-Türkiye Parlamentolar Arası Dostluk Grubu Heyeti ile Görüşme (8 Mart 2022)
- TÜRKPA Üyesi Parlamentoların Dışişleri Komisyonları Başkanları Birinci Çevrimiçi Toplantısı (9 Mart 2022)
- Antalya Diplomasi Forumu Marjında Küba Cumhuriyeti Dışişleri Bakan Yardımcısı Anayansi Rodríguez CAMEJO'yu Kabul (11 Mart 2022)
- TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı Akif Çağatay KILIÇ'ın Almanya Federal Cumhuriyeti Ziyareti (21-28 Mart 2022)
- Marshall Memorial Fellowship Düşünce Kuruluşu Üyelerini Kabul (29 Mart 2022)
- Polonya Dışişleri Bakan Yardımcısı Szymon Szyrkowski vel ŞEK'i Kabul (30 Mart 2022)
- İtalya'nın Ankara Büyükelçisi Giorgio MARRAPODI'yi Kabul (27 Nisan 2022)
- Azerbaycan'ın Ev Sahipliğinde Şuşa'da Gerçekleştirilen Türkiye-Azerbaycan-Gürcistan Parlamentoları Dışişleri Komisyonları Başkanları Yedinci Ortak Toplantısına Dışişleri Komisyonu Heyetinin Katılımı (21-24 Mayıs 2022)
- Panama Ulusal Meclisi Dış İlişkiler Komisyonu Heyeti ile Görüşme (26 Mayıs 2022)
- Kırgız Cumhuriyeti Jogorku Keneşi Uluslararası, Savunma, Güvenlik ve Göç Komitesi Başkanı Chingiz AİDARBEKOV ve Beraberindeki Parlamento Heyeti ile Görüşme (31 Mayıs 2022)
- Fransa-Türkiye Parlamentolar Arası Dostluk Grubu Heyeti ile Görüşme (1 Haziran 2022)
- TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı Akif Çağatay KILIÇ'ın Birleşik Krallık Ziyareti (5-10 Haziran 2022)
- TBMM Dışişleri Komisyonu Heyetinin Birleşik Arap Emirlikleri Ziyareti (20-23 Haziran 2022)
- Küba Cumhuriyeti Halkın Gücü Ulusal Parlamentosu ve Devlet Konseyi Başkan Yardımcısı Ana María Mari MACHADO ve Beraberindeki Parlamento Heyeti ile Görüşme (28 Haziran 2022)

- Polonya-Türkiye Parlamentolar Arası Dostluk Grubu Başkanı Grzegorz MATUSIAK ve Beraberindeki Parlamento Heyeti ile Görüşme (28 Haziran 2022)
- KKTC-Türkiye Parlamentolar Arası Dostluk Grubu Heyeti Başkanı ve Beraberindeki Parlamento Heyeti ile Görüşme (28 Haziran 2022)
- Cezayir-Türkiye Parlamentolar Arası Dostluk Grubu Heyeti Başkanı ve Beraberindeki Parlamento Heyeti ile Görüşme (28 Haziran 2022)
- Danimarka Dış Politika Komitesi ile Çevrimiçi Görüşme (29 Haziran 2022)
- Almanya Saksonya-Anhalt Eyalet Meclisi CDU Grubunu Kabul (30 Haziran 2022)
- TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı Akif Çağatay KILIÇ'ın Türkiye'nin Köln Başkonsolosluğu Tarafından Düzenlenen 15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik Günü Anma Törenine Katılımı (14-16 Temmuz 2022)
- TBMM Dışişleri Komisyonu Üyesi Ahmet Ünal ÇEVİKÖZ'ün Prag'ta Gerçekleştirilen Ortak Dış ve Güvenlik Politikası ve Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (OGSP) Parlamentolar Arası Konferansına Katılımı (4-5 Eylül 2022)
- Rusya Partisi Yüksek Konseyi Büro Üyesi ve Rusya Federasyonu Federasyon Konseyi Üyesi Andrey KLİMOV ve Beraberindeki Parlamento Heyeti ile Görüşme (6 Eylül 2022)
- İrlanda Parlamentosu Dışişleri ve Savunma Ortak Komitesi Başkanı Charles FLANAGAN ve Beraberindeki Parlamento Heyeti ile Görüşme (15 Eylül 2022)
- Ukrayna Parlamentosu Dışişleri Komisyonu ile Çevrimiçi Görüşme (22 Eylül 2022)
- TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı Akif Çağatay KILIÇ'ın Kanada Senatosu Başkanı George FUREY ile Görüşmesi (24 Eylül 2022)
- Hırvatistan Parlamentosu Dışişleri Komisyonu ile Görüşme (26 Eylül 2022)
- Estonya Parlamentosu Dışişleri Komisyonu ile Görüşme (5 Ekim 2022)
- TBMM Dışişleri Komisyonunun Romanya-Türkiye Parlamentolar Arası Dostluk Grubu Heyeti ile Görüşmesi (11 Ekim 2022)
- IRI Avrupa Direktörü Paul McCARTHEY'i Kabul (11 Ekim 2022)
- Almanya'nın Ankara Büyükelçisi Jürgen SCHULZ'u Kabul (18 Ekim 2022)

- Balkan Ülkelerinin Ankara'da Mukim Büyükelçileri Onuruna Verilen Yemek (18 Ekim 2022)
- Boğaziçi Enstitüsü 12. Yıllık Seminerine Katılım (21 Ekim 2022)
- India Foundation Yetkililerini Kabul (26 Ekim 2022)
- Şili'nin Ankara Büyükelçisi Rodrigo ARCOS'u Kabul (2 Kasım 2022)
- AKPM Siyasi İşler ve Demokrasi Komisyonu Raportörü Ria Oomen-RUIJTEN ile Görüşme (3 Kasım 2022)
- Rusya Federasyonu'nun Ankara Büyükelçisi Aleksey YERHOV'u Kabul (3 Kasım 2022)
- TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı Akif Çağatay KILIÇ'ın AKPM Başkanı ve Avrupa Konseyi Genel Sekreteri ile Görüşmesi (7-8 Kasım 2022)
- TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı Akif Çağatay KILIÇ'ın Almanya Ziyareti (8-10 Kasım 2022)
- TBMM Dışişleri Komisyonu Heyetinin Macaristan Ziyareti (13-16 Kasım 2022)
- TBMM Dışişleri Komisyonu Heyetinin Estonya Ziyareti (21-22 Kasım 2022)
- TBMM Dışişleri Komisyonu Heyetinin Slovakya Ziyareti (22-24 Kasım 2022)
- TBMM Dışişleri Komisyonu Heyetinin Polonya Ziyareti (27-29 Kasım 2022)
- TBMM Dışişleri Komisyonu Heyetinin Sırbistan Ziyareti (30 Kasım-2 Aralık 2022)
- TBMM Dışişleri Komisyonunun Küba Cumhuriyeti Halkın Gücü Parlamentosu Başkanı Juan Esteban Lazo HERHANDEZ ve Beraberindeki Parlamento Heyeti ile Görüşmesi (5 Aralık 2022)
- İsveç'in, Finlandiya'nın, Norveç'in ve Danimarka'nın Ankara Büyükelçilerini Kabul (13 Aralık 2022)
- Rusya Federasyonu'nun Ankara Büyükelçisi Aleksey YERHOV'u Kabul (15 Aralık 2022)
- Kosova Parlamentosu Kosova-Türkiye Parlamentolar Arası Dostluk Grubu Başkanı ve Beraberindeki Parlamento Heyeti ile Görüşme (20 Aralık 2022)

- İsrail Maslahatgüzarı Irit LİLLİAN'ı Kabul (20 Aralık 2022)
- TBMM Dışişleri Komisyonunun İsveç Dışişleri Bakanı Tobias BİLLSTRÖM ile Görüşmesi (22 Aralık 2022)
- TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı Akif Çağatay KILIÇ'ın Ukrayna Cumhurbaşkanlığı Kırım Temsilciliği Heyetini Kabulü (23 Aralık 2022)

Millî Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu

Komisyon, 01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında Millî Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı ile bilgilendirme toplantıları gerçekleştirmiştir.

Anılan tarihler arasında TBMM Başkanlığınca Komisyona esas komisyon olarak 56; tali komisyon olarak 37 kanun teklifi havale edilmiştir.

Komisyonunda hâlen esas komisyon olarak 10 KHK ve 321 kanun teklifi; tali komisyon olarak 299 kanun teklifi bulunmaktadır.

Komisyon, Başkan veya üyeler düzeyinde görev alanı ile ilgili meslek, sivil toplum kuruluşu ve sendikalar ile çeşitli görüşmeler gerçekleştirmiş; düzenlenen bazı etkinlik ve toplantılara katılmıştır.

Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu

Komisyon, 01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında 3 toplantı gerçekleştirmiştir. Bu toplantılarda “Çevre Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” ile “Uludağ Alanı Hakkında Kanun Teklifi” görüşülmüştür.

Anılan tarihler arasında TBMM Başkanlığınca Komisyona, esas komisyon olarak 19; tali komisyon olarak 26 kanun teklifi havale edilmiştir.

Komisyonunda hâlen esas komisyon olarak 10 KHK ile 102 kanun teklifi; tali komisyon olarak 127 kanun teklifi bulunmaktadır.

Komisyon, görev alanı ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında çeşitli toplantılara katılmış, yerli ve yabancı heyetleri kabul ederek görüşmeler gerçekleştirmiştir.

Çevre Komisyonu

Komisyon, 01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında 2 toplantı gerçekleştirmiştir. Toplantılarda tali komisyon olarak havale edilen kanun tekliflerinden 2'si görüşülerek söz konusu tekliflere ait komisyon raporları, esas komisyonlarına gönderilmek üzere TBMM Başkanlığına sunulmuştur.

Anılan tarihler arasında TBMM Başkanlığınca Komisyona tali komisyon olarak 13 kanun teklifi havale edilmiştir. Havale edilen kanun tekliflerinden 1'i İçtüzüğün 75'inci maddesi kapsamında geri alındığı için TBMM Başkanlığına iade edilmiştir.

Komisyonunda hâlen esas komisyon olarak 5 KHK ve 46 kanun teklifi; tali komisyon olarak 69 kanun teklifi bulunmaktadır.

Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu

Komisyon, 01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında 3 toplantı gerçekleştirmiştir. Söz konusu toplantılarda “Türk Ceza Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” ve “Sağlıkla İlgili Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” tali olarak görüşülmüş ve raporu TBMM Başkanlığına sunulmuştur.

Anılan tarihler arasında TBMM Başkanlığınca Komisyona esas komisyon olarak 27; tali komisyon olarak 205 kanun teklifi havale edilmiştir.

Komisyonunda hâlen esas komisyon olarak 8 KHK ve 223 kanun teklifi; tali komisyon olarak 1259 kanun teklifi bulunmaktadır.

Komisyon; Başkan veya üyeler düzeyinde, görev alanı ile ilgili yurt içinde organizasyonlara ve toplantılara katılmış, çeşitli meslek ve sivil toplum kuruluşları ile görüşmeler gerçekleştirmiştir.

Tarım, Orman ve Köy İşleri Komisyonu

Komisyona 01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında esas komisyon olarak 17; tali komisyon olarak 30 kanun teklifi havale edilmiştir.

Komisyonunda hâlen esas komisyon olarak 5 KHK ve 116 kanun teklifi; tali komisyon olarak 243 kanun teklifi bulunmaktadır.

Komisyon ayrıca görev alanı ile ilgili konularda çeşitli kurum ve kuruluşlarla istişare toplantıları düzenlemiş ve heyet karşılımları gerçekleştirmiştir.

Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu

Komisyon, 01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında 7 toplantı ile 1'i yurt dışına olmak üzere 5 çalışma ziyareti gerçekleştirmiştir.

Anılan tarihler arasında TBMM Başkanlığınca Komisyona esas komisyon olarak 25; tali komisyon olarak 33 kanun teklifi havale edilmiştir.

Komisyon esas komisyon olarak 6 kanun teklifini görüşerek karara bağlamış ve raporlarını TBMM Başkanlığına sunmuştur.

Komisyonunda hâlen esas komisyon olarak 121; tali komisyon olarak 158 kanun teklifi bulunmaktadır.

Dilekçe Komisyonu

Dilekçe Komisyonu, vatandaşlardan ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye'de ikamet eden yabancılardan gelen başvuruları ilvgili mevzuat çerçevesinde incelemekte, raporlamakta, gerektiğinde ilgili idarelere önerilerde bulunmakta ve söz konusu önerilerin ilgili idareler nezdinde uygulanmasını takip etmektedir. Ayrıca Komisyon, Kamu Başdenetçisi adayları ile Kamu Denetçilerini seçen ve Kamu Denetçiliği Kurumunun yıllık raporunu görüşen Dilekçe ve İnsan Haklarını İnceleme Komisyonlarından oluşan Karma Komisyonun sekretaryasını yürütmektedir.

Dilekçe Komisyonuna, 01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında 4.195 başvuruda bulunulmuş olup bunların dağılımına ilişkin bilgiler aşağıdaki şekildedir:

Başvurunun Alınma Şekline Göre Dilekçe Sayıları		
Başvuru Şekli	Dilekçe Sayısı	Oranı (%)
e-Dilekçe	3.435	81,88
Posta	472	11,25
e-Devlet	186	4,43
Milletvekili Tarafından	29	0,69
Elden	46	1,09
Kamu Kurumlarından	9	0,21
Faks	7	0,16
Kurum İçinden	11	0,26
*01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında e-Dilekçe Sistemine 94.510 kişi kaydolmuştur. Hâlihazırda programa kayıtlı kişi sayısı 381.385'tir.		

Bu başvurulardan 2.406'sı şahsi imzalı dilekçe olmakla birlikte, toplu imza ile yapılan 1.761 başvuruya imza atarak katılan kişi sayısı 125.046 olmuştur. Özel kuruluşlardan 6, kamu kuruluşlarından 1, sivil toplum kuruluşlarından 10 ve diğer yerlerden 24 başvuru kayda alınmıştır.

Başvuru Yapanlara Göre Dilekçe Sayıları

Başvuru	Dilekçe Sayısı	Oranı (%)
Kadınlardan Gelen	850	20,26
Erkeklerden Gelen	3304	78,76
Tüzel Kişilerden Gelen	41	0,97

Son Durumlarına Göre Dilekçe Sayıları

Dilekçenin Durumu	Dilekçe Sayısı	Oranı (%)
Karara Bağlanan veya Hıfzedilen	4145	98,80
İşlemde/İncelenmekte Olan	230	5,48

01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında Dilekçe Komisyonuna yapılan başvurular konular itibarıyla değerlendirildiğinde; en fazla başvurunun “Adalet ve Güvenlik” ile “Personel İşlemleri” konularında olduğu görülmektedir. Ayrıca Dilekçe Komisyonuna yurt içinde en fazla İstanbul; en az ise Ardahan ilinde ikamet eden vatandaşlar tarafından başvuru yapılmıştır. Yurt dışında ikamet edenler tarafından yapılan başvuru sayısı 2 olup bu başvurular Almanya ve Hollanda’dan yapılmıştır.

Gelen Başvurularda Konuları İtibarıyla İlk 5 Konu

Konu	Dilekçe Sayısı	Oranı (%)
Adalet ve Güvenlik	706	16,82
Personel İşlemleri	641	15,28
Öteki İstek ve Dilekler (Şikâyetler)	489	11,65
Sosyal Güvenlik	361	8,60
İş Talebi	289	6,88

Adresler İtibarıyla En Fazla Başvuru Gelen 3 İl

İl	Dilekçe Sayısı	Oranı (%)
İstanbul	772	18,40
Ankara	563	13,42
İzmir	247	5,88

Adresler İtibarıyla En Az Başvuru Gelen Son 3 İl

İl	Dilekçe Sayısı	Yüzde oranı
Gümüşhane	4	0,09
Siirt	4	0,09
Ardahan	2	0,04

Dilekçe Komisyonu Başkanlık Divanı

Başkanlık Divanı, gerçekleştirdiği 16 toplantıda 3.790 dilekçe hakkında görüşülemeyeceğine ilişkin 2.458 karar almıştır. Ayrıca 194 dilekçe mevzuata uygun olmadığından ya da mükerrer olması sebebiyle işleminden kaldırılmıştır.

4-7 Temmuz 2022 tarihlerinde Almanya, 22-26 Ekim 2022 tarihlerinde Belçika, 29 Kasım 2022-2 Aralık 2022 tarihlerinde Hırvatistan ve Çekya'da olmak üzere, 4 yerinde inceleme ziyareti gerçekleştirilmiştir.

Dilekçe Komisyonu Genel Kurulu

Dilekçe Komisyonu Genel Kurulu (DKGK), 2022 yılı içerisinde 1 toplantı gerçekleştirmiştir.

Dilekçe Komisyonunda 01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında ayrıca 3 alt komisyon toplantısı ve 16 Başkanlık Divanı toplantısı gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede Başkanlık Divanı toplantıları hariç olmak üzere 6 saat 16 dakika süreyle görüşme yapılmıştır. Dilekçe Komisyonunca anılan tarihler arasında 1 DKGK Kararı alınmıştır.

Alt Komisyon Çalışmaları

Dilekçe Komisyonu bünyesinde kurulan Sosyal Kooperatifçilik Kapsamında İsrafin Önlenmesine Yönelik Uygulamaların Araştırılması ve Yaygınlaştırılması Alt Komisyonu, 2022 yılında, bilgilendirme toplantıları ve yerinde inceleme ziyaretleri ile çalışmalarını sürdürmüştür.

Dilekçe Komisyonu ve İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon

Kamu Denetçiliği Kurumunun 2021 yılında yürüttüğü faaliyetleri ve önerileri kapsayan Yıllık Rapor, Dilekçe Komisyonu ve İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon tarafından görüşülmüş ve 326 Sıra Sayısı ile TBMM Genel Kurulu gündemine alınmıştır.

Karma Komisyonun 01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında 2 Karma Komisyon ve 3 Karma Alt Komisyon olmak üzere yapmış olduğu 5 toplantısında 6 saat 58 dakika süreyle görüşme yapılmıştır. Karma Komisyon toplantılarında 4 karar alınmıştır.

Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu

Komisyon, 01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında, Anayasa'nın 165'inci maddesi ile 3346 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile Fonların Türkiye Büyük Millet Meclisince Denetlenmesinin Düzenlenmesi Hakkındaki Kanun uyarınca, kamu iktisadi teşebbüsleri ile bunların müessese, bağlı ortaklık ve iştiraklerinin 2019-2020 yıllarına ait bilanço ve netice hesapları ile faaliyetlerinin denetimlerini, alt komisyonlar ve Komisyon marifetiyle tamamlamıştır.

Bu kapsamda;

a) Komisyon bünyesinde, 3346 sayılı Kanunun 7'nci maddesine göre kurulan 19 alt komisyon, denetim kapsamındaki kuruluşların 2019-2020 yıllarına ait bilanço ve netice hesapları üzerindeki çalışmalarını, 18 Ocak 2022-31 Mart 2022 tarihleri arasında, farklı tarihlerde gerçekleştirdiği 31 toplantı ile tamamlamıştır. Alt komisyonlar söz konusu hesap yıllarına ait denetim sonuçlarını içeren 159 raporu, Komisyon Başkanlığına sunmuştur.

b) Komisyon, 2019-2020 hesap yıllarına ait alt komisyon raporları üzerinden yürüttüğü denetim faaliyetlerini, 10 Mayıs 2022-1 Temmuz 2022 tarihleri arasında gerçekleştirdiği 24 birleşimde sonuçlandırmıştır. Bu toplantılarda;

- 2019 hesap yılına ait 82 bilanço ve netice hesaplarından 28'i ibraya, 54'ü genel görüşme usulüne tabi olmuştur. İbraya tabi kuruluşların tamamı ibra edilmiştir.
- 2020 hesap yılına ait 95 bilanço ve netice hesaplarından 29'u ibraya, 66'sı genel görüşme usulüne tabi olmuştur. İbraya tabi kuruluşların tamamı ibra edilmiştir.

Bu çalışmaları kapsayan Komisyon raporunun basıma hazırlık çalışmaları devam etmektedir. Bu çalışmalar tamamlandığında, söz konusu Komisyon raporu, 3346 sayılı Kanunun 7'nci maddesinin son fıkrası gereğince basılıp TBMM üyelerine dağıtılmak ve Cumhurbaşkanlığına gönderilmek üzere TBMM Başkanlığına arz olunacaktır.

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu

Komisyon, 01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında 6 toplantı gerçekleştirmiştir.

Anılan tarihler arasında TBMM Başkanlığına Komisyona esas komisyon olarak 1; tali komisyon olarak 29 kanun teklifi havale edilmiştir.

Komisyonunda hâlen esas komisyon olarak 6; tali komisyon olarak 168 kanun teklifi bulunmaktadır.

Komisyonu söz konusu tarihler arasında 8 yabancı heyet ziyaret etmiştir. Bu ziyaretlerde Komisyon çalışmalarının yanı sıra Türkiye ve dünyadaki insan hakları meseleleri hakkında görüş alışverişinde bulunulmuştur.

Komisyon, insan haklarının ihlale uğradığına dair iddiaları içeren 3.643 başvuru yapılmıştır. Başvurular arasında ilk sıralarda; ceza infaz kurumlarındaki tutuklu ve hükümlülerden gelen başvurular ile yargı mercilerinin kararlarından memnuniyetsizlik konuları yer almaktadır. Bunların yanı sıra başvurular; kolluk uygulamaları, sosyal güvenlik mevzuatından kaynaklı şikâyetler, maddi yardım talepleri, sağlık ve eğitim hizmetlerinden şikâyet, yasal düzenleme ve yerinde inceleme talepleri gibi hususları içermektedir.

Alt Komisyonlar

- Hükümlü ve Tutuklu Haklarını İnceleme Alt Komisyonu
- Çocuk Hakları Alt Komisyonu
- Göç ve Uyum Alt Komisyonu

- Avrupa Ülkelerinde Yükselen Irkçılık ve İslamofobi İnceleme ve Araştırma Alt Komisyonu
- İsrail'in İşgal Altında Tuttuğu Doğu Kudüs, Batı Şeria ve Abluka Altındaki Gazze'de Yaşayanlarla Bir Bütün Hâlinde Filistinlilere Uyguladığı Ayrımcılık Politikaları, İnsan Hakları ve Uluslararası İnsancıl Hukuk İhlallerinin İncelenmesi Alt Komisyonu

Avrupa Birliği Uyum Komisyonu

Komisyon, 01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında 1 toplantı gerçekleştirmiştir. Bu toplantıda 1 kanun teklifini görüşerek karara bağlamış ve raporunu TBMM Başkanlığına sunmuştur.

Anılan tarihler arasında TBMM Başkanlığınca Komisyona 1 kanun teklifi havale edilmiştir.

Komisyon tarafından, Fransa Büyükelçiliği İç Politikadan Sorumlu Müsteşarı Alexia Jarrot BİZE, Avrupa Parlamentosu Üyesi ve Liberal Grup Birinci Başkan Yardımcısı Malik AZMANİ, Avusturya Parlamentosu Avusturya-Türkiye Parlamentolar Arası Dostluk Grubu Başkanı Nurten YILMAZ ve beraberindeki heyet, Almanya Saksonya-Anhalt Eyalet Meclisi CDU Grubu Üyesi Dr. Gunnar SCHELLENBERGER ve beraberindeki heyet, Çekya'nın Ankara Büyükelçisi Pavel VACEK, Hırvatistan Parlamentosu Dışişleri Komisyonu Başkanı Gari CAPPELLİ ve beraberindeki heyet ile Fransa'nın Ankara Büyükelçisi Herve MAGRO ve beraberindeki heyet kabul edilmiştir.

Anılan tarih aralığında Komisyon üyelerinden müteşekkil heyetler, 3-5 Mart 2022 tarihlerinde Fransa'nın başkenti Paris'te gerçekleştirilen 67'nci COSAC Genel Kurul Toplantısına ve 13-15 Kasım 2022 tarihlerinde Çekya Cumhuriyeti'nin başkenti Prag'ta gerçekleştirilen 68'inci Genel Kurul Toplantısına katılmıştır. Komisyon ayrıca, Hırvatistan Parlamentosunun davetine icabetle 23-27 Mayıs 2022 tarihlerinde Hırvatistan'a bir çalışma ziyareti gerçekleştirmiş ve 3-4 Haziran 2022 tarihlerinde Makedonya'nın Ohri şehrinde düzenlenen 18'inci COSAP Toplantısına katılmıştır.

Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu

Komisyon, 01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında 1 toplantı gerçekleştirmiştir.

Anılan tarihler arasında TBMM Başkanlığınca Komisyona tali komisyon olarak 39 kanun teklifi havale edilmiştir.

Komisyonunda hâlen esas komisyon olarak 5; tali komisyon olarak 253 kanun teklifi bulunmaktadır.

Komisyonla anılan tarihler arasında 11 bireysel başvuru yapılmıştır.

BM Kadının Statüsü Komisyonunun (CSW) 66. Oturumu 14-25 Mart 2022 tarihleri arasında yapılmıştır. Bu oturumun teması, “İklim değişikliği, çevre ve afet risklerini azaltma politikaları ve programları bağlamında cinsiyet eşitliğini, tüm kadın ve kız çocuklarının güçlendirilmesini sağlamak” şeklinde belirlenmiştir. Bu kapsamda Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Derya YANIK ile birlikte Türkiye’yi BM Genel Kurulunda temsil etmiş, aynı zamanda yan etkinliklere katılmıştır.

Komisyon, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ile Birleşmiş Milletler Kadın Birimi ortaklığında yürütülmekte olan “Türkiye’de Kadın-Erkek Eşitliğine Duyarlı Planlama ve Bütçeleme Uygulanması Projesi” kapsamında Trabzon ve Ankara’da geniş kapsamlı toplantılar gerçekleştirmiştir. Projenin uygulanmasında ortaya çıkabilecek sorunlarda rehberlik vermek, tavsiyelerde bulunmak, faaliyetler ve hedefler arasında tutarlılığı sağlamak ve proje bileşenleri arasındaki bağlantıları güçlendirmek amacıyla “Proje Yönlendirme Komitesi” kurulmuştur. Proje Yönlendirme Komitesinin her ay yapılan toplantılarına 2 Yasama Uzmanı ile katılım sağlanmıştır.

18-20 Şubat 2022 tarihleri arasında Afyonkarahisar’da BM Kadın Birimi Türkiye Ofisi, KEFEK ve Plan ve Bütçe Komisyonu ortaklığında Kadın Erkek Eşitliğine Duyarlı Planlama ve Bütçeleme Semineri gerçekleştirilmiştir.

26-27 Kasım 2022 tarihleri arasında Sakarya Sapanca’da BM Kadın Birimi Türkiye Ofisi ortaklığında Komisyon üyesi milletvekillerine yönelik Kadınların Siyasete ve Karar Alma Süreçlerine Katılımının Güçlenmesi Bilgi Paylaşım Toplantısı gerçekleştirilmiştir.

Alt Komisyonlar

- Kadın İstihdamının Arttırılması, Kadın Girişimciliğinin, Kooperatifçiliğinin Güçlendirilmesi ve Desteklenmesi Kapsamında Mevcut Sorunların Tespiti ve Çözüm Önerilerinin Belirlenmesi Alt Komisyonu
- Kadınların İş ve Aile Yaşamlarının Uyumlaştırılmasında Karşılaşılan Sorunların Tespiti ve Çözüm Önerilerinin Belirlenmesi Konulu Alt Komisyon

Güvenlik ve İstihbarat Komisyonu

Komisyon, 01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında 6 toplantı gerçekleştirmiştir.

Komisyon, bu toplantılarda 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunun Ek 2'nci maddesi uyarınca kendisine havale edilen “Devlet İstihbarat Hizmetleri ile Güvenlik ve İstihbari Nitelikteki Faaliyetlere İlişkin 2021 Yılı Raporu”nu yürütme ve ilgili kurum temsilcilerinin katılımıyla görüşmüştür. Söz konusu Yıllık Rapor için hazırlan Komisyon Raporu, Komisyon'da kabul edilerek TBMM Başkanlığına sunulmuştur.

Dijital Mecralar Komisyonu

Komisyon, 01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında 6 toplantı gerçekleştirmiştir.

Anılan tarihler arasında TBMM Başkanlığınca Komisyona tali komisyon olarak 4 kanun teklifi havale edilmiştir. Bu tekliflerden “Basın Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” tali olarak görüşülmüş ve raporu TBMM Başkanlığına sunulmuştur. Söz konusu teklif, esas komisyon tarafından görüşüldüğü için komisyon'da bulunan işlerden çıkarılmıştır.

Komisyon'da hâlen tali komisyon olarak 7 kanun teklifi bulunmaktadır.

Meclis Araştırması Komisyonları

1. Küresel İklim Değişikliğinin Etkilerinin En Aza İndirilmesi, Kuraklıkla Mücadele ve Su Kaynaklarının Verimli Kullanılması İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu

Genel Kurulun 25 Şubat 2021 tarihli Birleşiminde kurulan Komisyonun hazırladığı rapor, 16 Aralık 2021 tarihinde TBMM Başkanlığına sunulmuştur. Basımı yapılan rapor, 31 Aralık 2021 tarihinde dağıtılmış olup Genel Kurulun 1 Şubat 2022 tarihli 50'nci Birleşiminde görüşülmüştür.

2. Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu

Genel Kurulun 9 Mart 2021 tarihli 56'ncı Birleşiminde kurulan Komisyonun hazırladığı rapor, 4 Mart 2022 tarihinde TBMM Başkanlığına sunulmuştur. Basımı yapılan rapor, 7 Mart 2022 tarihinde dağıtılmış olup Genel Kurulun 8 Mart 2022 tarihli 64'üncü Birleşiminde görüşülmüştür.

3. Başta Marmara Denizi Olmak Üzere Denizlerimizdeki Müsilaj Sorununun Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu

Genel Kurulun 10 Haziran 2021 tarihli 90'ıncı Birleşiminde kurulan Komisyonun hazırladığı rapor, 5 Nisan 2022 tarihinde TBMM Başkanlığına sunulmuştur. Basımı yapılan rapor, 19 Nisan 2022 tarihinde dağıtılmış olup Genel Kurulun 27 Nisan 2022 tarihli 87'nci Birleşiminde görüşülmüştür.

4. Yaşlıların Hayatın Çeşitli Alanlarında Yaşadıkları Sorunların Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu

Genel Kurulun 26 Nisan 2022 tarihli 86'ncı Birleşiminde görüşülerek kabul edilmesi sonucunda kurulmuştur.

Komisyon çalışmalarına, 1 Haziran 2022 tarihinde başkan, başkanvekili, sözcü ve kâtip seçimiyle başlanmıştır. Komisyon çalışmaları süresince 8 toplantı, 1 çalıştay ve 4 yerinde inceleme ziyareti düzenlenmiştir. Komisyon bu toplantılarda konuyla ilgili kurum ve kuruluşlardan, akademisyenlerden ve sivil toplum kuruluşlarından bilgi almıştır.

Komisyonun rapor yazım çalışmaları devam etmektedir.

5. Bartın'ın Amasra İlçesinde Meydana Gelen Maden Kazasının Tüm Yönleriyle Araştırılarak Benzer Kazaların Önlenmesine Yönelik Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu

Genel Kurulun 19 Ekim 2022 tarihli 9'uncu Birleşiminde görüşülerek kabul edilmesi sonucunda kurulmuştur.

Komisyon çalışmalarına, 25 Ekim 2022 tarihinde başkan, başkanvekili, sözcü ve kâtip seçimiyle başlamıştır. Komisyon çalışmaları süresince 8 toplantı düzenlenmiştir. Komisyon bu toplantılarda konuyla ilgili kurum ve kuruluşlardan ve sivil toplum kuruluşlarından bilgi almıştır.

Komisyonun rapor yazım çalışmaları devam etmektedir.

KANUNLAR VE KARARLAR BAŞKANLIĞINA İLİŞKİN VERİLER VE BAŞKANLIĞIN BAŞLICA FAALİYETLERİ¹

PERSONEL DURUMU

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığında; 1 başkan, 5 başkan yardımcısı, 104 yasama uzmanı, 1 yasama uzman yardımcısı, 1 uzman, 6 şef, 54 memur, 3 şahsa bağlı kadrolu personel ve 7 sözleşmeli personel (4/B) olmak üzere 182 personelle hizmet verilmektedir.

Bunlardan 2 yasama uzmanı ve 1 yasama uzman yardımcısı aylıksız izinli; 16 yasama uzmanı, 1 şef ve 3 memur ilgili mevzuat çerçevesinde birim dışında görev yapmaktadır.

MALİ BİLGİLER

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı, mal ve hizmete ilişkin ihtiyaç taleplerini kendine ayrılan bütçe ödeneklerinden karşılamaktadır. 2022 yılında tüketime yönelik mal ve malzeme alımları için 1.000 TL yurt içi/yurt dışı geçici görev yollukları için 1.800.000 TL, görev giderleri için 1.000 TL, menkul mal, gayri maddi hak alım, bakım/onarım giderleri için 2.000 TL, temsil ve tanıtma giderleri için 850.000 TL olmak üzere 2.654.000 TL bütçe ödeneği tahsis edilmiştir. Söz konusu bütçe ödeneğinin 2.018.001,85 TL'si harcanmış, kullanılmayan bütçe ödeneği 635.998,15 TL revize edilmiş olup bütçe gerçekleşme oranı %76,03'tür.

EĞİTİM FAALİYETLERİ

Anayasa ve İçtüzük çerçevesinde, Kanunlar ve Kararlar Başkanlığının görev ve sorumluluk alanında bulunan yasama ve denetim faaliyetlerine ilişkin olarak talepte bulunan sivil toplum örgütü üyeleri, üniversite öğrencileri, milletvekili danışman ve sekreterleri ile ülkemize ziyarette bulunan yabancı ülke parlamento çalışanlarına sunumlar yapılmaktadır.

Bu kapsamda, 01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında, düzenlenen kurum içi ve kurum dışı yasama bilgilendirme eğitimlerinde Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı idarecileri ile 44 yasama uzmanı tarafından sunumlar yapılmış; 417 personel tarafından uluslararası kuruluşların proje eğitimleri, paydaş kurum

¹ Bu bölümde yer alan bilgiler, 2022 yılına ilişkin olup 31.12.2022 tarihi itibarıyla derlenmiştir.

tanıtımları, kurumsal arşiv yönetimi, kamu ihale mevzuatı, harcırah, taşınır mal yönetimi, EBYS ve program bütçe sistemi gibi konularda düzenlenen eğitimlere katılım sağlanmıştır.

BİLGİ EDİNME BAŞVURULARINA YANITLAR

01.01.2022-31.12.2022 tarihleri arasında vatandaşlardan gelen ve Kanunlar ve Kararlar Başkanlığını ilgilendiren 65 bilgi edinme başvurusu cevaplandırılmıştır.

YAYINLAR

Seçim Kanunları ve Siyasi Partiler Kanunu Kitapçığı, ilgili kanun değişiklikleri doğrultusunda güncellenerek 2022 yılı Aralık ayında yeniden basılmıştır.

YASAMA DÖNEMLERİ İTİBARIYLA KANUN TEKLİFİ İADELERİ

Yasama Dönemi	TBMM Başkanlığına Sunulan Kanun Teklifi Sayısı*	TBMM Başkanlığı Tarafından İade Edilen Kanun Teklifi Sayısı	Oran
24	2852	9	%0,32
25	596	0	%0,00
26	2301	23	%1,00
27**	4520	34	%0,75

*Hesaplamaya; kanun tasarıları, kanun hükmünde kararname ve uluslararası anlaşmaların onaylanmasını uygun bulma tasarıları/teklifleri dâhil edilmemiştir.

**27. Yasama Dönemi'ne ait veriler, 31/12/2022 tarihine kadardır.

KANUN TEKLİFİ TASLAĞI HAZIRLAMA TALEPLERİ İLE KANUN TEKLİFİ DÜZELTME VE İNCELEME FAALİYETLERİNE İLİŞKİN VERİLER

(31/12/2022 tarihi itibarıyla)

27. YASAMA DÖNEMİ ¹		TOPLAM
Hazırlanan Kanun Teklifi Taslağı	1261 (Kanun Teklifi) + 296 (Uluslararası Andlaşma)	1557
Düzeltilen Kanun Teklifi Taslağı	213	213
İncelenen Kanun Teklifi	3930 (Kanun Teklifi) + 294 (Uluslararası Andlaşma)	4224

2022 YILI		TOPLAM
Hazırlanan Kanun Teklifi Taslağı	297 (Kanun Teklifi) + 56 (Uluslararası Andlaşma)	353
Düzeltilen Kanun Teklifi Taslağı	27	27
İncelenen Kanun Teklifi	752 (Kanun Teklifi) + 53 (Uluslararası Andlaşma)	805

¹ Bu bölümde 27. Yasama Dönemi'ne ilişkin olarak yer verilen veriler, sadece 2022 yılına ilişkin olmayıp, 2022 yılı sonu itibarıyla derlenen birikimli verilerdir.

27. YASAMA DÖNEMİ KANUN TEKLİFİ TASLAĞI HAZIRLAMA TALEPLERİNİN SİYASİ PARTİLERE GÖRE DAĞILIMI

(31/12/2022 tarihi itibarıyla)

Siyasi Parti/Siyasi Parti Grubu	Kanun Teklifi Talebi Sayısı	Oran
AK Parti	24	%1,90
CHP	703	%55,79
HDP	239	%18,97
MHP	125	%9,92
İYİ Parti	68	%5,40
TİP	42	%3,33
Memleket Partisi	24	%1,90
DP	8	%0,64
Zafer Partisi	8	%0,64
BBP	4	%0,32
Bağımsız	15	%1,19
TOPLAM	1260	%100

2022 YILI KANUN TEKLİFİ TASLAĞI HAZIRLAMA TALEPLERİNİN SİYASİ PARTİLERE GÖRE DAĞILIMI

Siyasi Parti/Siyasi Parti Grubu	Kanun Teklifi Talebi Sayısı	Oran
AK Parti	3	%1,01
CHP	132	%44,59
HDP	79	%26,69
MHP	13	%4,39
İYİ Parti	10	%3,38
TİP	29	%9,80
Memleket Partisi	22	%7,43
DP	4	%1,35
Zafer Partisi	2	%0,68
BBP	1	%0,34
Bağımsız	1	%0,34
TOPLAM	296	%100

YASAMA DÖNEMLERİNE GÖRE DENETİM ÖNERGELERİ SAYILARI

Denetim Yolları	18. Dönem	19. Dönem	20. Dönem	21. Dönem	22. Dönem	23. Dönem	24. Dönem	25. Dönem	26. Dönem	27. Dönem*	Eğilim
Yazılı Soru Önergeleri	2.202	7.550	6.950	8.424	23.360	21.220	70.848	3.168	32.181	79.018	
Genel Görüşme Önergeleri	46	69	38	30	37	26	85	5	35	72	
Meclis Araştırması Önergeleri	151	247	313	294	434	1.113	3.355	155	3.043	7.028	
Meclis Soruşturması Önergeleri	4	25	46	5	13	3	14	1	2	0	

* 31.12.2022 tarihi itibarıyla

27. YASAMA DÖNEMİNİN 1. İLA 6. YASAMA YILLARINDA İŞLEME ALINAN DENETİM ÖNERGELERİ

Yazılı Soru Önergeleri

	1. YY	2. YY	3. YY	4. YY	5. YY	6. YY*	Dönem
İşleme Alınan	3.766	15.687	15.162	17.819	19.966	4.169	76.569
Gelen Kağıtlar Listesine Girdikten Sonra Geri Alınan	2	1	2	3			8
Süresi İçinde Cevaplanan	214	1.557	2.575	2.462	3.436	361	10.605
Süresi Geçtikten Sonra Cevaplanan	2.782	9.850	7.781	9.792	8.393	665	39.263
Cevaplanmayan	768	4.279	4.804	5.562	8.137	1.958	25.508
15 Günlük Cevaplanma Süresi Devam Eden						1.185	1.185

Genel Görüşme Önergeleri

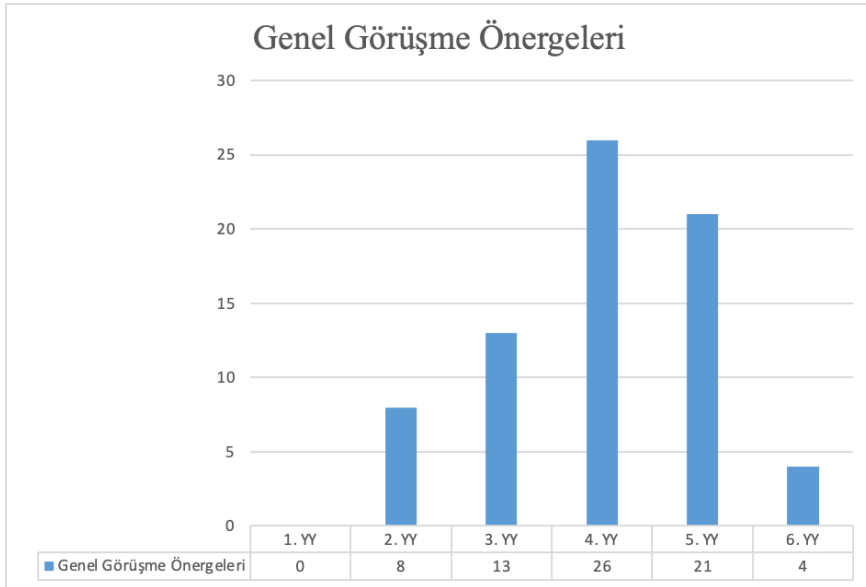
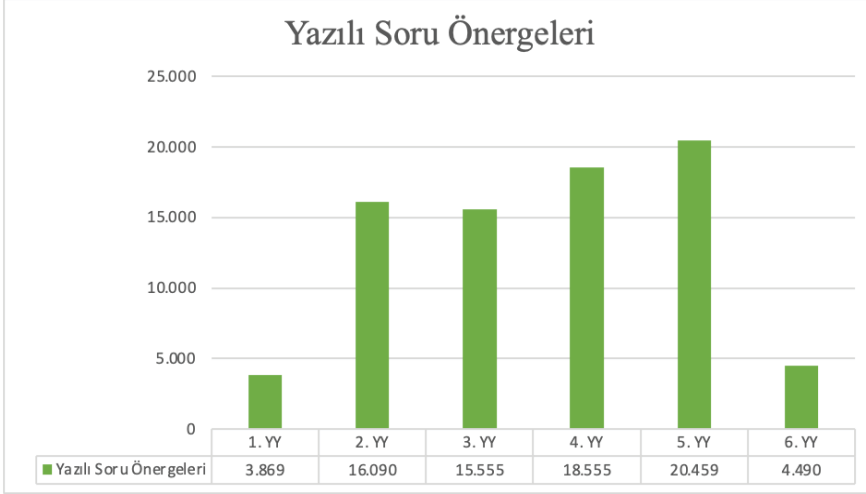
	1. YY	2. YY	3. YY	4. YY	5. YY	6. YY*	Dönem
İşleme Alınan		8	13	25	21	4	71
Gündemde Bulunan		8	13	25	21	3	70
Gündeme Girmeyi Bekleyen						1	1

Meclis Araştırması Önergeleri

	1. YY	2. YY	3. YY	4. YY	5. YY	6. YY*	Dönem
İşleme Alınan	130	1.679	1.447	1.548	1.705	343	6.852
Gelen Kağıtlar Listesine Girdikten Sonra Geri Alınan		1					1
Gelen Kağıtlar Listesine Girdikten Sonra İşlemden Kaldırılan				1			1
Kabul Edilen	4	66	30	53	23	8	184
Reddedilen		1					1
Gündemde Bulunan	126	1.611	1.417	1.494	1.682	308	6.638
Gündeme Alınmayı Bekleyen						27	27

* 31.12.2022 tarihi itibarıyla

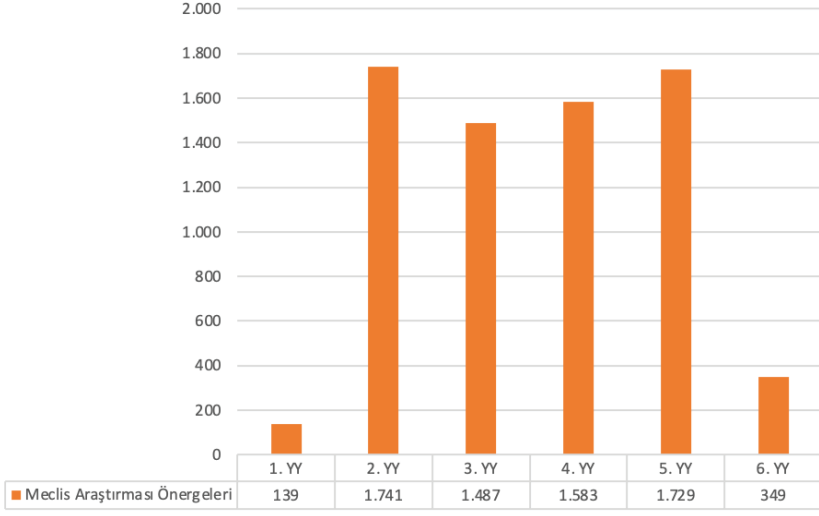
27. YASAMA DÖNEMİ YAZILI SORU, GENEL GÖRÜŞME VE MECLİS ARAŞTIRMASI ÖNERGELERİNİN YASAMA YILLARINA GÖRE DAĞILIMLARI¹

¹ İşleme alınan önergeler ile mükerrer, Gelen Kâğıtlara girmeden geri alınan, iade edilen ve inceleme aşamasında bulunan önerge sayılarının toplamları gösterilmektedir. (31.12.2022 tarihi itibarıyla)

Meclis Araştırması Önergeleri

2022 YILI DİSİPLİN CEZASI UYGULAMALARI

2022 YILI DİSİPLİN CEZASI UYGULAMALARI

Sıra No	Disiplin Cezası Alan Milletvekilinin		Milletvekilinin Aldığı Disiplin Cezasının		Disiplin Cezasının Verildiği				Disiplin Cezasının Verildiği Oturumu Yöneten Başkan/Başkanvekili ve Partisi		Savunma İçin Verilen Süre
	Adı-Soyadı	Parti Grubu/Partisi(*)	Türü	Nedeni	D.	YY.	B.	T.	Başkan/Başkanvekili	Partisi(*)	
1	Atilla SERTEL	Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)	Kınama	Kaba ve yaralayıcı sözler sarf etmek (İçt.160/3)	27	6	29	5.12.2022	Mustafa ŞENTOP (Başkan)	Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti)	Savunma için 10 dakika söz verilmiş, başka bir milletvekili tarafından savunma gerçekleştirilmiştir.
2	Ömer Faruk GERGERLİOĞLU	Halkların Demokratik Partisi (HDP)	Kınama	Kaba ve yaralayıcı sözler sarf etmek (İçt.160/3)	27	6	30	6.12.2022	Haydar AKAR (Başkanvekili)	Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)	Savunma yapılmamıştır.
3	Zafer IŞIK	Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti)	Meclisten iki birleşim geçici çıkarma cezası	Fırlı saldırıda bulunmak (İçt.161/7)	27	6	30	6.12.2022	Haydar AKAR (Başkanvekili)	Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)	Savunma yapılmamıştır.
4	Fahrettin YOKUŞ	İYİ Parti	Kınama	Mecliste gürültü ve kavgaya sebep olmak (İçt.160/5)	27	6	30	6.12.2022	Haydar AKAR (Başkanvekili)	Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)	Savunma yapılmamıştır.

(*) Milletvekillerinin üyesi olduğu siyasi partiler veya parti grupları, disiplin cezalarının uygulandığı tarihteki durumu göstermektedir.

(*) Milletvekillerinin üyesi olduğu siyasi partiler veya parti grupları, disiplin cezalarının uygulandığı tarihteki durumu göstermektedir.

2022 YILI DİSİPLİN UYGULAMALARINA İLİŞKİN ÖZEL DURUMLAR

1- Genel Kurul dışındaki bir fiil (TBMM Güvenlik Koordinasyon Kurulu kararına aykırı olarak, Meclis yerleşkesine girişine tahdit konulmuş kişiyi Meclise sokmak) nedeniyle milletvekilinin (Habip EKSİK) TBMM İdare Amirince uyarıldığı örnek için bkz. 17.06.2022 tarihli ve 13768955-1034336 sayılı yazı. Bu örnekte disiplin cezası uygulanmamış, fiilin disiplin cezası gerektirebileceği konusunda milletvekilinin uyarılması ile yetinilmiştir.

2- 6.12.2022 tarihli Birleşimde, fiili saldırıda bulunmak gerekçesiyle Zafer Işık'a ve Meclis'te gürültü ve kavgaya neden olmak gerekçesiyle Fahrettin Yokuş'a verilen disiplin cezaları, birleşim sırasında yapılan eylemler nedeniyle değil, birleşime verilen arada gerçekleştirilen eylemler nedeniyle uygulanmıştır.

2022 YILINDA YÜRÜTME ADINA GENEL KURUL'DA YAPILAN KONUŞMALAR

2022 YILINDA YÜRÜTME ADINA GENEL KURUL'DA YAPILAN KONUŞMALAR ¹						
Mevzuat	Tarih	Dönem/Y'ıl (Birleşim)	Konu	Bakan/ Cumhurbaşkanı	Unvan	Süre
İçt. 59/2	2 Mart 2022	27/5 (60. B.)	Rusya-Ukrayna savaşı hakkında	Mevlüt ÇAVUŞOĞLU	Dışişleri Bakanı	Gündem dışı konuşma kapalı oturumda gerçekleştirildiği için konuşma süresi tespit edilememiştir.
Siyasi Parti gruplarının mutabakatı	28 Haziran 2022	27/5 (108. B.)	2022 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile Bağlı Cetvellerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (1/284) ile Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (Sıra Sayısı: 344) hakkında	Nureddin NEBATİ	Hazine ve Maliye Bakanı	20 dakika
Anayasa 104/3	1 Ekim 2022	27/6 (1. B.)	Türkiye Büyük Millet Meclisi Yasama Yılı açılış konuşması	Recep Tayyip ERDOĞAN	Cumhurbaşkanı	48 dakika 30 saniye
İçt. 59/2	18 Ekim 2022	27/6 (8. B.)	Bartın İli Amasra İlçesi kömür ocağında yaşanan kaza hakkında	Fatih DÖNMEZ	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı	26 dakika

¹ Bütçe ve kesinhesap kanun tekliflerinin görüşmeleri kapsamındaki konuşmalar, çizelgeye dâhil edilmemiştir.

2022 YILINDA TBMM BAŞKANLIĞINA SUNULAN YASAMA DOKUNULMAZLIĞININ KALDIRILMASINA İLİŞKİN DOSYALAR

Sıra No	Esas Numarası	Seçim Bölgesi	Adı Soyadı	Üyesi Olduğu Parti/Grup
1	3/1824	Van	Muazzez Orhan Işık	HDP
2	3/1825	Ağrı	Berdan Öztürk	HDP
3	3/1826	Van	Murat Sarısaç	HDP
4	3/1827	Diyarbakır	Remziye Tosun	HDP
5	3/1828	Van	Murat Sarısaç	HDP
6	3/1829	İstanbul	Ahmet Şık	TİP
7	3/1830	Diyarbakır	Dersim Dağ	HDP
8	3/1831	Diyarbakır	Salihe Aydeniz	DBP
9	3/1832	Şanlıurfa	Ayşe Sürücü	HDP
10	3/1833	Mardin	Ebrü Günay	HDP
11	3/1834	İstanbul	Ahmet Şık	TİP
12	3/1835	Batman	Feleknas Uca	HDP
13	3/1836	Bingöl	Erdal Aydemir	HDP
14	3/1837	Diyarbakır	Hişyar Özsoy	HDP
15	3/1838	Mardin	Pero Dundar	HDP
16	3/1839	Ağrı	Abdullah Koç	HDP
17	3/1840	Şanlıurfa	Ömer Öcalan	HDP
18	3/1841	Tunceli	Alican Önlü	HDP
19	3/1842	Diyarbakır	Semra Güzel	HDP
20	3/1843	Siirt	Sıdık Taş	HDP
21	3/1844	Iğdır	Habip Eksik	HDP
22	3/1845	Diyarbakır	Salihe Aydeniz	DBP

Sıra No	Esas Numarası	Seçim Bölgesi	Adı Soyadı	Üyesi Olduğu Parti/Grup
23	3/1846	Batman	Ayşe Acar Başaran	HDP
24	3/1847	Diyarbakır	Semra Güzel	HDP
25	3/1848	Muş	Gülüstan Kılıç Koçyiğit	HDP
26	3/1849	Diyarbakır	Remziye Tosun	HDP
27	3/1850	Şanlıurfa	Nusrettin Maçın	HDP
28	3/1851	Diyarbakır	Remziye Tosun	HDP
29	3/1852	Şırnak	Nuran İmir	HDP
30	3/1853	Mardin	Ebrü Günay	HDP
31	3/1854	Diyarbakır	Salihe Aydeniz	DBP
32	3/1855	Şırnak	Hüseyin Kaçmaz	HDP
33	3/1856	Batman	Ayşe Acar Başaran	HDP
34	3/1857	Batman	Ayşe Acar Başaran	HDP
35	3/1858	Ağrı	Berdan Öztürk	HDP
36	3/1859	Şanlıurfa	Ömer Öcalan	HDP
37	3/1860	Batman	Feleknas Uca	HDP
38	3/1861	Van	Murat Sarısaç	HDP
39	3/1862	Diyarbakır	Dersim Dağ	HDP
40	3/1863	Hakkâri	Sait Dede	HDP
41	3/1864	Mardin	Pero Dunder	HDP
42	3/1865	Siirt	Meral Danış Beştaş	HDP
43	3/1866	Diyarbakır	Dersim Dağ	HDP
44	3/1867	İstanbul	Erkan Baş	TİP
45	3/1868	Malatya	Veli Ağbaba	CHP
46	3/1869	Şırnak	Hüseyin Kaçmaz	HDP

Sıra No	Esas Numarası	Seçim Bölgesi	Adı Soyadı	Üyesi Olduğu Parti/Grup
47	3/1870	Diyarbakır	Remziye Tosun	HDP
48	3/1871	Batman	Feleknas Uca	HDP
49	3/1872	Kocaeli	Ömer Faruk Gergerlioğlu	HDP
50	3/1873	Van	Sezai Temelli	HDP
51	3/1874	Şanlıurfa	Nusrettin Maçın	HDP
52	3/1875	Tunceli	Alican Önlü	HDP
53	3/1876	Batman	Ayşe Acar Başaran	HDP
54	3/1877	İstanbul	Aykut Erdoğan	BAĞIMSIZ
55	3/1878	Siirt	Sıdk Taş	HDP
56	3/1879	Van	Murat Sarısaç	HDP
57	3/1880	Van	Tayip Temel	HDP
58	3/1881	Muş	Şevin Coşkun	HDP
59	3/1882	Iğdır	Habip Eksik	HDP
60	3/1883	Diyarbakır	Salihe Aydeniz	DBP
61	3/1884	Batman	Feleknas Uca	HDP
62	3/1885	Gaziantep	Mahmut Toğrul	HDP
63	3/1886	Şanlıurfa	Ayşe Sürücü	HDP
64	3/1887	Mardin	Ebrü Günay	HDP
65	3/1888	Van	Muazzez Orhan Işık	HDP
66	3/1889	Diyarbakır	Dersim Dağ	HDP
67	3/1890	Diyarbakır	Semra Güzel	HDP
68	3/1891	Ağrı	Abdullah Koç	HDP
69	3/1892	Şanlıurfa	Ömer Öcalan	HDP
70	3/1893	İzmir	Murat Çepni	HDP

Sıra No	Esas Numarası	Seçim Bölgesi	Adı Soyadı	Üyesi Olduğu Parti/Grup
71	3/1894	Ağrı	Berdan Öztürk	HDP
72	3/1895	Tunceli	Alican Önlü	HDP
73	3/1896	Siirt	Sıdık Taş	HDP
74	3/1897	Iğdır	Habip Eksik	HDP
75	3/1898	Batman	Necdet İpekyüz	HDP
76	3/1899	Şanlıurfa	Ayşe Sürücü	HDP
77	3/1900	Mardin	Ebrü Günay	HDP
78	3/1901	Diyarbakır	Dersim Dağ	HDP
79	3/1902	Batman	Feleknaş Uca	HDP
80	3/1903	Ağrı	Dirayet Dilan Taşdemir	HDP
81	3/1904	Siirt	Sıdık Taş	HDP
82	3/1905	Diyarbakır	İmam Taşçier	HDP
83	3/1906	Diyarbakır	Salihe Aydeniz	DBP
84	3/1907	Batman	Necdet İpekyüz	HDP
85	3/1908	Siirt	Meral Danış Beştas	HDP
86	3/1909	Şırnak	Nuran İmir	HDP
87	3/1910	Diyarbakır	Salihe Aydeniz	DBP
88	3/1911	Şırnak	Hüseyin Kaçmaz	HDP
89	3/1912	Diyarbakır	İmam Taşçier	HDP
90	3/1913	Diyarbakır	Garo Paylan	HDP
91	3/1914	Diyarbakır	Salihe Aydeniz	DBP
92	3/1915	Batman	Feleknaş Uca	HDP
93	3/1916	Muş	Mensur Işık	HDP
94	3/1917	Mardin	Mithat Sancar	HDP

Sıra No	Esas Numarası	Seçim Bölgesi	Adı Soyadı	Üyesi Olduğu Parti/Grup
95	3/1918	Diyarbakır	Remziye Tosun	HDP
96	3/1919	Diyarbakır	Salihe Aydeniz	DBP
97	3/1920	Diyarbakır	Remziye Tosun	HDP
98	3/1921	Muş	Gülüstan Kılıç Koçyigit	HDP
99	3/1922	Ordu	Şenel Yediyıldız	AK Parti
100	3/1923	Diyarbakır	Semra Güzel	HDP
101	3/1924	AĞrı	Berdan Öztürk	HDP
102	3/1925	Van	Sezai Temelli	HDP
103	3/1926	Şanlıurfa	Nimetullah Erdoğmuş	HDP
104	3/1927	Van	Tayip Temel	HDP
105	3/1928	Diyarbakır	Remziye Tosun	HDP
106	3/1929	Batman	Mehmet Ruştı Tiryaki	HDP
107	3/1930	AĞrı	Berdan Öztürk	HDP
108	3/1931	Şanlıurfa	Nusrettin Maın	HDP
109	3/1932	Diyarbakır	Remziye Tosun	HDP
110	3/1933	Diyarbakır	İmam Taşçier	HDP
111	3/1934	Iğdır	Habip Eksik	HDP
112	3/1935	AĞrı	Berdan Öztürk	HDP
113	3/1936	Şanlıurfa	Ayşe Sürücü	HDP
114	3/1937	Diyarbakır	Salihe Aydeniz	DBP
115	3/1938	Van	Tayip Temel	HDP
116	3/1939	Diyarbakır	Semra Güzel	HDP
117	3/1940	İstanbul	Engin Altay	CHP
118	3/1941	Batman	Feleknas Uca	HDP

Sıra No	Esas Numarası	Seçim Bölgesi	Adı Soyadı	Üyesi Olduğu Parti/Grup
119	3/1942	Ankara	Ahmet Haluk Koç	CHP
120	3/1943	Diyarbakır	Salihe Aydeniz	DBP
121	3/1944	İstanbul	Dilşat Canbaz Kaya	HDP
122	3/1945	Diyarbakır	Remziye Tosun	HDP
123	3/1946	Diyarbakır	Dersim Dağ	HDP
124	3/1947	şanlıurfa	Ayşe Sürücü	HDP
125	3/1948	Batman	Ayşe Acar Başaran	HDP
126	3/1949	Muş	şevin Coşkun	HDP
127	3/1950	Muş	Mensur Işık	HDP
128	3/1951	şırnak	Nuran İmir	HDP
129	3/1952	Batman	Feleknas Uca	HDP
130	3/1953	Muş	Gülüstan Kılıç Koçyigit	HDP
131	3/1954	Diyarbakır	Dersim Dağ	HDP
132	3/1955	şanlıurfa	Nusrettin Maçın	HDP
133	3/1956	şanlıurfa	Nusrettin Maçın	HDP
134	3/1957	İstanbul	Ahmet şık	TİP
135	3/1958	şırnak	Nuran İmir	HDP
136	3/1959	şanlıurfa	Ayşe Sürücü	HDP
137	3/1960	AĞrı	Berdan Öztürk	HDP
138	3/1961	şanlıurfa	Nusrettin Maçın	HDP
139	3/1962	şanlıurfa	Ömer Öcalan	HDP
140	3/1963	Diyarbakır	İmam Taşçier	HDP
141	3/1964	şanlıurfa	Ömer Öcalan	HDP
142	3/1965	Kocaeli	Ömer Faruk Gergerlioğlu	HDP

Sıra No	Esas Numarası	Seçim Bölgesi	Adı Soyadı	Üyesi Olduğu Parti/Grup
143	3/1966	Diyarbakır	Salihe Aydeniz	DBP
144	3/1967	Eskişehir	Utku Çakırözer	CHP
145	3/1968	İstanbul	Ahmet Şık	TİP
146	3/1969	Şırnak	Nuran İmir	HDP
147	3/1970	Tunceli	Alican Önlü	HDP
148	3/1971	Diyarbakır	Salihe Aydeniz	DBP
149	3/1972	Diyarbakır	Dersim Dağ	HDP
150	3/1973	Diyarbakır	Remziye Tosun	HDP
151	3/1974	Batman	Feleknas Uca	HDP
152	3/1975	Şanlıurfa	Ömer Öcalan	HDP
153	3/1976	Diyarbakır	Semra Güzel	HDP
154	3/1977	Ağrı	Dirayet Dilan Taşdemir	HDP
155	3/1978	Ağrı	Dirayet Dilan Taşdemir	HDP
156	3/1979	Diyarbakır	Remziye Tosun	HDP
157	3/1980	Mardin	Pero Dundar	HDP
158	3/1981	Diyarbakır	Salihe Aydeniz	DBP
159	3/1982	Batman	Ayşe Acar Başaran	HDP
160	3/1983	Manisa	Özgür Özel	CHP
161	3/1984	Ağrı	Dirayet Dilan Taşdemir	HDP
162	3/1985	Van	Tayip Temel	HDP
163	3/1986	Diyarbakır	Semra Güzel	HDP
164	3/1987	Ağrı	Berdan Öztürk	HDP
165	3/1988	Diyarbakır	Semra Güzel	HDP
166	3/1989	Ankara	Ahmet Haluk Koç	CHP

Sıra No	Esas Numarası	Seçim Bölgesi	Adı Soyadı	Üyesi Olduğu Parti/Grup
167	3/1990	Diyarbakır	İmam Taşçier	HDP
168	3/1991	Eskişehir	Utku Çakırözer	CHP
169	3/1992	Eskişehir	Utku Çakırözer	CHP
170	3/1993	İstanbul	Ümit Özdağ	ZAFER Partisi
171	3/1994	Balıkesir	İsmail Ok	AK Parti
172	3/1995	Ağrı	Berdan Öztürk	HDP
173	3/1996	Malatya	Veli Ağbaba	CHP
174	3/1997	Iğdır	Habip Eksik	HDP
175	3/1998	Antalya	Kemal Bülbül	HDP
176	3/1999	Şanlıurfa	Ömer Öcalan	HDP
177	3/2000	Diyarbakır	Remziye Tosun	HDP
178	3/2001	Diyarbakır	Semra Güzel	HDP
179	3/2002	Diyarbakır	Remziye Tosun	HDP
180	3/2003	Diyarbakır	Remziye Tosun	HDP
181	3/2004	Van	Murat Sarısaç	HDP
182	3/2005	Diyarbakır	Salihe Aydeniz	DBP
183	3/2006	Diyarbakır	Salihe Aydeniz	DBP
184	3/2007	Mersin	Fatma Kurtulan	HDP
185	3/2008	Ağrı	Berdan Öztürk	HDP
186	3/2009	Hakkâri	Sait Dede	HDP
187	3/2010	Van	Sezai Temelli	HDP
188	3/2011	Ağrı	Berdan Öztürk	HDP
189	3/2012	Mardin	Ebrü Günay	HDP
190	3/2013	Diyarbakır	Dersim Dağ	HDP

Sıra No	Esas Numarası	Seçim Bölgesi	Adı Soyadı	Üyesi Olduğu Parti/Grup
191	3/2014	Van	Murat Sarısaç	HDP
192	3/2015	Sakarya	Engin Özkoç	CHP
193	3/2016	Mersin	Rıdvan Turan	HDP
194	3/2017	Sakarya	Engin Özkoç	CHP
195	3/2018	Diyarbakır	Remziye Tosun	HDP
196	3/2019	Şanlıurfa	Nusrettin Maçın	HDP
197	3/2020	Diyarbakır	İmam Taşçılar	HDP
198	3/2021	Tunceli	Alican Önlü	HDP
199	3/2022	Van	Murat Sarısaç	HDP
200	3/2023	Batman	Ayşe Acar Başaran	HDP
201	3/2024	İstanbul	Ahmet Şık	TİP
202	3/2025	İstanbul	Ahmet Şık	TİP
203	3/2026	Van	Abdulahat Arvas	AK Parti
204	3/2027	Diyarbakır	Semra Güzel	HDP
205	3/2028	Diyarbakır	Dersim Dağ	HDP
206	3/2029	Diyarbakır	Salihe Aydeniz	DBP
207	3/2030	Şırnak	Hüseyin Kaçmaz	HDP
208	3/2031	Tunceli	Alican Önlü	HDP
209	3/2032	Diyarbakır	Salihe Aydeniz	DBP
210	3/2033	İstanbul	Aykut Erdoğan	BAĞIMSIZ
211	3/2034	İstanbul	Ahmet Şık	TİP
212	3/2035	İzmir	Kemal Kılıçdaroğlu	CHP
213	3/2036	Mardin	Tuma Çelik	BAĞIMSIZ
214	3/2037	Gaziantep	Mahmut Toğrul	HDP

Sıra No	Esas Numarası	Seçim Bölgesi	Adı Soyadı	Üyesi Olduğu Parti/Grup
215	3/2038	Mardin	Tuma Çelik	BAĞIMSIZ
216	3/2039	Siirt	Meral Daniş Beştaş	HDP
217	3/2040	Mardin	Ebrü Günay	HDP
218	3/2041	Eskişehir	Utku Çakırözer	CHP
219	3/2042	İstanbul	Zeynel Özen	HDP
220	3/2043	Muş	Mensur Işık	HDP
221	3/2044	Ağrı	Dirayet Dilan Taşdemir	HDP
222	3/2045	Mardin	Mithat Sancar	HDP
223	3/2046	Van	Sezai Temelli	HDP
224	3/2047	Van	Muazzez Orhan Işık	HDP
225	3/2048	Van	Tayip Temel	HDP
226	3/2049	Van	Muazzez Orhan Işık	HDP
227	3/2050	Ağrı	Dirayet Dilan Taşdemir	HDP
228	3/2051	Muş	Mensur Işık	HDP
229	3/2052	Batman	Feleknas Uca	HDP
230	3/2053	İstanbul	Hüda Kaya	HDP
231	3/2054	Iğdır	Habip Eksik	HDP
232	3/2055	Batman	Ayşe Acar Başaran	HDP
233	3/2056	Diyarbakır	Salihe Aydeniz	DBP
234	3/2057	Van	Tayip Temel	HDP
235	3/2058	Mardin	Pero Dundar	HDP
236	3/2059	Mersin	Rıdvan Turan	HDP
237	3/2060	Diyarbakır	Dersim Dağ	HDP
238	3/2061	İstanbul	Pervin Buldan	HDP

Sıra No	Esas Numarası	Seçim Bölgesi	Adı Soyadı	Üyesi Olduğu Parti/Grup
239	3/2062	Muş	Gülüstan Kılıç Koçyiğit	HDP
240	3/2063	İstanbul	Musa Piroğlu	HDP
241	3/2064	Muş	Şevin Coşkun	HDP
242	3/2065	Van	Murat Sarısaç	HDP
243	3/2066	Şırnak	Hüseyin Kaçmaz	HDP
244	3/2067	Van	Murat Sarısaç	HDP
245	3/2068	Van	Abdulahat Arvas	AK Parti
246	3/2069	Van	Sezai Temelli	HDP
247	3/2070	Batman	Ayşe Acar Başaran	HDP
248	3/2071	Mardin	Pero Dundar	HDP
249	3/2072	İstanbul	Pervin Buldan	HDP
250	3/2073	Diyarbakır	Remziye Tosun	HDP
251	3/2074	İstanbul	Musa Piroğlu	HDP
252	3/2075	Van	Muazzez Orhan Işık	HDP
253	3/2076	Mardin	Mithat Sancar	HDP
254	3/2077	Mardin	Ebrü Günay	HDP
255	3/2078	Tunceli	Alican Önlü	HDP
256	3/2079	Van	Sezai Temelli	HDP
257	3/2080	İzmir	Serpil Kemalbay Pekgözegü	HDP
258	3/2081	Şanlıurfa	Ayşe Sürücü	HDP
259	3/2082	Şırnak	Nuran İmir	HDP
260	3/2083	Batman	Feleknas Uca	HDP
261	3/2084	Siirt	Meral Danış Beştas	HDP
262	3/2085	Diyarbakır	Salihe Aydeniz	DBP

Sıra No	Esas Numarası	Seçim Bölgesi	Adı Soyadı	Üyesi Olduğu Parti/Grup
263	3/2086	İstanbul	Zeynel Özen	HDP
264	3/2087	Adana	Kemal Peköz	HDP
265	3/2088	Van	Sezai Temelli	HDP
266	3/2089	Antalya	Kemal Bülbül	HDP
267	3/2090	Ağrı	Dirayet Dilan Taşdemir	HDP
268	3/2091	Van	Muazzez Orhan Işık	HDP
269	3/2092	Ağrı	Abdullah Koç	HDP
270	3/2093	Gaziantep	Mahmut Toğrul	HDP
271	3/2094	Diyarbakır	Salihe Aydeniz	DBP
272	3/2095	Diyarbakır	Salihe Aydeniz	DBP
273	3/2096	Batman	Ayşe Acar Başaran	HDP
274	3/2097	Hakkâri	Sait Dede	HDP
275	3/2098	Muş	Şevin Coşkun	HDP
276	3/2099	İzmir	Murat Çepni	HDP
277	3/2100	Van	Tayip Temel	HDP
278	3/2101	Iğdır	Habip Eksik	HDP
279	3/2102	Batman	Feleknas Uca	HDP
280	3/2103	Hakkâri	Sait Dede	HDP
281	3/2104	İstanbul	Ümit Özdağ	ZAFER Partisi
282	3/2105	Ordu	Cemal Enginyurt	DP
283	3/2106	İzmir	Kemal Kılıçdaroğlu	CHP
284	3/2107	İstanbul	Ahmet Şık	TİP
285	3/2108	Mersin	Ali Mahir Başarır	CHP
286	3/2109	İstanbul	Turan Aydoğan	CHP
287	3/2110	Ordu	Seyit Torun	CHP
288	3/2111	Ağrı	Dirayet Dilan Taşdemir	HDP

Sıra No	Esas Numarası	Seçim Bölgesi	Adı Soyadı	Üyesi Olduğu Parti/Grup
289	3/2112	Ağrı	Abdullah Koç	HDP
290	3/2113	Iğdır	Habip Eksik	HDP
291	3/2114	Şırnak	Hüseyin Kaçmaz	HDP
292	3/2115	İstanbul	Ümit Özdağ	ZAFER Partisi
293	3/2116	İstanbul	Musa Piroğlu	HDP
294	3/2117	Diyarbakır	Salihe Aydeniz	DBP
295	3/2118	Mersin	Ali Mahir Başarır	CHP
296	3/2119	Van	Murat Sarısaç	HDP
297	3/2120	Muş	Gülüstan Kılıç Koçyiğit	HDP
298	3/2121	Van	Sezai Temelli	HDP
299	3/2122	Batman	Feleknas Uca	HDP
300	3/2123	Muş	Gülüstan Kılıç Koçyiğit	HDP
301	3/2124	Diyarbakır	Salihe Aydeniz	DBP
302	3/2125	Batman	Feleknas Uca	HDP
303	3/2126	Ağrı	Berdan Öztürk	HDP
304	3/2127	Tunceli	Alican Önlü	HDP
305	3/2128	Antalya	Kemal Bülbül	HDP
306	3/2129	Şanlıurfa	Ömer Öcalan	HDP
307	3/2130	İzmir	Murat Çepni	HDP
308	3/2131	İstanbul	Ahmet Şık	TİP
309	3/2132	Diyarbakır	Dersim Dağ	HDP
310	3/2133	Batman	Ayşe Acar Başaran	HDP
311	3/2134	Ağrı	Berdan Öztürk	HDP
312	3/2135	İzmir	Murat Çepni	HDP

Sıra No	Esas Numarası	Seçim Bölgesi	Adı Soyadı	Üyesi Olduğu Parti/Grup
313	3/2136	Siirt	Meral Daniş Beştaş	HDP
314	3/2137	Mersin	Fatma Kurtulan	HDP
315	3/2138	Mardin	Ebrü Günay	HDP
316	3/2139	Diyarbakır	Remziye Tosun	HDP
317	3/2140	Diyarbakır	Salihe Aydeniz	DBP
318	3/2141	Batman	Ayşe Acar Başaran	HDP
319	3/2142	Tunceli	Alican Önlü	HDP
320	3/2143	Muş	Gülüstan Kılıç Koçyiğit	HDP
321	3/2144	İstanbul	Pervin Buldan	HDP
322	3/2145	Batman	Feleknas Uca	HDP
323	3/2146	Mardin	Mithat Sancar	HDP
324	3/2147	Şırnak	Hüseyin Kaçmaz	HDP
325	3/2148	Sakarya	Engin Özkoç	CHP
326	3/2149	Hatay	Barış Atay Mengülluğlu	TİP
327	3/2150	Şırnak	Nuran İmir	HDP
328	3/2151	Batman	Mehmet Ruştı Tiryaki	HDP
329	3/2152	Van	Muazzez Orhan Işık	HDP
330	3/2153	Diyarbakır	Salihe Aydeniz	DBP
331	3/2154	Muş	Şevin Coşkun	HDP
332	3/2155	Ağrı	Berdan Öztürk	HDP
333	3/2156	Gaziantep	Mahmut Toğrul	HDP
334	3/2157	Van	Murat Sarısaç	HDP
335	3/2158	İstanbul	Mustafa Sezgin Tanrıkulu	CHP
336	3/2159	Mersin	Ali Mahir Başarır	CHP
337	3/2160	İstanbul	Mustafa Sezgin Tanrıkulu	CHP
338	3/2161	Batman	Feleknas Uca / Hüda Kaya	HDP / HDP
339	3/2162	Eskişehir	Utku Çakırözer	CHP

2022 YILINDA BOŞALAN ÜYELİKLER

Sıra No	Seçim Bölgesi	Adı Soyadı	Parti Grubu	Üyelik Bitiş Tarihi	Boşalma Nedeni
1	Yozgat	Bekir BOZDAĞ	AK Parti	29.01.2022	Anayasa'nın 106'ncı maddesi uyarınca bakan olarak atanma
2	Şanlıurfa	Ahmet Eşref FAKIBABA	Bağımsız	26.10.2022	İstifa
3	Diyarbakır	Semra GÜZEL	HDP	22.12.2022	Devamsızlık (Anayasa'nın 84'üncü maddesinin dördüncü fıkrası ve TBMM İçtüzüğü'nün 138'inci maddesi)

6216 SAYILI KANUNUN 39'UNCU MADDESİ GEREĞİNCE¹ ANAYASA MAHKEMESİ TARAFINDAN TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNE GÖNDERİLEN İPTAL DAVASI DİLEKÇESİ BİLDİRİMLERİ (2022 YILI) (KANUNLAR)

Sıra No	Genel Evrak Tarihi / Sayısı	Yasama Dönemi/ Yılı	Kanunun Adı ve Sayısı	İlgili Maddeler	Yürürlük Durdurma Talebi	Dava Tipi	Davacı	Başvuru Tarihi ve Esas Numarası	İlgili Esas Komisyon
1	05.01.2022-939861	27/5	7338 sayılı Vergi Usul Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	44 ve 45'inci maddelerinde yer alan ibareler	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (132 milletvekili)	24.12.2021 - 2021/129	Plan ve Bütçe Komisyonu
2	05.01.2022-939861	27/5	7339 sayılı Kooperatifler Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	9'uncu maddesinde yer alan ibare	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (132 milletvekili)	24.12.2021 - 2021/130	Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu

1 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 39'uncu maddesinin dördüncü fıkrası hükmü:

"(4) İptal davalarında Mahkemece esasın incelenmesine karar verilmesi hâlinde, dava dilekçesi ile ekleri Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı, Cumhurbaşkanlığı ile iptal davası açmaya yetkili siyasi parti gruplarına gönderilir. Bu makamlar, iptal davasıyla ilgili yazılı görüşlerini değerlendirmek üzere Mahkemeye bildirebilirler."

Sıra No	Genel Evrak Tarihi / Sayısı	Yasama Dönemi/ Yılı	Kanunun Adı ve Sayısı	İlgili Maddeler	Yürürlük Durdurma Talebi	Dava Tipi	Davacı	Başvuru Tarihi ve Esas Numarası	İlgili Esas Komisyon
3	05.01.2022-939861	27/5	7341 sayılı Türkiye ihracatçıları Meclisi ile ihracatçı Birliklerinin Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	8'inci maddesinde yer alan ibare	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (130 milletvekili)	27.12.2021 - 2021/132	Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu
4	05.01.2022-939861	27/5	7349 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	7'nci maddesinde yer alan ibare	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (131 milletvekili)	27.12.2021 - 2021/133	Plan ve Bütçe Komisyonu
5	03.03.2022-975348	27/5	7343 sayılı İcra ve İflas Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	1,13,33 ve 44'üncü maddelerinde yer alan çeşitli ibare, cümle, bent ve fıkralar	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (133 milletvekili)	28.1.2022-2022/6	Adalet Komisyonu

Sıra No	Genel Evrak Tarihi / Sayısı	Yasama Dönemi/ Yılı	Kanunun Adı ve Sayısı	İlgili Maddeler	Yürürlük Durdurma Talebi	Dava Tipi	Davacı	Başvuru Tarihi ve Esas Numarası	İlgili Esas Komisyon
6	03.03.2022-975348	27/5	7344 sayılı 2022 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu	6, 13 ve Ekli cetvellerdeki çeşitli ibareler	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (133 milletvekili)	3.2.2022-2022/12	Plan ve Bütçe Komisyonu
7	31.03.2022-992969	27/5	7346 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	29'uncu maddesi ile 18, 23 ve 24'üncü maddelerinde yer alan çeşitli fıkra, cümle ve ibareler	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (133 milletvekili)	21.2.2022-2022/21	Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu
8	31.03.2022-992969	27/5	7350 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	1'inci madde	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (133 milletvekili)	21.2.2022-2022/22	Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu
9	05.05.2022-1010434	27/5	7351 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	2, 11, 12, 17	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (133 milletvekili)	25.03.2022-2022/32	Plan ve Bütçe Komisyonu

Sıra No	Genel Evrak Tarihi / Sayısı	Yasama Dönemi/ Yılı	Kanunun Adı ve Sayısı	İlgili Maddeler	Yürürlük Durdurma Talebi	Dava Tipi	Davacı	Başvuru Tarihi ve Esas Numarası	İlgili Esas Komisyon
10	05.05.2022-1010434	27/5	7352 sayılı Vergi Usul Kanunu ile Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	2	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (132 milletvekili)	25.03.2022-2022/34	Plan ve Bütçe Komisyonu
11	05.05.2022-1010434	27/5	7393 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	5,6,11,12	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (133 milletvekili)	12.04.2022-2022/50	Anayasa Komisyonu
12	05.05.2022-1010431	27/5	7354 sayılı Öğretmenlik Meslek Kanunu	3,4,5,6	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (133 milletvekili)	8.4.2022-2022/47	Millî Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu
13	18.05.2022-1016564	27/5	7381 sayılı Nükleer Düzenleme Kanunu	3,9,10,14,15,18,21,22,23,27, Geçici 1	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (132 milletvekili)	29.4.2022-2022/57	Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu

Sıra No	Genel Evrak Tarihi / Sayısı	Yasama Dönemi/ Yılı	Kanunun Adı ve Sayısı	İlgili Maddeler	Yürürlük Durdurma Talebi	Dava Tipi	Davacı	Başvuru Tarihi ve Esas Numarası	İlgili Esas Komisyon
14	06.06.2022-1027277	27/5	7392 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile Kat Mülkiyeti Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	15	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (133 milletvekili)	2022/770	Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu
15	22.06.2022-1036406	27/5	7394 sayılı Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi ve Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	4,9,19,34,35	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (132 milletvekili)	2022/81	Plan ve Bütçe Komisyonu

Sıra No	Genel Evrak Tarihi / Sayısı	Yasama Dönemi/ Yılı	Kanunun Adı ve Sayısı	İlgili Maddeler	Yürürlük Durdurma Talebi	Dava Tipi	Davacı	Başvuru Tarihi ve Esas Numarası	İlgili Esas Komisyon
16	04.07.2022-1044156	27/5	7405 sayılı Spor Kulüpleri ve Spor Federasyonları Kanunu	2,3,13,21,23,26,32,33,38,53	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (133 milletvekili)	2022/85	Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu
17	26.07.2022-1053272	27/5	7407 sayılı Bankacılık Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 655 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	7,17	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (133 milletvekili)	2022/88	Plan ve Bütçe Komisyonu
18	15.09.2022-1079099	27/5	7406 sayılı Türk Ceza Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	14	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (132 milletvekili)	2022/90	Adalet Komisyonu
19	15.09.2022-1079099	27/5	7407 sayılı Bankacılık Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 655 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	8,12,14,16,17,19,20	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (132 milletvekili)	2022/91	Plan ve Bütçe Komisyonu

Sıra No	Genel Evrak Tarihi / Sayısı	Yasama Dönemi/ Yılı	Kanunun Adı ve Sayısı	İlgili Maddeler	Yürürlük Durdurma Talebi	Dava Tipi	Davacı	Başvuru Tarihi ve Esas Numarası	İlgili Esas Komisyon
20	15.09.2022-1079099	27/5	7408 sayılı Türkiye İhracatçıları Meclisi ile İhracatçı Birliklerinin Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	1,2,4,7	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (131 milletvekili)	2022/96	Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu
21	15.09.2022-1079099	27/5	7409 sayılı Avukatlık Kanunu ile Türk Borçlar Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	2,3	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (131 milletvekili)	2022/100	Adalet Komisyonu
22	15.09.2022-1079099	27/5	7410 sayılı Çevre Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	4,5,10	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (132 milletvekili)	2022/101	Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu

Sıra No	Genel Evrak Tarihi / Sayısı	Yasama Dönemi/ Yılı	Kanunun Adı ve Sayısı	İlgili Maddeler	Yürürlük Durdurma Talebi	Dava Tipi	Davacı	Başvuru Tarihi ve Esas Numarası	İlgili Esas Komisyon
23	15.09.2022-1079099	27/5	7411 sayılı Sağlıkla İlgili Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	3,8	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (132 milletvekili)	2022/102	Plan ve Bütçe Komisyonu
24	15.09.2022-1079099	27/5	7412 sayılı İstanbul Finans Merkezi Kanunu	7	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (131 milletvekili)	2022/106	Plan ve Bütçe Komisyonu
25	15.09.2022-1079099	27/5	7413 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	1,2,3,13	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (132 milletvekili)	2022/107	Adalet Komisyonu
26	15.09.2022-1079099	27/5	7416 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	10	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (132 milletvekili)	2022/109	Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu

Sıra No	Genel Evrak Tarihi / Sayısı	Yasama Dönemi/ Yılı	Kanunun Adı ve Sayısı	İlgili Maddeler	Yürürlük Durdurma Talebi	Dava Tipi	Davacı	Başvuru Tarihi ve Esas Numarası	İlgili Esas Komisyon
27	15.09.2022-1079099	27/5	7417 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	2,29,47,50, Geçici 1	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (132 milletvekili)	2022/110	Plan ve Bütçe Komisyonu
28	15.09.2022-1079099	27/5	7416 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	8	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (132 milletvekili)	2022/111 (aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle 2022/109 esas sayılı dosya ile birleştirilmiştir. İnceleme 2022/109 esas sayılı dosya üzerinden yürütülecektir.	Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu

Sıra No	Genel Evrak Tarihi / Sayısı	Yasama Dönemi/ Yılı	Kanunun Adı ve Sayısı	İlgili Maddeler	Yürürlük Durdurma Talebi	Dava Tipi	Davacı	Başvuru Tarihi ve Esas Numarası	İlgili Esas Komisyon
29	29.09.2022-1086538	27/5	7415 sayılı Askerî Ceza Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	Kanun'un; 1. maddesiyle 1632 sayılı Kanun'un ek 15. maddesine eklenen ibare, 3. maddesiyle 926 sayılı Kanun'un 49. maddesinin birinci fıkrasının (h) bendine eklenen cümle, 12. maddesiyle 3225 sayılı Kanun'un değiştirilen 3. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında yer alan ibareler	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (132 milletvekili)	2022/116	Millî Savunma Komisyonu

Sıra No	Genel Evrak Tarihi / Sayısı	Yasama Dönemi/ Yılı	Kanunun Adı ve Sayısı	İlgili Maddeler	Yürürlük Durdurma Talebi	Dava Tipi	Davacı	Başvuru Tarihi ve Esas Numarası	İlgili Esas Komisyon
30	31/10/2022-1104231	27/5	17/2022 tarihli ve 7416 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanunla Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	Kanun'un; 8. maddesiyle 23/10/2014 tarihli ve 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'a eklenen ek 2. madde	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (131 milletvekili)	2022/112	Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu
31	31/10/2022-1104231	27/5	13/10/2022 tarihli ve 7418 sayılı Basın Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	Kanun'un; 29. maddesiyle 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'na eklenen 217/A maddesi	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (132 milletvekili)	2022/129	Adalet Komisyonu

6216 SAYILI KANUNUN 39'UNCU MADDESİ GEREĞİNCE ANAYASA MAHKEMESİ TARAFINDAN TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNE GÖNDERİLEN İPTAL DAVASI DİLEKÇESİ BİLDİRİMLERİ (2022 YILI) (CUMHURBAŞKANLIĞI KARARNAMELERİ)

Sıra No	Genel Evrak Tarihi / Sayısı	Yasama Dönemi/ Yılı	Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Adı ve Sayısı	İlgili Maddeler	Yürürlük Durdurma Talebi	Dava Tipi	Davacı	Başvuru Tarihi ve Esas Numarası
1	05.01.2022-939861	27/5	85 numaralı Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi	14,22,29,31,35,39'uncu maddelerinde yer alan çeşitli ibare, cümle, bent ve fıkralar ile 25, geçici madde 1	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (132 milletvekili)	24.12.2021-2021/131
2	03.03.2022-975348	27/5	87 numaralı Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi	1'inci madde ile 2'nci maddesi ile eklenen geçici madde 1	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (133 milletvekili)	28.1.2022-2022/5
3	31.03.2022-992969	27/5	95 numaralı Nükleer Düzenleme Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi	Tümü	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (133 milletvekili)	14.3.2022-2022/29

Sıra No	Genel Evrak Tarihi / Sayısı	Yasama Dönemi/ Yılı	Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Adı ve Sayısı	İlgili Maddeler	Yürütük Durdurma Talebi	Dava Tipi	Davacı	Başvuru Tarihi ve Esas Numarası
4	5.5.2022-1010434	27/5	90 numaralı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi	3	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (133 milletvekili)	25.3.2022-2022/35
5	5.5.2022-1010434	27/5	91 numaralı Bazı Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Kadro İhdas Edilmesine İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi	1	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (133 milletvekili)	25.3.2022-2022/36
6	5.5.2022-1010434	27/5	92 numaralı İletişim Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi	7	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (133 milletvekili)	25.3.2022-2022/37

Sıra No	Genel Evrak Tarihi / Sayısı	Yasama Dönemi/ Yılı	Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Adı ve Sayısı	İlgili Maddeler	Yürütük Durdurma Talebi	Dava Tipi	Davacı	Başvuru Tarihi ve Esas Numarası
7	5.5.2022-1010434	27/5	94 numaralı Bazı Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Kadro İhdas Edilmesine İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi	1	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (133 milletvekili)	25.3.2022-2022/38
8	17.05.2022-1016564	27/5	95 numaralı Nükleer Düzenleme Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi	1,3,4,5,7,9,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29, Geçici 1	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (132 milletvekili)	29.4.2022-2022/58
9	6.6.2022-1027277	27/5	96 numaralı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi	3,11,12	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (133 milletvekili)	2022/68
10	6.6.2022-1027277	27/5	97 numaralı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi	1,6,7	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (134 milletvekili)	2022/69

Sıra No	Genel Evrak Tarihi / Sayısı	Yasama Dönemi/ Yılı	Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Adı ve Sayısı	İlgili Maddeler	Yürütük Durdurma Talebi	Dava Tipi	Davacı	Başvuru Tarihi ve Esas Numarası
11	22.6.2022-1036406	27/5	98 numaralı Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi	1,2,8,12,16	Var	Esas	İkinci çoğunluk partisi (133 milletvekili)	2022/74
12	15.09.2022-1079099	27/5	100 numaralı Bazı Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Kadro İhdas Edilmesine İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi	Tümü(usul), 1	Var	Usul/ Esas	İkinci çoğunluk partisi (132 milletvekili)	2022/92
13	15.09.2022-1079099	27/5	101 numaralı İletişim Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi	Tümü(usul), 1	Var	Usul/ Esas	İkinci çoğunluk partisi (131 milletvekili)	2022/93
14	15.09.2022-1079099	27/5	102 numaralı Devlet Yardımlarının Uygulanması, Koordinasyonu, İzlenmesi ve Değerlendirilmesi Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi	Tümü(usul), 11	Var	Usul/ Esas	İkinci çoğunluk partisi (131 milletvekili)	2022/94

Sıra No	Genel Evrak Tarihi / Sayısı	Yasama Dönemi/ Yılı	Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Adı ve Sayısı	İlgili Maddeler	Yürürlük Durdurma Talebi	Dava Tipi	Davacı	Başvuru Tarihi ve Esas Numarası
15	15.09.2022-1079099	27/5	103 numaralı Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi	Tümü(usul), 2,10,16,17,18,19	Var	Usul/ Esas	İkinci çoğunluk partisi (132 milletvekili)	2022/95
16	15.09.2022-1079099	27/5	104 numaralı Kapadokya Alan Başkanlığı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Üst Kademe Kamu Yöneticileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Atama Usûllerine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi	Tümü	Var	Usul	İkinci çoğunluk partisi (131 milletvekili)	2022/98
17	15.09.2022-1079099	27/5	105 numaralı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi	Tümü	Var	Usul	İkinci çoğunluk partisi (131 milletvekili)	2022/99

Sıra No	Genel Evrak Tarihi / Sayısı	Yasama Dönemi/ Yılı	Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Adı ve Sayısı	İlgili Maddeler	Yürürlük Durdurma Talebi	Dava Tipi	Davacı	Başvuru Tarihi ve Esas Numarası
18	29.09.2022-1086538	27/5	106 numaralı İletişim Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi	Tümü (usul) ve Kararname'nin 2. maddesiyle 14 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne eklenen geçici 3. madde	Var	Usul/ Esas	İkinci çoğunluk partisi (132 milletvekili)	2022/113
19	29.09.2022-1086538	27/5	107 numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi	Tümü (usul) ile Kararname'nin 1. maddesi ile değiştirilen 1 sayılı CBK'nin 296. maddesine eklenen (3) numaralı fıkranın ikinci cümlesi ve 2. maddesi ile ekli liste	Var	Usul/ Esas	İkinci çoğunluk partisi (132 milletvekili)	2022/114
20	29.09.2022-1086538	27/5	109 numaralı Üst Kademe Kamu Yöneticileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Atama Usullerine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi	Tümü	Var	Usul	İkinci çoğunluk partisi (132 milletvekili)	2022/115

Sıra No	Genel Evrak Tarihi / Sayısı	Yasama Dönemi/ Yılı	Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Adı ve Sayısı	İlgili Maddeler	Yürürlük Durdurma Talebi	Dava Tipi	Davacı	Başvuru Tarihi ve Esas Numarası
21	19.10.2022-1096797	27/6	108 numaralı Üst kademe kamu Yöneticileri ile kamu kurum ve kuruluşlarında Atama Usûllerine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi	Tümü (usul) ile 1. maddesiyle (3) numaralı Üst Kademe Kamu Yöneticileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Atama Usûllerine Dair CBK'nin 9. maddesinin 3. fıkrasına eklenen üçüncü cümle	Var	Usul/ Esas	İkinci çoğunluk partisi (132 milletvekili)	2022/121
22	06.12.2022-1127791	27/6	110 numaralı Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi	Tümü (usul) ile 3. maddesiyle değiştirilen 4 sayılı CBK'ye eklenen 123/A maddesinin (2) numaralı fıkrası, 4. maddesi ve 7. maddesi ile ekli (1) ve (2) sayılı listeler	Var	Usul/ Esas	İkinci çoğunluk partisi (132 milletvekili)	2022/139
23	06.12.2022-1127791	27/6	111 numaralı Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi	Tümü (usul) ile 1. maddesiyle 1 sayılı CBK'nin 349. maddesine eklenen (3) numaralı fıkra ve 2. maddesiyle ekli liste	Var	Usul/ Esas	İkinci çoğunluk partisi (132 milletvekili)	2022/139

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLARI TARAFINDAN İMZALANAN KANUN TEKLİFLERİ

Dönem	TBMM Başkanı	Görev Tarih Aralığı	Esas no	Tarih	Teklif Adı/Açıklama	İmza Durumu
27	Mustafa Şentop	24.02.2019-12.07.2020	2/2385	11/19/2019	Türk Vatandaşlığı Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi	İlk İmza
			2/2952	6/10/2020	1924 Tarih ve 491 Sayılı Teşkilatı Esasiye Kanununun Bazı Hükümlerinin Kaldırılması ve Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesi Hakkında Geçici Kanunun Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılması ve Neden Olunan Mağduriyetlerin Giderilmesi Hakkında Kanun Teklifi	İlk İmza
			2/4779	09.12.2022	Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi	İlk İmza
			2/4785	12/12/2022	Türkiye Büyük Millet Meclisi İdari Teşkilatı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi	İlk İmza
					31.12.2022 tarihi itibarıyla Sayın Mustafa Şentop'un, 1 tanesi Başkanvekilliği döneminde olmak üzere 217 adet anlaşmanın onaylanmasının uygun bulunduğu dair kanun teklifi bulunmaktadır.	

Dönem	TBMM Başkanı	Görev Tarih Aralığı	Esas no	Tarih	Teklif Adı/Açıklama	İmza Durumu
27	Binali Yıldırım	12.07.2018-18.02.2019	2/772	01.10.2018	Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünde Değişiklik Yapılmasına Dair İçtüzük Teklifi	İlk İmza
26	İsmail Kahraman	22.11.2015-22.11.2017 22.11.2017-24.06.2018			Sayın Binali Yıldırım'ın, 77 adet anlaşılan onaylanmasının uygun bulunduğu dair kanun teklifi bulunmaktadır.	
25	İsmet Yılmaz	01.07.2015-01.11.2015				
24	Cemil Çiçek	04.07.2011-02.07.2013 02.07.2013-07.06.2015	2/92 2/2666	03.10.2011 2/12/2015	Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı İdari Teşkilatı Kanunu Teklifi Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeliği Kanunu Teklifi	İlk İmza İlk İmza
23	Köksal Toptan	09.08.2007-09.08.2009	2/122	1/21/2008	Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünün Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında İçtüzük Teklifi	İlk İmza
23	Mehmet Ali Şahin	09.08.2009-12.06.2011				

Dönem	TBMM Başkanı	Görev Tarih Aralığı	Esas no	Tarih	Teklif Adı/Açıklama	İmza Durumu
22	Bülent Arınç	19.11.2002-30.09.2004	2/165	08.07.2003	Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Genel Müdürlüğünün Yeniden Yapılandırılması ile Tütün ve Tütün Mamullerinin Üretimine, İç ve Dış Alım ve Satımına, 4046 Sayılı Kanunda ve 233 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanuna Bir Geçici Madde Eklennesi Hakkında Kanun Teklifi	İlk İmza
			2/253	2/18/2004	Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Kanunu Teklifi	İlk İmza
		07.10.2004-22.07.2007	2/585	10/18/2005	Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi	İlk İmzacı Değildir
			2/818	09.06.2006	Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünde Değişiklik Yapılması Hakkında İçtüzük Teklifi	İlk İmza
21	Yıldırım Akbulut	20.05.1999-30.09.2000	2/307	9/29/1999	Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünün Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair İçtüzük Teklifi	İlk İmza
21	Ömer İzgi	18.10.2000-03.11.2002	2/1043	8/20/2002	Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreterliği Teşkilat Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi	İlk İmza
			2/1047	9/26/2002	Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünde Değişiklik Yapılması Hakkında İçtüzük Teklifi	İlk İmza

Dönem	TBMM Başkanı	Görev Tarih Aralığı	Esas no	Tarih	Teklif Adı/Açıklama	İmza Durumu
20	Mustafa Kalemli	25.01.1996-30.09.1997	2/161	3/26/1996	Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 55 inci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında İçtüzük Teklifi	İlk İmza
			2/415	7/30/1996	Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 86 ncı Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi	İlk İmza
			2/472	10/14/1996	Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanunun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi	İlk İmza
			2/615	12/10/1996	Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Görevsel Suçlarının Soruşturulması Usulü Hakkında Kanun Teklifi	İlk İmza
			2/617	12/11/1996	2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi	İlk İmza
			2/676	1/23/1997	Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 83 üncü Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi	İlk İmza
			2/878	6/27/1997	Siyasi Ahlak Komisyonu Kanunu Teklifi	İlk İmza
			2/911	05.09.1997	Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreterliği Teşkilat Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi	İlk İmza

Dönem	TBMM Başkanı	Görev Tarih Aralığı	Esas no	Tarih	Teklif Adı/Açıklama	İmza Durumu
20	Hikmet Çetin	16.10.1997-18.04.1999	2/1158	4/28/1998	Memurlar ile Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun Teklifi	İlk İmza
			2/1238	7/14/1998	Tabii Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Teklifi	İlk İmza
			2/1268	06.08.1998	Devlet Memurları Kanunu ile Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununa Ek Geçici Maddeler Eklennesi Hakkında Kanun Teklifi	İlk İmza
			2/1269	06.08.1998	Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi	İlk İmza
			2/1335	11/23/1998	Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi	İlk İmza
			2/1357	05.02.1999	Demokrasi ve Yurttaşlık Bayramı Kanunu Teklifi	İlk İmza

Dönem	TBMM Başkanı	Görev Tarih Aralığı	Esas no	Tarih	Teklif Adı/Açıklama	İmza Durumu
19	Hüsamettin Cindoruk	16.11.1991-01.09.1993	2/491	10/19/1992	Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Değiştirilmesine Dair İçtüzük Teklifi	İlk İmza
			2/665	3/17/1993	2809 Sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanunun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi	İlk İmza
		14.09.1993-01.10.1995	2/853	11/10/1993	Karadeniz Ekonomik İşbirliği Uluslararası Sekretaryası ile Karadeniz Ekonomik İşbirliği Parlamenter Asamblesi Uluslararası Sekretaryası'nın Türkiye'de Yararlanacağı Ayrıcalıklar, Bağışlıklıklar ve Kolaylıklara Dair Kanun Teklifi	İlk İmza
			2/931	12/17/1993	Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 73 üncü Maddesine Bir Fıkra Eklennesi Hakkında Kanun Teklifi	İlk İmza